

Woensdag, 14 september 2022

P9_TA(2022)0315

Energie-efficiëntie (herschikking) ***I**Amendementen van het Europees Parlement aangenomen op 14 september 2022 op het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende energie-efficiëntie (herschikking) (COM(2021)0558 — C9-0330/2021 — 2021/0203(COD))⁽¹⁾****(Gewone wetgevingsprocedure —erschikking)****[Amendement 1 tenzij anders bepaald]**

(2023/C 125/24)

AMENDEMENTEN VAN HET EUROPEES PARLEMENT (*)

op het voorstel van de Commissie

Voorstel voor een

RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD**betreffende energie-efficiëntie (herschikking)**

(Voor de EER relevante tekst)

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 194, lid 2,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Na toezending van het ontwerp van wetgevingshandeling aan de nationale parlementen,

Gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité⁽¹⁾,Gezien het advies van het Comité van de Regio's⁽²⁾,

Handelend volgens de gewone wetgevingsprocedure,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad⁽³⁾ is herhaaldelijk en ingrijpend gewijzigd⁽⁴⁾. Aangezien nieuwe wijzigingen nodig zijn, dient ter wille van de duidelijkheid tot herschikking van die richtlijn te worden overgegaan.
- (2) In het klimaatdoelstellingsplan⁽⁵⁾ heeft de Commissie voorgesteld om de ambitie van de Unie te verhogen door het broeikasgasemissiestreefcijfer voor 2030 op te trekken tot ten minste 55 % onder het niveau van 1990. Dat is een aanzienlijke verhoging ten opzichte van het bestaande streefcijfer van 40 %. Het voorstel kwam tegemoet aan de toezegging in de mededeling over de Europese Green Deal⁽⁶⁾ om een alomvattend plan voor te stellen om het streefcijfer van de Unie voor 2030 op verantwoorde wijze te verhogen tot 55 %. Het is ook in overeenstemming

(1) De zaak werd voor interinstitutionele onderhandelingen terugverwezen naar de bevoegde commissie op grond van artikel 59, lid 4, vierde alinea, van het Reglement (A9-0221/2022).

(*) Amendementen: nieuwe of vervangende tekst staat in vet en cursief, schrappingen zijn met het symbool ■ aangegeven.

(1) PB C 152 van 6.4.2022, blz. 134.

(2) PB C [...] van [...], blz. [...].

(3) Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 betreffende energie-efficiëntie, tot wijziging van Richtlijnen 2009/125/EG en 2010/30/EU en houdende intrekking van de Richtlijnen 2004/8/EG en 2006/32/EG (PB L 315 van 14.11.2012, blz. 1).

(4) Zie bijlage XV, deel A.

(5) Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — Een ambitieuzere klimaatdoelstelling voor Europa voor 2030: investeren in een klimaatneutrale toekomst voor ons allemaal (COM(2020)0562).

(6) Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — De Europese Green Deal (COM(2019)0640).

Woensdag, 14 september 2022

met de doelstellingen van de 21e Conferentie van de Partijen bij het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (de "Overeenkomst van Parijs") om de wereldwijde temperatuurstijging ruim onder 2 °C te houden en ernaar te blijven streven deze tot 1,5 °C te beperken.

- (3) In december 2020 heeft de Europese Raad zich achter een bindend EU-streefcijfer van een nettoreductie in de EU van uitgestoten broeikasgassen van ten minste 55 % in 2030 ten opzichte van 1990 geschaard ⁽⁷⁾. De Europese Raad concludeerde dat de klimaatambitie moet worden versterkt op een manier die duurzame economische groei stimuleert, banen schept, gezondheids- en milieuvoordelen oplevert voor de burgers van de Unie en bijdraagt tot het mondiale concurrentievermogen van de EU-economie op lange termijn door innovatie op het gebied van groene technologieën te bevorderen.
- (4) Om deze doelstellingen te verwezenlijken, heeft de Europese Commissie in haar werkprogramma voor 2021 ⁽⁸⁾ een "Fit for 55"-pakket aangekondigd om de broeikasgasemissies tegen 2030 met ten minste 55 % te verminderen en tegen 2050 een klimaatneutrale Europese Unie tot stand te brengen. Dit pakket heeft betrekking op een reeks beleidsterreinen, waaronder energie-efficiëntie, hernieuwbare energie, landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw, energiebelasting, verdeling van de inspanningen en handel in emissierechten.
- (4 bis) **Het "Fit for 55"-pakket moet werkgelegenheid behouden en creëren in de Unie en de Unie in staat stellen wereldleider te worden op het gebied van de ontwikkeling en de toepassing van schone technologieën in het kader van de wereldwijde energietransitie, in het bijzonder met betrekking tot energie-efficiëntieoplossingen.**
- (5) Uit prognoses blijkt dat, als het huidige beleid volledig wordt uitgevoerd, de broeikasgasemissies tegen 2030 met ongeveer 45 % zouden zijn verminderd ten opzichte van het niveau van 1990, de emissies en absorpties door landgebruik buiten beschouwing gelaten, en met ongeveer 47 % wanneer daar wel rekening mee wordt gehouden. Het klimaatdoelstellingsplan voor 2030 voorziet daarom in een reeks maatregelen die in alle sectoren van de economie moeten worden genomen, en in herzieningen van de belangrijkste wetgevingsinstrumenten om die aangescherpte ambitie te bereiken.
- (6) Energie-efficiëntie is een belangrijk actieterrain dat onontbeerlijk is om de economie van de Unie volledig koolstofvrij te maken ⁽⁹⁾. Het huidige energie-efficiëntiebeleid van de Unie is een gevolg van de noodzaak om kosteneffectieve energiebesparingsmogelijkheden te benutten. In december 2018 werd als onderdeel van het pakket "Schone energie voor alle Europeanen" een nieuw kerndoel inzake het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie voor 2030 van ten minste 32,5 % vastgesteld (in vergelijking met het verwachte energieverbruik in 2030).
- (7) Uit de effectbeoordeling bij het klimaatdoelstellingsplan is gebleken dat, om de aangescherpte klimaatambitie te verwezenlijken, de energie-efficiëntie aanzienlijk moet worden verbeterd ten opzichte van het huidige ambitieniveau van 32,5 %. **Een aangescherpte ambitie met betrekking tot het energie-efficiëntiestreefcijfer voor 2030 van de Unie kan de energieprijzen verlagen en is van cruciaal belang voor de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, waarbij ook moet worden ingezet op een toename en verdere toepassing van elektrificatie, waterstof, e-brandstoffen en andere relevante technologieën die noodzakelijk zijn voor de groene transitie, onder meer in de vervoersector. Ook als de productie van groene elektriciteit fors toeneemt kan energie-efficiëntie de behoefte aan nieuwe opwekkingscapaciteit verminderen. Grotere energie-efficiëntie is ook zeer belangrijk voor de voorzieningszekerheid van de Unie omdat dit haar minder afhankelijk maakt van de invoer van brandstoffen uit derde landen. De verwezenlijking van een efficiënter energieverbruik is een zeer schone en kostenefficiënte manier om die afhankelijkheid te verminderen.**
- (8) De som van de nationale bijdragen die de lidstaten in hun nationale energie- en klimaatplannen (NECP's) hebben meegedeeld, blijft achter bij het ambitieniveau van de Unie van 32,5 %. Alles bij elkaar zouden de bijdragen leiden tot een vermindering van het eindenergieverbruik met 29,4 % en van het primaire energieverbruik met 29,7 % ten opzichte van de prognoses van het referentiescenario uit 2007 voor 2030. Dit zou voor de EU-27 in totaal leiden tot een tekort van 2,8 procentpunten voor primair energieverbruik en 3,1 procentpunten voor eindenergieverbruik. **Wat het primaire energieverbruik en eindenergieverbruik voor 2020 en de verwezenlijking van het**

⁽⁷⁾ <https://www.consilium.europa.eu/media/47336/1011-12-20-euco-conclusions-nl.pdf>

⁽⁸⁾ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — Werkprogramma van de Commissie voor 2021 — Een Unie van vitaliteit in een kwetsbare wereld, COM(2020)0690.

⁽⁹⁾ "Een schone planeet voor iedereen — Een Europese strategische langetermijnvisie voor een bloeiende, moderne, concurrerende en klimaatneutrale economie" (COM(2018)0773), waarin energie-efficiëntie als een voorwaarde sine qua non wordt beschouwd in alle decarbonisatiescenario's.

Woensdag, 14 september 2022

streefcijfer van de Unie betreft, moeten deze beschouwd worden in het kader van de tijdelijke effecten van de in 2020 genomen maatregelen in verband met Covid-19, die de economische activiteit, met name het vervoer, aanzienlijk hebben vertraagd. De gerapporteerde niveaus van primair energieverbruik en eindenergieverbruik voor 2020 moeten zorgvuldig worden geanalyseerd.

- (9) Hoewel er in alle sectoren potentieel nog veel energie kan worden bespaard, vormen het vervoer en het gebouwenbestand een bijzondere uitdaging. De vervoerssector is namelijk goed voor meer dan 30 % van het eindenergieverbruik, en 75 % van het gebouwenbestand in de Unie presteert slecht op energiegebied. Een andere sector die steeds belangrijker wordt, is die van de informatie- en communicatietechnologie (ICT), die verantwoordelijk is voor 5 tot 9 % van het totale elektriciteitsverbruik wereldwijd en voor meer dan 2 % van alle emissies. In 2018 waren datacentra goed voor 2,7 % van de vraag naar elektriciteit in de EU-28⁽¹⁰⁾. In dat verband wordt in de digitale strategie van de Unie⁽¹¹⁾ de nadruk gelegd op de noodzaak van zeer energie-efficiënte en duurzame datacentra en transparantiemaatregelen voor telecomexploitanten met betrekking tot hun ecologische voetafdruk. Voorts moet rekening worden gehouden met de mogelijke toename van de energievraag van de industrie als gevolg van de decarbonisatie, met name voor energie-intensieve processen.
- (10) Het hogere ambitieniveau vereist een sterkere bevordering van kosteneffectieve energie-efficiëntiemaatregelen op alle gebieden van het energiesysteem en in alle relevante sectoren waar activiteiten van invloed zijn op de vraag naar energie, zoals vervoer, water en landbouw. Het verbeteren van de energie-efficiëntie in de hele energieketen, met inbegrip van opwekking, transmissie, distributie en eindgebruik van energie, zal gunstig zijn voor het milieu, de luchtkwaliteit en de volksgezondheid verbeteren, de broeikasgasemissies doen afnemen, de voorzieningszekerheid verbeteren **door de noodzaak van de invoer van energie, en met name fossiele brandstoffen, te doen afnemen**, de energiekosten voor huishoudens en ondernemingen doen dalen, helpen de energiearmoede te verminderen, en leiden tot meer concurrentievermogen, meer werkgelegenheid en een grotere economische activiteit in de gehele economie, en bijgevolg de levenskwaliteit van de burgers verbeteren. Dit ligt in lijn met de verbintenissen die de Unie is aangegaan in het kader van de energie-unie en de mondiale klimaatagenda die is vastgesteld bij de Overeenkomst van Parijs van 2015.
- (10 bis) **Verbetering van de energieprestaties van verschillende sectoren, waaronder vervoer en huisvesting, heeft het potentieel om stadsvernieuwing, werkgelegenheid, verbetering van gebouwen, verandering van mobiliteitspatronen en verbetering van de toegankelijkheid te bevorderen. Daarom is het van essentieel belang om efficiëntere, duurzamere en betaalbare opties te bevorderen.**
- (11) Met deze richtlijn wordt een stap gezet op weg naar klimaatneutraliteit in 2050, waarbij energie-efficiëntie moet worden beschouwd als een op zichzelf staande energiebron. In alle sectoren, ook buiten het energiesysteem, moet op alle niveaus, ook in de financiële sector, als overkoepelend beginsel rekening worden gehouden met het beginsel “energie-efficiëntie eerst”. Bij het vaststellen van nieuwe regels voor de aanbodzijde en andere beleidsdomeinen moeten energie-efficiënte oplossingen als eerste optie worden beschouwd wanneer beslissingen worden genomen op het vlak van beleid, planning en investeringen, **tenzij dit hogere broeikasgasemissies tot gevolg zou hebben**. Hoewel het beginsel “energie-efficiëntie eerst” moet worden toegepast onverminderd andere wettelijke verplichtingen, doelstellingen en beginselen, mogen deze de toepassing ervan niet in de weg staan of voorzien in de vrijstelling ervan. De Commissie moet ervoor zorgen dat energie-efficiëntie en vraagsturing onder gelijke voorwaarden kunnen concurreren met productiecapaciteit. Energie-efficiëntieverbeteringen moeten worden gerealiseerd wanneer deze kosteneffectiever zijn dan gelijkwaardige oplossingen aan de aanbodzijde. Dit moet helpen om de vele voordelen van energie-efficiëntie voor de samenleving van de Unie te benutten, met name voor de burgers en de bedrijven. Het toepassen van maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie moet ook een prioriteit zijn bij het terugdringen van energiearmoede.
- (12) Energie-efficiëntie moet worden erkend als centraal element en prioritaire factor in toekomstige besluitvorming over investeringen in de Europese energie-infrastructuur. Bij de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst” moet in de eerste plaats rekening worden gehouden met de systeemefficiëntiebenadering en met het maatschappelijke **en gezondheidsperspectief, waarbij aandacht moet worden besteed aan de voorzieningszekerheid, de integratie van het energiesysteem en de transitie naar klimaatneutraliteit**. Op die manier moet het beginsel bijdragen tot een grotere efficiëntie van afzonderlijke eindgebruikerssectoren en van het gehele

⁽¹⁰⁾ Zie ook Europese Commissie, definitief studieverlag, “Energy-efficient Cloud Computing Technologies and Policies for an Eco-friendly Cloud Market” (<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/energy-efficient-cloud-computing-technologies-and-policies-eco-friendly-cloud-market>).

⁽¹¹⁾ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — “De digitale toekomst van Europa vormgeven” (COM(2020)0067).

Woensdag, 14 september 2022

energiesysteem. De toepassing van het beginsel moet ook investeringen in energie-efficiënte oplossingen ondersteunen die bijdragen tot de milieudoelstellingen van Verordening (EU) 2020/852 van het Europees Parlement en de Raad ⁽¹²⁾.

- (13) Het beginsel “energie-efficiëntie eerst” is gedefinieerd in Verordening (EU) 2018/1999 van het Europees Parlement en de Raad ⁽¹³⁾ en vormt de kern van de strategie voor een geïntegreerd energiesysteem ⁽¹⁴⁾. Hoewel het beginsel gebaseerd is op kosteneffectiviteit, heeft de toepassing ervan bredere implicaties **vanuit maatschappelijk oogpunt, die zorgvuldig moeten worden beoordeeld aan de hand van robuuste methoden voor kosten-batenanalyse waarin rekening wordt gehouden met de vele voordelen van energie-efficiëntie**. De Commissie heeft specifieke richtsnoeren voor de toepassing van het beginsel opgesteld waarin specifieke instrumenten en voorbeelden worden aangedragen voor de toepassing ervan in verschillende sectoren. De Commissie heeft ook een aanbeveling tot de lidstaten gericht waarin zij voortbouwt op de vereisten van deze richtlijn en vraagt om specifieke maatregelen met betrekking tot de toepassing van het beginsel. **De lidstaten moeten zoveel mogelijk rekening houden met deze aanbeveling en zich erdoor laten leiden bij de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst” in de praktijk.**
- (13 bis) **Het beginsel “energie-efficiëntie eerst” houdt in dat een holistische aanpak wordt gehanteerd, waarbij met de algehele efficiëntie van het geïntegreerde energiesysteem, de voorzieningszekerheid en de kosteneffectiviteit rekening wordt gehouden en de meest efficiënte oplossingen voor klimaatneutraliteit in de hele waardeketen (van energieproductie via nettransport tot eindenergieverbruik) worden bevorderd, zodat zowel in het primaire energieverbruik als in het eindenergieverbruik efficiëntieverbeteringen worden gerealiseerd. Bij deze benadering moet worden gekeken naar de systeemprestaties en het dynamische energieverbruik, waarbij hulpbronnen aan de vraagzijde en systeemflexibiliteit als oplossingen voor het verwezenlijken van efficiëntie worden beschouwd. Tegelijkertijd kan het beginsel ook op een lager niveau van activa worden toegepast wanneer de energie-efficiëntieprestaties van specifieke oplossingen moeten worden vastgesteld en oplossingen worden aangepast om een betere energieverhouding te verwezenlijken.**
- (14) Het beginsel “energie-efficiëntie eerst” zal pas impact hebben wanneer het consequent door **nationale, regionale, lokale en sectorale** besluitvormers wordt toegepast in alle relevante **scenario's en** beleids-, plannings- en grote investeringsbesluiten — dat wil zeggen grootschalige investeringen met een waarde van meer dan 50 miljoen EUR per jaar of 75 miljoen EUR voor vervoersinfrastructuurprojecten — die gevolgen hebben voor het **verbruik, de transmissie, de distributie, de opslag of de voorziening van energie**. Voor een correcte toepassing van het beginsel moet de juiste methode voor een kosten-batenanalyse worden gebruikt, moeten de randvoorwaarden voor energie-efficiënte oplossingen worden geschapen en moet er naar behoren toezicht worden gehouden. **De kosten-batenanalyses moeten altijd gebaseerd zijn op de meest actuele informatie over energieprijzen en moet scenario's bevatten voor stijgende prijzen, bijvoorbeeld als gevolg van afnemende emissierechten, om de toepassing van energie-efficiëntie maatregelen te stimuleren en moet systematisch ontwikkeld, uitgevoerd en openbaar gemaakt worden. Prioriteit moet worden gegeven aan oplossingen aan de vraagzijde als deze kosteneffectiever zijn dan investeringen in energievoorzieningsinfrastructuur voor het bereiken van de beleidsdoelstellingen.** Flexibiliteit aan de vraagzijde kan consumenten **en lokale gemeenschappen bredere economische, milieu- en maatschappelijke** voordelen opleveren, en kan de efficiëntie van het energiesysteem verhogen en de energiekosten verlagen, bijvoorbeeld door de exploitatiekosten van het systeem te verlagen, wat leidt tot lagere consumententarieven. De lidstaten moeten bij de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst” rekening houden met de potentiële voordelen van flexibiliteit aan de vraagzijde, en in voorkomend geval vraagrespons, **zowel op centraal als op decentraal niveau**, energieopslag en slimme oplossingen in overweging nemen in het kader van hun inspanningen om de efficiëntie van het geïntegreerde energiesysteem te verhogen.

⁽¹²⁾ PB L 198 van 22.6.2020, blz. 13.

⁽¹³⁾ Verordening (EU) 2018/1999 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 inzake de governance van de energie-unie en van de klimaatactie, tot wijziging van Richtlijn 94/22/EG, Richtlijn 98/70/EG, Richtlijn 2009/31/EG, Verordening (EG) nr. 663/2009, Verordening (EG) nr. 715/2009, Richtlijn 2009/73/EG, Richtlijn 2009/119/EG van de Raad, Richtlijn 2010/31/EU, Richtlijn 2012/27/EU, Richtlijn 2013/30/EU en Richtlijn (EU) 2015/652 van de Raad, en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 525/2013, PE/55/2018/REV/1 (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 1).

⁽¹⁴⁾ Een EU-strategie voor een geïntegreerd energiesysteem (COM(2020)0299).

Woensdag, 14 september 2022

- (15) Het beginsel “energie-efficiëntie eerst” moet altijd evenredig worden toegepast en de voorschriften van deze richtlijn mogen geen overlappende of tegenstrijdige verplichtingen voor de lidstaten inhouden, wanneer de toepassing van het beginsel rechtstreeks door andere wetgeving wordt gewaarborgd. Dit kan het geval zijn voor de projecten van gemeenschappelijk belang die zijn opgenomen in de Unielijst overeenkomstig **artikel 3 van Verordening (EU) 2022/869 van het Europees Parlement en de Raad**⁽¹⁵⁾, waarin is bepaald dat het beginsel “energie-efficiëntie eerst” in aanmerking moet worden genomen bij de ontwikkeling en beoordeling van die projecten.
- (16) Een eerlijke transitie naar een klimaatneutrale Unie tegen 2050 staat centraal in de Europese Green Deal. Energiearmoede is een belangrijk concept dat is vastgelegd in het wetgevingspakket “Schone energie voor alle Europeanen” en dat bedoeld is om een rechtvaardige energietransitie te versnellen. Overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999 en Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad⁽¹⁶⁾ heeft de Commissie indicatieve richtsnoeren verstrekt met passende indicatoren voor het meten van energiearmoede en de definitie van een “aanzienlijk aantal huishoudens dat kampt met energiearmoede”⁽¹⁷⁾. Krachtens Richtlijn (EU) 2019/944 en Richtlijn 2009/73/EG van het Europees Parlement en de Raad⁽¹⁸⁾ moeten de lidstaten passende maatregelen nemen om energiearmoede aan te pakken waar deze wordt vastgesteld, met inbegrip van maatregelen om de bredere context van armoede aan te pakken. **Dit is met name van belang in verband met de stijgende energieprijzen en inflatoire druk, waarbij zowel korte- als langetermijnmaatregelen moeten worden genomen om systemische uitdagingen met betrekking tot het energiesysteem van de Unie aan te pakken.**
- (17) Huishoudens met een laag of gemiddeld inkomen, kwetsbare afnemers, met inbegrip van eindgebruikers, mensen die geconfronteerd worden met energiearmoede of risico daarop lopen, mensen die in sociale woningen wonen **en kmo's en micro-ondernemingen** moeten profiteren van de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst”. Energie-efficiëntie maatregelen moeten prioritair ten uitvoer worden gelegd om de situatie van die mensen en huishoudens te verbeteren of om energiearmoede terug te dringen, **en mogen geen buitensporige stijging van de kosten voor huisvesting, mobiliteit of energie teweegbrengen.** Voor een alomvattende aanpak van de beleidsvorming en de uitvoering van beleidsinitiatieven en maatregelen moeten de lidstaten ervoor zorgen dat andere beleidsinitiatieven en maatregelen geen negatieve gevolgen hebben voor die mensen en huishoudens.
- (18) Deze richtlijn maakt deel uit van een breder beleidskader voor energie-efficiëntiebeleid waarmee het potentieel voor energie-efficiëntie op specifieke beleidsterreinen wordt aangepakt, onder meer op het gebied van gebouwen (Richtlijn 2010/31/EU⁽¹⁹⁾), producten (Richtlijn 2009/125/EG, Verordening (EU) 2017/1369 en Verordening (EU) 2020/740⁽²⁰⁾) en het governancemechanisme (Verordening (EU) 2018/1999). Deze beleidmaatregelen spelen een belangrijke rol bij het besparen van energie op het moment dat producten worden vervangen of gebouwen worden gebouwd of gerenoveerd⁽²¹⁾.
- (19) Om een ambitieus energie-efficiëntiestreefcijfer te verwezenlijken, moeten obstakels uit de weg worden geruimd, teneinde investeringen in energie-efficiëntie maatregelen te stimuleren. In het kader van het LIFE-subprogramma voor de transitie naar schone energie zullen middelen worden vrijgemaakt voor de ontwikkeling van Europese beste praktijken inzake de implementatie van energie-efficiëntiebeleid waarbij wettelijke, markt- en gedragsbelemmeringen voor energie-efficiëntie worden weggenomen.

⁽¹⁵⁾ **Verordening (EU) 2022/869 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2022 betreffende richtsnoeren voor de trans-Europese energie-infrastructureur, tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 715/2009, (EU) 2019/942 en (EU) 2019/943, en Richtlijnen 2009/73/EG en (EU) 2019/944, en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 347/2013 (PB L 152 van 3.6.2022, blz. 45).**

⁽¹⁶⁾ Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 125).

⁽¹⁷⁾ Aanbeveling van de Commissie over energiearmoede (C(2020)9600).

⁽¹⁸⁾ Richtlijn 2009/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en tot intrekking van Richtlijn 2003/55/EG (PB L 211 van 14.8.2009, blz. 94).

⁽¹⁹⁾ Richtlijn 2010/31/EU van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 2010 betreffende de energieprestatie van gebouwen (PB L 153 van 18.6.2010, blz. 13).

⁽²⁰⁾ Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten; Verordening (EU) 2017/1369 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2017 tot vaststelling van een kader voor energie-etikettering en Verordening (EU) 2020/740 van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 2020 inzake de etikettering van banden met betrekking tot hun brandstofefficiëntie en andere parameters.

⁽²¹⁾ Bovendien zullen productevaluaties in het kader van het werkplan inzake ecologisch ontwerp 2020-2024 en het actieplan “renovatiegolf”, in combinatie met de herziening van de richtlijn energieprestatie van gebouwen, in belangrijke mate bijdragen aan de verwezenlijking van het energiebesparingsstreefcijfer voor 2030.

Woensdag, 14 september 2022

- (20) De Europese Raad van 23 en 24 oktober 2014 heeft zich achter een streefcijfer voor energie-efficiëntie voor 2030 van 27 % op Unieniveau geschaard, dat voor 2020 wordt geëvalueerd, “waarbij een streefcijfer voor de Unie van 30 % voor ogen wordt gehouden”. In zijn resolutie van 15 december 2015 met als titel “Op weg naar een Europese energie-unie” heeft het Europees Parlement de Commissie verzocht tevens te onderzoeken of een energie-efficiëntiestreefcijfer van 40 % haalbaar is voor dezelfde periode.
- (21) Verwacht wordt dat het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie van 32,5 % voor 2030 en de andere beleidsinstrumenten van het bestaande kader leiden tot een vermindering van de broeikasgasemissies met ongeveer 45 % tegen 2030 ⁽²²⁾. In de effectbeoordeling van het klimaatdoelplan 2030 is beoordeeld welk niveau van inspanningen op de verschillende beleidsterreinen nodig is om de aangescherpte klimaatambitie waar te maken en tegen 2030 de broeikasgasemissies met 55 % te verminderen. De conclusie luidde dat, ten opzichte van het basisscenario, het bereiken van het broeikasgasemissiestreefcijfer op een kostenoptimale manier betekende dat het eindenergieverbruik en het primaire energieverbruik respectievelijk met ten minste 36-37 % en 39-41 % moeten afnemen.
- (22) Het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie werd aanvankelijk vastgesteld en berekend met de in 2007 vastgestelde referentiescenario-prognoses van het voor 2030 als uitgangswaarde. De wijziging van de Eurostat-methodologie voor de berekening van de energiebalans en de verbeteringen in latere modelprognoses vragen om een wijziging van de uitgangswaarde. Op basis van dezelfde benadering voor het bepalen van het streefcijfer, dat wil zeggen door te vergelijken met de basisscenario-prognoses, wordt het niveau van het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie voor 2030 afgezet tegen de in 2020 vastgestelde referentiescenario-prognoses voor 2030 die de nationale bijdragen van de NECP's weerspiegelen. Op basis van dat herziene referentiescenario zal de Unie haar ambitieniveau inzake energie-efficiëntie moeten opkrikken **■**. De nieuwe manier om het ambitieniveau van de streefcijfers van de Unie uit te drukken, heeft geen gevolgen voor het daadwerkelijke niveau van de inspanningen die nodig zijn **■**.
- (23) De methodologie voor de berekening van eindenergieverbruik en primair energieverbruik ligt in lijn met de nieuwe Eurostat-methodologie, maar de indicatoren die voor deze richtlijn worden gebruikt hebben een andere draagwijdte: voor het streefcijfer inzake eindenergieverbruik wordt geen rekening gehouden met omgevingswarmte, maar wel met het energieverbruik in de internationale luchtvaart. Het gebruik van nieuwe indicatoren heeft ook tot gevolg dat eventuele veranderingen van het energieverbruik van hoogovens nu alleen zichtbaar zijn in het primaire energieverbruik.
- (24) Dat de Unie haar energie-efficiëntie moet verbeteren, moet tot uiting komen in het niveau van het primair energieverbruik en eindenergieverbruik dat in 2030 moeten worden bereikt, waarbij wordt aangegeven welke mate van aanvullende inspanningen nodig is in vergelijking met de reeds bestaande of geplande maatregelen in de nationale energie- en klimaatplannen. In het in 2020 vastgestelde referentiescenario wordt voor 2030 een eindenergieverbruik van 864 Mtoe en een primair energieverbruik van 1 124 Mtoe voorspeld (rekening houdend met internationale luchtvaart, maar niet met omgevingswarmte). Een extra vermindering van **14,5 %** levert voor 2030 respectievelijk **740 Mtoe** en **960 Mtoe** op. **Dit komt neer op een vermindering van het eindenergieverbruik met 40 % en van het primaire energieverbruik met 42,5 % respectievelijk ten opzichte van de referentiescenario-prognoses van 2007 voor 2030. Er zijn geen bindende streefcijfers op het niveau van de lidstaten om het energie-efficiëntiestreefcijfer voor 2020 te bereiken. Voor het streefcijfer voor 2030 moeten nationale bijdragen bindend worden en moeten de lidstaten aan de hand van de formule in deze richtlijn hun bijdragen** aan de verwezenlijking van het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie vaststellen. De lidstaten moeten vrij zijn om hun nationale doelstellingen vast te stellen op basis van primair of eindenergieverbruik, primaire of eindenergiebesparingen of energie-intensiteit. Met deze richtlijn wordt de manier gewijzigd waarop de lidstaten hun **bindende** nationale bijdragen aan het **bindende** streefcijfer van de Unie moeten uitdrukken. Met het oog op consistentie en de monitoring van de voortgang moeten de **bindende** bijdragen van de lidstaten aan het streefcijfer van de Unie worden uitgedrukt in primair of eindenergieverbruik. De voortgang bij het realiseren van de Uniestreefcijfers voor 2030 moet overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999 regelmatig worden beoordeeld.
- (25) **Het energie-efficiëntiestreefcijfer moet worden bereikt** als resultaat van de cumulatieve verwezenlijking van specifieke **lokale, regionale en nationale** en Europese maatregelen ter bevordering van de energie-efficiëntie in verschillende domeinen. Lidstaten moeten verplicht worden nationale beleidsinitiatieven en maatregelen inzake energie-efficiëntie vast te stellen. Deze beleidsinitiatieven en maatregelen en de individuele inspanningen van elke lidstaat dienen te worden geëvalueerd door de Commissie, samen met gegevens over de gemaakte vorderingen, om na te gaan hoe waarschijnlijk het is dat het globale streefcijfer van de Unie gehaald wordt en in hoeverre de individuele inspanningen volstaan om het gemeenschappelijke doel te bereiken.

⁽²²⁾ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's en de Europese Investeringsbank — Een schone planeet voor iedereen — Een Europese strategische langetermijnvisie voor een bloeiende, moderne, concurrerende en klimaatneutrale economie (COM(2018)0773).

Woensdag, 14 september 2022

- (26) De openbare sector is goed voor ongeveer 5 tot 10% van het totale eindenergieverbruik van de Unie. Overheidsinstanties geven jaarlijks ongeveer 1,8 biljoen EUR uit. Dat is zowat 14% van het bbp van de Unie. Daarom is de overheidssector een belangrijke motor om de markt om te buigen naar efficiëntere producten, gebouwen en diensten, en om een gedragsverandering op het vlak van energieverbruik teweeg te brengen bij burgers en bedrijven. Als het energieverbruik daalt dankzij maatregelen die de energie-efficiëntie verbeteren, kunnen er bovendien overheidsmiddelen vrijkomen voor andere doeleinden. Overheidsinstanties op nationaal, regionaal en lokaal niveau moeten een voorbeeldfunctie vervullen met betrekking tot energie-efficiëntie.
- (27) Om het goede voorbeeld te geven, moet de openbare sector eigen decarbonisatie- en energie-efficiëntiedoelen stellen. De verbeteringen van de energie-efficiëntie in de openbare sector moeten in lijn liggen met de inspanningen die nodig zijn op Unieniveau. ■ Een verplichte jaarlijkse vermindering van het energieverbruik in de openbare sector met minstens 2% moet garanderen dat de openbare sector het goede voorbeeld geeft. De lidstaten behouden volledige flexibiliteit wat betreft de maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie om het eindenergieverbruik te verminderen. Een jaarlijkse vermindering van het eindenergieverbruik eisen, brengt minder administratieve lasten met zich mee dan meetmethoden voor energiebesparingen vaststellen.
- (28) Om aan hun verplichting te voldoen, moeten de lidstaten zich richten op het eindenergieverbruik van alle openbare diensten en installaties van overheidsinstanties. Om te bepalen welke adressaten binnen het toepassingsgebied vallen, moeten de lidstaten de definitie van aanbestedende diensten in Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad ⁽²³⁾ gebruiken. Aan deze verplichting kan worden voldaan door het eindenergieverbruik in alle mogelijke overheidssectoren terug te dringen, met inbegrip van vervoer, openbare gebouwen, gezondheidszorg, ruimtelijke ordening, waterbeheer en afvalwaterzuivering, riolering en waterzuivering, afvalbeheer, stadsverwarming en -koeling, energiedistributie, -levering en -opslag, openbare verlichting en infrastructuurplanning. Om de administratieve lasten voor overheidsinstanties te verminderen, moeten de lidstaten digitale platforms of instrumenten opzetten om de geaggregeerde verbruiksgegevens van overheidsinstanties te verzamelen, openbaar te maken en aan de Commissie te rapporteren.
- (29) De lidstaten moeten een voorbeeldfunctie vervullen door ervoor te zorgen dat alle energieprestatiecontracten, **energie-audits** en energiebeheersystemen in de overheidssector worden uitgevoerd in overeenstemming met Europese of internationale normen, of dat energie-audits grotendeels worden uitgevoerd in de intensieve energieverbruikende delen van de overheidssector. **De lidstaten moeten duidelijke richtsnoeren en procedures opstellen voor het gebruik van die instrumenten.**
- (30) Overheden worden aangemoedigd om steun te verkrijgen van entiteiten zoals agentschappen voor duurzame energie die, waar van toepassing, op regionaal of lokaal niveau zijn opgericht. De organisatie van deze agentschappen weerspiegelt gewoonlijk de individuele behoeften van overheidsinstanties in een bepaalde regio of van overheidsinstanties die actief zijn in een bepaald gebied van de openbare sector. Gecentraliseerde agentschappen kunnen beter in de behoeften voorzien en doeltreffender werken in andere opzichten, bijvoorbeeld in kleinere of gecentraliseerde lidstaten of met betrekking tot complexe of regio-overschrijdende aspecten zoals stadsverwarming en -koeling. Agentschappen voor duurzame energie kunnen fungeren als centrale informatiepunten in de zin van artikel 21. Deze agentschappen zijn vaak verantwoordelijk voor de ontwikkeling van lokale of regionale decarbonisatieplannen, die ook andere decarbonisatiemaatregelen kunnen omvatten, zoals de vervanging van verwarmingsketels op fossiele brandstoffen, en voor het ondersteunen van overheidsinstanties bij de uitvoering van energiegerelateerde beleidsmaatregelen. Agentschappen voor duurzame energie of andere entiteiten die regionale en lokale overheden bijstaan, kunnen duidelijke bevoegdheden, doelstellingen en middelen op het gebied van duurzame energie hebben. Agentschappen voor duurzame energie zouden kunnen worden aangemoedigd om initiatieven die zijn genomen in het kader van het Burgemeestersconvenant, dat lokale overheden samenbrengt die zich vrijwillig inzetten voor de tenuitvoerlegging van de klimaat- en energiedoelstellingen van de Unie, alsook andere bestaande initiatieven voor dit doel te overwegen. De decarbonisatieplannen moeten worden gekoppeld aan territoriale ontwikkelingsplannen en rekening houden met de uitgebreide beoordeling die de lidstaten moeten uitvoeren.
- (31) De lidstaten moeten overheidsinstanties ondersteunen bij het plannen en uitvoeren van maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, ook op regionaal en lokaal niveau, door **financiële en technische ondersteuning te bieden en plannen in te dienen om het gebrek aan arbeidskrachten en gekwalificeerde professionals die nodig zijn voor alle fasen van de groene transitie aan te pakken, met inbegrip van ambachtlieden en hooggekwalificeerde deskundigen op het gebied van groene technologie, deskundigen op het**

⁽²³⁾ Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EG (PB L 94 van 28.3.2014, blz. 65).

Woensdag, 14 september 2022

gebied van toegepaste wetenschappen en innovators. De lidstaten moeten overheidsinstanties ondersteunen om rekening te houden met voordelen die verder gaan dan energiebesparingen, zoals een betere en gezondere binnenlucht en een verbetering van de levenskwaliteit, met name voor scholen, instellingen voor dagopvang, verpleeghuizen, instellingen voor begeleid wonen en ziekenhuizen. De lidstaten moeten **richtsnoeren** verstreken ter bevordering van competentieontwikkelings- en opleidingsmogelijkheden en de samenwerking tussen overheidsinstanties, ook tussen agentschappen, aanmoedigen. Daartoe kunnen de lidstaten nationale **en regionale** kenniscentra oprichten voor complexe kwesties, zoals het adviseren van lokale of regionale energieagentschappen over stadsverwarming of -koeling.

(31 bis) **In een situatie waarin sprake is van een crisis op het gebied van de energievoorziening en een stijging van de energieprijzen moeten de lidstaten worden gestimuleerd om hun investeringen in energiebesparing versneld door te voeren. Daartoe moeten lidstaten die in een bepaald jaar in de periode 2024–2026 meer dan 3 % van de totale vloeroppervlakte van hun gebouwen renoveren de mogelijkheid krijgen om het overschot op te tellen bij het jaarlijkse renovatiepercentage van een van de drie volgende jaren. Een lidstaat die vanaf 1 januari 2027 in een jaar meer dan 3 % van de totale vloeroppervlakte van zijn gebouwen renoveert, mag het overschot meetellen bij het jaarlijkse renovatiepercentage van de twee volgende jaren. Deze mogelijkheid mag niet worden gebruikt voor doeleinden die niet in overeenstemming zijn met de algemene doelstellingen en het ambitieniveau van deze richtlijn.**

(32) Gebouwen en vervoer zijn, naast de industrie, de grootste energieverbruikers en de belangrijkste emissiebronnen⁽²⁴⁾. Gebouwen zijn goed voor ongeveer 40 % van het totale energieverbruik van de Unie en voor 36 % van haar broeikasgasemissies uit energie⁽²⁵⁾. In de mededeling van de Commissie “Renovatiegolf”⁽²⁶⁾ wordt ingegaan op de tweeledige uitdaging van energie- en hulpbronnenefficiëntie en betaalbaarheid ervan in de bouwsector en wordt ernaar gestreefd het renovatietempo te verdubbelen. De mededeling focust op de slechtst presterende gebouwen, energiearmoede en openbare gebouwen. Bovendien zijn gebouwen van cruciaal belang om de Uniedoelstelling te halen die erin bestaat in 2050 klimaatneutraliteit te bereiken. Gebouwen die eigendom zijn van de overheid **en gebouwen voor de verlening van diensten van algemeen belang, zoals onderwijs (bijvoorbeeld kinderopvang, scholen, universiteiten), gezondheidszorg (bijvoorbeeld ziekenhuizen, ouderenzorg) en sociale dienstverlening (bijvoorbeeld sociale huisvesting en gemeenschapscentra voor jongeren, ouderen of mensen die deel uitmaken van een huishouden met een laag inkomen) of sociale huisvesting**, vormen een aanzienlijk aandeel van het gebouwenbestand en zijn erg zichtbaar in het openbare leven. Het is dan ook passend om een jaarlijks renovatiepercentage te bepalen voor gebouwen die eigendom zijn van overheidsinstanties **en gebouwen met een sociale doelstelling** op het grondgebied van een lidstaat, teneinde hun energieprestaties te verbeteren **en die gebouwen te transformeren tot bijna-energie neutrale of emissievrije gebouwen**. De lidstaten wordt verzocht een hoger renovatietempo vast te stellen wanneer dit kosteneffectief is voor de renovatie van hun gebouwenbestand in het kader van hun langetermijnrenovatiestrategieën of nationale renovatieprogramma’s. Dit renovatietempo mag geen afbreuk doen aan de verplichtingen met betrekking tot bijna-energie neutrale gebouwen (“BENG”), vastgelegd in Richtlijn 2010/31/EU van het Europees Parlement en de Raad⁽²⁷⁾. **De lidstaten moeten kunnen besluiten minder strenge eisen toe te passen voor sommige gebouwen, zoals gebouwen met bijzondere architecturale of historische waarde.** Bij de volgende herziening van Richtlijn 2010/31/EU moet de Commissie beoordelen welke vooruitgang de lidstaten hebben geboekt met de renovatie van gebouwen van overheidsinstanties. De Commissie moet overwegen om een wetgevingsvoorstel in te dienen ter herziening van het renovatietempo, rekening houdend met de door de lidstaten geboekte vooruitgang, substantiële economische of technische ontwikkelingen, of waar nodig met de toezeggingen van de Unie inzake decarbonisatie en nulverontreiniging. De uit deze richtlijn voortvloeiende verplichting om gebouwen van overheidsinstanties te renoveren, is een aanvulling op die richtlijn, die de lidstaten ertoe verplicht ervoor te zorgen dat, wanneer bestaande gebouwen een ingrijpende renovatie ondergaan, de energieprestaties ervan worden verbeterd, zodat zij voldoen aan de BENG-vereisten. **De Commissie en de lidstaten moeten aanvullende richtsnoeren verstrekken voor de grondige renovatie van gebouwen met historische waarde.**

⁽²⁴⁾ COM(2020)0562.

⁽²⁵⁾ Zie IRP, Resource Efficiency and Climate Change, 2020, en het UN Environment Emissions Gap Report 2019. Deze cijfers hebben betrekking op het gebruik en de exploitatie van gebouwen, inclusief indirecte uitstoot in de elektriciteits- en verwarmingssector, en niet op hun volledige levenscyclus. De opgenomen koolstof in de bouw is naar schatting goed voor ongeveer 10 % van de totale jaarlijkse uitstoot van broeikasgassen wereldwijd.

⁽²⁶⁾ COM(2020)0662.

⁽²⁷⁾ Richtlijn 2010/31/EU van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 2010 betreffende de energieprestatie van gebouwen (PB L 153 van 18.6.2010, blz. 13).

Woensdag, 14 september 2022

- (33) Om het renovatietempo vast te stellen, moeten de lidstaten een overzicht hebben van de gebouwen die het BENG-niveau niet halen. Daarom moeten de lidstaten een inventaris van openbare gebouwen, **met inbegrip van sociale woningen**, publiceren en actueel houden als onderdeel van een algemene databank van energieprestatie-certificaten. Deze inventaris moet ook particuliere actoren, waaronder energiedienstenbedrijven (**ESCO's**), in staat stellen renovatieoplossingen voor te stellen en de inventarissen van de lidstaten kunnen worden geaggregeerd door de waarnemingspost voor het gebouwenbestand van de Unie.
- (34) In 2020 woonde meer dan de helft van de wereldbevolking in stedelijke gebieden. Verwacht wordt dat dit cijfer tegen 2050 zal stijgen tot 68 % ⁽²⁸⁾. Bovendien moet de helft van de stedelijke infrastructuur van 2050 nog worden gebouwd ⁽²⁹⁾. Steden en grootstedelijke gebieden zijn centra van economische activiteit, kennisvergaring, innovatie en nieuwe technologieën. Steden beïnvloeden de levenskwaliteit van de burgers die er wonen of werken. De lidstaten moeten gemeenten technisch en financieel ondersteunen. Een aantal gemeenten en andere overheidsinstanties in de lidstaten hebben al geïntegreerde benaderingen voor energiebesparing en -voorziening **en duurzame mobiliteit** doorgevoerd, bijvoorbeeld middels actieplannen voor duurzame energie **en duurzame stedelijke mobiliteitsplannen**, zoals degene die ontwikkeld werden onder het initiatief "Burgemeestersconvenant", evenals geïntegreerde stedelijke benaderingen die verder gaan dan individuele interventies in gebouwen of vervoerwijzen. **Voor verbetering van de energie-efficiëntie van stedelijke mobiliteit zijn verdere inspanningen nodig, zowel voor het passagiers- als het vrachtvervoer over de weg, aangezien hiervoor ongeveer 40 % van alle wegvervoersenergie wordt gebruikt. Verordening ... [herziene TEN-T-verordening — COD 2021/420] moet in aanzienlijke mate bijdragen tot de aanpak van de energie-efficiëntie van het stadsvervoer met een coherente, geïntegreerde en multimodale benadering door de invoering van de eis tot vaststelling van duurzame stedelijke mobiliteitsplannen (SUMP's), zoals gedefinieerd in diezelfde verordening. Om de doelstellingen van deze richtlijn te bereiken, moeten de lidstaten bovendien zo veel mogelijk plaatselijke overheden krachtig aansporen om SUMP's vast te stellen, om zo bij te dragen tot de vermindering van het energieverbruik en waar mogelijk onnodig vervoer te vermijden, overeenkomstig het beginsel "energie-efficiëntie eerst".**
- (35) Wat de aankoop van bepaalde producten en diensten en de aankoop en verhuur van gebouwen betreft, moeten aanbestedende diensten en aanbestedende instanties die openbare contracten voor leveringen, werken of diensten sluiten, het goede voorbeeld geven en energie-efficiënte aankoopbeslissingen nemen en het beginsel "energie-efficiëntie eerst" toepassen, ook voor overheidsopdrachten en concessies met betrekking waartoe bijlage IV niet in specifieke vereisten voorziet. Dit moet gelden voor de bestuursdepartementen die voor het gehele grondgebied van een lidstaat bevoegd zijn. Als er in een lidstaat voor een bepaalde bevoegdheid geen bestuursdepartement bestaat dat bevoegd is voor het gehele grondgebied, geldt die verplichting voor de departementen waarvan de bevoegdheden gezamenlijk zich over het gehele grondgebied uitstrekken. De bepalingen van de uniale richtlijnen inzake overheidsopdrachten mogen evenwel niet in het gedrang komen. De lidstaten moeten belemmeringen voor gezamenlijke aanbestedingen binnen een lidstaat of over de grenzen heen wegnemen indien hierdoor de kosten kunnen worden gedrukt en de voordelen van de interne markt kunnen worden vergroot door zakelijke kansen voor leveranciers en aanbieders van energiediensten te creëren.
- (36) Alle overheidsinstanties die via aanbestedingen openbare middelen investeren, moeten bij de gunning van opdrachten en concessies het goede voorbeeld geven door producten, diensten en gebouwen met de hoogste energie-efficiëntieprestaties te kiezen, ook met betrekking tot aanbestedingen waarvoor geen specifieke eisen uit hoofde van Richtlijn 2009/30/EG gelden. In dat verband moet bij alle procedures voor de gunning van overheidsopdrachten en concessies met een waarde boven de drempelwaarden die zijn vastgesteld in de artikelen 6 en 7 van Richtlijn 2014/23/EU van het Europees Parlement en de Raad ⁽³⁰⁾, artikel 2, lid 1, van Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad ⁽³¹⁾ en de artikelen 3 en 4 van Richtlijn 2014/25/EU van het Europees Parlement en de Raad, rekening worden gehouden met de energie-efficiëntieprestaties van de producten, gebouwen en diensten die zijn vastgesteld in het Unierecht of het nationale recht, door in de aanbestedingsprocedures het beginsel "energie-efficiëntie eerst" als prioriteit te beschouwen.

⁽²⁸⁾ <https://www.unfpa.org/world-population-trends>

⁽²⁹⁾ https://www.un.org/en/ecosoc/integration/pdf/fact_sheet.pdf

⁽³⁰⁾ Richtlijn 2014/23/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van concessieovereenkomsten (PB L 94 van 28.3.2014, blz. 1).

⁽³¹⁾ Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EG (PB L 94 van 28.3.2014, blz. 65).

Woensdag, 14 september 2022

- (37) Het is ook belangrijk dat de lidstaten toezicht houden op de wijze waarop aanbestedende diensten en aanbestedende instanties bij de aankoop van producten, gebouwen, werken en diensten rekening houden met de energie-efficiëntievereisten, door ervoor te zorgen dat met betrekking tot de gekozen inschrijvingen die de in de richtlijnen inzake overheidsopdrachten vermelde drempels overschrijden, informatie over de gevolgen voor de energie-efficiëntie openbaar wordt gemaakt. Zo kunnen belanghebbenden en burgers op transparante wijze beoordelen welke rol de openbare sector speelt bij het waarborgen van energie-efficiëntie bij overheidsopdrachten.
- (38) De Europese Green Deal erkent dat de circulaire economie bijdraagt aan de algemene decarbonisatie-doelstellingen van de Unie. De overheidssector **moet** aan deze doelstellingen bijdragen door, waar passend, milieuvriendelijke producten, gebouwen, diensten en werken aan te schaffen via beschikbare instrumenten voor groene overheidsopdrachten, en op die manier een belangrijke bijdrage leveren aan de vermindering van het energieverbruik en de gevolgen voor het milieu.
- (39) Het is belangrijk dat de lidstaten overheidsinstanties de nodige ondersteuning bieden bij het toepassen van energie-efficiëntievereisten bij overheidsopdrachten en het gebruik van groene overheidsopdrachten, door de nodige richtsnoeren en methodologieën te verstrekken voor de beoordeling van levenscycluskosten en milieueffecten en -kosten. Goed ontworpen instrumenten, met name digitale instrumenten, zullen naar verwachting de aanbestedingsprocedures vergemakkelijken en de administratieve lasten verminderen, met name in kleinere lidstaten die wellicht niet over voldoende capaciteit beschikken om aanbestedingen voor te bereiden. In dit verband moeten de lidstaten het gebruik van digitale instrumenten en de samenwerking tussen aanbestedende diensten, ook over de grenzen heen, actief bevorderen om ervoor te zorgen dat beste praktijken worden uitgewisseld.
- (40) Aangezien gebouwen zowel voor als na hun operationele levensduur broeikasgassen uitstoten, moeten de lidstaten ook rekening houden met de hele levenscyclus van koolstofemissies van gebouwen. Dit maakt deel uit van de inspanningen om meer aandacht te besteden aan de prestaties gedurende de gehele levenscyclus, aspecten van de circulaire economie en milieueffecten, waarbij de openbare sector een voorbeeldfunctie vervult. Overheidsopdrachten kunnen dus een kans bieden om de in gebouwen opgenomen koolstof gedurende hun levenscyclus aan te pakken. In dit verband zijn aanbestedende diensten belangrijke spelers die in het kader van aanbestedingsprocedures een verschil **moeten** maken door nieuwe gebouwen aan te kopen waarmee het aardopwarmingsvermogen gedurende de hele levenscyclus wordt aangepakt.
- (41) Met het aardopwarmingsvermogen gedurende de volledige levenscyclus worden de broeikasgasemissies gemeten die verband houden met het gebouw in verschillende stadia van de levenscyclus ervan. De totale bijdrage van het gebouw aan emissies die tot klimaatverandering leiden, wordt gemeten. Dit wordt soms de beoordeling van de koolstofvoetafdruk ("carbon footprint assessment") of de meting van de koolstof tijdens de volledige levensduur ("whole life carbon measurement") genoemd. Er wordt gekeken naar zowel koolstofemissies die verband houden met de bouwmaterialen als directe en indirecte koolstofemissies uit de gebruiksfase. Gebouwen zijn belangrijke materiaalbanken, opslagplaatsen waar koolstofintensieve hulpbronnen decennialang worden bewaard, en daarom is het belangrijk om aandacht te besteden aan ontwerpen die toekomstig hergebruik en recycling aan het eind van de operationele levensduur vergemakkelijken, **in overeenstemming met het nieuwe actieplan voor de circulaire economie. De lidstaten moeten de circulariteit, duurzaamheid en aanpasbaarheid van bouwmaterialen bevorderen om de duurzaamheidsprestaties van bouwproducten te verbeteren, en tegelijkertijd zorgen voor concurrerende en aantrekkelijke kosten door alle beschikbare financiële instrumenten in te zetten om het gebruik van circulaire materialen te stimuleren.**
- (42) Het aardopwarmingsvermogen wordt uitgedrukt als numerieke indicator voor elke levenscyclusfase, uitgedrukt in kgCO₂e/m² (van de bruikbare binnenvloeroppervlakte), gemiddeld voor één jaar van een referentiestudieperiode van 50 jaar. De gegevensselectie, scenariobepaling en berekeningen worden verricht overeenkomstig norm EN 15978. De te beoordelen onderdelen van het gebouw en technische uitrusting zijn gedefinieerd in het gemeenschappelijke EU-kader Level(s) voor indicator 1,2. Wanneer er een nationaal berekeningsinstrument bestaat of voorgeschreven is voor het verschaffen van informatie of voor het verkrijgen van bouwvergunningen, moet het dat nationale instrument kunnen worden gebruikt voor de vereiste informatieverstrekking. Andere berekeningsinstrumenten moeten kunnen worden gebruikt als deze voldoen aan de minimumcriteria die zijn vastgesteld in het gemeenschappelijke EU-kader Level(s).
- (43) Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad ⁽³²⁾ is van toepassing op installaties die bijdragen aan de energieproductie of het energieverbruik voor productiedoeleinden, en informatie over de energie die in de installatie wordt gebruikt of door de installatie wordt gegenereerd moet worden opgenomen in aanvragen voor geïntegreerde vergunningen (artikel 12, lid 1, punt b)). Bovendien wordt in artikel 11 van die richtlijn

(32) Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging) (PB L 334 van 17.12.2010, blz. 17).

Woensdag, 14 september 2022

gespecificeerd dat het doelmatige gebruik van energie een algemeen beginsel van de fundamentele verplichtingen van de exploitant is en is in bijlage III bij Richtlijn 2010/75/EU bepaald dat het een van de criteria is voor de bepaling van de beste beschikbare technieken. De operationele efficiëntie van energiesystemen op enig tijdstip wordt beïnvloed door het vermogen om stroom die afkomstig is van verschillende bronnen, met een verschillende mate van inertie- en opstarttijd, vlot en flexibel aan het net te leveren; het verbeteren van deze efficiëntie zal een beter gebruik van hernieuwbare energie mogelijk maken.

- (44) Een verbeterde energie-efficiëntie kan bijdragen tot een hogere economische output. De lidstaten en de Unie moeten ernaar streven het energieverbruik te doen dalen ongeacht het niveau van economische groei.
- (45) De verplichting inzake energiebesparing waarin deze richtlijn voorziet, moet worden aangescherpt en ook gelden na 2030. Dit zorgt voor stabiliteit voor investeerders en zou derhalve bevorderlijk zijn voor investeringen en maatregelen voor energie-efficiëntie op lange termijn, zoals de grondige renovatie van gebouwen, met als doel op de lange termijn de kostenefficiënte transformatie van bestaande gebouwen tot BEN-gebouwen te faciliteren. **Momenteel wordt jaarlijks slechts 0,2 % van het gebouwenbestand grondig gerenoveerd in die zin dat de energieprestatie per gebouw met ten minste 60 % verbetert, en in slechts één op de vijf gevallen wordt de energie-efficiëntie in aanzienlijke mate verbeterd.** De verplichting tot energiebesparing heeft een belangrijke rol gespeeld bij het creëren van plaatselijke groei, banen en concurrentievermogen, alsook bij het terugdringen van energiearmoede. Deze verplichting moet ervoor zorgen dat de Unie haar energie- en klimaatdoelstellingen kan halen door nog meer mogelijkheden te creëren en het verband tussen energieverbruik en groei te verbreken. Samenwerking met de particuliere sector is belangrijk om te beoordelen onder welke voorwaarden toegang kan worden verkregen tot particuliere investeringen voor energie-efficiëntieprojecten en om nieuwe inkomstenmodellen te ontwikkelen voor innovatie op het gebied van energie-efficiëntie.
- (46) Maatregelen voor de verbetering van de energie-efficiëntie hebben ook een positief effect op de luchtkwaliteit aangezien energie-efficiëntere gebouwen helpen de vraag naar verwarmingsbrandstoffen, waaronder vaste verwarmingsbrandstoffen, te doen dalen. Energie-efficiëntie maatregelen dragen derhalve bij tot de verbetering van de luchtkwaliteit binnen en buiten, en helpen de doelstellingen van het luchtkwaliteitsbeleid van de Unie, zoals met name vastgesteld in Richtlijn (EU) 2016/2284 van het Europees Parlement en de Raad⁽³³⁾, op een kostenefficiënte wijze te verwezenlijken.
- (47) De lidstaten moeten voor de volledige verplichtingsperiode tot en met 2030 een cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie verwezenlijken die gelijk staat aan een nieuwe jaarlijkse besparing ten belope van minstens 0,8 % van het eindenergieverbruik tot en met 31 december 2023 en van minstens 2 % vanaf 1 januari 2024. Aan deze verplichting kan worden voldaan door middel van nieuwe beleidsmaatregelen die tijdens de verplichtingsperiode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2030 worden vastgesteld, of door middel van nieuwe afzonderlijke acties die gebaseerd zijn op vóór of tijdens de vorige periode vastgestelde beleidsmaatregelen, mits de afzonderlijke acties die aanzetten tot energiebesparingen tijdens de volgende periode worden ingevoerd. Hiertoe moeten de lidstaten gebruik kunnen maken van een verplichtingsregeling inzake energie-efficiëntie, van alternatieve beleidsmaatregelen, of van een combinatie van beide.
- (48) Voor de periode 2021 tot 31 december 2023 dient van Cyprus en Malta te worden geëist dat zij alleen in de periode van 2021 tot en met 2030 een cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie verwezenlijken die gelijk staat aan nieuwe besparingen van 0,24 % van het eindenergieverbruik. Dit afzonderlijke besparingspercentage dient vanaf 1 januari 2024 niet langer van kracht te zijn.
- (49) Als de lidstaten gebruikmaken van een verplichtingsregeling moeten zij, aan de hand van objectieve en niet-discriminerende criteria, onder de transmissiesysteembeheerders, **distributiesysteembeheerders**, energie-distributeurs, detailhandelaars in energie en distributeurs of detailhandelaars van vervoersbrandstof de aan verplichtingen gebonden partijen aanwijzen. Wanneer bepaalde van die categorieën distributeurs of detailhandelaars worden aangewezen als aan verplichtingen gebonden partijen, of ter zake een vrijstelling genieten, mag dat niet onverenigbaar met het non-discriminatiebeginsel worden geacht. Daarom kunnen de lidstaten bepalen of al deze transmissiesysteembeheerders, **distributiesysteembeheerders**, distributeurs of detailhandelaren worden aangewezen als aan verplichtingen gebonden partijen, of dat uitsluitend bepaalde categorieën van hen als zodanig

⁽³³⁾ Richtlijn (EU) 2016/2284 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2016 betreffende de vermindering van de nationale emissies van bepaalde luchtverontreinigende stoffen, tot wijziging van Richtlijn 2003/35/EG en tot intrekking van Richtlijn 2001/81/EG (PB L 344 van 17.12.2016, blz. 1).

Woensdag, 14 september 2022

worden aangewezen. Teneinde de positie van kwetsbare afnemers **en huishoudens met een laag inkomen**, mensen die in energiearmoede leven en mensen die in sociale woningen wonen, te versterken en te beschermen, en teneinde beleidsmaatregelen prioritair uit te voeren ten gunste van deze mensen, kunnen de lidstaten eisen dat aan verplichtingen gebonden partijen energiebesparingen realiseren bij kwetsbare afnemers, mensen die in energiearmoede leven en mensen die in sociale woningen wonen. Daartoe kunnen de lidstaten ook streefcijfers voor de verlaging van de energiekosten vaststellen. Aan verplichtingen gebonden partijen zouden deze streefcijfers kunnen halen door maatregelen te bevorderen die leiden tot energiebesparingen en lagere energiefacturen, zoals isolatie- en verwarmingsmaatregelen **en door energiebesparingsinitiatieven van hernieuwbare-energiegemeenschappen en energiegemeenschappen van burgers te steunen. Deze maatregelen kunnen met name gunstig zijn voor kwetsbare afnemers, mensen die met energiearmoede kampen en mensen die in sociale woningen wonen, aangezien deze mensen doorgaans in slechter presterende gebouwen wonen en dus het meest zullen profiteren van verbeteringen van de energie-efficiëntie.**

- (50) Wanneer de lidstaten beleidsmaatregelen ontwerpen om aan de energiebesparingsverplichting te voldoen, moeten zij de klimaat- en milieunormen en -prioriteiten van de Unie in acht nemen en voldoen aan het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” in de zin van Verordening (EU) 2020/852⁽³⁴⁾. De lidstaten mogen geen activiteiten bevorderen die vanuit milieuoogpunt niet duurzaam zijn, zoals het gebruik van fossiele brandstoffen. De energiebesparingsverplichting is erop gericht de respons op de klimaatverandering te versterken door de lidstaten stimulansen te bieden om een duurzame en schone beleidsmix ten uitvoer te leggen, die veerkrachtig is en de klimaatverandering beperkt. Bijgevolg **zouden** energiebesparingen als gevolg van beleidsmaatregelen met betrekking tot het gebruik van directe verbranding van fossiele brandstoffen **onder bepaalde voorwaarden en gedurende een bepaalde periode na** de omzetting van deze richtlijn in aanmerking **kunnen** komen als energiebesparingen in het kader van de energiebesparingsverplichting **overeenkomstig bijlage V**. Zo zal de energiebesparingsverplichting kunnen worden afgestemd op de doelstellingen van de Europese Green Deal, het klimaatdoelstellingsplan en de renovatiegolfstrategie, en op de behoefte aan maatregelen die het IEA in zijn verslag over netto nuluitstoot heeft vastgesteld⁽³⁵⁾. Met deze beperking worden de lidstaten aangemoedigd overheidsgeld uitsluitend te besteden aan toekomstbestendige, duurzame technologieën. Het is belangrijk dat de lidstaten marktdeelnemers een duidelijk beleidskader en investeringszekerheid bieden. De toepassing van de berekeningsmethode in het kader van de energiebesparingsverplichting moet alle marktdeelnemers in staat stellen hun technologieën binnen een redelijke termijn aan te passen. Wanneer de lidstaten de invoering van efficiënte fossielebrandstoftechnologieën of de vroegtijdige vervanging van dergelijke technologie ondersteunen, bijvoorbeeld via subsidieregelingen of verplichtingsregelingen voor energie-efficiëntie, komen energiebesparingen mogelijk niet langer in aanmerking voor de energiebesparingsverplichting. Hoewel energiebesparingen die bijvoorbeeld voortvloeiën uit de bevordering van op aardgas gebaseerde warmtekrachtkoppeling niet in aanmerking zouden komen, zou de beperking niet gelden voor het indirecte gebruik van fossiele brandstoffen, bijvoorbeeld wanneer voor de elektriciteitsproductie onder meer fossiele brandstoffen worden gebruikt. Beleidsmaatregelen die gericht zijn op gedragsveranderingen om het verbruik van fossiele brandstoffen te verminderen, bijvoorbeeld door middel van voorlichtingscampagnes over milieubewust rijden, moeten in aanmerking blijven komen. Energiebesparingen die voortvloeiën uit beleidsmaatregelen die gericht zijn op de renovatie van gebouwen, kunnen maatregelen omvatten zoals de vervanging van verwarmingssystemen op fossiele brandstoffen in combinatie met verbeteringen van de bouwschil, die beperkt moeten blijven tot technologieën die het mogelijk maken de vereiste energiebesparingen te realiseren overeenkomstig de in een lidstaat vastgestelde nationale bouwvoorschriften. Niettemin moeten de lidstaten de verbetering van verwarmingssystemen in het kader van grondige renovaties bevorderen in overeenstemming met de langetermijndoelstelling van koolstofneutraliteit, namelijk het verminderen van de vraag naar verwarming en het dekken van de resterende vraag naar verwarming met een koolstofvrije energiebron. **Bij het berekenen van de besparingen die nodig zijn om een deel van de energiebesparingsverplichting te realiseren bij mensen die met energiearmoede te kampen hebben, kunnen de lidstaten rekening houden met de klimatologische omstandigheden van het land.**
- (51) Maatregelen van lidstaten ter verbetering van de energie-efficiëntie in de vervoerssector kunnen in voorkomend geval worden meegerekend voor het vervullen van hun verplichting inzake besparingen op het eindverbruik van energie. Deze maatregelen kunnen de vorm aannemen van specifiek beleid onder andere ter bevordering van efficiëntere voertuigen, **met inbegrip van vormen van vervoer op accu's**, van de omschakeling naar vervoer per fiets, te voet en met het openbaar vervoer, of van mobiliteit en ruimtelijke ordening die de vraag naar vervoer

⁽³⁴⁾ Verordening (EU) 2020/852 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2020 betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen en tot wijziging van Verordening (EU) 2019/2088 (PB L 198 van 22.6.2020, blz. 13).

⁽³⁵⁾ IEA (Internationaal Energieagentschap) (2021), Net Zero by 2050 A Roadmap for the Global Energy Sector, <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>

Woensdag, 14 september 2022

verminderen. Ook in aanmerking kunnen komen regelingen die de ingebruikname van nieuwe, efficiëntere voertuigen versnellen, alsmede beleid ter bevordering van de overgang naar brandstoffen met verminderde **broeikasgasemissieniveaus**, met uitzondering van beleidsmaatregelen met betrekking tot het gebruik van directe verbranding van fossiele brandstoffen, die het energieverbruik per kilometer verminderen, mits voldaan is aan de regels inzake materieel belang en additionaliteit die zijn vastgelegd in bijlage V bij deze richtlijn. Beleidsmaatregelen ter bevordering van het gebruik van nieuwe voertuigen op fossiele brandstof dienen niet in aanmerking te komen als energiebesparingen in het kader van de energiebesparingsverplichting.

- (52) Maatregelen die worden genomen door de lidstaten in het kader van de Verordening (EU) 2018/842 van het Europees Parlement en de Raad ⁽³⁶⁾ inzake verdeling van de inspanningen en die verifieerbare, en meetbare of schatbare, energie-efficiëntieverbeteringen opleveren, zijn een kosteneffectieve manier voor de lidstaten om hun energiebesparingsverplichtingen uit hoofde van deze richtlijn na te komen.
- (53) In het kader van verplichtingsregelingen dient het voor de lidstaten mogelijk te zijn, als alternatief voor de eis dat de aan verplichtingen gebonden partijen de op grond van artikel 8, lid 1, van deze richtlijn, vereiste cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie behalen, deze partijen toe te staan of te verplichten om bij te dragen aan een nationaal fonds voor energie-efficiëntie dat zou kunnen worden gebruikt om beleidsmaatregelen prioritair uit te voeren ten gunste van kwetsbare afnemers, mensen die in energiearmoede leven en mensen die in sociale woningen wonen.
- (54) De lidstaten en de aan verplichtingen gebonden partijen moeten alle beschikbare middelen en technologieën aanwenden, met uitzondering van technologieën voor de directe verbranding van fossiele brandstoffen, die nodig zijn voor het halen van de vereiste cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie, onder meer in de vorm van bevordering van **slimme en** duurzame technologie in efficiënte stadsverwarmings- en -koelingsystemen, efficiënte verwarmings- en koelingsinfrastructuur, **efficiënte en slimme gebouwen, elektrische voertuigen en industrieën** en energie-audits of vergelijkbare energiebeheersystemen, mits de geclaimde energiebesparingen voldoen aan de vereisten van artikel 8 van en bijlage V bij deze richtlijn. De lidstaten moeten een hoge mate van flexibiliteit nastreven bij het ontwerpen en uitvoeren van alternatieve beleidsmaatregelen. De lidstaten moeten maatregelen aanmoedigen die gedurende de **gehele levenscyclus** tot energiebesparingen leiden.
- (55) Maatregelen voor energie-efficiëntie op lange termijn zullen energiebesparingen blijven opleveren na 2020, maar om bij te dragen aan het streefcijfer van de Unie inzake energie-efficiëntie voor 2030 moeten die maatregelen nieuwe besparingen opleveren na 2020. Anderzijds mogen energiebesparingen die na 31 december 2020 zijn gerealiseerd, niet worden meegeteld bij de berekening van de cumulatieve besparing op het eindverbruik die vereist is voor de periode van 1 januari 2014 tot en met 31 december 2020.
- (56) De nieuwe besparingen moeten een aanvulling vormen op het basisscenario, zodat besparingen die toch al zouden plaatsvinden, niet moeten worden meegeteld bij de berekening of er is voldaan aan de vereisten inzake energiebesparing. Om het effect van maatregelen te berekenen, moeten alleen nettobesparingen, gemeten als de rechtstreeks aan de betreffende, voor de toepassing van artikel 8 van deze richtlijn uitgevoerde energie-efficiëntie-maatregel toe te schrijven wijziging van het energieverbruik, worden meegerekend. Voor de berekening van nettobesparingen moeten de lidstaten een basisscenario opstellen dat weergeeft hoe de situatie zonder de maatregel zou evolueren. De betrokken beleidsmaatregel dient te worden afgezet tegen dit basisscenario. De lidstaten moeten rekening houden met minimumvereisten in het betrokken wetgevingskader op Unieniveau en moeten er rekening mee houden dat in dezelfde periode andere beleidsmaatregelen kunnen worden genomen die ook invloed op de hoeveelheid energiebesparingen kunnen hebben, en dat bijgevolg niet alle veranderingen sinds de invoering van een bepaalde beleidsmaatregel alleen aan die beleidsmaatregel toe te schrijven zijn. De acties van de aan verplichtingen gebonden, deelnemende of met de uitvoering belaste partij moeten daadwerkelijk bijdragen tot de verwezenlijking van de geclaimde besparingen om aan de eis van een reële prestatie te voldoen.
- (57) Het is belangrijk om in de berekening van de energiebesparingen alle stappen in de energieketen in beschouwing te nemen, voor zover die relevant zijn om het energiebesparingspotentieel in de transmissie en distributie van elektriciteit te vergroten. Uit studies en de raadplegingen van belanghebbenden is gebleken dat er een aanzienlijk potentieel is. De fysieke en economische omstandigheden verschillen echter sterk van lidstaat tot lidstaat, en vaak ook binnen verschillende lidstaten, en het aantal systeembeheerders is groot. Deze omstandigheden vragen om een gedecentraliseerde aanpak op grond van het subsidiariteitsbeginsel. De nationale reguleringsinstanties beschikken over de nodige kennis, wettelijke bevoegdheden en bestuurlijke capaciteit om de ontwikkeling van een

⁽³⁶⁾ Verordening (EU) 2018/842 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 betreffende bindende jaarlijkse broeikasgasemissiereducties door de lidstaten van 2021 tot en met 2030 teneinde bij te dragen aan klimaatmaatregelen om aan de toezeggingen uit hoofde van de Overeenkomst van Parijs te voldoen, en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 525/2013 (PB L 156 van 19.6.2018, blz. 26).

Woensdag, 14 september 2022

energie-efficiënt elektriciteitsnet te bevorderen. Entiteiten zoals het Europees netwerk van transmissiesysteembeheerders voor elektriciteit (ENTSB-E) en de Europese entiteit van distributiesysteembeheerders (EU-DSB-entiteit) kunnen ook nuttige bijdragen leveren en moeten hun leden ondersteunen bij het nemen van energie-efficiëntie-maatregelen.

- (58) Soortgelijke overwegingen gelden voor het zeer grote aantal aardgassysteembeheerders. De rol van aardgas en de leverings- en dekkingsgraad van het grondgebied lopen sterk uiteen tussen de lidstaten. In die gevallen verkeren de nationale reguleringsinstanties in de beste positie om de ontwikkeling van het systeem in de richting van meer efficiëntie te monitoren en te sturen, en entiteiten zoals het Europees netwerk van transmissiesysteembeheerders voor gas (ENTSB-G) kunnen nuttige bijdragen leveren en moeten hun leden ondersteunen bij het nemen van energie-efficiëntie-maatregelen.
- (58 bis) **ESCO's zijn belangrijk voor het ontwikkelen, ontwerpen, opzetten en regelen van de financiering van projecten die energie besparen, de energiekosten verlagen en de exploitatie- en onderhoudskosten verlagen in sectoren als de bouw, de industrie en het vervoer.**
- (59) **Het is bijzonder belangrijk om rekening te houden met de relatie tussen water en energie om het gecombineerde verbruik van energie en water en de toenemende druk op deze twee hulpbronnen te verminderen.** Doeltreffend waterbeheer kan een grote bijdrage leveren aan energiebesparingen, **die niet alleen voordelen opleveren voor het klimaat, maar ook economische en sociale voordelen.** De sectoren water en afvalwater zijn verantwoordelijk voor 3,5 % van het elektriciteitsverbruik in de Unie en dit percentage zal naar verwachting verder stijgen. Tegelijkertijd maken waterlekken 24 % uit van het totale waterverbruik in de Unie en is de energiesector met 44 % van het verbruik de grootste waterverbruiker. De mogelijkheden om energiebesparingen tot stand te brengen met behulp van slimme technologieën en processen **in alle industriële, residentiële en commerciële watercycli en toepassingen**, moeten volledig in kaart worden gebracht en worden toegepast wanneer dit kosteneffectief is, en het beginsel “energie-efficiëntie eerst” moet in overweging worden genomen. Bovendien kunnen geavanceerde irrigatietechnologieën **en technologieën voor het opvangen van regenwater en hergebruik van water** het waterverbruik in de landbouw, **in gebouwen en in de industrie** en de energie die wordt gebruikt voor behandeling en vervoer aanzienlijk verminderen.
- (60) Overeenkomstig artikel 9 van het Verdrag moet het beleid van de Unie op het gebied van energie-efficiëntie inclusief zijn en dus ook garanderen dat alle consumenten die te kampen hebben met energiearmoede, gelijke toegang krijgen tot maatregelen inzake energie-efficiëntie. Verbeteringen inzake energie-efficiëntie dienen prioritair uitgevoerd te worden ten gunste van kwetsbare afnemers en eindgebruikers, mensen die te kampen hebben met energiearmoede, en **ten gunste van huishoudens met een laag en middelhoog inkomen en mensen die in sociale huisvesting wonen, oudere mensen en mensen die in landelijke en afgelegen gebieden en in de ultraperifere regio's wonen.** In dit verband dient bijzondere aandacht te worden besteed aan specifieke groepen die een groter risico op energiearmoede lopen of gevoeliger zijn voor de negatieve effecten van energiearmoede, zoals vrouwen, personen met een beperking, oudere mensen, kinderen, en personen die tot een raciale of etnische minderheid behoren. Wat energiearmoede betreft, kunnen de lidstaten van aan verplichtingen gebonden partijen verlangen dat zij sociale doelstellingen opnemen in hun energiebesparende maatregelen, en deze mogelijkheid werd reeds uitgebreid tot alternatieve beleidsmaatregelen en tot nationale fondsen voor energie-efficiëntie. Dat moet worden omgezet in een verplichting om kwetsbare afnemers en eindgebruikers te beschermen en slagvaardiger te maken en energiearmoede terug te dringen, waarbij de lidstaten volledige flexibiliteit behouden ten aanzien van het type beleidsmaatregel en de omvang, reikwijdte en inhoud ervan. Als een verplichtingsregeling inzake energie-efficiëntie geen maatregelen met betrekking tot individuele energieverbruikers toestaat, kan de lidstaat uitsluitend via alternatieve beleidsmaatregelen stappen nemen om energiearmoede te verminderen. De lidstaten moeten er binnen hun beleidsmix voor zorgen dat andere beleidsmaatregelen geen negatief effect hebben op kwetsbare afnemers, eindgebruikers, mensen die te kampen hebben met energiearmoede en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen. De lidstaten moeten optimaal gebruikmaken van openbare investeringen in maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, met inbegrip van financiering en financiële faciliteiten die op het niveau van de Unie zijn opgezet.
- (61) In deze richtlijn is het begrip kwetsbare afnemers opgenomen, dat de lidstaten overeenkomstig Richtlijn (EU) 2019/944 moeten definiëren. Overeenkomstig Richtlijn 2012/27/EU verduidelijkt het begrip “eindgebruiker” naast het begrip “eindafnemer” dat het recht op facturerings- en verbruiksgegevens ook van toepassing is op consumenten zonder individuele of rechtstreekse overeenkomsten met de leverancier van energie die wordt gebruikt voor collectieve verwarmings-, koelings- of warmwaterproductiesystemen in appartementsgebouwen en

Woensdag, 14 september 2022

multifunctionele gebouwen. Het begrip kwetsbare afnemer garandeert niet noodzakelijkerwijs dat maatregelen op eindgebruikers betrekking hebben. Om ervoor te zorgen dat de in deze richtlijn vervatte maatregelen alle personen en huishoudens bereiken die zich in een kwetsbare situatie bevinden, moeten de lidstaten daarom niet alleen afnemers in strikte zin, maar ook eindgebruikers betrekken bij hun definitie van kwetsbare afnemers.

- (62) Ongeveer 34 miljoen huishoudens in de Unie konden in 2019 hun woning onvoldoende verwarmen⁽³⁷⁾. De Europese Green Deal geeft prioriteit aan de sociale dimensie van de transitie doordat het beginsel wordt onderschreven dat niemand aan zijn lot wordt overgelaten. De groene transitie, waaronder de schone transitie, raakt mannen en vrouwen op een andere manier en kan een bijzonder impact hebben op bepaalde kansarme groepen, waaronder mensen met een beperking. Energie-efficiëntie maatregelen moeten daarom centraal staan in alle kosteneffectieve strategieën ter bestrijding van energiearmoede en consumentenkwetsbaarheid, en een aanvulling vormen op het socialezekerheidsbeleid op het niveau van de lidstaten. Om te waarborgen dat energie-efficiëntie maatregelen de energiearmoede van huurders op duurzame wijze verminderen, moet rekening worden gehouden met de kosteneffectiviteit van dergelijke maatregelen en met de mate van betaalbaarheid voor vastgoedeigenaars en huurders, en moet op het niveau van de lidstaten worden gezorgd voor passende financiële en technische ondersteuning voor die maatregelen. De lidstaten moeten het lokaal en regionaal niveau helpen om energiearmoede in kaart te brengen en te verhelpen. **De maatregelen omvat het in kaart brengen en aanpakken van de specifieke behoeften van bepaalde groepen die risico op energiearmoede lopen of gevoeliger zijn voor de negatieve effecten ervan. Om kwetsbare afnemers en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen te beschermen, sporen de lidstaten de aan verplichtingen gebonden partijen aan maatregelen te nemen, zoals de renovatie van gebouwen, met inbegrip van sociale woningen, vervanging van apparaten, financiële steun en stimulansen voor maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie in overeenstemming met nationale financierings- en steunregelingen, of energie-audits. De lidstaten moeten de aan verplichtingen gebonden partijen ertoe verplichten samen te werken met regionale en lokale overheden, en zich samen met sociale diensten en organisaties uit het maatschappelijk middenveld (zoals consumentenorganisaties, sociale NGO's en woningbouwverenigingen) in te zetten voor de oprichting van een platform dat gericht is op de bestrijding van energiearmoede.** Het huidige gebouwenbestand in de Unie moet op de lange termijn in BEN-gebouwen worden omgezet, overeenkomstig de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs. Het huidige renovatietempo volstaat niet en de gebouwen die bewoond worden door burgers met een laag inkomen die in energiearmoede leven, zijn het moeilijkst aan te pakken. De in Richtlijn 2012/27/EU, zoals gewijzigd bij deze richtlijn, vervatte maatregelen met betrekking tot verplichte energiebesparingen, verplichte energie-efficiëntieregelingen en alternatieve beleidsmaatregelen zijn daarom bijzonder belangrijk.
- (63) Om het energiebesparingspotentieel te benutten in bepaalde marktsegmenten waarin energie-audits in het algemeen niet commercieel worden aangeboden (zoals kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's)), dienen de lidstaten programma's uit te werken die de kmo's aansporen om energie-audits te laten uitvoeren **en hen daarbij ondersteunen, en de aanbevelingen uit de energieaudits uit te voeren, bijvoorbeeld door het opzetten van ondersteunende voorzieningen, zoals energieauditcentra voor kmo's en micro-ondernemingen, alsook regelingen om de kosten van een energieaudit te dekken. Dergelijke centra zouden in universiteiten kunnen worden gevestigd, met een centrale databank voor het verzamelen en meedelen van auditresultaten.** Regelmatige energie-audits moeten verplicht zijn voor grote ondernemingen, aangezien de energiebesparingen daar aanzienlijk kunnen zijn. Bij energie-audits dienen de toepasselijke Europese en internationale normen, zoals EN ISO 50001 (energiebeheersystemen), **EN ISO 50005 (energiebeheersystemen)**, EN 16247-1 (energie-audits), **ISO 50002 (energie-audits)** of — als zij ook een energie-audit omvatten — EN ISO 14000 (milieubeheersystemen) in acht te worden genomen; zij moeten bijgevolg ook in overeenstemming zijn met de bepalingen van bijlage VI bij deze richtlijn, omdat deze bepalingen binnen het bestek van die toepasselijke normen vallen. Momenteel wordt een specifieke Europese norm inzake energie-audits ontwikkeld. Energie-audits kunnen op zichzelf worden uitgevoerd of deel uitmaken van een breder milieubeheersysteem of een energieprestatiecontract. In al deze gevallen moeten dergelijke systemen voldoen aan de minimumeisen van bijlage VI. Bovendien kunnen specifieke mechanismen en regelingen die zijn vastgesteld om de emissies en het brandstofverbruik van bepaalde vervoersexploitanten te monitoren, bijvoorbeeld in het kader van de EU-wetgeving inzake het EU-emissiehandelssysteem, verenigbaar worden geacht met energie-audits, onder meer in energiebeheersystemen, als zij voldoen aan de minimumeisen van bijlage VI.
- (63 bis) **De lidstaten moeten erop toezien dat het voor ondernemingen verplicht is om de aanbevelingen van energie-audits toe te passen. Het ontbreken van de verplichting om auditaanbevelingen uit te voeren is een belangrijke reden waarom deze aanbevelingen door ondernemingen onvoldoende in acht worden genomen.**

⁽³⁷⁾ AANBEVELING VAN DE COMMISSIE van 14.10.2020 over energiearmoede (C(2020)9600).

Woensdag, 14 september 2022

- (64) Het gemiddelde verbruik van de onderneming moet als criterium dienen om de toepassing van energiebeheersystemen en energie-audits te bepalen, teneinde de gevoeligheid van deze mechanismen bij het identificeren van relevante mogelijkheden voor kosteneffectieve energiebesparingen te vergroten. Ondernemingen die onder de voor energiebeheersystemen en energie-audits vastgestelde verbruiksdrempels vallen, moeten worden aangemoedigd **en technische steun ontvangen** om energie-audits te ondergaan en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen uit te voeren.
- (65) Indien energie-audits worden uitgevoerd door interne deskundigen, is het, met het oog op de noodzakelijke onafhankelijkheid, vereist dat zij niet direct bij de gecontroleerde activiteit betrokken zijn.
- (66) De informatie- en communicatietechnologiesector (ICT-sector) is een andere belangrijke sector die steeds meer aandacht krijgt. In 2018 bedroeg het energieverbruik van datacentra in de EU 76,8 TWh. Dit zal naar verwachting stijgen tot 98,5 TWh in 2030, een stijging met 28 %. Deze stijging in absolute termen kan ook in relatieve termen worden gezien: in de EU waren de datacentra in 2018 goed voor 2,7 % van de vraag naar elektriciteit, terwijl dat met huidige stijging in 2030 zal uitkomen op 3,21 %⁽³⁸⁾. In de Europese digitale strategie is reeds de nadruk gelegd op de noodzaak van zeer energie-efficiënte en duurzame datacentra en wordt er opgeroepen tot transparantiemaatregelen voor telecomexploitanten met betrekking tot hun ecologische voetafdruk. Om duurzame ontwikkeling in de ICT-sector, en met name van datacentra, te bevorderen, moeten de lidstaten gegevens verzamelen en publiceren die relevant zijn voor de energieprestatie, de watervoetafdruk **en de flexibiliteit aan de vraagzijde** van datacentra, **op basis van een gemeenschappelijk model van de Unie**. De lidstaten moeten alleen gegevens verzamelen en publiceren over datacentra **met een stroomvraag van IT-installaties van 100 kW of meer**, waarbij passende ontwerp- of efficiëntiemaatregelen voor respectievelijk nieuwe of bestaande installaties kunnen leiden tot een aanzienlijke vermindering van het energie- en waterverbruik, **een verhoging van de systeemefficiëntie die het koolstofvrij maken van het net bevordert** of tot hergebruik van afvalwarmte in nabijgelegen installaties en warmtenetten. Op basis van die verzamelde gegevens **en rekening houdend met reeds bestaande initiatieven in de sector moeten duurzaamheidsindicatoren** voor datacentra worden vastgesteld. **Om de informatieverschaffing te bevorderen dient de Commissie richtsnoeren op te stellen voor de monitoring en publicatie van informatie over de energieprestatie van datacentra, na overleg met de belanghebbenden en rekening houdend met bestaande gestandaardiseerde meetmethoden. Een geharmoniseerde aanpak in alle lidstaten is absoluut noodzakelijk, om te voorkomen dat de lidstaten verschillende regels voor verslaggeving en kernprestatie-indicatoren hanteren.**
- (67) De duurzaamheidsindicatoren van datacentra **moeten** worden gebruikt om vier basisdimensies van een duurzaam datacentrum te meten, namelijk hoe efficiënt energie wordt gebruikt, hoeveel van die energie afkomstig is uit hernieuwbare energiebronnen, de mate waarin zelf geproduceerde afvalwarmte wordt hergebruikt, **de doeltreffendheid van de koeling, de doeltreffendheid van het koolstofgebruik** en het gebruik van zoet water. De duurzaamheidsindicatoren van de datacentra moeten het bewustzijn vergroten bij **netwerkexploitanten**, eigenaars en exploitanten van datacentra, fabrikanten van apparatuur, ontwikkelaars van software en diensten, gebruikers van datacentrumdiensten op alle niveaus, en entiteiten en organisaties die cloud- en datacentrumdiensten uitrollen, gebruiken of aanschaffen. Deze indicatoren moet ook vertrouwen geven in werkelijke verbeteringen als gevolg van inspanningen en maatregelen om de duurzaamheid in nieuwe of bestaande datacentra te vergroten. Ten slotte moeten de duurzaamheidsindicatoren worden gebruikt als basis voor transparante en empirisch onderbouwde planning en besluitvorming. Het gebruik van duurzaamheidsindicatoren voor datacentra moet **verplicht** zijn voor de lidstaten. Het gebruik van duurzaamheidsindicatoren voor datacentra moet facultatief zijn voor de lidstaten. **De Commissie moet de efficiëntie van datacentra beoordelen op basis van de door de lidstaten meegedeelde informatie.**
- (67 bis) **De Commissie moet, overeenkomstig Verordening (EU) 2021/1119 van het Europees Parlement en de Raad⁽³⁹⁾, sectorspecifieke partnerschappen voor energie-efficiëntie opzetten door de voornaamste belanghebbenden, waaronder ngo's en sociale partners, in sectoren zoals de ICT-sector, de vervoerssector, de financiële sector en de bouwsector op inclusieve en representatieve wijze bijeen te brengen.**

⁽³⁸⁾ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/energy-efficient-cloud-computing-technologies-and-policies-eco-friendly-cloud-market>

⁽³⁹⁾ **Verordening (EU) 2021/1119 van het Europees Parlement en de Raad van 30 juni 2021 tot vaststelling van een kader voor de verwezenlijking van klimaatneutraliteit, en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 401/2009 en Verordening (EU) 2018/1999 ("Europese klimaatwet") (PB L 243 van 9.7.2021, blz. 1).**

Woensdag, 14 september 2022

- (68) Om tot lagere uitgaven inzake energie te komen moeten consumenten hulp krijgen om hun energieverbruik te verminderen door middel van het reduceren van de energiebehoefte van gebouwen, en de verbetering van de efficiëntie van toestellen, die moet worden gecombineerd met de beschikbaarheid van in het openbaar vervoer geïntegreerde energiezuinige vervoerswijzen en brandstoffen, **gedeelde mobiliteit** en fietsen. De lidstaten moeten ook overwegen de connectiviteit in landelijke en afgelegen gebieden te verbeteren.
- (69) Het is van essentieel belang om alle burgers van de Unie bewust te maken over de voordelen van grotere energie-efficiëntie en accurate informatie te verstrekken over de wijze waarop deze kan worden bereikt. Burgers van alle leeftijden moeten ook bij de energietransitie worden betrokken via het Europees klimaatpact en de Conferentie over de toekomst van Europa. Grotere energie-efficiëntie is ook zeer belangrijk voor de voorzieningszekerheid van de Unie omdat dit haar minder afhankelijk maakt van de invoer van brandstoffen uit derde landen.
- (70) De kosten en baten van alle energie-efficiëntiemaatregelen, waaronder ook de terugverdienperiodes, moeten volledig transparant worden gemaakt voor de consument.
- (71) Bij de uitvoering van deze richtlijn en het nemen van andere maatregelen op het gebied van energie-efficiëntie dienen de lidstaten speciale aandacht te besteden aan synergiën tussen energie-efficiëntiemaatregelen en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen volgens de beginselen van de circulaire economie.
- (72) De lidstaten moeten profiteren van nieuwe bedrijfsmodellen en technologieën en ernaar streven de aanwending van energie-efficiëntiemaatregelen te bevorderen en te faciliteren, onder meer door middel van innovatieve energiediensten voor grote en kleine afnemers.
- (73) Er moet worden gezorgd voor frequente en betere feedback over energieverbruik, indien dit, rekening houdend met de beschikbare meetapparatuur, technisch haalbaar en kostenefficiënt is. Deze richtlijn verduidelijkt dat de vraag of individuele bemetering kostenefficiënt is, afhangt van de vraag of de daaraan verbonden kosten in verhouding staan tot de potentiële energiebesparingen. Om te beoordelen of individuele bemetering kostenefficiënt is, kunnen de gevolgen van andere concrete, geplande maatregelen in een bepaald gebouw, bijvoorbeeld een aanstaande renovatie, in aanmerking worden genomen. **De lidstaten dienen ervoor te zorgen dat eindafnemers van aardgas, verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik voor zover dit technisch mogelijk en financieel redelijk is en voor zover dit in verhouding staat tot de potentiële energiebesparingen, tegen concurrerende prijzen de beschikking krijgen over individuele meters die het daadwerkelijke energieverbruik van de eindafnemer nauwkeurig weergeven en informatie geven over het werkelijke tijdstip van het verbruik.**
- (74) Deze richtlijn verduidelijkt tevens dat de rechten in verband met facturering en facturerings- of verbruiksgegevens ook gelden voor consumenten van uit een centrale bron geleverde verwarming, koeling of warm water voor huishoudelijk gebruik, ook al hebben zij geen rechtstreekse, individuele contractuele relatie met een energieleverancier.
- (75) Met het oog op de transparantie van de berekening van het individuele verbruik van thermische energie, waarmee ook de individuele bemetering wordt vergemakkelijkt, moeten de lidstaten zorgen voor transparante en openbare nationale bepalingen betreffende de verdeling van de kosten van het verbruik van verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik in appartementengebouwen en multifunctionele gebouwen. Naast transparantie kunnen de lidstaten overwegen maatregelen te nemen om de concurrentie bij het aanbieden van individuele bemetering te vergroten en er op die manier voor te zorgen dat de kosten die worden gedragen door eindgebruikers redelijk zijn.
- (76) Nieuw geïnstalleerde warmtemeters en warmtekostenverdelers moeten op afstand kunnen worden uitgelezen om te zorgen voor kostenefficiënte en frequente verstrekking van informatie over het verbruik **en moeten informatie kunnen leveren zoals gedetailleerde temperaturen en fasebelasting. De eindafnemer van energie moet de gegevens in realtime gemakkelijk kunnen raadplegen en delen. De meters en submeters moeten het energieverbruik in een toegankelijke en gebruikersvriendelijke vorm weergeven.** Het is de bedoeling dat de bepalingen van deze richtlijn over: de meting betreffende verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik; de individuele bemetering en kostenverdeling betreffende verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik; de verplichting inzake op afstand leesbare meters; de facturering en verbruiksgegevens betreffende verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik; de kosten van toegang tot informatie over meting, facturering en verbruik betreffende verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik; en de minimumeisen voor informatie over facturering en verbruik betreffende verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik alleen gelden voor uit een centrale bron geleverde verwarming, koeling of warm water voor huishoudelijk gebruik. Het staat de lidstaten vrij te bepalen of apparatuur die met draagbare of in voertuigen gemonteerde technologieën kan worden gelezen, al dan niet moet worden beschouwd als op afstand leesbaar. Voor het lezen van op afstand leesbare apparatuur is geen toegang tot afzonderlijke appartementen of eenheden nodig.

Woensdag, 14 september 2022

- (77) De lidstaten moeten er rekening mee houden dat de succesvolle toepassing van nieuwe technologieën om het energieverbruik te meten meer investeringen in voorlichting en vaardigheden vergt, zowel voor gebruikers als leveranciers van energie.
- (78) Factureringsinformatie en jaarlijkse financiële overzichten zijn belangrijke middelen om afnemers over hun energieverbruik te informeren. Gegevens over verbruik en kosten kunnen ook andere informatie bevatten die consumenten helpt hun huidige contract te vergelijken met dat van andere aanbieders en gebruik te maken van procedures voor klachtenafhandeling en alternatieve geschillenbeslechtingprocedures. Aangezien geschillen over rekeningen echter een gebruikelijke bron van klachten van consumenten vormen, en een factor die bijdraagt tot permanent lage niveaus van consumententevredenheid en betrokkenheid bij hun energieleveranciers, moeten rekeningen eenvoudiger, duidelijker en begrijpelijker worden gemaakt, en moet ervoor worden gezorgd dat de afzonderlijke instrumenten, zoals factureringsinformatie, informatietools en jaarlijkse overzichten, alle informatie bevatten die nodig is om consumenten in staat te stellen hun energieverbruik te reguleren, het aanbod te vergelijken en over te stappen op een andere leverancier.
- (79) Bij het ontwikkelen van maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie moeten de lidstaten terdege rekening houden met de noodzaak om de goede werking van de interne markt en de samenhangende tenuitvoerlegging van het acquis te garanderen, overeenkomstig het VWEU.
- (80) Bij hoogrenderende warmtekrachtkoppeling en efficiënte stadsverwarming en -koeling is er veel ruimte voor besparingen op primaire energie in de Unie. De lidstaten moeten een uitgebreide analyse van het potentieel van hoogrenderende warmtekrachtkoppeling en efficiënte stadsverwarming en -koeling maken. Deze analyses **moeten gebaseerd zijn op een basisscenario dat leidt tot een op hernieuwbare energie gebaseerde nationale verwarmings- en koelingssector binnen een tijdsbestek dat verenigbaar is met het bereiken van de klimaatneutraliteitsdoelstelling**, en moeten coherent zijn met de geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen en langetermijnrenovatiestrategieën. Nieuwe elektriciteitsinstallaties en bestaande installaties die ingrijpend gerenoveerd worden of waarvan de vergunning of licentie wordt vernieuwd, moeten onder voorbehoud van een kosten-batenanalyse waaruit een kosten-batenoverschot blijkt, uitgerust worden met hoogrenderende warmtekrachtkoppelingseenheden om de warmte terug te winnen die bij de productie van elektriciteit vrijkomt. Evenzo moeten andere faciliteiten met een aanzienlijke gemiddelde jaarlijkse energie-input worden uitgerust met technische oplossingen om afvalwarmte van de faciliteit terug te winnen indien uit een kosten-batenanalyse een kosten-batenoverschot blijkt. Deze afvalwarmte kan via het stadsverwarmingsnet naar een plaats worden getransporteerd waar deze warmte nuttig te gebruiken is. Gebeurtenissen die een vereiste voor het toepassen van vergunningscriteria in werking stellen, zijn over het algemeen gebeurtenissen die ook de noodzaak van een vergunning krachtens Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁴⁰⁾ en van een vergunning krachtens Richtlijn (EU) 2019/944 met zich meebrengen.
- (80 bis) **Bij de beoordeling van hun potentieel op het gebied van efficiënte verwarming en koeling moeten de lidstaten rekening houden met milieu-, gezondheids- en veiligheidsaspecten. Aangezien warmtepompen een onmisbaar instrument zijn voor het realiseren van energie-efficiëntie bij verwarming en koeling, moeten alle mogelijke milieueffecten van koelmiddelen volledig worden geëvalueerd en geëlimineerd.**
- (81) Het kan voor elektriciteitscentrales die gebruik willen maken van geologische opslag zoals toegestaan door Richtlijn 2009/31/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁴¹⁾, passend zijn om gelegen te zijn op plaatsen waar de benutting van afvalwarmte middels hoogrenderende warmtekrachtkoppeling of de bevoorrading van een stadsverwarmings- of stadskoelingsnet niet kostenefficiënt is. De lidstaten moeten dergelijke installaties derhalve kunnen uitsluiten van de verplichting een kosten-batenanalyse uit te voeren inzake het uitrusten van de installatie met apparatuur die de benutting van afvalwarmte door middel van een hoogrenderende warmtekrachtkoppelingseenheid mogelijk maakt. Het moet eveneens mogelijk zijn piekverbruik- en back-uptelektriciteitsinstallaties waarvan is gepland dat ze minder dan 1 500 bedrijfsuren per jaar als voortschrijdend gemiddelde over een periode van vijf jaar in bedrijf zullen zijn, uit te sluiten van de vereiste om ook warmte te produceren.
- (82) Lidstaten dienen de invoering aan te moedigen van maatregelen en procedures ter bevordering van installaties met warmtekrachtkoppeling met een totaal nominaal thermisch ingangsvermogen van minder dan 5 MW, zodat gedistribueerde energieopwekking meer ingang vindt.
- (83) Voor de uitvoering van nationale uitgebreide beoordelingen moeten de lidstaten beoordelingen van het potentieel voor hoogrenderende warmtekrachtkoppeling, **elektriciteitsopwekking uit afvalwarmte voor eigen gebruik** en efficiënte stadsverwarming en -koeling op regionaal en lokaal niveau aanmoedigen. De lidstaten moeten stappen zetten om de benutting van het vastgestelde kostenefficiënte potentieel van hoogrenderende warmtekrachtkoppeling en efficiënte stadsverwarming en -koeling te bevorderen en te vergemakkelijken.

⁽⁴⁰⁾ Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies (PB L 334 van 17.12.2010, blz. 17).

⁽⁴¹⁾ Richtlijn 2009/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 betreffende de energieprestatie van gebouwen (PB L 140 van 5.6.2009, blz. 114).

Woensdag, 14 september 2022

- (84) Vereisten inzake efficiënte stadsverwarming en -koeling moeten in overeenstemming zijn met de klimaatbeleidsdoelstellingen op lange termijn en de EU-normen en prioriteiten inzake klimaat en milieu, en moeten voldoen aan het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” in de zin van Verordening (EU) 2020/85. Alle systemen voor stadsverwarming en -koeling moeten gericht zijn op een betere interactie met andere delen van het energiesysteem teneinde het energiegebruik te optimaliseren en energieverpilling te voorkomen door gebruik te maken van het volledige potentieel van gebouwen om warmte of koude op te slaan, met inbegrip van de overtollige warmte uit dienstvoorzieningen en nabijgelegen datacentra. Daarom moet er met een efficiënt systeem voor stadsverwarming en -koeling voor worden gezorgd dat de primaire energie-efficiëntie verbetert en hernieuwbare energie en afvalwarmte of -koude, **als gedefinieerd in Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad** ⁽⁴²⁾ geleidelijk worden geïntegreerd. Daarom moeten bij deze richtlijn geleidelijk strengere eisen voor de levering van verwarming en koeling worden ingevoerd, die gedurende specifieke vastgestelde perioden van toepassing moeten zijn en vanaf 1 januari 2050 permanent van toepassing moeten zijn.
- (85) Hoogrenderende warmtekrachtkoppeling is gedefinieerd aan de hand van de energiebesparing die de gecombineerde productie van warmte en elektriciteit oplevert vergeleken met gescheiden productie. Vereisten voor hoogrenderende warmtekrachtkoppeling moeten in overeenstemming zijn met de klimaatbeleidsdoelstellingen op lange termijn. De definities van warmtekrachtkoppeling en hoogrenderende warmtekrachtkoppeling die in de Uniewetgeving worden gebruikt, mogen geen afbreuk doen aan de verschillende definities die in de nationale wetgevingen worden gebruikt voor andere doeleinden dan de doeleinden van de Uniewetgeving. Teneinde de energiebesparingen te maximaliseren en te voorkomen dat er mogelijkheden tot energiebesparing verloren gaan, moet de grootst mogelijke aandacht worden besteed aan de omstandigheden waaronder warmtekrachtkoppelingseenheden functioneren.
- (86) Teneinde de eindafnemer transparantie te waarborgen en een keuze te laten maken tussen elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling en elektriciteit die via andere technieken wordt geproduceerd, moet ervoor worden gezorgd dat de oorsprong van elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling kan worden gegarandeerd op basis van geharmoniseerde rendementsreferentiewaarden. Regelingen voor de garantie van oorsprong houden op zich niet het recht in om van de nationale steunregelingen te genieten. Het is van belang dat alle vormen van elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling onder garanties van oorsprong kunnen vallen. Er moet onderscheid gemaakt worden tussen de garanties van oorsprong en verhandelbare certificaten.
- (87) Er moet rekening worden gehouden met de specifieke structuur van de sectoren van warmtekrachtkoppeling en stadsverwarming en -koeling, die veel kleine en middelgrote producenten kent, vooral bij het herzien van de administratieve procedures voor het verkrijgen van een vergunning om warmtekrachtcapaciteit of bijbehorende netwerken te bouwen, in toepassing van het principe “Denk eerst klein”.
- (88) De meeste ondernemingen in de Unie zijn kmo's. Zij vertegenwoordigen een enorm energiebesparingspotentieel voor de Unie. Om kmo's te helpen energie-efficiëntiemaatregelen vast te stellen, moeten de lidstaten een gunstig kader uitwerken dat hen technische bijstand en gerichte informatie biedt.
- (89) De lidstaten moeten op basis van objectieve, transparante en niet-discriminerende criteria regels opstellen voor het dragen en verdelen van de kosten van netaansluitingen en -verzwaringen en voor de technische aanpassingen die nodig zijn om nieuwe producenten van elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling aan te sluiten, rekening houdend met de richtsnoeren en codes die ontwikkeld werden overeenkomstig Verordening (EU) 2019/943 van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁴³⁾ en Verordening (EG) nr. 715/2009 van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁴⁴⁾. Producenten van elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling moet toegestaan worden om een openbare aanbesteding voor de aansluitingswerkzaamheden uit te schrijven. De toegang tot het net voor door hoogrenderende warmtekrachtkoppeling geproduceerde elektriciteit moet worden vereenvoudigd, met name voor kleinschalige en micro-warmtekrachtkoppelingseenheden. Overeenkomstig artikel 99, lid 2, van Richtlijn (EU) 2019/944 en artikel 3, lid 2, van Richtlijn 2009/73/EG kunnen de lidstaten in dit verband openbaardienstverplichtingen, ook wat betreft energie-efficiëntie, opleggen aan ondernemingen die in de gas- en elektriciteitssector actief zijn.
- (90) Er moeten bepalingen worden vastgesteld met betrekking tot facturering, centrale aanspreekpunten, buitengerechtelijke geschillenbeslechting, energiarmoede en contractuele basisrechten, teneinde deze waar nodig af te stemmen op de relevante bepalingen inzake elektriciteit overeenkomstig Richtlijn (EU) 2019/944, zodat de consumenten beter worden beschermd en de eindafnemers **rechtstreeks toegang hebben tot gedetailleerde, duidelijke en actuele informatie over hun elektriciteits-, verwarmings-, koelings- of warmwaterverbruik en hun energieverbruik kunnen reguleren, waardoor het energieverbruik volkomen inzichtelijk wordt voor de consumenten.**

⁽⁴²⁾ **Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 82).**

⁽⁴³⁾ Verordening (EU) 2019/943 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende de interne markt voor elektriciteit (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 54).

⁽⁴⁴⁾ Verordening (EG) nr. 715/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende de voorwaarden voor de toegang tot aardgastransmissienetten (PB L 211 van 14.8.2009, blz. 36).

Woensdag, 14 september 2022

- (91) Efficiënte en voor alle consumenten toegankelijke onafhankelijke buitengerechtelijke geschillenbeslechtsmechanismen, zoals een energieombudsman, een consumentenorganisatie of een reguleringsinstantie, moeten een garantie bieden voor betere consumentenbescherming. De lidstaten moeten derhalve voorzien in procedures voor een snelle en doeltreffende afhandeling van klachten.
- (92) **De bijdrage van hernieuwbare-energiegemeenschappen, overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001, en energiegemeenschappen van burgers, overeenkomstig Richtlijn (EU) 2019/944, aan de verwezenlijking van de doelstellingen van de Europese Green Deal en het klimaatdoelstellingsplan 2030 moet worden erkend en actief worden ondersteund.** De lidstaten moeten daarom rekening houden met de rol van hernieuwbare-energiegemeenschappen en energiegemeenschappen van burgers en deze bevorderen. Deze gemeenschappen kunnen de lidstaten helpen **een “energie-efficiëntie eerst”-benadering toe te passen op lokaal niveau** door de energie-efficiëntie op lokaal niveau of op het niveau van huishoudens te verbeteren, **evenals in openbare gebouwen, in samenwerking met lokale autoriteiten.** Zij kunnen consumenten slagvaardiger maken en activeren, en kunnen het mogelijk maken dat bepaalde groepen huishoudelijke afnemers, onder meer in landelijke, afgelegen gebieden **en ultraperifere regio's**, deelnemen aan energie-efficiëntieprojecten en -maatregelen, **door dergelijke acties vaak te combineren met investeringen in hernieuwbare energie. Energiegemeenschappen moeten ook een belangrijke rol spelen bij de voorlichting en bewustmaking van burgers over de maatregelen die zij kunnen nemen om energiebesparingen te realiseren. Indien zij van de lidstaten de nodige steun ontvangen, kunnen energiegemeenschappen energiearmoede helpen bestrijden door energie-efficiëntieprojecten te bevorderen en het energieverbruik en de leveringstarieven te verlagen. De lidstaten moeten onnodige hindernissen uit de weg ruimen om ervoor te zorgen dat het aantrekkelijk is energiegemeenschappen op te zetten. Overheidsdiensten op alle niveaus moeten een gedegen training krijgen over dit onderwerp.**
- (92 bis) **Gedragsveranderingen in het energieverbruik op lange termijn kunnen worden bewerkstelligd door burgers meer zeggenschap te geven. Energiegemeenschappen kunnen bijdragen tot energiebesparingen op lange termijn, met name bij huishoudens, en tot meer duurzame investeringen door burgers en kleine bedrijven. De lidstaten moeten dergelijke acties van burgers mogelijk maken door steun te verlenen aan energieprojecten en -organisaties van gemeenschappen.**
- (93) De bijdrage van centrale informatiepunten of soortgelijke structuren als mechanismen die meerdere doelgroepen, waaronder burgers, kmo's en overheidsinstanties, in staat stellen projecten en maatregelen in verband met de overgang naar schone energie op te zetten en uit te voeren, moet worden erkend. **Centrale informatiepunten kunnen een belangrijke bijdrage leveren ten behoeve van de kwetsbaarste afnemers, onder wie vrouwen en alleenstaande ouders, aangezien deze systemen een eenvoudigere, betrouwbaardere en beter toegankelijke bron van informatie over verbetering van de energie-efficiëntie kunnen zijn.** Die bijdrage kan bestaan uit het verstrekken van technisch, administratief en financieel advies en bijstand, het faciliteren van de noodzakelijke administratieve procedures of van toegang tot financiële markten, of het aanreiken van richtsnoeren voor het nationale en Europese rechtskader, met inbegrip van regels en criteria voor overheidsopdrachten, en de EU-taxonomie.
- (94) De Commissie moet het effect nagaan van haar maatregelen om de ontwikkeling van platforms of forums te ondersteunen, waarbij onder meer de Europese organen voor sociale dialoog worden betrokken bij het bevorderen van opleidingsprogramma's voor energie-efficiëntie, en stelt eventueel verdere maatregelen voor. De Commissie moet de Europese sociale partners ook aansporen in hun discussies over energie-efficiëntie, met name wat betreft kwetsbare afnemers en eindgebruikers, zoals mensen die in energiearmoede verkeren.
- (95) Een eerlijke transitie naar een klimaatneutrale Unie tegen 2050 staat centraal in de Europese Green Deal. In de Europese pijler van sociale rechten, die op 17 november 2017 gezamenlijk is afgekondigd door het Europees Parlement, de Raad en de Commissie, is energie een van de essentiële diensten waar iedereen recht op heeft. Wie er behoefte aan heeft, moet steun kunnen verkrijgen voor toegang tot deze diensten ⁽⁴⁵⁾, **vooral in een context van inflatoire druk en aanzienlijke stijgingen van de energieprijzen.**

(45) Europese pijler van sociale rechten, beginsel 20 “Toegang tot essentiële diensten”: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_nl

Woensdag, 14 september 2022

- (96) Er moet voor worden gezorgd dat mensen die door energiearmoede worden getroffen, kwetsbare afnemers en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen, worden beschermd en actief kunnen deelnemen aan maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie en daarmee verband houdende consumentenbeschermings- of voorlichtingsacties die de lidstaten uitvoeren. ***Er moeten gerichte bewustmakingscampagnes worden ontwikkeld om de voordelen van energie-efficiëntie te illustreren en informatie te verstrekken over de beschikbare financiële steun.***
- (97) Openbare middelen die op nationaal en Unieniveau beschikbaar zijn, moeten strategisch worden geïnvesteerd in maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, met name ten behoeve van kwetsbare afnemers, mensen die met energiearmoede kampen en mensen die in sociale woningen wonen. De lidstaten moeten gebruik maken van de financiële bijdragen die zij eventueel ontvangen uit het sociaal klimaatfonds⁽⁴⁶⁾ en van de inkomsten uit emissierechten uit het Europees emissiehandelssysteem. Deze inkomsten zullen de lidstaten helpen bij het nakomen van hun verplichting om energie-efficiëntiemaatregelen en beleidsmaatregelen in het kader van de energiebesparingsverplichting prioritair uit te voeren ten gunste van kwetsbare afnemers en mensen die in energiearmoede leven, waaronder mogelijkere personen die in landelijke en afgelegen gebieden wonen.
- (98) Nationale financieringsregelingen moeten worden aangevuld met passende regelingen voor betere voorlichting, technische en administratieve bijstand alsmede gemakkelijkere toegang tot financiering, zodat de beschikbare middelen optimaal kunnen worden gebruikt, met name door mensen die met energiearmoede kampen, kwetsbare afnemers en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen.
- (99) De lidstaten moeten alle mensen in gelijke mate slagvaardig maken en beschermen, ongeacht hun geslacht, gender, leeftijd, handicap, ras of etnische afkomst, seksuele geaardheid, godsdienst of overtuiging, en ervoor zorgen dat degenen die het zwaarst getroffen zijn of een groter risico van energiearmoede lopen of het meest blootgesteld zijn aan de nadelige gevolgen van energiearmoede, naar behoren worden beschermd. Daarnaast moeten de lidstaten ervoor zorgen dat energie-efficiëntiemaatregelen de bestaande ongelijkheden, met name wat energiearmoede betreft, niet verder vergroten.
- (100) De lidstaten moeten erop toezien dat nationale energiereguleringsinstanties een geïntegreerde benadering volgen, inclusief potentiële besparingen in de energievoorziening en de eindgebruikerssectoren. Zonder afbreuk te doen aan de energievoorzieningszekerheid, marktintegratie en anticiperende investeringen in offshorenetwerken die nodig zijn voor de uitrol van hernieuwbare offshore-energie, moeten de nationale energiereguleringsinstanties ervoor zorgen dat het beginsel “energie-efficiëntie eerst” wordt toegepast bij plannings- en besluitvormingsprocessen en dat nettarieven en netreguleringen de verbetering van de energie-efficiëntie stimuleren. De lidstaten moeten er ook voor zorgen dat de transmissie- en distributiesysteembeheerders het beginsel “energie-efficiëntie eerst” eerbiedigen. Dit zou ertoe bijdragen dat transmissie- en distributiesysteembeheerders betere energie-efficiëntieoplossingen en extra kosten voor de aankoop van hulpbronnen aan de vraagzijde overwegen, en rekening houden met de ecologische en sociaal-economische gevolgen van verschillende investeringen en operationele plannen in verband met het net. Een dergelijke aanpak vereist een verschuiving van een eng perspectief van economische efficiëntie naar een perspectief van maximaal sociaal welzijn. Het beginsel “energie-efficiëntie eerst” moet in het bijzonder worden toegepast bij het opstellen van scenario's voor de uitbreiding van de energie-infrastructuur, waarbij oplossingen aan de vraagzijde als haalbare alternatieven kunnen worden beschouwd en naar behoren moeten worden beoordeeld, en het beginsel moet een intrinsiek onderdeel worden van de beoordeling van netplanningsprojecten. De toepassing ervan moet worden gecontroleerd door de nationale reguleringsinstanties.
- (101) Er moeten voldoende betrouwbare professionals met deskundigheid op het vlak van energie-efficiëntie beschikbaar zijn om ervoor te zorgen dat deze richtlijn doelmatig en tijdig wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld bij de naleving van de vereisten met betrekking tot energie-audits en de tenuitvoerlegging van de regelingen voor energie-efficiëntieverplichtingen. De lidstaten moeten daarom certificatieregelingen en/of gelijkwaardige kwalificatie- en passende opleidingsregelingen opstellen voor de aanbieders van energiediensten, energie-audits en andere maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, in nauwe samenwerking met sociale partners, opleidingsverstrekkers en andere belanghebbenden. De regelingen moeten vanaf december 2024 om de vier jaar worden beoordeeld en zo nodig worden bijgewerkt om ervoor te zorgen dat de aanbieders van energiediensten, energie-auditors, energiebeheerders en installateurs van onderdelen van gebouwen over de nodige competenties beschikken.

⁽⁴⁶⁾ Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot oprichting van een sociaal klimaatfonds, COM(2021)0568.

Woensdag, 14 september 2022

- (102) Het is noodzakelijk dat de markt voor energiediensten verder wordt ontwikkeld om de beschikbaarheid van zowel de vraag naar als het aanbod van energiediensten te waarborgen. Transparantie, bijvoorbeeld aan de hand van lijsten van gecertificeerde aanbieders van energiediensten en beschikbare modelcontracten, uitwisseling van goede praktijken, en richtsnoeren dragen in sterke mate bij aan de ingebruikname van energiediensten en energieprestatiecontracten en kunnen eveneens de vraag helpen stimuleren en het vertrouwen in aanbieders van energiediensten bevorderen. In een energieprestatiecontract vermijdt de begunstigde van de energiedienst investeringskosten door een deel van de financiële waarde van de energiebesparing te gebruiken om de volledig of gedeeltelijk door een derde uitgevoerde investering terug te betalen. Dat kan helpen om particulier kapitaal aan te trekken dat essentieel is om het renovatietempo in de Unie op te trekken, meer expertise in de markt te integreren en innovatieve businessmodellen te creëren. Daarom moet bij niet voor bewoning bestemde gebouwen **en openbare voor bewoning bestemde gebouwen met een bruikbare vloeroppervlakte van meer dan 500 m² en bij gebouwen met een sociale functie** worden verplicht dat de haalbaarheid van het gebruik van energieprestatiecontracten voor renovatie wordt beoordeeld. Dat is een stap vooruit om het vertrouwen in energiedienstenbedrijven te vergroten en de weg vrij te maken voor meer dergelijke projecten in de toekomst.
- (103) Gezien de ambitieuze renovatiedoelstellingen voor de komende tien jaar in het kader van de mededeling van de Commissie “Renovatiegolf”, is het noodzakelijk de rol van onafhankelijke tussenpersonen op de markt te vergroten, met inbegrip van centrale informatiepunten of soortgelijke steunmechanismen, teneinde de marktontwikkeling aan de vraag- en aanbodzijde te stimuleren en energieprestatiecontracten voor de renovatie van zowel particuliere als openbare gebouwen te bevorderen. Lokale energieagentschappen zouden in dit verband een belangrijke rol kunnen spelen en facilitatoren of centrale informatiepunten in kaart kunnen brengen en de ontwikkeling ervan kunnen ondersteunen. **Deze richtlijn moet de beschikbaarheid van producten, diensten en adviezen op de markten van de Unie en de lokale markten helpen verbeteren, onder meer door het aanvullen van tekorten op de markt door vrouwelijke ondernemers te bevorderen en het voorzien in innovatieve manieren om de energie-efficiëntie te vergroten.**
- (104) In verschillende lidstaten bestaan er voor energieprestatiecontracten nog steeds grote obstakels als gevolg van resterende regelgevende en niet-regelgevende belemmeringen. Daarom moeten de dubbelzinnigheden in de nationale wetgevingskaders, het gebrek aan deskundigheid, met name op het gebied van aanbestedingsprocedures, en concurrerende leningen en subsidies worden aangepakt.
- (105) De lidstaten moeten de openbare sector blijven ondersteunen bij het gebruik van energieprestatiecontracten door modelcontracten te verstrekken die rekening houden met de beschikbare Europese of internationale normen, aanbestedingsrichtsnoeren en de in mei 2018 door Eurostat en de Europese Investeringsbank gepubliceerde gids voor de statistische behandeling van energieprestatiecontracten ⁽⁴⁷⁾ over de behandeling van energieprestatiecontracten in overheidsrekeningen, die mogelijkheden aanreiken om de resterende regelgevingsbelemmeringen voor deze contracten in de lidstaten aan te pakken.
- (106) De lidstaten hebben maatregelen genomen om de regelgevende en niet-regelgevende belemmeringen in kaart te brengen en aan te pakken. Het is echter nodig meer inspanningen te leveren om de aan regulering en de niet aan regulering gerelateerde belemmeringen met betrekking tot het gebruik van energieprestatiecontracten en financieringsregelingen via derden die helpen om energie te besparen, weg te nemen. Deze belemmeringen omvatten boekhoudregels en -praktijken die verhinderen dat kapitaalinvesteringen en jaarlijkse financiële besparingen welke voortvloeien uit maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie adequaat in de boekhouding worden weergegeven voor de volledige levensduur van de investeringen.
- (107) De lidstaten hebben de nationale actieplannen voor energie-efficiëntie (NAPEE's) van 2014 en 2017 gebruikt om verslag uit te brengen over de vooruitgang bij het wegnemen van regelgevende en niet-regelgevende belemmeringen voor energie-efficiëntie, met betrekking tot de scheiding van prikkels tussen eigenaars en huurders of tussen eigenaars van een gebouw of gebouwunits. De lidstaten moeten echter in deze richting blijven werken en het potentieel voor energie-efficiëntie in samenhang met de Eurostat-statistieken van 2016 benutten, aangezien meer dan vier op de tien Europeanen in appartementen wonen en meer dan drie op de tien Europeanen huurders zijn.
- (108) Lidstaten, **regionale en lokale autoriteiten** moeten aangemoedigd worden om voluit gebruik te maken van de Europese middelen die beschikbaar zijn in het kader van het MFK en NextGenerationEU, inclusief de herstel- en veerkrachtfaciliteit, de fondsen van het cohesiebeleid, het Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling en het Fonds voor een rechtvaardige transitie, alsook de financiële instrumenten en technische bijstand die beschikbaar zijn in het kader van InvestEU, om de aanzet te geven tot particuliere en openbare investeringen in maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie. Investeringen in energie-efficiëntie kunnen bijdragen aan de

⁽⁴⁷⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/8885635/guide_to_statistical_treatment_of_epcs_en.pdf/f74b474b-8778-41a9-9978-8f4fe8548ab1

Woensdag, 14 september 2022

economische groei, werkgelegenheid, innovatie en de vermindering van energiearmoede in huishoudens, en leveren daardoor een positieve bijdrage aan de economische, sociale en territoriale cohesie en het groene herstel. Potentiële gebieden voor financiering zijn onder meer energie-efficiëntie maatregelen in overheidsgebouwen en sociale woningbouw, en de **opleiding, herscholing en bijscholing van vakmensen, met name in banen die verband houden met de renovatie van gebouwen**, om de werkgelegenheid in de energie-efficiëntiesector te stimuleren. De Commissie zal zorgen voor synergieën tussen de verschillende financieringsinstrumenten, in het bijzonder tussen de fondsen in gedeeld beheer en de fondsen in direct beheer (zoals de centraal beheerde programma's Horizon Europa of LIFE), alsook tussen subsidies, leningen en technische bijstand om hun hefboomwerking op particuliere financiering en hun impact op de verwezenlijking van de doelstellingen van het energie-efficiëntiebeleid te maximaliseren.

- (109) De lidstaten moeten het gebruik van financieringsfaciliteiten aanmoedigen om de doelstellingen van deze richtlijn te realiseren. Deze financieringsfaciliteiten kunnen bestaan in financiële bijdragen en boetes in verband met het niet naleven van een aantal bepalingen van deze richtlijn; middelen die krachtens artikel 10, lid 3, van Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁴⁸⁾ aan energie-efficiëntie worden toegewezen; middelen die aan energie-efficiëntie worden toegewezen in de Europese fondsen en programma's en specifieke Europese financiële instrumenten, zoals het Europees Fonds voor energie-efficiëntie. **De lidstaten moeten zich inspannen om platforms op te zetten die erop gericht zijn kleine en middelgrote projecten te bundelen om zo clusters van projecten te creëren die gefinancierd kunnen worden.**
- (110) Financieringsfaciliteiten kunnen, in voorkomend geval, gebaseerd worden op met projectobligaties van de Unie gegenereerde middelen die aan energie-efficiëntie worden toegewezen; aan energie-efficiëntie toegewezen middelen van de Europese Investeringsbank en andere Europese financiële instellingen, in het bijzonder de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling en de ontwikkelingsbank van de Raad van Europa; middelen met hefboomwerking verkregen via financiële instellingen; nationale middelen, onder meer verkregen door de invoering van regelgevings- en belastingkaders ter stimulering van energie-efficiëntie-initiatieven en -programma's; inkomsten van jaarlijkse emissierechten op grond van Beschikking nr. 406/2009/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁴⁹⁾.
- (111) De financieringsfaciliteiten kunnen met name die bijdragen, middelen en inkomsten gebruiken om privékapitaalinvesteringen, in het bijzonder van institutionele beleggers, mogelijk te maken en te stimuleren, en daarbij criteria hanteren voor de toekenning van middelen die waarborgen dat zowel sociale als milieudoelstellingen worden verwezenlijkt; gebruikmaken van innovatieve financieringsmechanismen (bijvoorbeeld leninggaranties voor privékapitaal, leninggaranties voor het bevorderen van contracten, subsidies, gesubsidieerde leningen en kredietlijnen met betrekking tot energieprestatie, financiering via derden) die de risico's van energie-efficiëntieprojecten reduceren en ook huishoudens met een laag of middeninkomen in staat stellen tot een kosteneffectieve renovatie; gekoppeld zijn aan programma's of agentschappen die energiebesparingsprojecten aggregeren en aan kwaliteitsbeoordelingen onderwerpen, technische bijstand leveren, de markt voor energiediensten bevorderen en de vraag bij consumenten naar diensten op energiegebied aanzwengelen.
- (112) De financieringsfaciliteiten zouden ook middelen ter beschikking kunnen stellen voor opleidings- en certificeringsprogramma's die vaardigheden op het gebied van energie-efficiëntie verbeteren en accrediteren; middelen ter beschikking stellen voor onderzoek naar en demonstratie en versnelde invoering van kleinschalige en microtechnologie voor energieproductie en optimalisering van de aansluiting van de betrokken generatoren op het net; gekoppeld zijn aan programma's die de energie-efficiëntie in alle woningen moeten bevorderen om energiearmoede te voorkomen, en verhuurders ertoe moeten aanzetten hun goed zo energie-efficiënt mogelijk te maken; adequate middelen ter beschikking stellen ter ondersteuning van de sociale dialoog en de vaststelling van normen die gericht zijn op het verbeteren van de energie-efficiëntie, het waarborgen van goede arbeidsomstandigheden en het beschermen van de gezondheid en de veiligheid op het werk.
- (113) De beschikbare financieringsprogramma's, financieringsinstrumenten en innovatieve financieringsmechanismen van de Unie dienen te worden ingezet om een praktische uitwerking te geven aan de doelstelling de energieprestatie van de gebouwen van overheidsinstanties te verbeteren. In dat opzicht kunnen de lidstaten, op vrijwillige basis en rekening houdend met de nationale begrotingsregels, hun inkomsten uit de jaarlijkse

⁽⁴⁸⁾ Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap en tot wijziging van Richtlijn 96/61/EG van de Raad (PB L 275 van 25.10.2003, blz. 32).

⁽⁴⁹⁾ Beschikking nr. 406/2009/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 inzake de inspanningen van de lidstaten om hun broeikasgasemissies te verminderen om aan de verbintenissen van de Gemeenschap op het gebied van het verminderen van broeikasgassen tot 2020 te voldoen (PB L 140 van 5.6.2009, blz. 136).

Woensdag, 14 september 2022

emissieruimten op grond van Beschikking 406/2009/EG gebruiken voor de ontwikkeling van dergelijke mechanismen. **De Commissie en de lidstaten moeten de regionale en lokale overheden adequate informatie over dergelijke programma's verstrekken. Het initiatief van het Burgemeestersconvenant zou bijvoorbeeld een van de instrumenten kunnen zijn om adequate informatie te verstrekken.**

- (114) Bij het streven naar het energie-efficiëntiestreefcijfer moet de Commissie het effect nagaan van de betrokken maatregelen op Richtlijn 2003/87/EG die een uniale regeling voor de handel in emissierechten (ETS) om de prikkels in de regeling waarbij koolstofarme investeringen worden beloofd, te handhaven en de onder de regeling vallende sectoren voor te bereiden op de innovaties die in de toekomst nodig zullen zijn. Zij zal moeten controleren wat het effect is op bedrijfstakken die blootstaan aan een significant CO₂-weglekrisico, zoals bepaald in Besluit 2014/746/EU van de Commissie⁽⁵⁰⁾, om ervoor te zorgen dat deze richtlijn de ontwikkeling van die bedrijfstakken ten goede komt en niet belemmert.
- (115) De maatregelen van de lidstaten moeten worden ondersteund door goed ontworpen en efficiënte financiële instrumenten van de Unie in het kader van het InvestEU-programma, en door financiering van de Europese Investeringsbank (EIB) en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBWO), die investeringen in energie-efficiëntie in alle stadia van de energieketen ondersteunen en uitgaan van een omvattende kosten-baten-analyse op grond van een model van gedifferentieerde discontopercentages. De financiële steun moet gericht zijn op kosteneffectieve methoden om de energie-efficiëntie te verbeteren, wat moet leiden tot een daling van het energieverbruik. De EIB en de EBWO dienen, in samenspraak met nationale bevorderingsbanken, programma's en projecten te ontwerpen, genereren en financieren die gericht zijn op de efficiëntiesector, met inbegrip van huishoudens die in energiearmoede verkeren.
- (116) Sectoroverschrijdend recht biedt een sterke basis voor consumentenbescherming met betrekking tot een breed scala aan reeds bestaande energiediensten, en zal waarschijnlijk evolueren. Niettemin moeten bepaalde contractuele basisrechten van de afnemers duidelijk worden omschreven. De consumenten moeten kunnen beschikken over duidelijke en begrijpelijke informatie over hun rechten ten aanzien van de energiesector.
- (117) Efficiënte en voor alle consumenten toegankelijke onafhankelijke buitengerechtelijke geschillenbeslechtsingsmechanismen, zoals een energieombudsman, een consumentenorganisatie of een reguleringsinstantie, zijn een garantie voor betere consumentenbescherming. De lidstaten moeten derhalve voorzien in procedures voor de snelle en doeltreffende afhandeling van klachten.
- (118) Om de doeltreffendheid van deze richtlijn te kunnen beoordelen, moet een eis worden vastgesteld voor het doen van een algemene evaluatie van deze richtlijn en tot indiening van een verslag aan het Europees Parlement en de Raad op uiterlijk op 28 februari 2027. Deze evaluatie moet toelaten dat de nodige aanpassingen worden gedaan, waarbij ook rekening wordt gehouden met economische en innovatieve ontwikkelingen.
- (119) De lokale en regionale autoriteiten moeten een leidende rol krijgen bij de ontwikkeling en het ontwerp, de uitvoering en de evaluatie van de in deze richtlijn vastgelegde maatregelen, zodat zij op adequate wijze kunnen inspelen op de specifieke kenmerken van hun klimaat, cultuur en samenleving.
- (119 bis) Gezien de specifieke kenmerken van de ultraperifere regio's, als genoemd in artikel 349 VWEU, met name wat betreft de aansluiting, de productie, de levering en het verbruik van energie, en het verhoogde risico van energiearmoede, moet bij de opstelling, uitvoering en evaluatie van de in deze richtlijn vastgestelde maatregelen bijzondere aandacht worden besteed aan de ultraperifere regio's en hun bewoners.**
- (120) Om recht te doen aan de technologische vooruitgang en het groeiende aandeel van hernieuwbare energiebronnen in de sector elektriciteitsopwekking moet de standaardcoëfficiënt voor elektriciteitsbesparing in kWh worden herzien om rekening te houden met veranderingen in de primaire energiefactor (PEF) voor elektriciteit en andere energiedragers. Berekeningen die de energiemix van de PEF voor elektriciteit weergeven, moeten worden gebaseerd op jaarlijkse gemiddelden. De boekhoudkundige methode op basis van de fysieke energie-inhoud wordt gebruikt met betrekking tot elektriciteit en warmte die worden opgewekt met kernenergie, en de methode op basis van

⁽⁵⁰⁾ Besluit 2014/746/EU van de Commissie van 27 oktober 2014 tot vaststelling, overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad, van een lijst van bedrijfstakken en deeltakken die worden geacht te zijn blootgesteld aan een significant CO₂-weglekrisico, voor de periode 2015-2019 (PB L 308 van 29.10.2014, blz. 114).

Woensdag, 14 september 2022

technische omzettingsefficiëntie met betrekking tot elektriciteit en warmte die worden opgewekt uit fossiele brandstoffen en biomassa. De methode voor niet-brandbare vormen van hernieuwbare energie is het directe equivalent op basis van de totale primaire energie. Voor de berekening van het primaire energieaandeel voor elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling wordt de methode van bijlage II bij deze richtlijn toegepast. Er wordt gebruikgemaakt van een gemiddelde marktpositie in plaats van een marginale marktpositie. Het omzettingrendement wordt geraamd op 100 % voor niet-brandbare hernieuwbare energiebronnen, 10 % voor geothermische centrales en 33 % voor kerncentrales. De berekening van de totale efficiëntie van warmtekrachtkoppeling wordt berekend op basis van de meest recente gegevens van Eurostat. Wat systeemgrenzen betreft, bedraagt de PEF voor alle energiebronnen 1. De PEF-waarde verwijst naar het jaar 2018 en is gebaseerd op gegevens die zijn geïnterpoleerd uit de jongste versie van het PRIMES-referentiescenario voor de jaren 2015 en 2020 en aangepast op basis van gegevens van Eurostat tot en met 2016. De analyse heeft betrekking op de lidstaten en Noorwegen. De gegevensreeks voor Noorwegen is gebaseerd op gegevens van het ENTSB-E .

- (121) Energiebesparingen die voortvloeien uit de tenuitvoerlegging van het Unierecht mogen alleen worden geclaimd als zij voortvloeien uit een maatregel die verder reikt dan het minimum dat wordt vereist door de betrokken rechtshandeling van de Unie, hetzij door ambitieuzere energie-efficiëntie-eisen vast te stellen op niveau van de lidstaat, hetzij door de maatregel beter ingang te doen vinden. Gebouwen beschikken over een aanzienlijk potentieel om de energie-efficiëntie verder te vergroten, en de renovatie van gebouwen is op lange termijn een essentieel element met schaalvoordelen om tot grotere energiebesparing te komen. Daarom moet worden verduidelijkt dat het mogelijk is om alle energiebesparingen die voortvloeien uit maatregelen ter bevordering van de renovatie van bestaande gebouwen te claimen op voorwaarde dat ze een aanvulling vormen op ontwikkelingen die ook zonder de beleidsmaatregel zouden hebben plaatsgevonden en op voorwaarde dat de lidstaat aantoonbaar dat de aan verplichtingen gebonden, deelnemende of met de uitvoering belaste partij daadwerkelijk heeft bijgedragen tot de totstandbrenging van de energiebesparingen die worden geclaimd.
- (122) Overeenkomstig de strategie voor de energie-unie en de beginselen van betere regelgeving dient meer gewicht te worden gegeven aan toezicht en controleregels voor de tenuitvoerlegging van verplichtingsregelingen voor energie-efficiëntie en alternatieve beleidsmaatregelen, waaronder de verplichting een statistisch representatieve steekproef van maatregelen te controleren. In deze richtlijn moet een statistisch relevant aandeel en een statistisch representatieve steekproef van maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie worden begrepen als de verplichting om een subgroep van een statistische populatie van de betreffende energiebesparende maatregelen vast te stellen, op zodanige wijze dat deze subgroep een accurate weergave vormt van de volledige populatie van alle energiebesparende maatregelen, zodat er redelijke betrouwbare conclusies kunnen worden getrokken over het vertrouwen in alle maatregelen.
- (123) Door technologieën op basis van hernieuwbare energie te gebruiken voor het opwekken van energie op of in gebouwen, hoeft er een minder groot beroep te worden gedaan op energie uit fossiele brandstoffen. Het beperken van het energieverbruik en het verbruik van energie uit duurzame bronnen in de bouwsector zijn belangrijke maatregelen om de energieafhankelijkheid van de Unie en de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, met name in het licht van de ambitieuze klimaat- en energiedoelstellingen voor 2030 en de mondiale afspraken die zijn gemaakt in de context van de Overeenkomst van Parijs. Met het oog op hun verplichting inzake cumulatieve energiebesparing kunnen de lidstaten, om aan hun energiebesparingsverplichtingen te voldoen overeenkomstig de berekeningsmethode in deze richtlijn, de energiebesparingen die voortvloeien uit beleidsmaatregelen ter bevordering van hernieuwbare technologieën in aanmerking nemen. Met energiebesparingen als gevolg van beleidsmaatregelen met betrekking tot het gebruik van directe verbranding van fossiele brandstoffen dient geen rekening te worden gehouden.
- (124) Voor sommige van de bij deze richtlijn ingevoerde wijzigingen is wellicht een latere wijziging van Verordening (EU) 2018/1999 nodig om de samenhang tussen de twee rechtshandelingen te waarborgen. Nieuwe bepalingen, die voornamelijk betrekking hebben op de vaststelling van **bindende** nationale bijdragen, **trajecten en mijlpalen**, mechanismen voor het opvullen van lacunes en rapportageverplichtingen, moeten worden gestroomlijnd en overgenomen in die verordening, zodra die is gewijzigd. Sommige bepalingen van Verordening (EU) 2018/1999 moeten wellicht ook opnieuw worden beoordeeld in het licht van de in deze richtlijn voorgestelde wijzigingen. De aanvullende rapportage- en monitoringvereisten mogen geen nieuwe parallelle rapportagesystemen creëren, maar zouden vallen binnen het bestaande monitoring- en rapportagekader uit hoofde van Verordening (EU) 2018/1999.
- (125) Om de praktische uitvoering van deze richtlijn op nationaal, regionaal en lokaal niveau te bevorderen, moet de Commissie de uitwisseling van ervaringen op het gebied van praktijken, benchmarking, netwerkactiviteiten en innovatieve praktijken op een onlineplatform blijven ondersteunen.

Woensdag, 14 september 2022

- (126) Daar de doelstellingen van deze richtlijn, namelijk het bereiken van het energie-efficiëntiestreefcijfer voor de Unie, en het treffen van voorbereidingen voor een verdere verbetering van de energie-efficiëntie en in de richting van klimaatneutraliteit, niet voldoende door de lidstaten kunnen worden verwezenlijkt, maar vanwege de omvang en de gevolgen van het optreden, beter op het niveau van de Unie kunnen worden verwezenlijkt, kan de Europese Unie, overeenkomstig het in artikel 5 van het Verdrag betreffende de Europese Unie neergelegde subsidiariteitsbeginsel, maatregelen nemen. Overeenkomstig het in hetzelfde artikel neergelegde evenredigheidsbeginsel gaat deze richtlijn niet verder dan nodig is om deze doelstellingen te bereiken.
- (127) Om aanpassingen aan de technische vooruitgang en wijzigingen in de distributie van energiebronnen mogelijk te maken, moet de bevoegdheid om handelingen vast te stellen overeenkomstig artikel 290 VWEU aan de Commissie worden gedelegeerd met betrekking tot de herziening van de geharmoniseerde rendementsreferentiewaarden die zijn vastgelegd op basis van deze richtlijn en met betrekking tot de waarden, berekeningsmethoden, de standaard primaire-energiecoëfficiënt en eisen in de bijlagen bij deze richtlijn.
- (128) Het is van bijzonder belang dat de Commissie bij haar voorbereidende werkzaamheden tot passende raadplegingen overgaat, onder meer op deskundigenniveau, en dat die raadplegingen gebeuren in overeenstemming met de beginselen die zijn vastgelegd in het Interinstitutioneel Akkoord van 13 april 2016 over beter wetgeven⁽⁵¹⁾. Met name om te zorgen voor gelijke deelname aan de voorbereiding van gedelegeerde handelingen ontvangen het Europees Parlement en de Raad alle documenten op hetzelfde tijdstip als de deskundigen van de lidstaten, en hebben hun deskundigen systematisch toegang tot de vergaderingen van de deskundigengroepen van de Commissie die zich bezighouden met de voorbereiding van de gedelegeerde handelingen.
- (129) Om eenvormige voorwaarden te waarborgen voor de uitvoering van deze richtlijn, moeten aan de Commissie uitvoeringsbevoegdheden worden toegekend. Die bevoegdheden moeten worden uitgeoefend in overeenstemming met Verordening (EU) nr. 182/2011 van het Europees Parlement en de Raad⁽⁵²⁾.
- (130) De verplichting tot omzetting van deze richtlijn in intern recht dient te worden beperkt tot de bepalingen die ten opzichte van de vorige richtlijn materieel zijn gewijzigd. De verplichting tot omzetting van de ongewijzigde bepalingen vloeit voort uit die vorige richtlijn.
- (131) Deze richtlijn dient de verplichtingen van de lidstaten met betrekking tot de in bijlage XV, deel B, genoemde termijnen voor omzetting in nationaal recht van de aldaar genoemde richtlijnen onverlet te laten.

HEBLEN DE VOLGENDE RICHTLIJN VASTGESTELD:

HOOFDSTUK I

ONDERWERP, TOEPASSINGSGBIED, DEFINITIES EN ENERGIE-EFFICIËNTIESTREEFCIJFERS

Artikel 1

Onderwerp en toepassingsgebied

1. Bij deze richtlijn wordt een gemeenschappelijk kader vastgesteld met maatregelen voor het bevorderen van energie-efficiëntie binnen de Unie, om ervoor te zorgen dat de Unie haar **bindende** streefcijfer inzake energie-efficiëntie haalt; de richtlijn maakt ook verdere verbeteringen van de energie-efficiëntie mogelijk **en draagt bij tot de uitvoering van de Overeenkomst van Parijs en tot de continuïteit van de energievoorziening van de Unie door de afhankelijkheid van de Unie van energie-invoer, onder meer in de vorm van fossiele brandstoffen, te verminderen, en draagt tevens bij tot de omvorming van de energiebetrekkingen van de Unie met derde landen in de richting van klimaatneutraliteit.**

Deze richtlijn stelt regels vast om energie-efficiëntiemaatregelen prioritair uit te voeren in alle sectoren, belemmeringen op de energiemarkt weg te nemen en markttekortkomingen te verhelpen die efficiëntie in energievoorziening, **-transmissie, -opslag** en -gebruik in de weg staan. De richtlijn voorziet ook in de vaststelling van **bindende** nationale energie-efficiëntiebijdragen voor 2030.

⁽⁵¹⁾ PB L 123 van 12.5.2016, blz. 1.

⁽⁵²⁾ Verordening (EU) nr. 182/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 2011 tot vaststelling van de algemene voorschriften en beginselen die van toepassing zijn op de wijze waarop de lidstaten de uitoefening van de uitvoeringsbevoegdheden door de Commissie controleren (PB L 55 van 28.2.2011, blz. 13).

Woensdag, 14 september 2022

Deze richtlijn draagt bij tot de uitvoering van het beginsel voorrang voor energie-efficiëntie eerst en draagt zo bij tot een Unie met een inclusieve, billijke en welvarende maatschappij met een moderne, hulpbronnen efficiënte en concurrerende economie.

2. De vereisten in deze richtlijn zijn minimumvereisten en beletten niet dat een lidstaat verdergaande maatregelen handhaaft of treft. Deze maatregelen moeten verenigbaar zijn met het Unierecht. Indien nationale wetgeving voorziet in strengere maatregelen, moet de lidstaat dergelijke wetgeving bij de Commissie melden.

Artikel 2

Definities

Voor de toepassing van deze richtlijn wordt verstaan onder:

- (1) “energie”: alle vormen van energieproducten, brandstoffen, warmte, hernieuwbare energie, elektriciteit of elke andere vorm van energie, als bepaald in artikel 2, punt d), van Verordening (EG) nr. 1099/2008 van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁵³⁾;
- (2) “energie-efficiëntie eerst”: “energie-efficiëntie eerst” in de zin van artikel 2, punt 18, van Verordening (EU) 2018/1999;
- (3) “energiesysteem”: een systeem dat hoofdzakelijk is ontworpen om energiediensten te leveren teneinde te voldoen aan de vraag van de eindgebruikerssectoren naar energie in de vorm van warmte, brandstoffen en elektriciteit;
- (3 bis) **“systeemefficiëntie”: de selectie van energie-efficiënte oplossingen waarbij deze ook een kosteneffectief decarbonisatietraject, extra flexibiliteit en een efficiënt gebruik van hulpbronnen mogelijk maken;**
- (4) “primaire energieverbruik”: bruto beschikbare energie, uitgezonderd internationale scheepsbunkers, non-energetisch eindverbruik, omgevingswarmte **en in warmtepompen gebruikte geothermische energie;**
- (5) “eindenergieverbruik”: alle aan de industrie, het vervoer (inclusief energieverbruik in de internationale luchtvaart), de huishoudens, de openbare en particuliere dienstensector, de landbouw, bosbouw en visserij, en andere eindgebruikers (eindafnemers van energie) geleverde energie. Energieverbruik in internationale scheepsbunkers, omgevingswarmte **en in warmtepompen gebruikte geothermische energie** en leveringen aan de omzettingsector en de energiesector en verliezen als gevolg van transmissie en distributie (definities in bijlage A bij Verordening (EG) nr. 1099/2008 zijn van toepassing) vallen hier niet onder;
- (6) “energie-efficiëntie”: de verhouding tussen de verkregen prestatie, dienst, goederen of energie, en de hiertoe gebruikte input van energie;
- (7) “energiebesparingen”: één hoeveelheid bespaarde energie die wordt vastgesteld door het verbruik voor en na de invoering van één of meer energie-efficiëntieverbeteringsmaatregelen te meten en/of te ramen, met één correctie voor de externe factoren die het energieverbruik beïnvloeden;
- (8) “verbetering van de energie-efficiëntie”: een toename van de energie-efficiëntie ten gevolge van technologische, gedrags- en/of economische veranderingen;
- (9) “energiedienst”: het fysieke voordeel, nut of welzijn dat wordt bereikt met een combinatie van energie met energie-efficiënte technologie of actie, die de bewerkingen, het onderhoud en de controle kan omvatten die nodig zijn voor de levering van de dienst, welke wordt geleverd op basis van een overeenkomst en welke onder normale omstandigheden heeft aangetoond te leiden tot een controleerbare en meetbare of een schatbare verbetering van de energie-efficiëntie of tot controleerbare en meetbare of schatbare primaire energiebesparingen;
- (10) “overheidsinstantie”: aanbestedende dienst, zoals omschreven in Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁵⁴⁾;

⁽⁵³⁾ Verordening (EG) nr. 1099/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2008 betreffende energiestatistieken (PB L 304 van 14.11.2008, blz. 1).

⁽⁵⁴⁾ Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EG (PB L 94 van 28.3.2014, blz. 65).

Woensdag, 14 september 2022

- (10 bis) **“gebouwen die een sociale functie hebben”**: gebouwen die uitsluitend worden gebruikt door niet-overheidsinstellingen die door de overheid worden gefinancierd en die diensten van algemeen belang verlenen, zoals onderwijs, gezondheidszorg, sociale dienstverlening of sociale huisvesting;
- (11) “totale bruikbare vloeroppervlakte”: de vloeroppervlakte van een gebouw of van een deel van een gebouw waar energie wordt gebruikt om het binnenklimaat te regelen;
- (12) “aanbestedende diensten”: aanbestedende diensten in de zin van artikel 6, lid 1, van Richtlijn 2014/23/EU, artikel 2, punt 1, van Richtlijn 2014/24/EU en artikel 3, lid 1, van Richtlijn 2014/25/EU;
- (13) “aanbestedende instanties”: aanbestedende instanties als gedefinieerd in Richtlijn 2014/23/EU en Richtlijn 2014/25/EU;
- (14) “energiebeheersysteem”: een reeks van onderling verband houdende of op elkaar inwerkende elementen van een plan waarin een energie-efficiëntiedoelstelling en een strategie om deze doelstelling te verwezenlijken is vastgelegd, daarbij inbegrepen de monitoring van het daadwerkelijke energieverbruik, genomen maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie en metingen van de vooruitgang;
- (15) “Europese norm”: een door het Europees Comité voor normalisatie, het Europees Comité voor elektrotechnische normalisatie of het Europees Instituut voor telecommunicatienormen goedgekeurde en voor publiek gebruik ter beschikking gestelde norm;
- (16) “internationale norm”: een door de Internationale Organisatie voor Normalisatie vastgestelde en openbaar beschikbaar gestelde norm;
- (17) “aan verplichtingen gebonden partij”: energiedistributeur of detailhandelaar in energie of transmissiesysteembeheerder, die gebonden is door de nationale regelingen voor energie-efficiëntieverplichtingen, bedoeld in artikel 9;
- (18) “met de uitvoering belaste partij”: een juridische entiteit met de door een overheid of een andere overheidsinstantie gedelegeerde bevoegdheid om een financieringsregeling te ontwikkelen, te beheren of uit te voeren namens de overheid of een andere overheidsinstantie;
- (19) “deelnemende partij”: een onderneming of een overheidsinstantie die zich ertoe heeft verbonden bepaalde doelstellingen te bereiken in het kader van een vrijwillige overeenkomst, of die onder een beleidsinstrument van nationale regelgeving valt;
- (20) “uitvoerende overheidsinstantie”: een publiekrechtelijke instantie die verantwoordelijk is voor het uitvoeren of controleren van de belasting op energie of koolstof, de financiële regelingen en instrumenten, fiscale prikkels, normen en standaarden, etikettering van het energieverbruik, opleiding of onderwijs;
- (21) “beleidsmaatregel”: een instrument van regulerende, financiële of fiscale aard, of gebaseerd op vrijwillige deelneming of bedoeld voor informatieverstrekking, dat formeel in een lidstaat is ingesteld en wordt toegepast teneinde een kader, vereiste of prikkel tot stand te brengen die de marktdeelnemers ertoe aanzet energiediensten te verstrekken en aan te kopen en andere maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie te nemen;
- (22) “afzonderlijke actie”: een actie die leidt tot controleerbare, meetbare of schatbare verbeteringen van de energie-efficiëntie en die wordt ondernomen als gevolg van een beleidsmaatregel;
- (23) “energiedistributeur”: een natuurlijk persoon of rechtspersoon, waaronder een distributiesysteembeheerder, die verantwoordelijk is voor het transport van energie, met het oog op levering aan de eindafnemers of aan de distributiestationen die energie aan eindafnemers verkopen;
- (24) “distributiesysteembeheerder”: “distributiesysteembeheerder” als gedefinieerd in respectievelijk artikel 2, punt 29, van Richtlijn (EU) 2019/944 wat betreft elektriciteit, en in artikel 2, punt 6, van Richtlijn 2009/73/EG wat betreft gas;
- (25) “detailhandelaar in energie”: een natuurlijk persoon of rechtspersoon die energie aan eindafnemers verkoopt;
- (26) “eindafnemer”: een natuurlijk persoon of rechtspersoon die energie koopt voor eigen eindverbruik;

Woensdag, 14 september 2022

- (27) “aanbieder van energiediensten”: een natuurlijk persoon of rechtspersoon die in de inrichtingen of gebouwen van een eindafnemer energiediensten of maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie levert;
- (27 bis) “kleine of middelgrote onderneming” of “kmo”: een onderneming als gedefinieerd in artikel 2, lid 1, van de bijlage bij Aanbeveling 2003/361/EG van de Commissie ⁽⁵⁵⁾;**
- (27 ter) “micro-onderneming”: een onderneming als gedefinieerd in artikel 2, lid 3, van de bijlage bij Aanbeveling 2003/361/EG;**
- (28) “energie-audit”: een systematische procedure met als doel toereikende informatie te verzamelen omtrent het **energieverbruiks- en energiebeheerprofiel** van een gebouw of groep gebouwen, van een industriële of commerciële activiteit of installatie of van private of publieke diensten, mogelijkheden voor kosteneffectieve energiebesparing te signaleren en kwantificeren, het potentieel van het kosteneffectieve gebruik of de kosteneffectieve productie van hernieuwbare energie te bepalen en verslag uit te brengen van de resultaten;
- (29) “energieprestatiecontract”: een contractuele regeling tussen de begunstigde en de aanbieder van een maatregel ter verbetering van de energie-efficiëntie, die tijdens de gehele looptijd van het contract wordt geverifieerd en gecontroleerd, waarbij arbeid, leveringen of diensten zodanig worden betaald dat ze in verhouding staan tot de contractueel vastgelegde mate van verbetering van de energie-efficiëntie of een ander overeengekomen prestatie criterium, zoals financiële besparingen;
- (30) “slimme-metersysteem” of “intelligent meetsysteem”: een “slimme-metersysteem” zoals gedefinieerd in Richtlijn (EU) 2019/944;
- (30 bis) “laadpunt”: een laadpunt als gedefinieerd in artikel 2, punt 41, van Richtlijn [AFIR — 2021/0223(COD)];**
- (31) “transmissiesysteembeheerder”: een transmissiesysteembeheerder in de zin van artikel 2, punt 35, van Richtlijn (EU) 2019/944 en Richtlijn 2009/73/EG, voor elektriciteit en gas respectievelijk;
- (32) “warmtekrachtkoppeling”: de gelijktijdige opwekking in één proces van thermische energie en elektrische of mechanische energie;
- (33) “economisch aantoonbare vraag”: een vraag die de behoefte aan verwarming of koeling niet overstijgt en waaraan anders onder marktvoorwaarden zou worden voldaan door andere processen van energieopwekking dan warmtekrachtkoppeling;
- (34) “nuttige warmte”: warmte die in een warmtekrachtkoppelingproces wordt geproduceerd om aan een economisch aantoonbare vraag naar warmte of koeling te voldoen;
- (35) “elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling”: elektriciteit opgewekt in een proces dat is gekoppeld aan de opwekking van nuttige warmte en berekend in overeenstemming met de methodologie in bijlage II;
- (36) “hoogrenderende warmtekrachtkoppeling”: warmtekrachtkoppeling die voldoet aan de criteria van bijlage III;
- (37) “totaal rendement”: de som op jaarbasis van de productie van elektriciteit en van mechanische energie en de opbrengst aan nuttige warmte, gedeeld door de brandstofinvoer die is gebruikt voor de opwekking van warmte in een warmtekrachtkoppelingproces en voor de brutoproductie van elektriciteit en van mechanische energie;
- (38) “elektriciteit-warmteratio”: de verhouding tussen elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling en nuttige warmte wanneer de warmtekrachtkoppelingmodus volledig in bedrijf is, op basis van operationele gegevens van de specifieke eenheid;
- (39) “warmtekrachtkoppelingseenheid”: een eenheid die in de warmtekrachtkoppelingmodus kan werken;

⁽⁵⁵⁾ *Aanbeveling van de Commissie van 6 mei 2003 betreffende de definitie van kleine, middelgrote en micro-ondernemingen (PB L 124 van 20.5.2003, blz. 36).*

Woensdag, 14 september 2022

- (40) “kleinschalige warmtekrachtkoppelingseenheid”: een warmtekrachtkoppelingseenheid met een geïnstalleerd vermogen van minder dan 1 MW_e;
- (41) “micro-warmtekrachtkoppelingseenheid”: een warmtekrachtkoppelingseenheid met een maximumcapaciteit van minder dan 50 kW_e;
- (42) “efficiënte stadsverwarming en -koeling”: een systeem voor stadsverwarming of -koeling dat voldoet aan de criteria van artikel 24;
- (43) “efficiënte verwarming en koeling”: een mogelijkheid voor verwarming en koeling die, in vergelijking met een referentiescenario van een standaardsituatie, een meetbare verlaging inhoudt van de input van primaire energie om één eenheid afgegeven energie te leveren binnen een relevante systeemgrens, en zulks op kostenefficiënte wijze, zoals beoordeeld in de in deze richtlijn bedoelde kosten-batenanalyse, en met inachtneming van de energie die nodig is voor winning, omzetting, transport en distributie;
- (44) “efficiënte individuele verwarming en koeling”: een mogelijkheid voor de voorziening van individuele verwarming en koeling die, in vergelijking met efficiënte stadsverwarming en -koeling, een meetbare vermindering betekent van de input van niet-hernieuwbare primaire energie voor het leveren van één eenheid afgegeven energie binnen een relevante systeemgrens, of die dezelfde input van niet-hernieuwbare primaire energie vereist, maar tegen een lagere kostprijs, met inachtneming van de energie die nodig is voor winning, omzetting, transport en distributie;
- (45) “datacentrum”: een structuur of groep structuren **die wordt gebruikt om computersystemen/servers en bijbehorende apparatuur voor de opslag, verwerking en/of distributie van gegevens, alsmede aanverwante activiteiten, te huisvesten, aan te sluiten en te exploiteren, als gedefinieerd in Verordening (EU) 2022/132 van de Commissie** ⁽⁵⁶⁾;
- (46) “ingrijpende renovatie”: een renovatie waarvan de kosten hoger liggen dan 50 % van de investeringskosten voor een nieuwe vergelijkbare eenheid;
- (47) “aggregator”: dezelfde betekenis als “onafhankelijke aankoopgroepering” in de zin van artikel 2, punt 19, van Richtlijn (EU) 2019/944;
- (48) “energiearmoede”: **de situatie waarin een huishouden, vanwege een gebrek aan financiële middelen hiervoor, niet in zijn basisbehoeften op het gebied van energievoorziening kan voorzien en geen toegang heeft tot essentiële energiediensten die een basisniveau van comfort en gezondheid en een behoorlijke levensstandaard en gezondheid garanderen**, met inbegrip van voldoende **verwarming, warm water**, koeling, verlichting en energie voor toestellen, binnen de betreffende nationale context en gezien bestaand sociaal en ander relevant beleid, **als gevolg van een of meer van de volgende factoren: een ontoereikend beschikbaar inkomen, hoge energie-uitgaven en slechte energie-efficiëntie van woningen**;
- (49) “eindgebruiker”: een natuurlijke persoon of rechtspersoon die verwarming, koeling of warm water voor huishoudelijk gebruik koopt voor eigen eindgebruik, of een natuurlijke persoon of rechtspersoon die bewoner is van een afzonderlijk gebouw of van een eenheid in een appartementsgebouw of multifunctioneel gebouw dat beschikt over een centrale bron voor verwarming, koeling of warm water voor huishoudelijk gebruik en die geen rechtstreekse of individuele overeenkomst met de energieleverancier heeft;
- (50) “gescheiden prikkel”: het ontbreken van een eerlijke en redelijke verdeling van financiële verplichtingen en beloningen in verband met investeringen in energie-efficiëntie over de betrokken actoren, bijvoorbeeld de eigenaars en huurders of de verschillende eigenaars van eenheden in gebouwen, dan wel de eigenaars en huurders of verschillende eigenaars van appartementsgebouwen of multifunctionele gebouwen.
- (50 bis) “strategie ter bevordering van de participatie”: een strategie waarin doelstellingen worden vastgesteld, technieken worden ontwikkeld en een procedure wordt vastgesteld om alle relevante belanghebbenden op nationaal en lokaal niveau, met inbegrip van vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, zoals consumentenorganisaties, bij het beleidsvormingsproces te betrekken, met als doel bewustmaking, het verkrijgen van feedback over beleidsmaatregelen en het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor beleidsmaatregelen;

⁽⁵⁶⁾ Verordening (EU) 2022/132 van de Commissie van 28 januari 2022 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1099/2008 van het Europees Parlement en de Raad betreffende energiestatistiek, wat de uitvoering van de herzieningen van de jaarlijks, de maandelijks en de maandelijks op korte termijn in te dienen energiestatistiek betreft (PB L 20 van 31.1.2022, blz. 208).

Woensdag, 14 september 2022

(50 ter) “centraal informatiepunt”: een centraal punt voor de verstrekking van advies, begeleiding en informatie.

Artikel 3

Het beginsel “energie-efficiëntie eerst”

1. Overeenkomstig het beginsel “energie-efficiëntie eerst” zorgen de lidstaten ervoor dat energie-efficiëntieoplossingen, **met inbegrip van hulpbronnen aan de vraagzijde en systeemflexibiliteit, worden beoordeeld bij het ontwerpen en plannen van beleidsmaatregelen en bij belangrijke investeringsbeslissingen** met betrekking tot de volgende sectoren:

- a) energiesystemen, en
- b) niet-energiesectoren, indien deze sectoren een impact hebben op het energieverbruik en de energie-efficiëntie, **waaronder de gebouwen-, vervoers-, water-, ICT-, landbouw- en financiële sector.**

2. De lidstaten zorgen ervoor dat de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst” **waaronder, indien van toepassing, sectorale integratie en sectoroverschrijdende gevolgen**, door de relevante entiteiten wordt gecontroleerd in gevallen waarin beleids-, plannings- en investeringsbeslissingen aan goedkeurings- en toezichtvereisten onderworpen zijn.

2 bis. Bij de toepassing van dit artikel houden de lidstaten rekening met Aanbeveling (EU) 2021/1749 van de Commissie ⁽⁵⁷⁾.

3. Bij de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst”:

- a) **dragen de lidstaten zorg voor de ontwikkeling, toepassing en openbaarmaking van een kosten-batenmethode aan de hand waarvan de voordelen van energie-efficiëntieoplossingen in ruimere zin vanuit maatschappelijk, gezondheids- en economisch oogpunt en vanuit het oogpunt van klimaatneutraliteit naar behoren kunnen worden beoordeeld en gekwantificeerd, rekening houdend met de gehele levenscyclus en de te verwachten ontwikkelingen, systeem- en kostenefficiëntie en voorzieningszekerheid;**

a bis) zorgen de lidstaten ervoor dat de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst” een positief effect zal hebben op de aanpak van energiearmoede;

- b) wijzen de lidstaten een entiteit aan die verantwoordelijk is voor het toezicht op de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst” en op de effecten van **regelgevingskaders, met inbegrip van financiële regels, en plannings-, beleids- en investeringsbeslissingen op het energieverbruik en de energie-efficiëntie en energiesystemen;**

b bis) zorgen de lidstaten ervoor dat investeringen in alle fasen van de energiewaardeketen vanuit milieuoogpunt duurzaam zijn en passen zij circulariteitsbeginselen toe bij de transitie naar klimaatneutraliteit;

- c) brengen de lidstaten verslag uit aan de Commissie, als onderdeel van de geïntegreerde nationale voortgangsverslagen over energie en klimaat overeenkomstig artikel 17 van Verordening (EU) 2018/1999, over de wijze waarop met **het beginsel “energie-efficiëntie eerst”** rekening is gehouden in de nationale, regionale **en lokale** beslissingen betreffende de planning, het beleid en belangrijke investeringen met betrekking tot de nationale en regionale energiesystemen **en tot niet-energiesectoren, indien deze sectoren invloed hebben op het energieverbruik en de energie-efficiëntie, waarbij zij onder meer aandacht moeten besteden aan het volgende:**

- i) **een beoordeling van de systematische toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst” in energiesystemen en de voordelen daarvan, met name met betrekking tot het energieverbruik;**

⁽⁵⁷⁾ Aanbeveling (EU) 2021/1749 van de Commissie van 28 september 2021 over “energie-efficiëntie eerst”: van beginselen tot praktijk — Richtsnoeren en voorbeelden voor de toepassing ervan in de besluitvorming in de energiesector en daarbuiten.

Woensdag, 14 september 2022

- ii) *een opsomming van de stappen die zijn genomen om regelgevende of niet-regelgevende belemmeringen voor de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst” en oplossingen aan de vraagzijde weg te nemen, onder meer door middel van het in kaart brengen en afschaffen van nationale wetgeving en maatregelen die strijdig zijn met het beginsel “energie-efficiëntie eerst”;*

3 bis. *De Commissie stelt uiterlijk op ... [6 maanden na de datum van inwerkingtreding van deze richtlijn] een gedelegeerde handeling ter aanvulling van deze richtlijn vast met een gemeenschappelijk algemeen kader, met inbegrip van de procedure voor toezicht, monitoring en rapportage, dat de lidstaten kunnen gebruiken om de in lid 3, punt a), bedoelde kosten-batenmethoden te ontwerpen, om vergelijkbaarheid te garanderen, waarbij de lidstaten evenwel de mogelijkheid wordt geboden om rekening te houden met nationale en lokale omstandigheden.*

Artikel 4

Energie-efficiëntiestreefcijfers

1. De lidstaten zorgen gezamenlijk voor een vermindering van het energieverbruik met ten minste **40 % voor het eindenergieverbruik en 42,5 % voor het primaire energieverbruik** in 2030 ten opzichte van de prognoses van het in 2007 vastgestelde referentiescenario, zodat in 2030 het eindenergieverbruik van de Unie niet meer dan **740 Mtoe** bedraagt en het primaire energieverbruik van de Unie niet meer dan **960 Mtoe** bedraagt ⁽⁵⁸⁾.

2. Elke lidstaat stelt **bindende** nationale bijdragen inzake energie-efficiëntie vast met betrekking tot primair energieverbruik en eindenergieverbruik om collectief te voldoen aan het in lid 1 van dit artikel vastgesteld bindend streefcijfer van de Unie. De lidstaten delen deze bijdragen, alsook een traject **met twee referentiepunten (mijlpalen) in 2025 en 2027** voor deze bijdragen, aan de Commissie mee als onderdeel van de actualiseringen van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen overeenkomstig artikel 14 van Verordening (EU) 2018/1999 en in het kader van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen, als bedoeld in en overeenkomstig de procedure van artikel 3 en de artikelen 7 tot en met 12 van Verordening (EU) 2018/1999. **Bij het vaststellen van hun bindende nationale bijdragen passen** de lidstaten de in bijlage I bij deze richtlijn gedefinieerde formule **toe**, waarbij zij toelichten hoe en op basis van welke gegevens de bijdragen zijn berekend.

De lidstaten vermelden ook het aandeel van het energieverbruik van de sectoren van eindenergieverbruik, zoals gedefinieerd in Verordening (EG) nr. 1099/2008 betreffende energiestatistieken, met inbegrip van industrie, woningen, diensten en vervoer, in hun nationale bijdragen voor energie-efficiëntie. Ook moeten prognoses van het energieverbruik in de **ICT** worden vermeld.

Bij het bepalen van deze bijdragen houden de lidstaten rekening met het volgende:

- a) het energieverbruik van de Unie mag in 2030 niet meer bedragen dan **740 Mtoe** eindenergieverbruik of niet meer dan **960 Mtoe** primair energieverbruik;
- b) de in deze richtlijn vastgelegde maatregelen;
- c) andere maatregelen om energie-efficiëntie binnen de lidstaten en op Unieniveau te bevorderen;
- d) **de volgende** relevante factoren die van invloed zijn op de efficiëntie-inspanningen **en die opgenomen zijn in de formule in bijlage I**:
  - i) het collectieve ambitieniveau dat nodig is om de klimaatdoelstellingen te bereiken;
  - ii) de billijke verdeling van inspanningen in de gehele Unie;
  - iii) de energie-intensiteit van de economie;
  - iv) het resterende kosteneffectieve energiebesparingspotentieel;

⁽⁵⁸⁾ Het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie werd aanvankelijk vastgesteld en berekend met de in 2007 vastgestelde referentiescenariooprogneses voor 2030 als uitgangswaarde. De wijziging van de Eurostat-methodologie voor de berekening van de energiebalans en de verbeteringen in latere modelprognoses vragen om een wijziging van de uitgangswaarde. Op basis van dezelfde benadering voor het bepalen van het streefcijfer, dat wil zeggen door te vergelijken met de basisscenariooprogneses, wordt het niveau van het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie voor 2030 afgezet tegen de in 2020 vastgestelde referentiescenariooprogneses voor 2030 die de nationale bijdragen van de NECP's weerspiegelen. Op basis van dat herziene referentiescenario zal de Unie haar ambitieniveau inzake energie-efficiëntie moeten opkrikken met minstens 9 % in 2030 vergeleken met het niveau van de inspanningen in het in 2020 vastgestelde referentiescenario. De nieuwe manier waarop het ambitieniveau van de streefcijfers van de Unie wordt uitgedrukt, heeft geen gevolgen voor het daadwerkelijke niveau van de inspanningen die nodig zijn.

Woensdag, 14 september 2022

- e) andere nationale **factoren** die het energieverbruik beïnvloeden, met name:
- i) de ontwikkeling en de voorspelling van het bbp;
  - ii) de wijzigingen van energie-invoer en -uitvoer, ontwikkelingen van de energiemix en ingebruikname van nieuwe duurzame brandstoffen;
  - iii) de ontwikkeling van alle bronnen hernieuwbare energie, kernenergie, het afvangen en opslaan van kooldioxide;
  - iv) het koolstofvrij maken van energie-intensieve industrieën.

iv bis) het ambitieniveau in de nationale plannen inzake decarbonisatie/klimaatneutraliteit.

Wanneer de lidstaten rekening houden met de in de derde alinea, punt e), bedoelde nationale factoren, mag dit er niet toe leiden dat het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie niet wordt bereikt. De Commissie beoordeelt of de collectieve bijdrage van de lidstaten toereikend is om het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie te bereiken en beoordeelt of de bijdragen voldoende zijn om de mijlpalen te verwezenlijken. Indien zij concludeert dat de collectieve bijdrage ontoereikend is, stelt zij binnen twee maanden na de kennisgeving door de lidstaten van hun nationale energie-efficiëntiebijdragen aan elke lidstaat een gecorrigeerde nationale energie-efficiëntiebijdrage voor die waarborgt dat de collectieve bijdrage van de lidstaten voldoende is om het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie te bereiken. In het kader van de toepassing van dat mechanisme zorgt de Commissie ervoor dat er wat betreft het primaire energieverbruik en het eindenergieverbruik geen verschil is tussen de som van de nationale bijdragen van de lidstaten en het energie-efficiëntiestreefcijfer van de Unie.

3. **De Commissie beoordeelt** op basis van haar beoordeling overeenkomstig artikel 29, leden 1 en 3, van Verordening (EU) 2018/1999 **de vooruitgang van de lidstaten met betrekking tot de verwezenlijking van hun bindende nationale bijdragen en mijlpalen als bedoeld in lid 2 van dit artikel. Wanneer de Commissie op basis van haar beoordeling** concludeert dat onvoldoende vooruitgang is geboekt bij het voldoen aan de energie-efficiëntiebijdragen, zorgen de lidstaten die hun in lid 2 van dit artikel bedoelde **trajecten en mijlpalen** niet halen, ervoor dat binnen een jaar na de datum van ontvangst van de beoordeling van de Commissie aanvullende maatregelen worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat zij weer op schema komen om hun energie-efficiëntiebijdragen te halen. Deze aanvullende maatregelen omvatten, maar zijn niet beperkt tot, de volgende maatregelen:

- a) nationale maatregelen die extra energiebesparingen opleveren, met inbegrip van sterkere projectontwikkelingsbijstand voor de tenuitvoerlegging van investeringsmaatregelen op het gebied van energie-efficiëntie;
- b) het verhogen van de energiebesparingsverplichting als bedoeld in artikel 8;
- c) het aanpassen van de verplichting voor de overheidssector;
- d) het verstrekken van een vrijwillige financiële bijdrage aan het in artikel 28 bedoelde nationale fonds voor energie-efficiëntie of een ander financieringsinstrument voor energie-efficiëntie, waarbij de jaarlijkse financiële bijdragen gelijk zijn aan de investeringen die nodig zijn om het **traject** te bereiken.

Wanneer een lidstaat zijn in lid 2 van dit artikel bedoelde **traject** niet haalt, neemt deze in zijn geïntegreerd nationaal energie- en klimaatvoortgangsverslag overeenkomstig artikel 17 van Verordening (EU) 2018/1999 een toelichting op over **de maatregelen die hij zal nemen om de kloof te dichten** om ervoor te zorgen dat de nationale energie-efficiëntiebijdragen worden gehaald **en over de hoeveelheid energiebesparingen die elke maatregel naar verwachting zal opleveren.**

De Commissie beoordeelt of de in dit lid bedoelde nationale maatregelen volstaan om de energie-efficiëntiestreefcijfers van de Unie te halen. Indien de nationale maatregelen ontoereikend worden geacht, stelt de Commissie in voorkomend geval maatregelen voor en maakt zij gebruik van haar bevoegdheid op het niveau van de Unie om te garanderen dat met name de streefcijfers van de Unie inzake energie-efficiëntie voor 2030 worden bereikt.

4. De Commissie beoordeelt uiterlijk op 31 december 2026 alle methodologische veranderingen in de gegevens die zijn gerapporteerd overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1099/2008 betreffende energiestatistiek, in de methodologie voor de berekening van de energiebalans en in energiemodellen voor Europees energiegebruik, en stelt zo nodig technische berekeningsaanpassingen voor van de streefcijfers van de Unie voor 2030 teneinde het in lid 1 van dit artikel vastgestelde ambitieniveau te handhaven.

Woensdag, 14 september 2022

HOOFDSTUK II

VOORBEELDFUNCTIE VAN DE OVERHEIDSSECTOR

Artikel 5

Leidende rol voor overheidssector op het gebied van energie-efficiëntie

1. De lidstaten zorgen ervoor dat het totale eindenergieverbruik van alle overheidsinstanties samen ieder jaar met ten minste **2 %** wordt verminderd ten opzichte van het jaar X-2 (waarbij X het jaar is waarin deze richtlijn in werking treedt).

De lidstaten kunnen bij de berekening van het eindenergieverbruik van hun overheidsinstanties rekening houden met klimaatverschillen binnen de lidstaat.

2. De lidstaten nemen in hun nationale energie- en klimaatplannen en actualisering daarvan overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999 **de** lijst op van **alle** overheidsinstanties die moeten bijdragen tot de nakoming van de in lid 1 van dit artikel vastgestelde verplichting, de mate waarin elk van die instanties haar energieverbruik moet verminderen **en energiebesparingen moet verwezenlijken** en de maatregelen die zij plannen om dat te bereiken. Als onderdeel van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatverslagen uit hoofde van artikel 17 van Verordening (EU) 2018/1999 brengen de lidstaten aan de Commissie verslag uit over de jaarlijks bereikte vermindering van het eindenergieverbruik.

3. De lidstaten zorgen ervoor dat regionale en lokale autoriteiten in hun decarbonisatieplannen specifieke energie-efficiëntiemaatregelen opnemen na raadpleging van **relevante** belanghebbenden, **in voorkomend geval hun energieagentschappen** en het publiek, met inbegrip van de specifieke groepen die een groter risico van energiearmoede lopen of gevoeliger zijn voor de negatieve effecten van energiearmoede **vanwege hun inkomen, gender, gezondheidssituatie of vanwege het feit dat zij tot een bepaalde demografische groep of minderheidsgroep behoren**, zoals **▯** personen die tot een raciale of etnische minderheid behoren. **De lidstaten zorgen er ook voor dat regionale en lokale autoriteiten bij het ontwerpen en uitvoeren van energie-efficiëntiemaatregelen voorkomen dat deze energie-efficiëntiemaatregelen negatieve directe of indirecte effecten hebben op huishoudens met een laag inkomen die in energiearmoede verkeren of kwetsbare groepen.**

4. De lidstaten **verstrekken financiële en technische steun aan overheidsinstanties** bij het uitvoeren van maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie **en sporen ze aan om rekening te houden met voordelen die verder gaan dan energiebesparingen, zoals verbetering van de luchtkwaliteit in binnenruimtes en de leefomgeving en een verbetering van het leefcomfort en het comfort van gerenoveerde openbare gebouwen, met name scholen, instellingen voor dagopvang, verpleeghuizen, instellingen voor begeleid wonen, ziekenhuizen en sociale woningen**, ook op regionaal en lokaal niveau. **De lidstaten verstrekken** richtsnoeren, bevorderen competentieontwikkelings- en opleidingsmogelijkheden, **onder meer over energetische renovatie met gebruikmaking van energieprestatiecontracten en via publiek-private partnerschappen, en stimuleren** samenwerking tussen overheidsinstanties. **De lidstaten ondersteunen overheidsinstanties bij de aanpak van het tekort aan personele middelen die nodig zijn voor de uiteenlopende stadia van de groene transitie, zoals ambachtsslieden en hooggekwalificeerde deskundigen op het gebied van groene technologie, deskundigen op het gebied van toegepaste wetenschappen en innovators.**

5. De lidstaten sporen overheidsinstanties aan om bij hun investerings- en beleidsactiviteiten rekening te houden met koolstofemissies gedurende de levenscyclus **en met economische en maatschappelijke voordelen en voordelen op het gebied van voorzieningszekerheid, en voorzien in specifieke richtsnoeren ter zake.**

5 bis. **De lidstaten sporen overheidsinstanties aan om passende maatregelen te nemen om de verwarmingsdimensie van gebouwen die eigendom zijn van of gebruikt worden door overheidsinstanties aan te pakken, met name door oude en inefficiënte verwarmingstoestellen te vervangen en het gebruik van fossiele brandstoffen uit te faseren.**

5 ter. **De lidstaten bevorderen het gebruik van het openbaar vervoer en stimuleren andere minder vervuilende en energie-efficiëntere vormen van mobiliteit, zoals het spoor, fietsen, lopen of deelmobiliteit, door hun vervoermiddelen te vernieuwen en koolstofarm te maken, de overstap naar andere vervoerswijzen te promoten en deze vervoerswijzen op te nemen in hun actieplannen voor stedelijke mobiliteit.**

Woensdag, 14 september 2022

Artikel 6

Voorbeeldfunctie van de gebouwen van overheidsinstanties

1. Onverminderd artikel 7 van Richtlijn 2010/31/EU **zorgt elke lidstaat ervoor dat jaarlijks minstens 3 % van de totale vloeroppervlakte van verwarmde en/of gekoelde tot de hieronder genoemde categorieën behorende gebouwen die eigendom zijn van overheidsinstanties of die een sociale functie hebben wordt gerenoveerd en getransformeerd tot bijna-energie neutrale gebouwen of emissievrije gebouwen overeenkomstig artikel 9 van Richtlijn 2010/31/EU, waarbij naar behoren rekening wordt gehouden met kosteneffectiviteit en technische haalbaarheid:**

- a) gebouwen die eigendom zijn van overheidsinstanties;
- b) gebouwen die vanaf... [de datum van inwerkingtreding van deze richtlijn] voor het eerst in gebruik worden genomen door overheidsinstanties;
- c) gebouwen die door overheidsinstanties in gebruik worden genomen bij het bereiken van een interventiemoment (verlenging van huurcontract, verkoop, verandering van gebruik, omvangrijke reparatie- of onderhoudswerkzaamheden).

De lidstaten kunnen bepalen dat de in de eerste alinea bedoelde renovatieverplichting niet geldt voor sociale woningen als een dergelijke renovatie niet kostenneutraal is of zou leiden tot een huurverhoging voor de personen die in een dergelijke woning wonen en de huurverhoging meer bedraagt dan de besparingen op de energierekening.

Wanneer overheidsinstanties een gebouw gebruiken dat zij niet bezitten, oefenen zij hun contractuele rechten zoveel mogelijk uit en sporen zij de eigenaar van het gebouw aan het gebouw te renoveren tot een bijna-energie neutraal gebouw overeenkomstig artikel 9 van Richtlijn 2010/31/EU **of een energiebeheersysteem in te voeren of uitvoering te geven aan een energieprestatiecontract om de energieprestatie in de loop van de tijd te behouden dan wel te verbeteren.** Wanneer zij een nieuw contract sluiten voor de ingebruikneming van een gebouw dat zij niet bezitten, **waarborgen** overheidsinstanties **dat dat gebouw in de hoogste twee energie-efficiëntieklassen van het energieprestatiecertificaat valt of stellen zij contractuele bepalingen vast op grond waarvan de eigenaar van het gebouw verplicht is om het gebouw voordat het door de overheidsinstantie in gebruik wordt genomen te renoveren tot een bijna-energie neutraal gebouw.**

Het percentage van minstens 3 % wordt berekend over de totale vloeroppervlakte van de gebouwen met een totale bruikbare vloeroppervlakte van meer dan 250 m² die eigendom zijn van overheidsinstanties **of die een sociale functie hebben**, die op 1 januari 2024 geen bijna-energie neutrale gebouwen zijn.

De lidstaten kunnen eisen vaststellen om ervoor te zorgen dat gebouwen van meer dan 250 m² die eigendom zijn van of gebruikt worden door overheidsinstanties als bedoeld in de eerste en derde alinea van dit lid of die een sociale functie hebben, indien technisch en economisch haalbaar, zijn uitgerust met systemen voor gebouwautomatisering en -controle of andere oplossingen om energiestromen actief te beheren, overeenkomstig artikel 14, lid 4, van Richtlijn 2010/31/EU.

De lidstaten spannen zich naar vermogen in om, waar dit technisch haalbaar en kosteneffectief is, in gebouwen die eigendom zijn van of gebruikt worden door overheidsinstanties een hoger aantal laadpunten te installeren dan het in artikel [12] van Richtlijn ... [herschikking EPBD — 2021/0426 (COD)] vastgelegde minimum.

1 bis. In afwijking van lid 1 kunnen de lidstaten minder strenge eisen toepassen en afwijkende energie-efficiëntievereisten vaststellen voor de volgende categorieën gebouwen:

- a) gebouwen die officieel beschermd zijn als onderdeel van een als zodanig aangewezen omgeving, dan wel vanwege hun bijzondere architectonische of historische waarde, voor zover de toepassing van bepaalde minimeisen inzake energieprestaties hun karakter of aanzicht op onaanvaardbare wijze zou veranderen;
- b) gebouwen die eigendom zijn van de strijdkrachten of de centrale overheid en nationale defensiedoeleinden dienen, uitgezonderd individuele woonruimten en kantoorgebouwen voor de strijdkrachten en ander personeel in dienst van de nationale defensieautoriteiten;

Woensdag, 14 september 2022

c) gebouwen die worden gebruikt voor erediensten en religieuze activiteiten.

1 ter. Om energiebesparingen in een vroeg stadium te stimuleren en om een stimulans te bieden voor vroegtijdige actie, kan een lidstaat die in een jaar, doch tot en met 31 december 2026, meer dan 3 % van de totale vloeroppervlakte van zijn gebouwen renoveert overeenkomstig lid 1, het overschot meetellen bij het jaarlijkse renovatiepercentage van één van de drie jaren daarna. Indien een lidstaat vanaf 1 januari 2027 in een jaar meer dan 3 % van de totale vloeroppervlakte van zijn gebouwen renoveert, kan hij het overschot meetellen bij het jaarlijkse renovatiepercentage van de twee volgende jaren.

2. In uitzonderlijke gevallen mogen de lidstaten nieuwe gebouwen die eigendom zijn van overheidsinstanties ter vervanging van specifieke gebouwen die in de voorgaande twee jaren zijn gesloopt, meetellen bij het jaarlijkse renovatiepercentage van de gebouwen. Dergelijke uitzonderingen zijn alleen van toepassing indien dit qua energie- en CO₂-emissies tijdens de levenscyclus kosteneffectiever en duurzamer zou zijn dan het renoveren van dergelijke gebouwen. De algemene criteria, werkwijzen en procedures aan de hand waarvan dergelijke uitzonderingen kunnen worden bepaald, worden door elke lidstaat duidelijk vastgesteld en gepubliceerd.

3. Voor de toepassing van dit artikel zorgen de lidstaten ervoor dat een inventaris publiek beschikbaar wordt gesteld van de verwarmde en/of gekoelde gebouwen **die eigendom zijn of gebruikt worden door overheidsinstanties als bedoeld in de eerste en derde alinea van lid 1 of die een sociale functie hebben**, met een totale bruikbare vloeroppervlakte van meer dan 250 m². Die inventaris wordt uiterlijk op 30 juni 2024 opgemaakt en wordt minstens eenmaal per jaar geactualiseerd. De inventaris wordt opgeslagen in een gebruikersvriendelijke databank en gekoppeld aan het overzicht van het gebouwenbestand dat wordt gemaakt in het kader van de nationale langetermijnrenovatiestrategieën overeenkomstig artikel 2 bis van Richtlijn 2010/31/EU en de databanken die zijn opgezet krachtens artikel [19] van die richtlijn [herschikking EPBD — 2021/0426 (COD)].

Indien dergelijke inventarissen op lokaal of regionaal niveau reeds bestaan, neemt de lidstaat passende maatregelen om het verzamelen en verwerken van gegevens in verband met zijn inventaris mogelijk te maken. De inventaris stelt particuliere actoren, waaronder ESCO's, ook in staat om deel te nemen aan renovatieoplossingen. Gegevens over de kenmerken van het gebouwenbestand, de prestaties van de bouwschil, de technische bouwsystemen, de renovatie van gebouwen en de energieprestaties kunnen door de EU-waarnemingspost voor het gebouwenbestand worden geaggregeerd om aan de hand van vergelijkbare gegevens meer inzicht te krijgen in de energieprestaties van de sector gebouwen.

De inventaris dient ten minste de volgende gegevens te bevatten:

- a) de vloeroppervlakte in m²;
- a ter) het jaarlijkse energieverbruik in verband met verwarming, koeling, elektriciteit en warm water, voor zover deze gegevens beschikbaar zijn;
- b) het energieprestatiecertificaat van elk gebouw, afgegeven in overeenstemming met artikel 16 van Richtlijn ... [herschikking EPBD — 2021/0426 (COD)] of, indien er voor het gebouw geen energieprestatiecertificaat is afgegeven, informatie over de verwarmingsbron van het gebouw, de energie-intensiteit van het gebouw in kWh/(m²*y), de ventilatie- en de koelingsinstallatie en andere technische installaties van het gebouw;
- b bis) de gemeten energiebesparingen als gevolg van de renovatie van gebouwen die eigendom zijn van of gebruikt worden door overheidsinstanties en van gebouwen die een sociale functie hebben alsook andere maatregelen die genomen zijn om de energie-efficiëntie van die gebouwen te verhogen;
- b ter) de leeftijd van elk gebouw, het doel waarvoor het gebruikt wordt, wat voor soort gebouw het is en waar het gebouw zich bevindt (stad of platteland).

De lidstaten stellen alles in het werk om naast de in de derde alinea bedoelde gegevens kwalitatieve aspecten in hun inventarissen op te nemen. Meer bepaald kunnen zij aan hun inventarissen een bijlage hechten met een beschrijving van de maatregelen ter uitvoering van hun strategieën ter bevordering van de participatie om ervoor te zorgen dat de eigenaren en gebruikers van de gebouwen hun gedrag aanpassen aan energiebesparingen en aan de operationele vereisten van bijna-energie neutrale gebouwen. Dergelijke bijlagen worden beschikbaar gesteld als, of worden toegevoegd aan reeds bestaande, door lokale autoriteiten beheerde informatiebronnen, die toegankelijk zijn voor belanghebbenden, onder wie beleidsmakers, particuliere verhuurders van sociale woningen, huurdersverenigingen en beheerders van particuliere kantoren.

Woensdag, 14 september 2022

Artikel 7

Overheidsopdrachten

1. De lidstaten zorgen ervoor dat aanbestedende diensten en aanbestedende instanties bij het gunnen van overheidsopdrachten en concessies met een waarde gelijk aan of groter dan de in artikel 8 van Richtlijn 2014/23/EU, artikel 4 van Richtlijn 2014/24/EU en artikel 15 van Richtlijn 2014/25/EU vastgestelde drempelwaarden uitsluitend producten, diensten, gebouwen en werken kopen met hoge energie-efficiëntieprestaties, **waarbij zij een efficiënt beheer van financiële middelen waarborgen**, in overeenstemming met de eisen van bijlage IV bij deze richtlijn.

De lidstaten zorgen er ook voor dat aanbestedende diensten en aanbestedende instanties bij het gunnen van overheidsopdrachten en concessies met een waarde gelijk aan of hoger dan de in de eerste alinea bedoelde drempelwaarden, het in artikel 3 van deze richtlijn bedoelde beginsel “energie-efficiëntie eerst” toepassen, ook voor overheidsopdrachten en concessies waarvoor in bijlage IV geen specifieke eisen zijn opgenomen.

2. De in lid 1 bedoelde verplichting is van toepassing op contracten van de strijdkrachten, voor zover er geen conflicten ontstaan in verband met de aard en het hoofddoel van de activiteiten van de strijdkrachten. De verplichting geldt niet voor de opdrachten voor levering van de militaire uitrusting omschreven in Richtlijn 2009/81/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁵⁹⁾.

3. Niettegenstaande artikel 26, lid 4, van deze richtlijn zorgen de lidstaten ervoor dat aanbestedende diensten en aanbestedende instanties, wanneer deze dienstverleningscontracten met een aanzienlijk energiegehalte gunnen, nagaan of het haalbaar is energieprestatiecontracten voor de lange termijn te sluiten die energiebesparingen op de lange termijn opleveren.

4. Onverminderd het eerste lid kunnen de lidstaten bij het aankopen van een productenpakket dat volledig onder een gedelegeerde handeling krachtens Verordening (EU) 2017/1369 van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁶⁰⁾ valt, eisen dat de totale energie-efficiëntie prevaleert boven de energie-efficiëntie van de afzonderlijke producten van dat pakket door het productenpakket aan te kopen dat voldoet aan het criterium van de hoogste **beschikbare** energie-efficiëntieklasse.

5. De lidstaten **eisen** dat aanbestedende diensten en aanbestedende instanties bij het plaatsen van overheidsopdrachten in voorkomend geval rekening houden met bredere sociale aspecten, duurzaamheids- en milieuaspecten en aspecten van de circulaire economie, **met name voor de vervoerssector**, met het oog op de verwezenlijking van de doelstellingen van de Unie op het gebied van decarbonisatie en nulverontreiniging. In voorkomend geval, en in overeenstemming met de vereisten van bijlage IV, eisen de lidstaten dat aanbestedende diensten en aanbestedende instanties rekening houden met de criteria voor groene overheidsopdrachten van de Unie.

Om transparantie te waarborgen bij de toepassing van energie-efficiëntievereisten in het aanbestedingsproces, maken de lidstaten informatie openbaar over de energie-efficiëntiegevolgen van opdrachten met een waarde gelijk aan of hoger dan de in lid 1 bedoelde drempelwaarden. Aanbestedende diensten **verlang**en van inschrijvers **dat** deze informatie verstrekken over het aardopwarmingsvermogen gedurende de levenscyclus van een nieuw gebouw **en een te renoveren gebouw, onder meer met betrekking tot het gebruik van koolstofarme materialen en de circulariteit van de gebruikte materialen, en maken** deze informatie openbaar **voor** de opdrachten, met name voor nieuwe gebouwen met een vloeroppervlakte van meer dan 2 000 vierkante meter.

De lidstaten ondersteunen aanbestedende diensten en aanbestedende instanties bij de toepassing van energie-efficiëntievereisten, onder meer op regionaal en lokaal niveau, door duidelijke regels en richtsnoeren vast te stellen, met inbegrip van methodologieën voor de beoordeling van levenscycluskosten en milieueffecten en -kosten, door kennisondersteuningscentra op te zetten, door samenwerking tussen aanbestedende diensten, ook over de grenzen heen, aan te moedigen en door waar mogelijk gebruik te maken van samengestelde aanbestedingen en digitale aanbestedingen.

5 bis. Zo nodig kan de Commissie aan nationale autoriteiten en aanbestedende diensten verdere richtsnoeren en instrumenten verstrekken inzake de toepassing van de energie-efficiëntievereisten in het kader van overheidsopdrachten. Hiermee kunnen bestaande structuren ter ondersteuning van de lidstaten (zoals gecoördineerde actie) worden versterkt en kunnen de lidstaten beter rekening houden met de criteria voor groene overheidsopdrachten.

⁽⁵⁹⁾ Richtlijn 2009/81/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen door aanbestedende diensten van bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied (PB L 216 van 20.8.2009, blz. 76).

⁽⁶⁰⁾ Verordening (EU) 2017/1369 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2017 tot vaststelling van een kader voor energie-etikettering en tot intrekking van Richtlijn 2010/30/EU (PB L 198 van 28.7.2017, blz. 1).

Woensdag, 14 september 2022

6. De lidstaten stellen juridische en wettelijke bepalingen vast, alsook bestuurspraktijken met betrekking tot overheidsaankopen en jaarlijkse begroting en boekhouding, die nodig zijn om te waarborgen dat individuele aanbestedende diensten er niet van worden weerhouden te investeren in verbetering van de energie-efficiëntie en gebruik te maken van energieprestatiecontracten en vormen van derdenfinanciering op basis van langetermijncontracten.

7. De lidstaten nemen regelgevende en niet-regelgevende belemmeringen voor energie-efficiëntie weg, in het bijzonder met betrekking tot juridische en wettelijke bepalingen en bestuurspraktijken met betrekking tot overheidsaankopen en jaarlijkse begroting en boekhouding, ertoe strekkende dat individuele overheidsinstanties er niet van worden weerhouden te investeren in verbetering van de energie-efficiëntie en gebruik te maken van energieprestatiecontracten en vormen van derdenfinanciering op basis van langetermijncontracten.

De lidstaten brengen, als onderdeel van de geïntegreerde nationale voortgangsverslagen over energie en klimaat overeenkomstig artikel 17 van Verordening (EU) 2018/1999, verslag uit aan de Commissie over de maatregelen die zijn genomen om belemmeringen voor de invoering van verbeteringen van de energie-efficiëntie weg te nemen.

HOOFDSTUK III

EFFICIËNTIE IN ENERGIEGEBRUIK

Artikel 8

Verplichting inzake energiebesparingen

-1. Om een stabiele en voorspelbare bijdrage aan de verwezenlijking van de energie- en klimaatdoelstellingen van de Unie voor 2030 en de doelstelling om uiterlijk in 2050 klimaatneutraliteit tot stand te brengen te waarborgen, realiseren de lidstaten een cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie in de verplichtingsperiodes. De in lid 1, punt a), bedoelde eerste verplichtingsperiode loopt van 2014 tot en met 2020. De in lid 1, punten b) en c), bedoelde tweede verplichtingsperiode loopt van 2021 tot en met 2030.

1. De lidstaten bereiken een cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie die minstens gelijk is aan:

- a) nieuwe besparingen die elk jaar tussen 1 januari 2014 en 31 december 2020 1,5 % bedragen van het gemiddelde van de jaarlijkse energieverkoop aan eindafnemers per volume gedurende de meest recente periode van drie jaar voorafgaand aan 1 januari 2013. Verkopen van voor vervoer gebruikte energie, per volume, mogen geheel of gedeeltelijk buiten deze berekening blijven;
- b) nieuwe besparingen die elk jaar tussen 1 januari 2021 en 31 december 2023 0,8 % bedragen van het gemiddelde van het jaarlijkse eindenergieverbruik gedurende de meest recente periode van drie jaar voorafgaand aan 1 januari 2019. Bij wijze van afwijking op dit vereiste verwezenlijken Cyprus en Malta nieuwe besparingen die elk jaar tussen 1 januari 2021 en 31 december 2023 0,24 % bedragen van het gemiddelde van het jaarlijkse eindenergieverbruik gedurende de meest recente periode van drie jaar voorafgaand aan 1 januari 2019;
- c) nieuwe besparingen die elk jaar tussen 1 januari 2024 en 31 december 2030 2 % bedragen van het gemiddelde van het jaarlijkse eindenergieverbruik gedurende de periode van drie jaar voorafgaand aan 1 januari 2020.

De lidstaten beslissen hoe de berekende hoeveelheid nieuwe besparingen wordt gespreid over elke in de eerste alinea, punten a), b) en c), vermelde periode, op voorwaarde dat de vereiste totale cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie aan het einde van elke verplichtingsperiode worden behaald.

De lidstaten moeten overeenkomstig het besparingspercentage van de eerste alinea, punt c), gedurende tien jaar na 2030 nieuwe jaarlijkse besparingen blijven behalen.

2. De lidstaten verwezenlijken de uit hoofde van lid 1 van dit artikel vereiste hoeveelheid energiebesparingen door een verplichtingsregeling inzake energie-efficiëntie als bedoeld in artikel 9 vast te stellen of door alternatieve beleidsmaatregelen, zoals bedoeld in artikel 10, vast te stellen. De lidstaten mogen een verplichtingsregeling inzake energie-efficiëntie combineren met alternatieve beleidsmaatregelen. De lidstaten zien erop toe dat de besparingen die voortvloeien uit de in de artikelen 9 en 10 en artikel 28, lid 11, bedoelde beleidsmaatregelen worden berekend overeenkomstig bijlage V.

Woensdag, 14 september 2022

3. De lidstaten voeren verplichtingsregelingen voor energie-efficiëntie, alternatieve beleidsmaatregelen, of een combinatie van beide, of programma's of maatregelen die worden gefinancierd uit een nationaal fonds voor energie-efficiëntie, prioritair uit bij mensen die met energiearmoede kampen, **huishoudens met een laag inkomen**, kwetsbare afnemers en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen. De lidstaten zien erop toe dat beleidsmaatregelen die overeenkomstig dit artikel worden uitgevoerd, geen nadelige gevolgen hebben voor deze personen. Indien van toepassing maken de lidstaten optimaal gebruik van financiering, met inbegrip van overheidsfinanciering, op Unieniveau opgezette financieringsfaciliteiten en inkomsten uit emissierechten overeenkomstig artikel 22, lid 3, punt b), teneinde nadelige effecten weg te nemen en een rechtvaardige en inclusieve energietransitie te waarborgen.

Om de uit hoofde van lid 1 vereiste hoeveelheid energiebesparingen te realiseren houden de lidstaten rekening met en bevorderen zij de rol die hernieuwbare-energiegemeenschappen en energiegemeenschappen van burgers kunnen spelen bij de uitvoering van die beleidsmaatregelen.

De lidstaten bepalen het minimumaandeel van de vereiste hoeveelheid cumulatieve besparingen op het eindenergieverbruik dat gerealiseerd moet worden bij mensen die met energiearmoede kampen, **huishoudens met een laag inkomen** en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen, **en zien erop toe dat dit doel bereikt wordt**. Dit aandeel is ten minste gelijk aan het aandeel huishoudens in energiearmoede zoals beoordeeld in hun overeenkomstig artikel 3, lid 3, punt d), van Verordening (EU) 2018/1999 opgestelde nationale energie- en klimaatplan. **Bij hun beoordeling van het aandeel energiearmoede in hun nationale energie- en klimaatplannen houden de lidstaten rekening met de indicatoren als bedoeld in de punten a) t/m b ter) van deze alinea**. Indien een lidstaat geen melding heeft gemaakt van het aandeel huishoudens in energiearmoede zoals beoordeeld in zijn nationale energie- en klimaatplan, is het aandeel van de vereiste cumulatieve besparingen op het eindenergieverbruik dat wordt gerealiseerd bij mensen die met energiearmoede kampen, **huishoudens met een laag inkomen**, kwetsbare afnemers en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen, ten minste gelijk aan het rekenkundig gemiddelde van de volgende indicatoren voor het jaar 2019 of, indien niet beschikbaar voor 2019, voor de lineaire extrapolatie van hun waarden voor de laatste drie jaar die beschikbaar zijn:

- a) onvermogen om huis voldoende warm te houden (Eurostat, SILC [ilc_mdcs01]);
- b) achterstallige betalingen van elektriciteitsrekeningen (Eurostat, SILC, [ilc_mdcs07]); en

b bis) totale populatie die woont in een woning met een lekkend dak, vochtige muren, vloeren of fundering of rot in de raamkozijnen of in de vloer (Eurostat, SILC [ilc_mdho01]);

b ter) armoederisicopercentage (Eurostat, SILC- en ECHP-enquêtes [ilc_li02]) (minder dan 60 % van het mediane inkomen na sociale overdrachten).

4. De lidstaten nemen de informatie over de toegepaste indicatoren, het rekenkundig gemiddelde aandeel en de resultaten van de overeenkomstig lid 3 van dit artikel vastgestelde beleidsmaatregelen op in de actualiseringen van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen overeenkomstig artikel 14 van Verordening (EU) 2018/1999, in hun daaropvolgende geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen overeenkomstig artikel 3 en de artikelen 7 tot en met 12 van Verordening (EU) 2018/1999, en in hun respectieve voortgangsverslagen overeenkomstig artikel 17 van die verordening.

5. De lidstaten mogen energiebesparingen meetellen die voortvloeien uit beleidsmaatregelen, ongeacht of zij uiterlijk op 31 december 2020 of na die datum zijn ingevoerd, op voorwaarde dat die maatregelen leiden tot nieuwe afzonderlijke acties die na 31 december 2020 worden uitgevoerd. Energiebesparingen die in een bepaalde verplichtingsperiode zijn gerealiseerd, tellen niet mee voor de vereiste energiebesparingen voor de vorige verplichtingsperiode als vastgesteld in lid 1.

6. Mits de lidstaten ten minste hun in lid 1, eerste alinea, punt b), genoemde cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie halen, kunnen zij de vereiste, in lid 1, eerste alinea, punt b), bedoelde energiebesparing op één of meer van volgende manieren berekenen:

- a) een jaarlijks besparingspercentage toepassen op energieverkopen aan eindafnemers op het eindenergieverbruik, gedurende de meest recente periode van drie jaar voorafgaand aan 1 januari 2019;
- b) voor vervoer gebruikte energie geheel of ten dele van de berekeningsgrondslag uitsluiten;

Woensdag, 14 september 2022

c) gebruikmaken van een van de in lid 8 genoemde opties.

7. Wanneer de lidstaten gebruikmaken van een van de in lid 6 genoemde opties met betrekking tot de vereiste energiebesparingen als bedoeld in lid 1, eerste alinea, punt b), stellen zij het volgende vast:

a) hun eigen jaarlijkse besparingspercentage dat zal worden toegepast bij de berekening van hun cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie, en dat ervoor zal zorgen dat het definitieve bedrag van hun netto energiebesparing niet lager is dan de uit hoofde van lid 1, eerste alinea, punt b), vereiste energiebesparing;

b) hun eigen berekeningsgrondslag, waarvan voor vervoer gebruikte energie geheel of ten dele uitgesloten kan zijn.

8. Onverminderd lid 9 kan elke lidstaat:

a) de op grond van lid 1, eerste alinea, onder a), voorgeschreven berekening uitvoeren met waarden van 1 % in 2014 en 2015; 1,25 % in 2016 en 2017; en 1,5 % in 2018, 2019 en 2020;

b) de verkoop, per volume, van de gebruikte energie met betrekking tot de in lid 1, eerste alinea, punt a), bedoelde verplichtingsperiode, of het eindenergieverbruik met betrekking tot de in die alinea, punt b), bedoelde verplichtingsperiode, voor de in bijlage I bij Richtlijn 2003/87/EG genoemde industriële activiteiten geheel of ten dele buiten de berekening houden;

c) energiebesparingen die gerealiseerd zijn in de sectoren omzetting, transport en distributie van energie, met inbegrip van infrastructuur voor efficiënte stadsverwarming en -koeling, voortvloeiend uit de naleving van de voorschriften van artikel 23, lid 4, artikel 24, lid 4, punt a), en artikel 25, lid 1, leden 5 tot en met 9 en lid 11, meetellen bij de berekening van de vereiste hoeveelheid energiebesparingen in lid 1, eerste alinea, punten a) en b). De lidstaten geven de Commissie kennis van de beleidsmaatregelen die zij overeenkomstig dit punt voornemens zijn te nemen voor de periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2030 als onderdeel van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen. Het effect van deze maatregelen wordt berekend overeenkomstig bijlage V en in deze plannen verwerkt;

d) energiebesparingen die voortvloeien uit afzonderlijke acties die voor het eerst zijn uitgevoerd na 31 december 2008 en die nog steeds een effect hebben in 2020 voor de in lid 1, eerste alinea, punt a), bedoelde verplichtingsperiode en na 2020 voor de in lid 1, eerste alinea, punt b), bedoelde verplichtingsperiode, en die meetbaar en verifieerbaar zijn, meetellen bij de berekening van de vereiste hoeveelheid energiebesparingen;

e) energiebesparingen die voortvloeien uit beleidsmaatregelen meetellen bij de berekening van de vereiste hoeveelheid energiebesparingen, op voorwaarde dat kan worden aangetoond dat die maatregelen leiden tot afzonderlijke acties die na 1 januari 2018 en vóór 31 december 2020 worden uitgevoerd en na 31 december 2020 besparingen opleveren;

f) 30 % van de verifieerbare hoeveelheid energie die op of in gebouwen wordt opgewekt voor eigen gebruik als gevolg van beleidsmaatregelen ter bevordering van nieuwe installaties van hernieuwbare energietechnologieën, niet meetellen bij de berekening van de vereiste hoeveelheid energiebesparingen overeenkomstig lid 1, eerste alinea, punten a) en b);

g) de energiebesparingen die de voor de verplichtingsperiode van 1 januari 2014 tot en met 31 december 2020 vereiste energiebesparingen overschrijden, meetellen bij de berekening van de vereiste hoeveelheid energiebesparingen overeenkomstig lid 1, eerste alinea, punten a) en b), mits deze besparingen resulteren uit afzonderlijke acties die zijn uitgevoerd uit hoofde van de in de artikelen 9 en 10 genoemde beleidsmaatregelen, die door de lidstaten in hun nationale actieplannen voor energie-efficiëntie zijn gemeld en in hun voortgangsverslagen overeenkomstig artikel 24 zijn gerapporteerd.

9. De lidstaten verrichten de toepassing en de berekening van de op grond van lid 8 gekozen opties voor de in lid 1, eerste alinea, punten a) en b), genoemde periode afzonderlijk, met dien verstande dat:

a) voor de berekening van de vereiste hoeveelheid energiebesparingen voor de in lid 1, eerste alinea, punt a), vermelde verplichtingsperiode, de lidstaten gebruik kunnen maken van lid 8, punt a) tot en met d). Alle op grond van lid 8 gekozen opties mogen samen niet meer bedragen dan 25 % van de in lid 1, eerste alinea, punt a), vermelde hoeveelheid energiebesparing;

b) voor de berekening van de vereiste hoeveelheid energiebesparingen voor de in lid 1, eerste alinea, punt b), vermelde verplichtingsperiode, de lidstaten gebruik kunnen maken van lid 8, punten b) tot en met g), mits afzonderlijke acties als bedoeld in lid 8, punt d), een verifieerbaar en meetbaar effect blijven hebben na 31 december 2020. Alle op grond van lid 8 gekozen opties samen beschouwd, mogen niet leiden tot een verlaging van de energiebesparingen met meer dan 35 %, berekend volgens leden 6 en 7.

Woensdag, 14 september 2022

Ongeacht of de lidstaten energie gebruikt voor vervoer geheel of gedeeltelijk van hun berekeningsgrondslag uitsluiten of gebruikmaken van een van de in lid 8 genoemde opties, zorgen zij ervoor dat de berekende nettohoeveelheid nieuwe besparingen in eindenergieverbruik in de in lid 1, eerste alinea, punt b), bedoelde verplichtingsperiode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2023 niet lager is dan het bedrag dat voortvloeit uit de toepassing van het jaarlijkse besparingspercentage als bedoeld in lid 1, eerste alinea, punt b).

10. De lidstaten lichten in de actualisering van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen overeenkomstig artikel 14 van Verordening (EU) 2018/1999, in hun daaropvolgende geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen overeenkomstig artikel 3 en de artikelen 7 tot en met 12 van Verordening (EU) 2018/1999 en overeenkomstig bijlage III bij Verordening (EU) 2018/1999, alsook in hun respectieve voortgangsverslagen toe hoe de hoeveelheid energiebesparing over de periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2030 wordt berekend, en, indien van toepassing, hoe het jaarlijkse besparingspercentage en de berekeningsgrondslag werden vastgesteld en welke in lid 8 van dit artikel genoemde opties werden toegepast.

11. De lidstaten stellen de Commissie in kennis van de hoeveelheid vereiste energiebesparingen als bedoeld in lid 1, eerste alinea, punt c), en lid 3 van dit artikel, van een beschrijving van de beleidsmaatregelen die moeten worden uitgevoerd om de vereiste totale hoeveelheid cumulatieve besparingen op het eindenergieverbruik te verwezenlijken en de berekeningsmethoden daarvoor overeenkomstig bijlage V bij deze richtlijn, als onderdeel van de actualisering van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen overeenkomstig artikel 14 van Verordening (EU) 2018/1999, en als onderdeel van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen als bedoeld in en in overeenstemming met de procedure van artikel 3 en de artikelen 7 tot en met 12 van Verordening (EU) 2018/1999. De lidstaten gebruiken het door de Commissie aan de lidstaten verstrekte rapporteringsmodel.

12. Indien de Commissie op basis van de beoordeling van de geïntegreerde nationale voortgangsverslagen over energie en klimaat overeenkomstig artikel 29 van Verordening (EU) 2018/1999, of van het ontwerp of de definitieve actualisering van het laatst aangemelde geïntegreerde nationale energie- en klimaatplan overeenkomstig artikel 14 van Verordening (EU) 2018/1999, of de beoordeling van de daaropvolgende ontwerpen en definitieve geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen overeenkomstig artikel 3 en de artikelen 7 tot en met 12 van Verordening (EU) 2018/1999, concludeert dat de beleidsmaatregelen niet waarborgen dat de vereiste hoeveelheid cumulatieve besparingen op het eindenergieverbruik aan het einde van de verplichtingsperiode wordt gehaald, kan de Commissie overeenkomstig artikel 34 van Verordening (EU) 2018/1999 aanbevelingen doen aan de lidstaten waarvan zij vindt dat hun maatregelen ontoereikend zijn om aan hun verplichtingen te voldoen.

13. Wanneer een lidstaat de vereiste cumulatieve besparingen op het eindenergieverbruik aan het einde van een in lid 1 van dit artikel vastgestelde verplichtingsperiode niet heeft behaald, realiseert deze lidstaat de uitstaande energiebesparingen bovenop de cumulatieve besparingen op het eindenergieverbruik die vereist zijn tegen het einde van de volgende verplichtingsperiode.

14. In het kader van de actualisering van hun nationale energie- en klimaatplannen en respectieve voortgangsverslagen en hun daaropvolgende geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen die overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999 worden ingediend, tonen de lidstaten aan, waar nodig gestaafd met bewijsmateriaal en berekeningen:

- a) dat wanneer er een overlappende werking is tussen het effect van beleidsmaatregelen en afzonderlijke acties, de energiebesparingen niet dubbel worden geteld;
- b) hoe de overeenkomstig lid 1, eerste alinea, punten b) en c), gerealiseerde energiebesparingen bijdragen tot de verwezenlijking van hun nationale bijdrage overeenkomstig artikel 4;
- c) dat beleidsmaatregelen zijn vastgesteld om te voldoen aan hun energiebesparingsverplichting, ontworpen in overeenstemming met de vereisten van dit artikel, en dat die beleidsmaatregelen in aanmerking komen en geschikt zijn om ervoor te zorgen dat aan het einde van een verplichtingsperiode de vereiste hoeveelheid cumulatieve besparingen op het eindenergieverbruik wordt behaald.

Artikel 9

Verplichtingsregelingen voor energie-efficiëntie

1. Wanneer lidstaten beslissen hun verplichting om de bij artikel 8, lid 1, vereiste besparing te verwezenlijken, na te komen aan de hand van een verplichtingsregeling voor energie-efficiëntie, zien zij erop toe dat de in lid 2 van dit artikel bedoelde, aan verplichtingen gebonden partijen die actief zijn op het grondgebied van elke lidstaat, hun in artikel 8, lid 1, beschreven vereiste inzake cumulatieve besparing op het eindverbruik van energie bereiken, onverminderd artikel 8, leden 8 en 9.

Woensdag, 14 september 2022

In voorkomend geval kunnen de lidstaten besluiten dat de aan verplichtingen gebonden partijen die besparingen geheel of gedeeltelijk realiseren door bij te dragen aan het nationaal fonds voor energie-efficiëntie overeenkomstig artikel 28, lid 11.

2. Op basis van objectieve en niet-discriminerende criteria wijzen de lidstaten de aan verplichtingen gebonden partijen aan onder de transmissiesysteembeheerders, **distributiesysteembeheerders**, energiedistributeurs, detailhandelaars in energie en distributeurs of detailhandelaars van vervoersbrandstof die op hun grondgebied actief zijn. De energiebesparing die nodig is om aan de verplichting te voldoen, wordt door de aan verplichtingen gebonden partijen gerealiseerd onder de eindafnemers, die door de lidstaat, onafhankelijk van de in artikel 8, lid 1, bedoelde berekening zijn aangewezen, of, indien de lidstaten hiertoe besluiten, door middel van gecertificeerde besparingen afkomstig van andere partijen, als omschreven in lid 10, punt a), van dit artikel.

3. Indien detailhandelaars in energie worden aangewezen als aan verplichtingen gebonden partijen uit hoofde van lid 2, zien de lidstaten erop toe dat deze handelaars bij de naleving van hun verplichtingen geen barrières opwerpen die consumenten verhinderen om van de ene leverancier naar de andere over te stappen.

4. De lidstaten **sporen de** aan verplichtingen gebonden partijen **aan om** een deel van hun vereiste hoeveelheid cumulatieve besparingen op het eindenergieverbruik **te** realiseren ten gunste van mensen die met energiearmoede kampen, kwetsbare afnemers **en huishoudens met een laag inkomen** en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen. De lidstaten kunnen ook van aan verplichtingen gebonden partijen verlangen dat zij de streefcijfers voor de verlaging van de energiekosten halen en energie besparen door maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie te bevorderen, met inbegrip van financiële steunmaatregelen om de koolstofprijseffecten voor kleine, middelgrote en micro-ondernemingen te beperken.

5. De lidstaten **verlangen** van aan verplichtingen gebonden partijen **■** dat zij samenwerken met **regionale en** lokale autoriteiten of gemeenten **en zich samen met sociale diensten en organisaties uit het maatschappelijk middenveld inzetten voor de oprichting van een platform dat gericht is op de bestrijding van energiearmoede**, om maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie te bevorderen bij mensen die kampen met energiearmoede, kwetsbare afnemers **en huishoudens met een laag inkomen** en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen. Dit omvat het in kaart brengen en aanpakken van de specifieke behoeften van bepaalde groepen die risico op energiearmoede lopen of gevoeliger zijn voor de negatieve effecten ervan. Om kwetsbare afnemers en, in voorkomend geval, in sociale woningen wonende personen te beschermen, sporen de lidstaten de aan verplichtingen gebonden partijen aan maatregelen te nemen, zoals de renovatie van gebouwen, met inbegrip van sociale woningen, vervanging van apparaten, financiële steun en stimulansen voor maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie in overeenstemming met nationale financierings- en steunregelingen, of energie-audits.

6. De lidstaten verplichten de aan verplichtingen gebonden partijen ertoe jaarlijks verslag uit te brengen over de energiebesparingen die de aan verplichtingen gebonden partijen hebben behaald met maatregelen die worden bevorderd onder mensen die kampen met energiearmoede, kwetsbare afnemers en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen, en eisen geaggregeerde statistische informatie over hun eindafnemers (met vermelding van veranderingen in energiebesparingen in vergelijking met eerder ingediende informatie) en over de verleende technische en financiële steun.

7. De lidstaten drukken de van elke aan verplichtingen gebonden partij vereiste energiebesparing uit in termen van ofwel eindverbruik, ofwel primair energieverbruik. De gekozen methode om de vereiste energiebesparing uit te drukken, wordt ook gebruikt om de door de aan verplichtingen gebonden partijen geclaimde besparing te berekenen. Bij de omrekening van de hoeveelheid energiebesparingen zijn de netto calorische waarden in bijlage VI van Uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066 van de Commissie ⁽⁶¹⁾ en de primaire-energiefactor overeenkomstig artikel 29 van toepassing tenzij het gebruik van andere conversiefactoren kan worden gerechtvaardigd.

8. De lidstaten stellen meet-, controle- en verificatiesystemen vast voor de uitvoering van een gedocumenteerde controle van ten minste een statistisch relevant aandeel en een representatieve selectie van de door de aan verplichtingen gebonden partijen ingestelde maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie. De meting, controle en verificatie worden onafhankelijk van de aan verplichtingen gebonden partijen verricht. Indien een entiteit een aan verplichtingen verbonden

⁽⁶¹⁾ Uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066 van de Commissie van 19 december 2018 inzake de monitoring en rapportage van de emissies van broeikasgassen overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 601/2012 van de Commissie (PB L 334 van 31.12.2018, blz. 1).

Woensdag, 14 september 2022

partij is in het kader van een nationale verplichtingsregeling voor energie-efficiëntie overeenkomstig artikel 9 en in het kader van het EU-emissiehandelssysteem voor gebouwen en wegvervoer [COM(2021)0551, 2021/0211(COD) ⁽⁶²⁾], zorgt het systeem voor toezicht en controle ervoor dat de koolstofprijs die wordt doorberekend wanneer brandstof wordt vrijgegeven voor verbruik [overeenkomstig artikel 1, lid 21, van COM(2021)0551, 2021/0211(COD)], in aanmerking wordt genomen bij de berekening en kennisgeving van de energiebesparingen als gevolg van de energiebesparingsmaatregelen van de entiteit.

9. De lidstaten stellen de Commissie, in het kader van de geïntegreerde nationale voortgangsverslagen over energie en klimaat overeenkomstig artikel 17 van Verordening (EU) 2018/1999, in kennis van de ingestelde meet-, controle- en verificatiesystemen, met inbegrip van, maar niet beperkt tot, gebruikte methoden, vastgestelde problemen en hoe deze zijn aangepakt.

10. In het kader van de verplichtingsregeling voor energie-efficiëntie kunnen de lidstaten de aan verplichtingen gebonden partijen machtigen het volgende te doen:

- a) de gecertificeerde energiebesparingen die zijn behaald door aanbieders van energiediensten of andere derde partijen, mee laten tellen voor hun verplichting, onder meer ingeval de aan verplichtingen gebonden partijen via andere officieel goedgekeurde instanties of overheidsinstanties maatregelen propageren die formele partnerschappen kunnen inhouden en gecombineerd kunnen worden met andere financieringsbronnen. Wanneer lidstaten dit toestaan, zien zij erop toe dat voor de certificering van energiebesparingen een in de lidstaten ingevoerde goedkeuringsprocedure wordt gevolgd die duidelijk en transparant is, openstaat voor alle marktdeelnemers en ertoe strekt de certificeringskosten zo laag mogelijk te houden;
- b) de besparing die in een bepaald jaar werd behaald, behandelen alsof deze werd behaald in een van de vier voorgaande of de drie volgende jaren, zolang de in artikel 8, lid 1, vastgestelde verplichtingsperioden niet worden overschreden.

De lidstaten beoordelen het effect van de directe en indirecte kosten van verplichtingsregelingen voor energie-efficiëntie op het concurrentievermogen van energie-intensieve industrieën die blootstaan aan internationale concurrentie, en nemen indien nodig maatregelen om dit effect te minimaliseren.

11. De lidstaten maken de totale energiebesparing die op grond van deze regeling is behaald door elke aan verplichtingen gebonden partij, of elke subcategorie van een aan verplichtingen gebonden partij, op jaarbasis openbaar.

Artikel 10

Alternatieve beleidsmaatregelen

1. Wanneer de lidstaten besluiten hun verplichtingen om de bij artikel 8, lid 1, vereiste energiebesparing door middel van alternatieve beleidsmaatregelen te verwezenlijken, zorgen zij er, onverminderd artikel 8, leden 8 en 9, voor dat de krachtens artikel 8, lid 1, vereiste energiebesparing wordt gerealiseerd onder de eindafnemers.

2. Voor alle andere dan belastingmaatregelen zorgen de lidstaten voor meet-, controle- en verificatiesystemen in het kader waarvan gedocumenteerde controles worden uitgevoerd op ten minste een statistisch relevant aandeel en een representatieve selectie van de maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie die zijn genomen door de deelnemende of de met de uitvoering belaste partijen. De meting, controle en verificatie worden onafhankelijk van de deelnemende of de met de uitvoering belaste partijen uitgevoerd.

3. De lidstaten stellen de Commissie, in het kader van de geïntegreerde nationale voortgangsverslagen over energie en klimaat overeenkomstig artikel 17 van Verordening (EU) 2018/1999, in kennis van de ingestelde meet-, controle- en verificatiesystemen, met inbegrip van, maar niet beperkt tot, gebruikte methoden, vastgestelde problemen en hoe deze zijn aangepakt.

4. Wanneer lidstaten belastingmaatregelen rapporteren, **waaronder belastingmaatregelen inzake parafiscale lasten of heffingen**, tonen zij aan **dat deze bedoeld zijn om energiebesparingen te realiseren en** op welke wijze de doeltreffendheid van het prijssignaal, zoals het belastingtarief en de zichtbaarheid in de tijd, is gewaarborgd bij het ontwerp ervan. Wanneer het belastingtarief wordt verlaagd, lichten de lidstaten toe hoe de belastingmaatregelen nog steeds tot nieuwe energiebesparingen leiden.

⁽⁶²⁾ Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie, Besluit (EU) 2015/1814 betreffende de instelling en de werking van een marktstabiliteitsreserve voor de EU-regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten en Verordening (EU) 2015/757 (Voor de EER relevante tekst) {SEC(2021) 551 final} — {SWD(2021) 557 final} — {SWD(2021) 601 final} — {SWD(2021) 602 final}.

Woensdag, 14 september 2022

Artikel 11

Energiebeheersystemen en energie-audits

1. De lidstaten zorgen ervoor dat ondernemingen *een energiebeheersysteem invoeren als hun gemiddelde jaarlijkse energieverbruik in de voorgaande drie jaar, alle energiedragers samengenomen:*

a) *meer is dan 100 TJ, vanaf 1 januari 2024;*

b) *meer is dan 70 TJ, vanaf 1 januari 2027.*

Het energiebeheersysteem wordt gecertificeerd door een onafhankelijk orgaan overeenkomstig de desbetreffende Europese of internationale normen.

2. De lidstaten zorgen ervoor dat ondernemingen die **■** geen energiebeheersysteem invoeren, aan een energie-audit worden onderworpen *als hun gemiddelde jaarlijkse energieverbruik in de voorgaande drie jaar, alle energiedragers samengenomen:*

a) *meer is dan 10 TJ, vanaf 1 januari 2024;*

b) *meer is dan 6 TJ, vanaf 1 januari 2027.*

Energie-audits worden *overeenkomstig de relevante Europese of internationale normen en* op een onafhankelijke en kosteneffectieve manier uitgevoerd door gekwalificeerde of geaccrediteerde *sectorspecifieke* deskundigen *of geaccrediteerde onafhankelijke instanties* overeenkomstig de eisen van artikel 26, of worden uitgevoerd en gecontroleerd door onafhankelijke instanties overeenkomstig de nationale wetgeving. Energie-audits worden ten minste om de vier jaar uitgevoerd, te rekenen vanaf de datum van de vorige energie-audit.

De resultaten van de energie-audits, met inbegrip van de aanbevelingen van deze audits, **worden verwerkt in concrete en haalbare uitvoeringsplannen, waarin de kosten en de terugverdientijd van elke aanbevolen actie op het gebied van energie-efficiëntie worden vermeld, en** worden doorgegeven aan het management van de onderneming. **De lidstaten bepalen dat aan de aanbevelingen, uitgezonderd aanbevelingen in verband waarmee de terugverdienperiode langer dan drie jaar is, verplicht uitvoering moet worden gegeven.** De lidstaten zorgen ervoor dat de resultaten en de uitgevoerde aanbevelingen **■** in het jaarverslag van de onderneming worden bekendgemaakt **en ter beschikking van het publiek worden gesteld, behalve als het daarbij gaat om informatie die valt onder nationale wetgeving ter bescherming van handels- en bedrijfsgeheimen en de vertrouwelijkheid.**

2 bis. *De lidstaten kunnen de betreffende ondernemingen aansporen om in hun jaarverslag de volgende informatie te verstrekken:*

a) *informatie over het jaarlijkse energieverbruik in kWh;*

b) *informatie over het jaarlijkse waterverbruik in kubieke meters;*

c) *vergelijkingen van het jaarlijkse energie- en waterverbruik met het verbruik van dezelfde faciliteit in voorgaande jaren.*

3. De lidstaten bevorderen de toegang van alle eindafnemers tot hoogwaardige energie-audits die kosteneffectief zijn en:

a) onafhankelijk worden uitgevoerd door op grond van kwalificatiecriteria gekwalificeerde en/of geaccrediteerde deskundigen; of

b) worden geïmplementeerd en gecontroleerd door onafhankelijke instanties op grond van de nationale wetgeving.

De in de eerste alinea bedoelde energie-audits kunnen worden uitgevoerd door interne deskundigen en energie-auditors mits de betrokken lidstaat **waarborgen heeft vastgesteld om te verzekeren dat zij in staat zijn op onafhankelijke wijze audits te verrichten en** een regeling heeft ingesteld om de kwaliteit te verzekeren en te controleren, eventueel in combinatie met een jaarlijkse willekeurige selectie van ten minste een statistisch relevant percentage van alle energie-audits die zij uitvoeren.

Woensdag, 14 september 2022

Met het oog op een hoge kwaliteit van de energie-audits en de energiebeheersystemen stellen de lidstaten op basis van bijlage VI **en in overeenstemming met Europese en internationale normen** transparante, niet-discriminerende minimumcriteria voor energie-audits op. De lidstaten zorgen ervoor dat kwaliteitscontroles worden uitgevoerd om de geldigheid en nauwkeurigheid van energie-audits te waarborgen.

Energie-audits bevatten geen clausules op grond waarvan de bevindingen van de audit niet mogen worden doorgegeven aan een gekwalificeerde/geaccrediteerde aanbieder van energiediensten mits de afnemer zich daar niet tegen verzet.

4. De lidstaten ontwikkelen programma's om kmo's die niet onderworpen zijn aan het bepaalde in de leden 1 en 2 ertoe aan te zetten energie-audits te laten uitvoeren, **waarbij de in bijlage VI vermelde minimumcriteria in acht worden genomen**, en de aanbevelingen van die audits te implementeren, **en die kmo's daarbij technische ondersteuning te bieden**.

De lidstaten **voorzien**, op basis van transparante, niet-discriminerende criteria en met inachtneming van het Unierecht inzake staatssteun, **in mechanismen zoals energieauditcentra voor kmo's en micro-ondernemingen, voor zover daarbij geen concurrentie met particuliere auditors ontstaat, die gesubsidieerde energieaudits uitvoeren, en voeren tevens andere steunregelingen in** voor kmo's — ook als zij vrijwillige overeenkomsten hebben gesloten — om de kosten van een energie-audit en van de implementatie van de meest kosteneffectieve aanbevelingen van de energie-audits te kunnen dekken, indien de voorgestelde maatregelen worden uitgevoerd.

De lidstaten ondersteunen en stimuleren de uitvoering van de aanbevelingen door middel van technische en financiële steun, die niet wordt meegerekend bij het maximumbedrag aan de-minimissteun aan ondernemingen, en eenvoudiger toegang tot financiering, met bijzondere aandacht voor kmo's en de ondernemingen die aanbevelingen uitvoeren waarbij het decarbonisatie-effect wat betreft energie-efficiëntie het grootst is.

De lidstaten wijzen de kmo's, onder andere via hun respectieve bemiddelingsorganisaties, er met concrete voorbeelden op hoe energiebeheersystemen hun onderneming kunnen helpen. De Commissie verleent de lidstaten bijstand door de uitwisseling van de beste praktijken op dit gebied te ondersteunen.

4 bis. Voor de toepassing van lid 4 zorgen de lidstaten ervoor dat de programma's het volgende omvatten:

- a) **integratie van energiebeheersystemen waarbij het management van de onderneming betrokken wordt, met inbegrip van financiële stimulansen waarbij de onderneming toelegt de vastgestelde energie-efficiëntiemaatregelen te zullen nemen;**
- b) **steun aan kmo's bij het kwantificeren van de vele voordelen van energie-efficiëntiemaatregelen met betrekking tot hun werkzaamheden;**
- c) **het per onderneming opstellen, door middel van een interactief proces, van draaiboeken voor de energietransitie, met een prioritering van doelstellingen, maatregelen en technologische opties;**
- d) **ontwikkeling van energietransitienetwerken van kmo's, met ondersteuning van onafhankelijke facilitatoren;**
- e) **steunmechanismen voor dergelijke netwerken, gericht op de invoering van energieaudits of energiebeheersystemen.**

5. De lidstaten ontwikkelen programma's om niet- kmo's die niet onderworpen zijn aan het bepaalde in de leden 1 en 2 ertoe aan te zetten energie-audits te laten uitvoeren, **waarbij de in bijlage VI vermelde minimumcriteria in acht worden genomen**, en de aanbevelingen van die audits te implementeren.

6. Energie-audits worden geacht te voldoen aan de voorschriften van lid 2 wanneer zij onafhankelijk worden uitgevoerd aan de hand van minimumcriteria die gebaseerd zijn op bijlage VI en worden toegepast in het kader van vrijwillige overeenkomsten tussen organisaties van belanghebbenden en een orgaan aangeduid en gecontroleerd door de betrokken lidstaat, door andere organen waaraan de bevoegde instanties de desbetreffende bevoegdheid hebben gedelegeerd, of door de Commissie.

De toegang van marktdeelnemers die energiediensten leveren berust op transparante, niet-discriminerende criteria.

7. Ondernemingen die een energieprestatiecontract uitvoeren, **worden geacht aan de eisen van de leden 1 en 2 te voldoen als** het energieprestatiecontract **betrekking heeft op de nodige elementen van het energiebeheersysteem en** voldoet aan de eisen van bijlage XIV.

Woensdag, 14 september 2022

8. Ondernemingen die een milieubeheersysteem toepassen dat door een onafhankelijk orgaan volgens de Europese of internationale normen is gecertificeerd, **worden geacht te voldoen aan** de voorschriften van de leden 1 en 2, mits het milieubeheersysteem een energie-audit omvat die berust op de minimumcriteria welke voldoen aan bijlage VI.

9. Energie-audits kunnen op zichzelf staan of deel uitmaken van een uitgebreidere milieu-audit. De lidstaten kunnen eisen dat beoordeling van de technische en economische haalbaarheid van de aansluiting op een bestaande of geplande stadsverwarmings- en -koelingsnetwerk deel uitmaakt van de energie-audit.

Onverminderd het Unierecht inzake staatssteun kunnen de lidstaten prikkels en steunregelingen hanteren voor de uitvoering van aanbevelingen die voortvloeien uit energie-audits en vergelijkbare maatregelen.

9 bis. De lidstaten bevorderen de uitvoering van energiebeheersystemen en energie-audits binnen de overheid op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

Artikel 11 bis

Datacentra

1. De lidstaten verlangen van de eigenaars en exploitanten van alle datacentra op hun grondgebied met een stroomvraag van IT-installaties van 100 kW of meer, met name in de ICT-sector, dat zij uiterlijk 15 maart 2024 en vervolgens elk jaar de in bijlage VI bis bedoelde informatie openbaar maken overeenkomstig een geharmoniseerd formaat.

2. De lidstaten dienen de in overeenstemming met lid 1 verzamelde informatie onverwijld in bij de Commissie. De informatie wordt openbaar gemaakt via een databank die door de Commissie wordt opgezet en beheerd.

3. De Commissie stelt richtsnoeren vast inzake de monitoring en bekendmaking van de energieprestatie van datacentra overeenkomstig bijlage VI bis. Die richtsnoeren omvatten geharmoniseerde definities voor elk punt van informatie, alsook een uniforme meetmethode, richtsnoeren voor rapportage en een geharmoniseerd model voor de overdracht van informatie, teneinde een consistente rapportage in alle lidstaten mogelijk te maken.

4. De lidstaten sporen de eigenaars en exploitanten van alle datacentra op hun grondgebied met een stroomvraag van IT-installaties van 1 MW of meer aan om tot de inwerkingtreding van de gedelegeerde handeling die wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 31, lid 3, van deze richtlijn rekening te houden met de goede praktijken zoals neergelegd in de meest recente versie van de The European Code of Conduct for Energy Efficiency in Data Centres (EU-gedragscode inzake energie-efficiëntie in datacentra) of in CEN-CENELEC-document CLC TR 50600-99-1 "Information technology — Data centre facilities and infrastructures — Part 99-1: Recommended practices for energy management".

5. Uiterlijk op 15 maart 2025 beoordeelt de Commissie de beschikbare gegevens inzake de energie-efficiëntie van datacentra die de lidstaten overeenkomstig lid 2 bij haar hebben ingediend en dient zij een verslag in bij het Europees Parlement en de Raad. Het verslag gaat zo nodig vergezeld van een voorstel voor verdere maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, zoals vaststelling van minimumprestatienormen en beoordeling van de haalbaarheid van de overgang naar emissieneutrale energiecentra, in nauw overleg met de relevante belanghebbenden. In een dergelijk voorstel kan een termijn worden vastgesteld waarbinnen bestaande datacentra moeten voldoen aan minimumprestatienormen.

Artikel 12

Bemetering betreffende aardgas

1. De lidstaten zorgen ervoor dat eindafnemers van aardgas, voor zover dit technisch mogelijk en financieel redelijk is en voor zover dit in verhouding staat tot de potentiële energiebesparingen, tegen concurrerende prijzen de beschikking krijgen over individuele meters die het daadwerkelijke energieverbruik van de eindafnemer nauwkeurig weergeven en informatie geven over het werkelijke tijdstip van het verbruik.

Een dergelijke individuele meter tegen concurrerende prijzen wordt altijd ter beschikking gesteld wanneer:

a) een bestaande meter wordt vervangen, tenzij dit technisch onmogelijk is of niet kostenefficiënt in verhouding tot de geraamde potentiële besparingen op lange termijn;

Woensdag, 14 september 2022

- b) een nieuwe aansluiting wordt gemaakt in een nieuw gebouw of ingeval van een ingrijpende renovatie overeenkomstig Richtlijn 2010/31/EU.
2. Indien en voor zover de lidstaten gebruikmaken van intelligente meetsystemen en slimme meters voor aardgas invoeren in overeenstemming met de Richtlijn 2009/73/EG:
- a) zorgen zij ervoor dat de meetsystemen de eindafnemer informatie verschaffen over het werkelijke tijdstip van het verbruik en dat de voor de eindafnemer beoogde energie-efficiëntie en voordelen ten volle in acht worden genomen bij het vastleggen van de minimumfuncties van de meters en de verplichtingen die aan marktdeelnemers worden opgelegd;
- b) zorgen zij ervoor dat de slimme meters en het dataverkeer worden beveiligd, en dat de privacy van de eindafnemer wordt beschermd, in overeenstemming met de Uniewetgeving inzake de bescherming van persoonsgegevens en van de persoonlijke levenssfeer;
- c) schrijven zij voor dat de afnemers bij de installatie van slimme meters het nodige advies en de nodige informatie krijgen, in het bijzonder over het volledige potentieel van die meters wat meterstandbeheer en controle van het energieverbruik betreft.

Artikel 13

Bemetering betreffende verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik

1. De lidstaten zorgen ervoor dat eindafnemers van stadsverwarming, stadskoeling en warm water voor huishoudelijk gebruik tegen concurrerende prijzen de beschikking krijgen over meters die hun daadwerkelijke energieverbruik nauwkeurig weergeven.
2. Indien verwarming, koeling of warm water voor huishoudelijk gebruik geleverd wordt door een centrale bron die verschillende gebouwen bedient of door een systeem voor stadsverwarming of -koeling, wordt een meter geïnstalleerd bij de warmtewisselaar of het leveringspunt.

Artikel 14

Individuele bemetering en kostenverdeling betreffende verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik

1. In appartementsgebouwen en multifunctionele gebouwen die over een centrale verwarmings- of centrale koelingsbron beschikken of die zijn aangesloten op een systeem voor stadsverwarming of -koeling, worden individuele meters geïnstalleerd om het verbruik van verwarming, koeling of warm water voor huishoudelijk gebruik voor iedere eenheid in het gebouw te meten, indien dat technisch haalbaar en kostenefficiënt is, te weten in verhouding staat tot de potentiële energiebesparingen.

Als het gebruik van individuele meters technisch niet haalbaar of niet kostenefficiënt is om het warmteverbruik in elke eenheid in het gebouw te meten, worden individuele warmtekostenverdelers gebruikt om het warmteverbruik van elke radiator te meten, tenzij de betrokken lidstaat aantoont dat de installatie van dergelijke warmtekostenverdelers niet kostenefficiënt is. In die gevallen kunnen alternatieve kostenefficiënte methoden voor de meting van het warmteverbruik worden overwogen. De algemene criteria, werkwijzen en/of procedures aan de hand waarvan kan worden bepaald dat installaties technisch niet haalbaar en niet-kosteneffectief zijn, worden door elke lidstaat duidelijk vastgesteld en gepubliceerd.

2. In nieuwe appartementsgebouwen en in de residentiële gedeelten van nieuwe multifunctionele gebouwen die uitgerust zijn met een centrale verwarmingsbron voor warm water voor huishoudelijk gebruik of die op stadsverwarmingssystemen zijn aangesloten, wordt, niettegenstaande de eerste alinea van lid 1, voorzien in individuele meters voor warm water voor huishoudelijk gebruik.

3. Indien appartementsgebouwen of multifunctionele gebouwen zijn aangesloten op stadsverwarming of -koeling of een eigen gemeenschappelijk verwarmings- of koelingssysteem voor dergelijke gebouwen gangbaar is, zorgen de lidstaten ervoor dat zij, met het oog op een transparante en accurate berekening van het individuele verbruik, transparante en voor het publiek toegankelijke nationale regels vaststellen voor de verdeling van de kosten voor het verbruik van verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik in dergelijke gebouwen. Waar passend, bevatten deze regels richtsnoeren betreffende de wijze waarop de kosten van energie moeten worden verdeeld, en wel als volgt:

Woensdag, 14 september 2022

- a) warm water voor huishoudelijk gebruik;
- b) warmte uit de installatie van het gebouw voor de verwarming van de gemeenschappelijke ruimten, wanneer trappenhuizen en gangen voorzien zijn van radiatoren;
- c) voor het verwarmen of koelen van appartementen.

Artikel 15

Verplichting inzake op afstand leesbare meters

1. Voor de toepassing van de artikelen 13 en 14 zijn nieuw geïnstalleerde meters en warmtekostenverdelers op afstand leesbare apparaten. De voorwaarden inzake technische haalbaarheid en kosteneffectiviteit van artikel 14, lid 1, zijn van toepassing.
2. Meters en warmtekostenverdelers die niet op afstand kunnen worden gelezen maar die al geïnstalleerd zijn, worden uiterlijk op 1 januari 2027 op afstand leesbaar gemaakt of vervangen door apparaten die op afstand leesbaar zijn, tenzij de lidstaat in kwestie aantoont dat dit niet kostenefficiënt is.

Artikel 16

Factureringsinformatie voor aardgas

1. In de gevallen waarin de eindafnemer niet beschikt over een slimme meter als bedoeld in Richtlijn 2009/73/EG, zorgen de lidstaten ervoor dat de factureringsinformatie voor aardgas betrouwbaar en nauwkeurig is, en gebaseerd is op het werkelijke verbruik, overeenkomstig punt 1.1 van bijlage VII mits dit technisch mogelijk en economisch gerechtvaardigd is.

Aan die verplichting kan worden voldaan met een systeem van zelf uitlezen door de eindafnemer, die de uitgelezen metergegevens mededeelt aan de energieleverancier. Alleen indien de eindafnemer voor een bepaalde factureringsperiode geen metergegevens heeft verstrekt, wordt de facturering gebaseerd op het geschatte verbruik of op een vast tarief.

2. Meters die zijn geïnstalleerd in overeenstemming met Richtlijn 2009/73/EG maken het voorzien in accurate factureringsinformatie op basis van het werkelijke verbruik mogelijk. De lidstaten zorgen ervoor dat de eindafnemer gemakkelijk toegang krijgt tot aanvullende informatie over het verbruiksverleden, aan de hand waarvan hij zelf tot controle kan overgaan.

Aanvullende informatie over het verbruiksverleden omvat:

- a) cumulatieve gegevens voor de periode van ten minste de drie voorgaande jaren of voor de periode sinds de aanvang van het leveringscontract, indien dit korter is. De gegevens hebben betrekking op de termijnen waarvoor frequente factureringsinformatie is verstrekt;
  - b) gedetailleerde gegevens over het verbruik volgens de gebruiksperiode voor elke dag, week en maand en elk jaar. Deze gegevens worden de eindafnemer beschikbaar gesteld op het internet of op de meterinterface en hebben betrekking op een periode van ten minste de voorgaande 24 maanden of de periode sinds de aanvang van het leveringscontract, indien deze periode korter is.
3. Ongeacht of al dan niet slimme meters zijn geplaatst, wordt door de lidstaten:
    - a) voorgeschreven dat, voor zover er gegevens over de energiefacturering en het verbruiksverleden van de eindafnemer beschikbaar zijn, deze op zijn verzoek beschikbaar worden gesteld voor een door hem aangewezen aanbieder van energiediensten;
    - b) ervoor gezorgd dat eindafnemers kunnen kiezen voor elektronische factureringsinformatie en facturering en dat zij op verzoek een duidelijke en begrijpelijke uitleg krijgen over de wijze waarop de factuur tot stand is gekomen, in het bijzonder als de factuur niet gebaseerd is op het feitelijke verbruik;
    - c) ervoor wordt gezorgd dat de eindafnemer naast de factuur de nodige informatie ontvangt om een volledig overzicht van de huidige energiekosten te kunnen hebben, in overeenstemming met bijlage VII;

Woensdag, 14 september 2022

- d) eventueel bepaald dat, op verzoek van de eindafnemer, de bij de factuur gevoegde informatie niet als een betalingsverzoek wordt beschouwd. In die gevallen zien de lidstaten erop toe dat de energieleveranciers flexibele regelingen voor feitelijke betaling aanbieden;
- e) voorgeschreven dat de afnemer op zijn verzoek tijdig informatie en energiekostenramingen krijgt in een gemakkelijk te begrijpen vorm die vergelijking van aanbiedingen op basis van gelijke criteria mogelijk maakt.

Artikel 17

Facturering en verbruiksgegevens betreffende verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik

1. Wanneer meters of warmtekostenverdelers worden geïnstalleerd, zien de lidstaten erop toe dat de facturerings- en verbruiksgegevens overeenkomstig de punten 1 en 2 van bijlage VIII betrouwbaar en nauwkeurig is, en gebaseerd is op het werkelijke verbruik of de meetgegevens van warmtekostenverdelers van alle eindgebruikers.

Indien een lidstaat daartoe besluit en behalve in het geval van verbruik vastgesteld via individuele bemetering op basis van warmtekostenverdelers overeenkomstig artikel 14, kan aan die verplichting worden voldaan met een systeem waarbij de eindafnemer of eindgebruiker de meter regelmatig zelf leest en de metergegevens meedeelt. Alleen indien de eindafnemer of eindgebruiker voor een bepaalde factureringperiode geen metergegevens heeft verstrekt, wordt de facturering gebaseerd op het geschatte verbruik of op een vast tarief.

2. De lidstaten:

- a) schrijven voor dat, indien er gegevens over de energiefacturering en het verbruiksverleden of de meetgegevens van de warmtekostenverdelers van de eindgebruiker beschikbaar zijn, deze op verzoek van de eindgebruiker ter beschikking worden gesteld van een aanbieder van energiediensten die door de eindgebruiker is aangewezen;
- b) zorgen ervoor dat eindafnemers kunnen kiezen voor elektronische factureringsgegevens en facturering;
- c) zien erop toe dat aan alle eindgebruikers duidelijke en begrijpelijke informatie wordt verstrekt bij de factuur in overeenstemming met punt 3 van bijlage VIII;
- d) bevorderen cyberbeveiliging en waarborgen de bescherming van de privacy en de gegevens van eindgebruikers overeenkomstig het toepasselijke recht van de Unie.

De lidstaten mogen bepalen dat, op verzoek van de eindafnemer, de bij de factuur gevoegde informatie niet als een betalingsverzoek mag worden beschouwd. In dergelijke gevallen zorgen de lidstaten ervoor dat flexibele regelingen voor de werkelijke betaling worden aangeboden.

3. De lidstaten beslissen wie verantwoordelijk is voor het verstrekken van de in leden 1 en 2 bedoelde informatie aan de eindgebruikers die geen rechtstreekse of individuele overeenkomst met een energieleverancier hebben.

Artikel 18

Kosten van toegang tot informatie over bemetering en facturering betreffende aardgas

De lidstaten zorgen ervoor dat de eindafnemer al zijn facturen en factureringsgegevens betreffende het energieverbruik kosteloos ontvangt, en op passende wijze kosteloos toegang heeft tot zijn verbruiksgegevens.

Artikel 19

Kosten van toegang tot informatie over bemetering, facturering en verbruik betreffende verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik

1. De lidstaten zorgen ervoor dat de eindgebruiker al zijn facturen en factureringsgegevens betreffende het energieverbruik kosteloos ontvangt, en op passende wijze kosteloos toegang heeft tot zijn verbruiksgegevens.

2. Niettegenstaande lid 1 van dit artikel, wordt de verdeling van de kosten in verband met de factureringsgegevens betreffende het individuele verbruik van verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik in appartementsgebouwen en multifunctionele gebouwen overeenkomstig artikel 14 kosteloos uitgevoerd. Ingeval deze taak, namelijk het meten, verdelen en berekenen van het werkelijke individuele verbruik in zulke gebouwen, wordt uitbesteed aan een derde partij, bijvoorbeeld een dienstenverlener of de lokale energieleverancier, mogen de kosten, voor zover redelijk, worden doorberekend aan de eindgebruikers.

Woensdag, 14 september 2022

3. Om ervoor te zorgen dat de kosten voor individuele bemeteringsdiensten als bedoeld in lid 2 redelijk blijven, kunnen de lidstaten de concurrentie op dit gebied van de dienstensector stimuleren door het nemen van passende maatregelen, zoals het aanbevelen of anderszins propageren van het gebruik van aanbestedingen of het gebruik van interoperabele apparaten en systemen die het overschakelen op een andere leverancier van energiediensten vergemakkelijken.

HOOFDSTUK IV

INFORMATIEVERSTREKKING AAN CONSUMENTEN EN VERBETERING VAN HUN SLAGVAARDIGHEID

Artikel 20

Contractuele basisrechten voor verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik

1. Onverminderd de voorschriften van de Unie inzake consumentenbescherming, met name Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁶³⁾ en Richtlijn 93/13/EEG van de Raad ⁽⁶⁴⁾, zorgen de lidstaten ervoor dat eindafnemers en, indien daar uitdrukkelijk naar wordt verwezen, eindgebruikers de rechten hebben zoals voorzien in de leden 2 tot en met 8 van dit artikel.

2. Eindafnemers hebben recht op een contract met hun leverancier waarin zijn opgenomen:

- a) de identiteit en het adres van de leverancier;
- b) de geleverde diensten en de aangeboden kwaliteitsniveaus van de diensten;
- c) de aangeboden soorten onderhoudsdiensten;
- d) de wijze waarop de meest recente informatie over alle geldende tarieven, onderhoudskosten en gebundelde producten of diensten kan worden verkregen;
- e) de duur van het contract, de voorwaarden voor verlenging en opzegging van het contract en diensten, met inbegrip van producten of diensten die gebundeld zijn met die diensten, en of kosteloze opzegging van het contract is toegestaan;
- f) alle vergoedingen en terugbetalingsregelingen die gelden indien de contractuele kwaliteitsniveaus van de diensten niet worden gehaald, waaronder in geval van onnauwkeurige of te late facturering;
- g) de methode voor het inleiden van een buitengerechtelijke geschillenbeslechtingsprocedure overeenkomstig artikel 21;
- h) informatie over consumentenrechten, met inbegrip van informatie over klachtenbehandeling en alle in dit lid bedoelde informatie, welke duidelijk wordt megedeeld op de factuur of de website van het bedrijf, **daaronder begrepen de contactgegevens van of link naar de website van het in artikel 21 bedoelde centrale aanspreekpunt.**

De contractuele voorwaarden zijn eerlijk en vooraf bekend. In ieder geval wordt deze informatie voorafgaand aan de sluiting of bevestiging van het contract verstrekt. Indien contracten door middel van intermediairs worden gesloten, wordt de in dit lid vastgelegde informatie eveneens voorafgaand aan de ondertekening van het contract verstrekt.

Eindafnemers en eindgebruikers ontvangen een begrijpelijke samenvatting van de belangrijkste contractuele voorwaarden in beknopte en eenvoudige taal.

2 bis. Eindafnemers en eindgebruikers ontvangen van leveranciers een kopie van het contract, transparante informatie over geldende prijzen en tarieven en over standaardvoorwaarden met betrekking tot de toegang tot en het gebruik van verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik.

⁽⁶³⁾ Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG van de Raad en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad (PB L 304 van 22.11.2011, blz. 64).

⁽⁶⁴⁾ Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB L 95 van 21.4.1993, blz. 29).

Woensdag, 14 september 2022

3. Eindafnemers worden naar behoren in kennis gesteld van elk voornemen om de contractvoorwaarden te wijzigen. Leveranciers stellen hun eindafnemers op een transparante en begrijpelijke manier rechtstreeks in kennis van aanpassingen van de leveringsprijs, alsmede van de redenen en voorwaarden voor de aanpassing en de reikwijdte ervan, en doen dit uiterlijk twee weken, en voor zover het huishoudelijke afnemers betreft, uiterlijk één maand vóór de aanpassing in werking treedt. **Eindafnemers worden geïnformeerd over hun recht een contract op te zeggen indien zij niet instemmen met de nieuwe contractvoorwaarden of aanpassingen van de prijs die hun door de leverancier zijn meegedeeld overeenkomstig het contract. Eindafnemers stellen eindgebruikers onverwijld in kennis van de geplande contractuele wijzigingen.**

4. Leveranciers bieden eindafnemers een ruime keuze aan betalingswijzen. Dergelijke betalingswijzen mogen geen onnodige discriminatie tussen klanten inhouden. Ieder verschil in tarieven in verband met betalingswijzen of vooruitbetalingsregelingen is objectief, niet-discriminerend en evenredig, en bedraagt niet meer dan de directe kosten die door de begunstigde worden gedragen voor het gebruik van een specifieke betalingswijze of vooruitbetalingsregeling, in lijn met artikel 62 van Richtlijn (EU) 2015/2366 van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁶⁵⁾.

5. Huishoudelijke afnemers die toegang hebben tot vooruitbetalingssystemen, op grond van lid 6, ondervinden geen nadeel als gevolg van die systemen.

6. Eindafnemers en, **in voorkomend geval**, eindgebruikers krijgen van leveranciers eerlijke en transparante algemene voorwaarden aangeboden die gesteld zijn in duidelijke en begrijpelijke taal en die geen niet-contractuele belemmeringen bevatten voor het uitoefenen van de rechten van afnemers, zoals buitensporige contractuele documentatie. Eindgebruikers krijgen op verzoek toegang tot deze algemene voorwaarden. Eindafnemers en eindgebruikers worden beschermd tegen oneerlijke of misleidende verkooptechnieken. Eindafnemers met een beperking ontvangen alle relevante informatie over het contract met hun leverancier in toegankelijke formaten.

7. Eindafnemers en eindgebruikers hebben recht op goede dienstverlening en klachtenbehandeling door hun leveranciers. Leveranciers handelen klachten eenvoudig, eerlijk en snel af.

7 bis. De bevoegde autoriteiten belast met de handhaving van de in deze richtlijn vervatte consumentenbeschermingsmaatregelen hebben geen marktbelangen en kunnen bestuurlijke besluiten nemen.

Artikel 21

Voorlichting en bewustmaking

1. De lidstaten zorgen er **in samenwerking met regionale en lokale overheden** voor dat informatie over beschikbare maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, afzonderlijke acties en financiële en juridische kaders transparant **en toegankelijk** is en op grote schaal wordt verspreid onder alle betrokken marktdeelnemers, zoals eindafnemers, eindgebruikers, consumentenorganisaties, vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, hernieuwbare-energie-gemeenschappen, energiegemeenschappen van burgers, lokale en regionale instanties, energieagentschappen, aanbieders van sociale diensten, bouwbedrijven, architecten, ingenieurs, milieu- en energie-auditors en installateurs van onderdelen van een gebouw zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 9, van Richtlijn 2010/31/EU.

2. De lidstaten nemen de passende maatregelen voor het bevorderen en faciliteren van een efficiënt energieverbruik door eindafnemers en eindgebruikers. Die maatregelen maken deel uit van een nationale strategie, zoals het geïntegreerde nationale energie- en klimaatplan overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999, of de langetermijnrenovatiestrategie als gedefinieerd in **Richtlijn ... [herschikking EPBD — 2021/0426(COD)]**.

Voor de toepassing van dit artikel omvatten die maatregelen een reeks instrumenten en beleidsmaatregelen voor het bevorderen van gedragsverandering, zoals:

- i) fiscale prikkels;
- ii) toegang tot financiering, vouchers of subsidies;

ii bis) beschikbaarstelling van door de overheid ondersteunde energie-audits en op maat gesneden adviesdiensten en ondersteuning voor huishoudelijke afnemers, in het bijzonder kwetsbare afnemers, mensen die kampen met energiearmoede en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen;

⁽⁶⁵⁾ Richtlijn (EU) 2015/2366 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende betalingsdiensten in de interne markt, houdende wijziging van de Richtlijnen 2002/65/EG, 2009/110/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010 en houdende intrekking van Richtlijn 2007/64/EG (PB L 337 van 23.12.2015, blz. 35).

Woensdag, 14 september 2022

ii ter) op maat gesneden adviesdiensten voor kmo's en micro-ondernemingen;

- iii) informatieverstrekking in toegankelijk formaat voor mensen met een beperking;
- iv) voorbeeldprojecten;
- v) activiteiten op de arbeidsplaats;
- vi) opleidingsactiviteiten;
- vii) digitale instrumenten;

vii bis) strategieën ter bevordering van de participatie.

Voor de toepassing van dit artikel omvatten deze maatregelen ook, maar zijn deze niet beperkt tot, de volgende methoden en middelen om marktdeelnemers als bedoeld in lid 1 te activeren:

- i) oprichting van centrale informatiepunten of soortgelijke mechanismen voor het verstrekken van technisch, administratief en financieel advies en bijstand op het gebied van energie-efficiëntie, onder meer met betrekking tot **energiecontroles voor huishoudens ter plaatse**, energierenovatie van gebouwen, **informatie over het vervangen van oude en niet-efficiënte verwarmingssystemen door moderne en efficiëntere toestellen** en het gebruik van hernieuwbare energie **en energieopslag** voor gebouwen, aan eindafnemers en eindgebruikers, in het bijzonder huishoudelijke en kleine niet-huishoudelijke afnemers en gebruikers, **waaronder kmo's en micro-ondernemingen**;

i bis) samenwerking met particuliere actoren die diensten verlenen zoals energieaudits, financieringsoplossingen en de uitvoering van energierenovaties en de bevordering van dergelijke diensten;

- ii) kostenefficiënte en gemakkelijk te realiseren wijzigingen in energieverbruik;
- iii) verspreiding van informatie over energie-efficiëntiemaatregelen en financieringsinstrumenten;
- iv) aanbod van centrale contactpunten waar eindafnemers en eindgebruikers alle nodige informatie kunnen krijgen over hun rechten, het toepasselijk recht en de geschillenbeslechtingsmechanismen in geval van een geschil. Dergelijke contactpunten kunnen deel uitmaken van algemene consumentenvoorlichtingsloketten.

2 bis. Voor de toepassing van dit artikel gaan de lidstaten samenwerking aan met de betrokken autoriteiten en particuliere belanghebbenden met het oog op de ontwikkeling van specifieke lokale, regionale of nationale centrale informatiepunten voor energie-efficiëntie. Deze centrale informatiepunten zijn sectoroverschrijdend en interdisciplinair en bieden ondersteuning aan lokaal ontwikkelde projecten in de vorm van:

- a) het verstrekken van advies en gestroomlijnde informatie aan huishoudens, kmo's, micro-ondernemingen en overheidsinstanties over technische en financiële mogelijkheden en oplossingen;
- b) het onder de aandacht brengen van potentiële projecten, in het bijzonder kleinschaliger projecten, bij marktdeelnemers;
- c) het adviseren over het gedrag inzake energieverbruik met het oog op de actieve betrokkenheid van de consumenten;
- d) het verstrekken van informatie over opleidingsprogramma's en onderwijs om meer mensen te enthousiasmeren om een beroep te kiezen op het gebied van energie-efficiëntie en over mogelijkheden voor bijscholing en omscholing, zodat aan de marktbehoeften kan worden voldaan;
- e) het verzamelen van geaggregeerde gegevens per typologie over energie-efficiëntieprojecten, ondersteund door de centrale informatiepunten, en het indienen bij de Commissie van die informatie, die om de twee jaar door de Commissie in een verslag wordt gepubliceerd om ervaringen uit te wisselen en de grensoverschrijdende samenwerking tussen de lidstaten te bevorderen, teneinde voorbeelden van beste praktijken met betrekking tot verschillende typologieën gebouwen, woningen en ondernemingen te promoten;
- f) het verlenen van holistische steun aan alle huishoudens, met speciale aandacht voor huishoudens die met energiearmoede kampen en de slechtst presterende gebouwen, alsmede aan erkende bedrijven en installateurs die renovatiediensten verlenen, aangepast aan de verschillende woningtypologieën en geografische gebieden, en het verlenen van steun voor de verschillende stadia van het renovatieproject, in het bijzonder om de toepassing van de minimumnormen inzake energieprestaties, zoals bepaald in artikel 9 van Richtlijn ... [herschikking EPBD — 2021/0426 (COD)], te vergemakkelijken;

Woensdag, 14 september 2022

g) het ontwikkelen van diensten voor consumenten die in energiearmoede verkeren, kwetsbare consumenten en huishoudens met een laag inkomen.

De lidstaten werken samen met lokale en regionale overheden om samenwerking tussen overheidsinstanties, energieagentschappen en door de gemeenschap geleide initiatieven aan te moedigen en door middel van een geïntegreerd proces centrale informatiepunten te bevorderen, te ontwikkelen en op te schalen. De Commissie verstrekt de lidstaten richtsnoeren voor de ontwikkeling van die centrale informatiepunten met het oog op de totstandbrenging van een geharmoniseerde aanpak in de hele Unie.

3. De lidstaten zorgen voor passende randvoorwaarden om de marktdeelnemers voldoende en gerichte informatie en advies over energie-efficiëntie aan de eindafnemers, waaronder kwetsbare afnemers, mensen die met energiearmoede kampen en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen, **kmo's en micro-ondernemingen** te laten verstrekken.

4. De lidstaten waarborgen dat eindafnemers, eindgebruikers, kwetsbare afnemers, mensen die met energiearmoede kampen en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen, toegang hebben tot eenvoudige, eerlijke, transparante, onafhankelijke, doeltreffende en efficiënte buitengerechtelijke geschillenbeslechtingsmechanismen inzake de bij deze richtlijn vastgestelde rechten en plichten, en wel via een onafhankelijk mechanisme zoals een ombudsman voor energie of consumentenorganisatie, of via een nationale reguleringsinstantie. Indien de eindafnemer een consument is in de zin van artikel 4, lid 1, punt a), van Richtlijn 2013/11/EU van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁶⁶⁾, voldoen dergelijke buitengerechtelijke geschillenbeslechtingsmechanismen aan de in die richtlijn vastgestelde vereisten.

Indien nodig waarborgen de lidstaten dat entiteiten voor alternatieve geschillenbeslechting samenwerken om eenvoudige, eerlijke, transparante, onafhankelijke, doeltreffende en efficiënte buitengerechtelijke geschillenbeslechtingsmechanismen te bieden voor elk geschil dat voortkomt uit producten of diensten die gekoppeld zijn aan, of gebundeld zijn met, een product dat, of een dienst die, onder het toepassingsgebied van deze richtlijn valt.

De deelname van bedrijven aan buitengerechtelijke geschillenbeslechtingsmechanismen voor huishoudelijke afnemers is verplicht tenzij de lidstaat aan de Commissie aantoonbaar dat andere mechanismen even doeltreffend zijn.

5. Onverminderd de basisbeginselen van het nationale eigendoms- en huurrecht van de lidstaten nemen de lidstaten de nodige maatregelen om al dan niet wettelijke regelgevende en niet-regelgevende belemmeringen voor energie-efficiëntie weg te nemen, met name wat betreft de scheiding van prikkels tussen de eigenaars en de huurders of onder eigenaars van een gebouw of eenheid in een gebouw, ertoe strekkende dat deze partijen er niet van worden weerhouden de investeringen in efficiëntieverbetering te doen die zij anders zouden doen, doordat zij individueel niet de volledige voordelen ontvangen of doordat er geen regels zijn voor de onderlinge verdeling van kosten en voordelen.

Maatregelen voor het wegnemen van dergelijke belemmeringen kunnen inhouden dat prikkels worden gegeven, **met inbegrip van financiering en de mogelijkheid van financiering door derden**, wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen worden ingetrokken of gewijzigd, richtsnoeren en interpretatieve mededelingen worden vastgesteld, of administratieve procedures, waaronder nationale voorschriften en maatregelen betreffende besluitvormingsprocessen in gebouwen met meerdere eigenaars, worden vereenvoudigd. De maatregelen kunnen worden gecombineerd met de verstrekking van scholing, opleiding en specifieke informatie en technische bijstand inzake energie-efficiëntie aan marktdeelnemers als bedoeld in lid 1.

De lidstaten nemen passende maatregelen ter ondersteuning van een multilaterale dialoog waaraan wordt deelgenomen door betrokken **lokale en regionale autoriteiten**, publieke en sociale partners, zoals eigenaars en huurdersorganisaties, consumentenorganisaties, **energiedistributeurs of detailhandelaars in energie**, ESCO's, hernieuwbare-energiegemeenschappen, energiegemeenschappen van burgers, lokale en regionale overheden, relevante overheidsinstanties en -agentschappen, met het doel voorstellen te doen voor gezamenlijk aanvaarde maatregelen, prikkels en richtsnoeren met betrekking tot de scheiding van prikkels tussen eigenaars en huurders of onder eigenaars van een gebouw of eenheid in een gebouw.

Elke lidstaat brengt verslag uit over deze belemmeringen en de genomen maatregelen in zijn langetermijnrenovatiestrategie overeenkomstig artikel 2 bis van Richtlijn 2010/31/EU en Verordening (EU) 2018/1999.

⁽⁶⁶⁾ Richtlijn 2013/11/EU van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 2006/2004 en Richtlijn 2009/22/EG (richtlijn ADR consumenten) (PB L 165 van 18.6.2013, blz. 63).

Woensdag, 14 september 2022

6. De Commissie spoort ertoe aan informatie over goede energie-efficiëntiepraktijken en -methoden uit te wisselen en ruim te verspreiden **en verleent technische bijstand** ter voorkoming van gescheiden prikkels in de lidstaten.

Artikel 21 bis

Partnerschappen voor energie-efficiëntie

1. Uiterlijk ... [12 maanden na de datum van inwerkingtreding van deze richtlijn] zet de Commissie Europese sectorspecifieke partnerschappen voor energie-efficiëntie op door de belangrijkste belanghebbenden, met inbegrip van de sociale partners, in sectoren zoals de ICT-sector, de vervoerssector, de financiële sector en de sector gebouwen op inclusieve en representatieve wijze bijeen te brengen. De Commissie wijst een voorzitter aan voor elk Europees sectorspecifiek partnerschap voor energie-efficiëntie.

2. De in lid 1 bedoelde partnerschappen faciliteren klimaatdialogen en sporen de sectoren aan routekaarten voor energietransitie op te stellen, om de beschikbare maatregelen en technologische opties voor het realiseren van besparingen door middel van energie-efficiëntie, voor de voorbereiding van hernieuwbare energie en voor het koolstofvrij maken van de sectoren in kaart te brengen. Dergelijke routekaarten leveren een waardevolle bijdrage doordat de sectoren ze kunnen gebruiken bij het plannen van de investeringen die nodig zijn om de doelstellingen van deze richtlijn en Verordening (EU) 2021/1119 te verwezenlijken, en vergemakkelijken de grensoverschrijdende samenwerking tussen actoren met als doel de interne markt van de Europese Unie te versterken.

Artikel 22

Kwetsbare afnemers slagvaardiger maken en beschermen en energiearmoede verminderen

1. De lidstaten **ontwikkelen een robuuste langetermijnstrategie en** nemen passende maatregelen om mensen die met energiearmoede kampen, kwetsbare afnemers en **huishoudens met een laag inkomen en**, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen, slagvaardiger te maken en te beschermen.

Wanneer de lidstaten het begrip kwetsbare afnemer definiëren overeenkomstig artikel 28, lid 1, en artikel 29 van Richtlijn (EU) 2019/944 en artikel 3, lid 3, van Richtlijn 2009/73/EG, nemen zij eindgebruikers in aanmerking.

2. De lidstaten voeren maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie en daarmee samenhangende maatregelen ter bescherming of voorlichting van de consument, met name die welke zijn vastgesteld in artikel 21 en artikel 8, lid 3, prioritair uit ten gunste van mensen die kampen met energiearmoede, kwetsbare afnemers, **huishoudens met een laag inkomen en**, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen, teneinde de energiearmoede terug te dringen. **De lidstaten voeren passende monitoring- en evaluatie-instrumenten in om ervoor te zorgen dat mensen die met energiearmoede kampen, worden ondersteund door maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie.**

3. Ter ondersteuning van kwetsbare afnemers, mensen die met energiearmoede kampen, **huishoudens met een laag inkomen en**, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen, doen de lidstaten het volgende:

a) zij voeren maatregelen uit ter verbetering van de energie-efficiëntie om de verdelingseffecten te verzachten van andere beleidsinitiatieven en maatregelen, zoals belastingmaatregelen die worden uitgevoerd overeenkomstig artikel 10 van deze richtlijn, of de toepassing van de handel in emissierechten in de gebouwen- en vervoerssector overeenkomstig de ETS-richtlijn [COM(2021)0551, 2021/0211(COD)];

a bis) zij zorgen ervoor dat maatregelen ter bevordering of facilitering van energie-efficiëntie, met name maatregelen die betrekking hebben op gebouwen en mobiliteit, niet leiden tot een onevenredige stijging van de prijzen van die diensten of tot meer sociale uitsluiting;

b) zij maken optimaal gebruik van de publieke financiering die beschikbaar is op nationaal niveau en op het niveau van de Unie, met inbegrip van, in voorkomend geval, de financiële bijdrage die de lidstaat uit hoofde van [artikel 9 en artikel 14 van de verordening inzake het Sociaal Klimaatfonds, COM(2021)568] van het Sociaal Klimaatfonds ontvangt, en de inkomsten uit veilingen van emissierechten uit hoofde van de handel in emissierechten in het kader van de EU-ETS [COM(2021)0551, 2021/0211(COD)], om te investeren in maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie als prioritaire acties;

c) zij investeren, indien van toepassing, vroeg en met het oog op de toekomst in maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, **zoals de aanpassing van verwarmings-, koelings- en ventilatiesystemen**, voordat de verdelingseffecten van andere beleidslijnen en maatregelen een effect hebben;

d) zij bevorderen technische bijstand **die de uitwisseling vergemakkelijkt van beste praktijken inzake energie-efficiëntie met betrekking tot hervormingen van de regelgevingskaders, zoals de eigendoms- en huurwetgeving, alsook de invoering** van financieringsmogelijkheden en financiële instrumenten, zoals financiering via de energierekening, lokale reserve voor verliezen op leningen, garantiefondsen, fondsen voor grondige renovaties en renovaties met minimale energiewinst;

Woensdag, 14 september 2022

- e) zij bevorderen technische bijstand aan sociale actoren ter versterking van de actieve betrokkenheid van kwetsbare afnemers bij de energiemarkt en van positieve veranderingen in hun energieverbruik;
- f) zij zorgen voor toegang tot financiering of subsidies die gekoppeld zijn aan minimale energiewinst **en vergemakkelijken de toegang tot betaalbare bankleningen of speciale kredietlijnen.**

3 bis. *De lidstaten treffen passende maatregelen om mensen die kampen met energiearmoede, huishoudens met een laag inkomen, kwetsbare afnemers en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen, te beschermen tegen oneerlijke prijsvorming en prijsstijgingen bij de levering van verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik.*

4. De lidstaten creëren een netwerk van deskundigen uit diverse sectoren, zoals de gezondheidssector, **de energiesector**, de bouwsector, **de sector verwarming en koeling** en de sociale sector, **in voorkomend geval met inbegrip van lokale en regionale energieagentschappen**, voor de ontwikkeling van strategieën ter ondersteuning van lokale en nationale besluitvormers bij de uitvoering van maatregelen voor de verbetering van de energie-efficiëntie teneinde energiearmoede te verminderen, voor de ontwikkeling van maatregelen voor robuuste langetermijnoplossingen tegen energiearmoede en voor de ontwikkeling van passende technische bijstand en financiële instrumenten. De lidstaten streven ernaar dat mannen en vrouwen in gelijke mate vertegenwoordigd zijn in het netwerk van deskundigen en dat dat netwerk rekening houdt met de standpunten van mensen in al hun diversiteit.

Dit netwerk van deskundigen **ondersteunt de lidstaten bij:**

- a) het vaststellen van nationale definities, indicatoren en criteria voor energiearmoede en energiearm en het begrip kwetsbare afnemers, met inbegrip van eindgebruikers;
- b) het ontwikkelen of verbeteren van relevante indicatoren en gegevensreeksen met betrekking tot energiearmoede die moeten worden gebruikt en waarover verslag moet worden uitgebracht;
- c) het ontwikkelen van methoden en maatregelen om de betaalbaarheid te waarborgen, de kostenneutraliteit van woningen te bevorderen of ervoor te zorgen dat overheidsfinanciering die in maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie wordt geïnvesteerd, zowel eigenaars als huurders van gebouwen en eenheden van gebouwen ten goede komt, met name als het gaat om kwetsbare afnemers, mensen die kampen met energiearmoede en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen;
- d) het beoordelen en in voorkomend geval voorstellen van maatregelen om situaties te voorkomen of te verhelpen waarin bepaalde groepen meer met energiearmoede te kampen krijgen, een groter risico op energiearmoede lopen of gevoeliger zijn voor de negatieve effecten van energiearmoede, zoals vrouwen, personen met een beperking, ouderen, kinderen, en personen die tot een raciale of etnische minderheid behoren.

HOOFDSTUK V

EFFICIËNTIE VAN DE ENERGIEVOORZIENING

Artikel 23

Beoordeling en planning van verwarming en koeling

1. Elke lidstaat stelt de Commissie, als onderdeel van zijn geïntegreerde nationale energie- en klimaatplan, zijn daaropvolgende geïntegreerde nationale energie- en klimaatplan en de respectieve voortgangsverslagen die overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999 worden ingediend, in kennis van een uitgebreide verwarmings- en koelingsbeoordeling, **met daarbij een overzicht van de gebieden die zijn aangewezen voor nieuwe verwarmings- en koelingsnetwerken.** Die uitgebreide beoordeling bevat de in bijlage IX vermelde informatie en gaat vergezeld van de overeenkomstig artikel 15, lid 7, van Richtlijn (EU) 2018/2001 uitgevoerde beoordeling.

2. De lidstaten zorgen ervoor dat **alle relevante partijen, met inbegrip van publieke en private belanghebbenden**, de gelegenheid krijgen deel te nemen aan de voorbereiding van de verwarmings- en koelingsplannen, de uitgebreide beoordeling en de beleidsinitiatieven en maatregelen.

Woensdag, 14 september 2022

3. Met het oog op de in lid 1 bedoelde beoordeling voeren de lidstaten, op grond van de klimaatomstandigheden, de economische haalbaarheid en de technische geschiktheid, een kosten-batenanalyse voor hun grondgebied uit. Aan de hand van de kosten-batenanalyse kunnen de meest hulpbronnenefficiënte en kostenefficiënte oplossingen om aan de behoeften inzake verwarming en koeling te voldoen, worden vastgesteld, **rekening houdend met de algehele systeemefficiëntie, de adequaatheid en de veerkracht van het elektriciteitssysteem en het beginsel “energie-efficiëntie eerst”**. Die kosten-batenanalyse kan deel uitmaken van een milieubeoordeling in de zin van Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁶⁷⁾.

De lidstaten wijzen de bevoegde autoriteiten aan die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de kosten-batenanalyses, verstrekken de gedetailleerde methodologieën en aannames overeenkomstig bijlage X en stellen de procedures voor de economische analyse vast en maken deze bekend.

4. Indien op grond van de in lid 1 bedoelde beoordeling en de in lid 3 bedoelde analyse wordt vastgesteld dat er potentieel aanwezig is voor de toepassing van hoogrenderende warmtekraftkoppeling en/of efficiënte stadsverwarming en -koeling **en/of elektriciteitsopwekking uit afvalwarmte voor eigen gebruik** waarvan de baten groter zijn dan de kosten, nemen de lidstaten **dan wel de verantwoordelijke lokale en regionale autoriteiten** de geschikte maatregelen zodat een efficiënte infrastructuur voor stadsverwarming en -koeling wordt ontwikkeld **en/of de ontwikkeling van installaties voor de omzetting van overtollige warmte in elektriciteit voor eigen gebruik wordt gestimuleerd** en/of de ontwikkeling van hoogrenderende warmtekraftkoppeling en het gebruik van energie voor verwarming en koeling uit afvalwarmte en hernieuwbare energiebronnen wordt mogelijk gemaakt, in overeenstemming met lid 1 en artikel 24, leden 4 en 6.

Indien op grond van de in lid 1 bedoelde beoordeling en de in lid 3 bedoelde analyse wordt vastgesteld dat er geen potentieel aanwezig is waarvan de baten groter zijn dan de kosten, met inbegrip van de administratieve kosten voor het uitvoeren van de in artikel 24, lid 4, bedoelde kosten-batenanalyse, kan de betrokken lidstaat **samen met de lokale en regionale autoriteiten** de installaties vrijstellen van de in dat lid vermelde voorschriften.

5. De lidstaten stellen beleidslijnen en maatregelen vast die ervoor zorgen dat het potentieel dat is vastgesteld in de overeenkomstig lid 1 uitgevoerde uitgebreide beoordelingen wordt benut. Die beleidslijnen en maatregelen omvatten ten minste de elementen van bijlage IX. Elke lidstaat deelt die beleidslijnen en maatregelen mee in het kader van de actualisering van zijn geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen, zijn daaropvolgende geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen en de respectieve voortgangsverslagen die overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999 worden ingediend.

Bij de voorbereiding van hun beleidsinitiatieven en maatregelen verzamelen de lidstaten informatie over warmtekraftkoppelinginstallaties en -eenheden in bestaande stadsverwarmings- en koelingsnetwerken en voeren zij een beoordeling uit van de mogelijkheden om energiebesparingen tot stand te brengen. Die informatie moet op zijn minst gegevens bevatten over systeemefficiëntie, systeemverliezen, aansluitdichtheid, netverliezen en temperatuurspreiding, primaire energie en eindenergieverbruik, emissiefactoren en stroomopwaartse ketens van de energiebronnen. Die gegevens worden gepubliceerd en door de lidstaten openbaar gemaakt.

6. De lidstaten **zien erop toe dat** regionale en lokale autoriteiten lokale verwarmings- en koelingsplannen **opstellen**, ten minste in gemeenten met een totale bevolking van **ten minste 35 000 inwoners, en dat zij gemeenten met een lager aantal inwoners aanmoedigen om dergelijke plannen op te stellen**. Voor die plannen geldt dat deze:

a) gebaseerd zijn op de informatie en gegevens die worden verstrekt in de overeenkomstig lid 1 uitgevoerde uitgebreide beoordelingen, en een raming en een overzicht geven van het potentieel om de energie-efficiëntie te verhogen, onder meer door **de inzetbaarheid van stadsverwarming bij lage temperatuur, door hoogrenderende warmtekraftkoppeling**, en door terugwinning van afvalwarmte, en om hernieuwbare energie in verwarming en koeling te gebruiken in dat specifieke gebied; **daarnaast worden de verwarmings- en koelingsapparaten in de plaatselijke gebouwenbestanden geanalyseerd, rekening houdend met het gebiedsspecifieke potentieel voor energie-efficiëntie maatregelen, waarbij modelroutekaarten voor de renovatie van soortgelijke gebouwtypen worden opgesteld teneinde een snelle, kostenefficiënte en onderling gecoördineerde transformatie van gebouwen en de voorzieningsinfrastructuur tot stand te brengen;**

a bis) volledig in overeenstemming zijn met het beginsel “energie-efficiëntie eerst”;

b) een strategie bevatten voor het gebruik van het overeenkomstig lid 6, punt a), geïdentificeerde potentieel;

c) worden voorbereid met medewerking van alle betrokken regionale of lokale belanghebbenden en met participatie van het grote publiek, **met inbegrip van exploitanten van lokale energie-infrastructuur, die in een vroeg stadium bij de plannen betrokken worden;**

⁽⁶⁷⁾ Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's (PB L 197 van 21.7.2001, blz. 30).

Woensdag, 14 september 2022

- c bis)* rekening houden met de bestaande energie-infrastructuur voor gas, warmte en elektriciteit;
- d) rekening houden met de gemeenschappelijke behoeften van lokale gemeenschappen en meerdere lokale of regionale bestuurlijke eenheden of regio's;
- d bis)* de rol waarden van energiegemeenschappen en andere door de consument gedragen initiatieven die actief kunnen bijdragen aan de uitvoering van lokale verwarmings- en koelingsprojecten;
- d ter)* een strategie bevatten om prioriteit te geven aan mensen die kampen met energiarmede, huishoudens met een laag inkomen, kwetsbare consumenten en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen, zoals bedoeld in artikel 22, waarbij deze strategie vergezeld gaat van een marktanalyse om de behoeften van doelgroepen in kaart te brengen en te begrijpen, en programma's op maat voor te stellen;
- d quater)* inschatten hoe de uitvoering van de vastgestelde beleidslijnen en maatregelen kan worden gefinancierd, en voorzien in financiële mechanismen die consumenten in staat stellen over te stappen op verwarming en koeling op basis van hernieuwbare energie;
- d quinquies)* rekening houden met de betaalbaarheid van energie, de voorzieningszekerheid, de adequaatheid en de veerkracht van het elektriciteitssysteem;
- e) een traject ter verwezenlijking van de in de plannen bepaalde doelstellingen in overeenstemming met klimaatneutraliteit en toezicht op de voortgang van de uitvoering van de vastgestelde beleidslijnen en maatregelen omvatten;
- e bis)* een planningsstrategie ontwikkelen om uiterst efficiënte alternatieven de plaats te laten innemen van oude en inefficiënte verwarmings- en koelingsapparaten in gebouwen van overheidsinstanties, met als doel de uitfasering van fossiele brandstoffen;
- e ter)* potentiële synergieën met de plannen van naburige regionale of lokale autoriteiten beoordelen om gezamenlijke investeringen en kostenefficiëntie aan te moedigen.

De lidstaten zorgen ervoor dat **alle relevante partijen, met inbegrip van publieke en relevante private belanghebbenden**, de gelegenheid krijgen deel te nemen aan de voorbereiding van de verwarmings- en koelingsplannen, de uitgebreide beoordeling en de beleidsinitiatieven en maatregelen.

Daartoe ontwikkelen de lidstaten aanbevelingen ter ondersteuning van de regionale en lokale autoriteiten bij de uitvoering van beleidslijnen en maatregelen op het gebied van energie-efficiënte verwarming en koeling op basis van hernieuwbare energie op regionaal en lokaal niveau, waarbij het vastgestelde potentieel wordt benut. De lidstaten ondersteunen de regionale en lokale autoriteiten zoveel mogelijk met welke middelen dan ook, met inbegrip van regelingen voor financiële en technische ondersteuning. **De lidstaten zorgen ervoor dat de verwarmings- en koelingsplannen worden afgestemd op andere lokale vereisten inzake klimaat-, energie- en milieuplanning, om administratieve lasten voor de lokale en regionale autoriteiten te voorkomen en een doeltreffende uitvoering van de plannen te bevorderen.**

6 bis. De lokale verwarmings- en koelingsplannen kunnen door een groep naburige lokale autoriteiten gezamenlijk worden uitgevoerd, mits de geografische en bestuurlijke context en de verwarmings- en koelingsinfrastructuur daartoe geschikt zijn.

6 ter. De uitvoering van de lokale verwarmings- en koelingsplannen wordt gecontroleerd en beoordeeld door een bevoegde autoriteit. Wanneer de uitvoering op basis van het traject en de monitoring krachtens lid 6, punt e), ontoereikend wordt geacht, stelt de bevoegde autoriteit maatregelen voor om de tekortkomingen in de uitvoering te verhelpen.

Artikel 24

Verwarming en koeling

1. Teneinde de primaire energie-efficiëntie en het aandeel hernieuwbare energie in verwarming en koeling te verhogen, is een efficiënt systeem voor stadsverwarming en -koeling een systeem dat aan de volgende criteria voldoet:

- a) tot en met 31 december 2027: een systeem dat ten minste 50 % hernieuwbare energie, 50 % afvalwarmte, 75 % warmte uit warmtekrachtkoppeling of 50 % uit een combinatie van dergelijke energie en warmte gebruikt **die naar het netwerk gaan**;
- b) vanaf 1 januari 2028: een systeem dat gebruikmaakt van ten minste 50 % hernieuwbare energie, 50 % afvalwarmte, 80 % warmte uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling of van ten minste een combinatie van dergelijke thermische energie die naar het netwerk gaat, waarbij het aandeel hernieuwbare energie ten minste 5 % bedraagt en het totale aandeel hernieuwbare energie, afvalwarmte of warmte uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling ten minste 50 % bedraagt;

Woensdag, 14 september 2022

- c) vanaf 1 januari 2035: een systeem dat ten minste 50 % hernieuwbare energie en afvalwarmte gebruikt, waarbij het aandeel hernieuwbare energie ten minste 20 % bedraagt;
- d) vanaf 1 januari 2045: een systeem dat ten minste 75 % hernieuwbare energie en afvalwarmte gebruikt, waarbij het aandeel hernieuwbare energie ten minste 40 % bedraagt;
- e) vanaf 1 januari 2050: een systeem dat uitsluitend hernieuwbare energie en afvalwarmte gebruikt, waarbij het aandeel hernieuwbare energie ten minste 60 % bedraagt.
- f) **overeenkomstig het beginsel “energie-efficiëntie eerst” mag afvalwarmte een van de andere energiebronnen vervangen wanneer het aandeel afvalwarmte de criteria van de punten c), d) en e) overschrijdt en de afvalwarmte anders verloren zou gaan;**
- g) **er is een beoordeling gemaakt van de maximaal vereiste temperaturen in het distributienetwerk.**

2. De lidstaten zorgen ervoor dat wanneer een systeem voor stadsverwarming en -koeling wordt gebouwd of ingrijpend wordt gerenoveerd, het voldoet aan de criteria van lid 1 die van toepassing zijn op het moment waarop het na de renovatie in gebruik wordt genomen of blijft. Daarnaast zorgen de lidstaten ervoor dat wanneer een systeem voor stadsverwarming en -koeling wordt gebouwd of ingrijpend wordt gerenoveerd, het gebruik van andere fossiele brandstoffen dan aardgas in bestaande warmtebronnen niet toeneemt ten opzichte van het gemiddelde jaarlijkse verbruik over de laatste drie kalenderjaren van volledige exploitatie vóór de renovatie, en dat nieuwe warmtebronnen in dat systeem geen fossiele brandstoffen gebruiken **■**. **De lidstaten zorgen er tevens voor dat de geografische routes van bestaande stadsverwarmings- en -koelingsystemen in kaart worden gebracht en worden bekendgemaakt.**

3. De lidstaten zorgen ervoor dat met ingang van 1 januari 2025, en vervolgens om de vijf jaar, exploitanten van alle bestaande systemen voor stadsverwarming en -koeling met een totale energieoutput van meer dan 5 MW die niet voldoen aan de criteria van lid 1, punten b) tot en met e), een plan opstellen om de primaire energie-efficiëntie en hernieuwbare energie te verhogen **en distributieverliezen te verminderen**. Dat plan omvat maatregelen om te voldoen aan de criteria van lid 1, punten b) tot en met e), en wordt goedgekeurd door de bevoegde autoriteit.

3 bis. De lidstaten zorgen ervoor dat een datacentrum met een totale nominale energie-input van meer dan 100 kW de afvalwarmte of andere toepassingen voor de terugwinning van afvalwarmte gebruikt, tenzij het kan aantonen dat dit technisch of economisch niet haalbaar is overeenkomstig de in lid 4 bedoelde beoordeling.

4. Teneinde de economische haalbaarheid van toenemende energie-efficiëntie bij verwarming en koeling te beoordelen, zorgen de lidstaten ervoor dat er een kosten-batenanalyse overeenkomstig bijlage X wordt uitgevoerd op het niveau van de installatie indien de volgende installaties nieuw gepland of ingrijpend gerenoveerd worden, **en er dus nog geen materiaalkosten zijn gemaakt:**

- a) een installatie voor thermische elektriciteitsopwekking met een gemiddelde jaarlijkse totale energie-input van meer dan 5 MW, teneinde de kosten en baten te berekenen van de werking van de installatie als een hoogrenderende warmtekrachtkoppelinginstallatie;
- b) een industriële installatie met een gemiddelde jaarlijkse totale energie-input van meer dan 5 MW, teneinde het gebruik van de afvalwarmte ter plaatse en daarbuiten te beoordelen;
- c) een dienstvoorziening met een gemiddelde jaarlijkse totale energie-input van meer dan 5 MW, zoals afvalwaterbehandelingsinstallaties en LNG-installaties, teneinde het gebruik van afvalwarmte ter plaatse en daarbuiten te beoordelen;
- d) een datacentrum met een totale nominale energie-input van meer dan **100 kW**, teneinde de **technische haalbaarheid, de kostenefficiëntie, de energie-efficiëntiegevolgen en de plaatselijke vraag naar warmte, met inbegrip van seizoensschommelingen**, te beoordelen van het gebruik van afvalwarmte om aan een economisch gerechtvaardigde vraag te voldoen, en van de aansluiting van die installatie op een stadsverwarmingsnet of een efficiënt/op hernieuwbare energiebronnen gebaseerd stadskoelingsstelsel **of andere toepassingen voor de terugwinning van afvalwarmte**. Bij de analyse wordt rekening gehouden met koelsysteemoplossingen die het mogelijk maken de afvalwarmte op een bruikbaar temperatuurniveau af te voeren of af te vangen met minimale toevoer van extra energie.

De lidstaten zorgen ervoor dat regelgevingsbarrières voor de benutting van afvalwarmte worden weggenomen en voldoende steun wordt verleend voor het gebruik van afvalwarmte indien de in de punten a) tot en met d) genoemde installaties nieuw gepland of gerenoveerd worden. Voor de beoordeling van het gebruik van afvalwarmte ter plaatse voor de toepassing van de punten b) tot en met d) kunnen energie-audits overeenkomstig bijlage VI worden uitgevoerd in plaats van de in dit lid beschreven kosten-batenanalyse.

Woensdag, 14 september 2022

Het aanbrengen van voorzieningen voor de afvang van door een verbrandingsinstallatie geproduceerde koolstofdioxide met het oog op geologische opslag, als bepaald in Richtlijn 2009/31/EG, wordt niet beschouwd als renovatie in de zin van de punten b) en c) van dit lid.

De lidstaten eisen dat de kosten-batenanalyse uitgevoerd wordt in samenwerking met de bedrijven die belast zijn met de exploitatie van de faciliteit.

5. De lidstaten kunnen de volgende installaties van het in lid 4 bepaalde vrijstellen:

- a) de piekverbruik- en de back-up elektriciteitsinstallaties voor de productie van elektriciteit die volgens plan minder dan 1 500 bedrijfsuren per jaar in bedrijf zijn, als voortschrijdend gemiddelde over een periode van vijf jaar, op basis van een door de lidstaten ingestelde verificatieprocedure die ervoor zorgt dat aan dit uitzonderingscriterium wordt voldaan;
- b) installaties die dichtbij een geologische opslaglocatie moeten liggen waarvoor krachtens Richtlijn 2009/31/EG een vergunning is verleend;
- c) datacentra waarvan de afvalwarmte wordt of zal worden gebruikt in een stadsverwarmingsnet of rechtstreeks voor ruimteverwarming, warm water voor huishoudelijk gebruik of andere toepassingen in het gebouw of de groep gebouwen waar deze zich bevinden, **of andere toepassingen in een relevante zone rond de datacentra**.

De lidstaten kunnen ook drempels bepalen, uitgedrukt in hoeveelheid beschikbare nuttige afvalwarmte, in warmtevraag of in afstand tussen de industriële installaties en de stadsverwarmingsnetten, om individuele installaties vrij te stellen van lid 4, punten c) en d).

De lidstaten delen de krachtens dit lid vastgestelde vrijstellingen aan de Commissie mee.

6. De lidstaten stellen vergunningscriteria als bedoeld in artikel 8 van Richtlijn (EU) 2019/944, of gelijkwaardige toestemmingscriteria vast die:

- a) rekening houden met het resultaat van de uitgebreide beoordeling als bedoeld in artikel 23, lid 1;
- b) ervoor zorgen dat aan de voorschriften van lid 4 wordt voldaan;
- c) rekening houden met het resultaat van de in lid 4 bedoelde kosten-batenanalyse.

7. De lidstaten kunnen individuele installaties vrijstellen van het voorschrift om als gevolg van de in lid 6 bedoelde vergunnings- en toestemmingscriteria, opties toe te passen waarvan de baten hoger zijn dan de kosten, als daarvoor wettelijke, eigendomsrechtelijke of financiële redenen bestaan. In die gevallen doet de betrokken lidstaat binnen drie maanden een met redenen omklede kennisgeving van het besluit aan de Commissie toekomen. De Commissie kan advies uitbrengen over de kennisgeving binnen drie maanden na ontvangst ervan.

8. De leden 4, 5, 6 en 7 van dit artikel zijn van toepassing op installaties die vallen onder Richtlijn 2010/75/EU, onverminderd de voorschriften van die richtlijn.

9. De lidstaten verzamelen informatie over kosten-batenanalyses die overeenkomstig lid 4, punten a), b), c) en d), van dit artikel zijn uitgevoerd. Die informatie bevat ten minste de gegevens over de beschikbare hoeveelheden warmte en warmteparameters, het aantal geplande bedrijfsuren per jaar en de geografische ligging van de locaties. Die gegevens worden bekendgemaakt met inachtneming van de potentiële gevoeligheid ervan.

10. Op basis van de in punt f) van bijlage III bedoelde geharmoniseerde rendementsreferentiewaarden zorgen de lidstaten ervoor dat de oorsprong van elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling kan worden gegarandeerd volgens objectieve, transparante en niet-discriminerende criteria, die door elke lidstaat worden vastgelegd. Zij zorgen ervoor dat deze garantie van oorsprong voldoet aan de eisen van bijlage XI en ten minste de gegevens vermeld in die bijlage. De garanties van oorsprong worden door de lidstaten wederzijds erkend, uitsluitend als bewijs van de in dit lid genoemde gegevens. De erkenning van een garantie van oorsprong als bewijs kan uitsluitend op objectieve, transparante en niet-discriminerende gronden, met name met het oog op fraudepreventie, worden geweigerd. De betrokken lidstaten stellen de Commissie in kennis van dergelijke weigering en de bijbehorende motivering. Indien de erkenning van een garantie van oorsprong wordt geweigerd, kan de Commissie een besluit vaststellen waarbij de weigerende partij wordt verplicht de garantie van oorsprong te erkennen, in het bijzonder met betrekking tot de objectieve, transparante en niet-discriminerende gronden waarop de erkenning berust.

Woensdag, 14 september 2022

De Commissie is bevoegd om bij gedelegeerde handeling, overeenkomstig artikel 31 van deze richtlijn, de geharmoniseerde rendementsreferentiewaarden die bij Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/2402 zijn vastgesteld, te herzien ⁽⁶⁸⁾.

11. De lidstaten zorgen ervoor dat alle beschikbare steun voor warmtekrachtkoppeling betrekking heeft op elektriciteit die wordt geproduceerd door hoogrenderende warmtekrachtkoppeling en dat afvalwarmte effectief wordt gebruikt om primaire energie te besparen. Overheidssteun voor warmtekrachtkoppeling, de opwekking van stadsverwarming en stadsverwarmingsnetwerken is in voorkomend geval onderworpen aan de regels inzake staatssteun.

Artikel 25

Omzetting, transport en distributie van energie

1. De nationale energiereguleringsinstanties passen het beginsel “energie-efficiëntie eerst” overeenkomstig artikel 3 van deze richtlijn toe bij de uitvoering van de in Richtlijnen (EU) 2019/944 en 2009/73/EG omschreven taken met betrekking tot hun beslissingen betreffende het beheer van gas- en elektriciteitsinfrastructuur, waaronder hun beslissingen over nettarieven, **zonder afbreuk te doen aan de beginselen van non-discriminatie en kosteneffectiviteit. Naast het beginsel “energie-efficiëntie eerst” houden de nationale regelgevende instanties voor energie rekening met kostenefficiëntie, systeemefficiëntie en voorzieningszekerheid, en nemen zij een levenscyclusbenadering aan waarbij de klimaatdoelstellingen en duurzaamheid van de Unie worden gewaarborgd.**

2. De lidstaten zorgen ervoor dat de beheerders van transmissie- en distributiesystemen voor gas en elektriciteit het beginsel “energie-efficiëntie eerst” overeenkomstig artikel 3 van deze richtlijn **en in overeenstemming met de klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen van de Unie** toepassen in hun besluiten inzake netplanning, netontwikkeling en investeringen. **Flexibiliteit aan de vraagzijde is een centraal onderdeel van de beoordeling van netplanning en -beheer.** Met inachtneming van de voorzieningszekerheid en de marktintegratie zorgen de lidstaten ervoor dat de transmissiesysteembeheerders en distributiesysteembeheerders **investeren in toekomstbestendige activa om bij te dragen aan de beperking van de klimaatverandering. De nationale reguleringsinstanties kunnen in nauwe samenwerking met de transmissiesysteembeheerders en distributiesysteembeheerders, die belangrijke technische deskundigheid kunnen delen, methoden en richtsnoeren verstrekken voor het beoordelen van alternatieven in de kosten-batenanalyse, rekening houdend met bredere voordelen, en voor het verifiëren van de toepassing van het beginsel “energie-efficiëntie eerst” door de transmissiesysteembeheerders of distributiesysteembeheerders bij de goedkeuring, verificatie of monitoring van de door de transmissiesysteembeheerders of distributiesysteembeheerders ingediende projecten.**

3. De lidstaten zorgen ervoor dat transmissie- en distributiesysteembeheerders **het totale volume van netverliezen met betrekking tot het door hen geëxploiteerde net controleren en kwantificeren**, en dat zij kosteneffectieve maatregelen treffen om **de efficiëntie van het net te verhogen en de vereiste ontwikkeling van infrastructuur ter hand te nemen, alsook de verliezen als gevolg van intensievere elektrificatie aan zowel de vraag- als aan de productiezijde.** De transmissie- en distributiesysteembeheerders stellen de nationale energiereguleringsinstantie in kennis van deze maatregelen **. De lidstaten zorgen ervoor dat transmissie- en distributienetbeheerders maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie beoordelen met betrekking tot hun bestaande transmissie- of distributiesystemen voor gas of elektriciteit en de energie-efficiëntie bij het ontwerp en de exploitatie van de infrastructuur verbeteren, met name waar het gaat om de invoering van slimme netwerken.** De lidstaten moedigen de transmissie- en distributiesysteembeheerders door middel van op stimulansen gebaseerde regelgeving aan innovatieve oplossingen te ontwikkelen om de **efficiëntie en duurzaamheid, met inbegrip van de energie-efficiëntie, van bestaande en toekomstige systemen te verbeteren.**

4. De nationale energiereguleringsinstanties nemen in hun jaarverslag overeenkomstig artikel 59, lid 1, punt i), van Richtlijn (EU) 2019/944 en overeenkomstig artikel 41 van Richtlijn 2009/73/EG een specifiek hoofdstuk op over de vooruitgang die is geboekt bij de verbetering van de energie-efficiëntie met betrekking tot het beheer van de gas- en elektriciteitsinfrastructuur. In deze verslagen verstrekken de nationale energiereguleringsinstanties een beoordeling van de **algehele efficiëntie** bij het beheer van de gas- en elektriciteitsinfrastructuur, de door de transmissie- en distributienetbeheerders uitgevoerde maatregelen en, indien van toepassing, aanbevelingen voor verbeteringen van de energie-efficiëntie, **waaronder kostenefficiënte alternatieven die het piekverbruik en het algemene elektriciteitsverbruik verminderen.**

5. De lidstaten zorgen ervoor dat, wat elektriciteit betreft, netregulering en nettarieven voldoen aan de criteria van bijlage XII en recht doen aan de richtsnoeren en codes die zijn opgesteld overeenkomstig Verordening (EU) 2019/943.

⁽⁶⁸⁾ Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/2402 van de Commissie van 12 oktober 2015 tot herziening van geharmoniseerde rendementsreferentiewaarden voor de gescheiden productie van elektriciteit en warmte overeenkomstig Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Uitvoeringsbesluit 2011/877/EU van de Commissie (PB L 333 van 19.12.2015, blz. 54).

Woensdag, 14 september 2022

6. De lidstaten kunnen onderdelen van regelingen en tariefstructuren met een sociale doelstelling voor netgebonden energietransport en -distributie toestaan, mits de versturende effecten voor het transport- en distributienet tot het nodige minimum beperkt blijven en niet onevenredig zijn ten opzichte van de sociale doelstelling.
7. De nationale reguleringsinstanties heffen de prikkels in de transport- en distributietarieven op die de energie-efficiëntie **en vraagrespons** aantasten bij de productie, het transport, de distributie en de levering van elektriciteit en gas. **De lidstaten garanderen efficiëntie bij het ontwerp van infrastructuur en het beheer van bestaande infrastructuur en zorgen er in het kader van Richtlijn (EU) 2019/944 voor dat de tarieven leveranciers in staat stellen de participatie van afnemers aan systeemefficiëntie te verhogen.**
8. De transmissiesysteembeheerders en distributiesysteembeheerders voldoen aan de voorschriften van bijlage XII.
9. Indien nodig kunnen de nationale reguleringsinstanties de transmissiesysteembeheerders en distributiesysteembeheerders ertoe verplichten om de vestiging van hoogrenderende warmtekrachtkoppeling dichtbij het gebied van de warmtevraag aan te moedigen door de aansluitingskosten en de kosten voor systeemgebruik te verlagen.
10. De lidstaten kunnen producenten van hoogrenderende warmtekrachtkoppeling die aansluiting op het net wensen, toestaan een openbare aanbesteding voor de aansluitingswerkzaamheden uit te schrijven.
11. Bij de rapportage krachtens Richtlijn 2010/75/EU overwegen de lidstaten, onverminderd artikel 9, lid 2, van die richtlijn, informatie te verschaffen over het energie-efficiëntieniveau van installaties die brandstof stoken met een totaal nominaal thermisch ingangsvermogen van 50 MW of meer, in aanmerking nemend de relevante beste beschikbare technieken die in overeenstemming met Richtlijn 2010/75/EU.

HOOFDSTUK VI HORIZONTALE BEPALINGEN

Artikel 26

Beschikbaarheid van regelingen voor kwalificatie, accreditatie en certificering

1. De lidstaten zorgen ervoor dat werknemers op het gebied van energie-efficiëntie over de nodige bekwaamheid beschikken in overeenstemming met de marktbehoeften. De lidstaten zorgen er in nauwe samenwerking met de sociale partners voor dat certificerings- en/of gelijkwaardige kwalificatieregelingen, waar nodig met inbegrip van passende opleidingsprogramma's, beschikbaar zijn voor werknemers op het gebied van energie-efficiëntie, met inbegrip van aanbieders van energiediensten, aanbieders van energie-audits, energiebeheerders, onafhankelijke deskundigen en installateurs van onderdelen van gebouwen overeenkomstig Richtlijn 2010/31/EU, en dat deze regelingen en programma's betrouwbaar zijn en bijdragen tot de nationale energie-efficiëntiedoelstellingen en de algemene EU-doelstellingen inzake decarbonisatie.

Aanbieders van certificerings- en/of gelijkwaardige kwalificatieregelingen, waar nodig met inbegrip van passende opleidingsprogramma's, worden geaccrediteerd overeenkomstig Verordening (EG) nr. 765/2008⁽⁶⁹⁾.

1 bis. *De lidstaten bevorderen certificerings-, opleidings- en onderwijsprogramma's, zodat werknemers op het gebied van energie-efficiëntie over de nodige bekwaamheid beschikken in overeenstemming met de marktbehoeften. De lidstaten treffen maatregelen ter stimulering van de deelname aan dergelijke programma's, met name door kmo's en zelfstandigen. Uiterlijk op... [12 maanden na de datum van inwerkingtreding van deze richtlijn] organiseert de Commissie een campagne in de hele Unie om meer mensen te motiveren voor beroepen op het gebied van energie-efficiëntie en om gelijke toegang voor vrouwen te waarborgen.*

1 ter. *Uiterlijk op... [12 maanden na de datum van inwerkingtreding van deze richtlijn] richt de Commissie een centraal toegangspatform op voor steun en uitwisseling van kennis teneinde voor voldoende gekwalificeerde professionals te zorgen om de klimaat- en energiedoelstellingen van de EU te kunnen halen. Het platform brengt de lidstaten, de sociale partners, onderwijsinstellingen, de academische wereld en andere relevante belanghebbenden bijeen om optimale werkmethode te stimuleren en te bevorderen teneinde te zorgen voor meer professionals op het gebied van energie-efficiëntie en voor om- of bijscholing van bestaande professionals om aan de marktbehoeften te voldoen.*

⁽⁶⁹⁾ Verordening (EG) nr. 765/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 9 juli 2008 tot vaststelling van de eisen inzake accreditatie en markttoezicht betreffende het verhandelen van producten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 339/93 (PB L 218 van 13.8.2008, blz. 30).

Woensdag, 14 september 2022

2. De lidstaten zorgen ervoor dat nationale certificerings- of gelijkwaardige kwalificatieregelingen, waar nodig met inbegrip van opleidingsprogramma's, **gebaseerd zijn op** bestaande Europese of internationale normen.

3. De lidstaten maken de in lid 1 bedoelde certificerings- of gelijkwaardige kwalificatieregelingen of passende opleidingsprogramma's publiek toegankelijk en werken onderling en met de Commissie samen om de regelingen te vergelijken en te erkennen.

De lidstaten nemen passende maatregelen om de consument te attenderen op de beschikbaarheid van de regelingen in overeenstemming met artikel 27, lid 1.

4. De lidstaten beoordelen uiterlijk op 31 december 2024 en vervolgens om de **twee** jaar of de regelingen het vereiste bekwaamheidsniveau **en genderevenwicht** waarborgen voor leveranciers van energiediensten, energie-auditors, energie-beheerders, onafhankelijke deskundigen en installateurs van onderdelen van gebouwen overeenkomstig Richtlijn 2010/31/EU. **Zij beoordelen ook de kloof tussen het aantal beschikbare en benodigde professionals.** Zij maken de beoordeling en de aanbevelingen daarvan openbaar.

Artikel 27

Energiediensten

1. De lidstaten bevorderen de markt voor energiediensten en de toegang ertoe voor kmo's door duidelijke en toegankelijke informatie te verspreiden over

- a) de beschikbare energiecontracten en de in deze contracten op te nemen bepalingen, om energiebesparingen en de rechten van de eindafnemer te waarborgen;
- b) financieringsinstrumenten, stimuli, subsidies, revolverende fondsen, garanties, verzekeringsregelingen, en leningen om projecten met betrekking tot energie-efficiëntiediensten te ondersteunen;
- c) beschikbare gekwalificeerde en/of gecertificeerde aanbieders van energiediensten en hun kwalificaties en/of certificeringen overeenkomstig artikel 26;
- d) beschikbare monitoring- en verificatiemethoden en regelingen voor kwaliteitscontrole.

2. De lidstaten moedigen de ontwikkeling aan van, waar nodig, op Europese of internationale normen gebaseerde kwaliteitslabels, onder meer door branche-organisaties;

3. De lidstaten stellen een lijst publiek beschikbaar van beschikbare aanbieders van energiediensten die gekwalificeerd en/of gecertificeerd zijn alsmede hun kwalificaties en/of certificeringen overeenkomstig artikel 26, en actualiseren deze regelmatig, of bieden een interface aan waarop aanbieders van energiediensten informatie kunnen verstrekken.

4. De lidstaten **zorgen ervoor dat** overheidsinstanties energieprestatiecontracten gebruiken voor renovaties van grote gebouwen, voor zover dit haalbaar is. Voor renovaties van grote, niet voor bewoning bestemde gebouwen **en van gebouwen die een sociale functie hebben** met een bruikbare vloeroppervlakte van meer dan 500 m² zorgen de lidstaten ervoor dat overheidsinstanties nagaan of het gebruik van energieprestatiecontracten **en andere op prestaties gebaseerde energiediensten** haalbaar is.

De lidstaten kunnen overheidsinstanties aanmoedigen energieprestatiecontracten met uitgebreide energiediensten, inclusief vraagrespons en opslag, te combineren, **teneinde energiebesparingen te waarborgen en de behaalde resultaten in de loop van de tijd te handhaven door middel van permanente monitoring, doeltreffende exploitatie en onderhoud.**

5. De lidstaten steunen de overheidssector bij het ingaan op offertes voor energiediensten, in het bijzonder voor renovatie van gebouwen, door:

- a) modelcontracten voor de aanbesteding van energieprestaties ter beschikking te stellen die ten minste de in bijlage XIII genoemde elementen omvatten en rekening houden met de bestaande Europese en internationale normen, beschikbare aanbestedingsrichtsnoeren en de praktijkgids van Eurostat voor de statistische behandeling van energieprestatiecontracten in overheidsrekeningen;
- b) informatie over beste praktijken voor energieprestatiecontracten ter beschikking te stellen, waaronder, indien voorhanden, een kosten-batenanalyse op basis van een levenscyclusbenadering;

Woensdag, 14 september 2022

- c) een database van uitgevoerde en lopende projecten voor energieprestatiecontracten **te bevorderen en** openbaar te maken waarin de verwachte en bereikte energiebesparingen zijn opgenomen.
6. De lidstaten ondersteunen de goede werking van de markt voor energiediensten door de volgende maatregelen te nemen:
- a) het aanwijzen en bekendmaken van de contactpunten waar eindafnemers de in lid 1 bedoelde informatie kunnen verkrijgen;
- b) het wegnemen van de regelgevende en niet-regelgevende belemmeringen op het gebruik van energieprestatiecontracten en andere modellen voor energie-efficiëntiediensten voor de bepaling en/of uitvoering van energiebesparingsmaatregelen;
- c) het opzetten en bevorderen van de rol van adviesorganen, **ESCO's** en onafhankelijke tussenpersonen op de markt, met inbegrip van **centrale informatiepunten** of soortgelijke ondersteuningsmechanismen om de marktontwikkeling aan de vraag- en aanbodzijde te stimuleren, en het openbaar toegankelijk maken van informatie over deze steunmechanismen voor marktdeelnemers.
7. Ter ondersteuning van de goede werking van de markt voor energiediensten kunnen de lidstaten een individueel mechanisme instellen of een ombudspersoon aanwijzen om te zorgen voor een efficiënte afhandeling van klachten en buitengerechtelijke beslechting van geschillen die voortvloeien uit energiediensten- en energieprestatiecontracten.
8. De lidstaten zorgen ervoor dat energiedistributeurs, distributiesysteembeheerders en detailhandelaars in energie zich onthouden van activiteiten die een belemmering kunnen vormen voor de vraag naar en de levering van energiediensten of maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, of die de ontwikkeling van de markt voor dergelijke diensten of maatregelen in de weg staan, waaronder markt afscherming of misbruik van machtspositie.

Artikel 28

Nationaal fonds voor energie-efficiëntie, financiering en technische ondersteuning

1. Onverminderd de artikelen 107 en 108 VWEU faciliteren de lidstaten de oprichting van financieringsfaciliteiten of het gebruik van bestaande faciliteiten met het oog op maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, opdat de voordelen van meerdere financieringsstromen maximaal worden benut, alsook de combinatie van subsidies, financieringsinstrumenten en technische bijstand.
2. De Commissie helpt de lidstaten in voorkomend geval, rechtstreeks of via de Europese financiële instellingen, bij het opzetten van financieringsfaciliteiten en faciliteiten voor projectontwikkelingsbijstand op nationaal, regionaal of lokaal niveau met het oog op het vergroten van de investeringen in energie-efficiëntie in verschillende sectoren, alsook bij het beschermen en slagvaardig maken van kwetsbare afnemers, mensen die met energiearmoede kampen en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen, onder meer door de integratie van een gelijkheidsperspectief zodat niemand aan zijn lot wordt overgelaten.
3. De lidstaten nemen maatregelen om ervoor te zorgen dat kredietverleningsproducten op het gebied van energie-efficiëntie, zoals groene hypotheekleningen en groene leningen, gedekt en ongedekt, op ruime schaal en op niet-discriminerende wijze door financiële instellingen worden aangeboden en zichtbaar en toegankelijk zijn voor consumenten. De lidstaten nemen maatregelen om de tenuitvoerlegging van financieringsregelingen via de energierekening of via de voorheffing te vergemakkelijken. De lidstaten zorgen ervoor dat informatie wordt verstrekt aan banken en andere financiële instellingen over de mogelijkheden om deel te nemen aan de financiering van maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie, onder meer door de oprichting van publiek-private partnerschappen.

3 bis. *Onverminderd de artikelen 107 en 108 VWEU stellen de lidstaten financiële steunregelingen vast met het oog op bevordering van de toepassing van maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie van nieuwe systemen of ter bevordering van de ingrijpende renovatie van individuele en stadsverwarmings- en stadskoelingsystemen en de vervanging van oude en inefficiënte verwarmings- en koelingsapparatuur door uiterst efficiënte alternatieven.*

De lidstaten faciliteren de organisatie van lokale deskundigheid en technische bijstand met het oog op het verstrekken van advies over optimale praktijken met betrekking tot het koolstofvrij maken van lokale stadsverwarming en -koeling, bijvoorbeeld over het verkrijgen van toegang tot lokaal lopende projecten en specifieke financiële steun.

Woensdag, 14 september 2022

4. De Commissie faciliteert de uitwisseling van beste praktijken tussen de bevoegde nationale of regionale overheden of organen, bijvoorbeeld door middel van jaarlijkse bijeenkomsten van de regelgevende organen, openbare databanken met informatie over de uitvoering van maatregelen door de lidstaten, en landenvergelijkingen.

5. Om particuliere financiering voor energie-efficiëntiemaatregelen en energierenovaties aan te boren **teneinde bij te dragen aan het verwezenlijken van de energie-efficiëntiestreefcijfers van de Unie en van de nationale bijdragen overeenkomstig artikel 4 van deze Richtlijn en van de doelstellingen van** Richtlijn 2010/31/EU, voert de Commissie een dialoog met zowel publieke als particuliere financiële instellingen, **alsook met specifieke sectoren zoals de vervoerssector, de ICT-sector en de bouwsector**, om in kaart te brengen welke **behoeften er zijn en welke** acties zij eventueel kan ondernemen.

6. De in lid 5 bedoelde acties omvatten de volgende elementen:

a) het mobiliseren van investeringen in energie-efficiëntie door de bredere effecten van energiebesparing in aanmerking te nemen; en

a bis) het faciliteren van de tenuitvoerlegging van specifieke financiële instrumenten voor energie-efficiëntie en financieringsregelingen op grote schaal die door financiële instellingen worden opgezet;

b) het zorgen voor betere prestatiegegevens voor energie en financiering door:

i) verder te onderzoeken hoe investeringen in energie-efficiëntie de onderliggende waarde van activa verbeteren;

ii) het ondersteunen van studies ter beoordeling van de tegeldemaking van de niet-energetische voordelen van investeringen in energie-efficiëntie.

7. Met het oog op het mobiliseren van particuliere financiering van maatregelen voor energie-efficiëntie en energierenovatie moeten de lidstaten bij de uitvoering van deze richtlijn:

a) nagaan hoe beter gebruik kan worden gemaakt van **energiebeheersystemen en** energie-audits uit hoofde van artikel 11 om de besluitvorming te beïnvloeden;

b) optimaal gebruikmaken van de mogelijkheden en instrumenten die uit de begroting van de Unie beschikbaar worden gesteld en die worden voorgesteld in het initiatief “slimme financiering voor slimme gebouwen” en in de mededeling van de Commissie over de “renovatiegolf”.

8. De Commissie verschaft uiterlijk op 31 december 2024 richtsnoeren aan de lidstaten en de marktdeelnemers over het aanboren van particuliere investeringen.

De richtsnoeren hebben tot doel de lidstaten en de marktdeelnemers te helpen bij de ontwikkeling en uitvoering van hun investeringen in energie-efficiëntie in de verschillende programma's van de Unie, en in de richtsnoeren zullen passende financiële mechanismen en oplossingen worden voorgesteld, met een combinatie van subsidies, financieringsinstrumenten en projectontwikkelingsbijstand, om bestaande initiatieven op te schalen en de financiering van de Unie als katalysator te gebruiken om particuliere financiering aan te trekken.

9. **Uiterlijk op... [datum van omzetting] kunnen** de lidstaten een nationaal fonds voor energie-efficiëntie oprichten. Doel van **het nationaal fonds voor energie-efficiëntie** is de uitvoering van energie-efficiëntiemaatregelen **ter ondersteuning van de nationale bijdragen van de lidstaten overeenkomstig artikel 4, lid 2. Het nationaal fonds voor energie-efficiëntie kan worden opgericht als een specifiek fonds binnen een reeds bestaande nationale faciliteit ter bevordering van kapitaalinvesteringen.**

De lidstaten ontwikkelen binnen hun nationaal fonds voor energie-efficiëntie financieringsinstrumenten, met inbegrip van overheidsgaranties, om te zorgen voor een toename van de aanwending van particuliere investeringen voor energie-efficiëntie en van de in lid 3 van dit artikel bedoelde kredietverleningsproducten op het gebied van energie-efficiëntie en innovatieve regelingen. Op grond van artikel 8, lid 3, en artikel 22 **ondersteunt het nationaal fonds voor energie-efficiëntie de uitvoering van maatregelen prioritair** ten gunste van kwetsbare afnemers, mensen die met energiearmoede kampen en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen. **Deze steun omvat financiering voor energie-efficiëntiemaatregelen voor kmo's, teneinde particuliere financiering voor kmo's te stimuleren en te benutten, en zodoende bij te dragen aan** de uitvoering van nationale maatregelen op het gebied van energie-efficiëntie om de lidstaten te ondersteunen bij de verwezenlijking van hun nationale energie-efficiëntiebijdragen en hun indicatieve trajecten als bedoeld in artikel 4, lid 2. [Het **nationaal** fonds voor energie-efficiëntie kan worden gefinancierd met inkomsten uit de veilingen van emissierechten in het kader van het EU-emissiehandelssysteem voor de gebouwen- en vervoerssector.]

Woensdag, 14 september 2022

10. De lidstaten kunnen toestaan dat overheidsinstanties voldoen aan de verplichtingen van artikel 6, lid 1, door middel van jaarlijkse storting in het nationaal fonds voor energie-efficiëntie van een bedrag dat gelijk is aan de investeringen die nodig zijn om aan die verplichtingen te voldoen.

11. De lidstaten kunnen toestaan dat de aan verplichtingen gebonden partijen voldoen aan hun verplichtingen krachtens artikel 8, leden 1 en 4, door jaarlijks in het nationaal fonds voor energie-efficiëntie een bedrag te storten dat gelijk is aan de investeringen die nodig zijn om aan die verplichtingen te voldoen.

12. De lidstaten kunnen hun inkomsten uit de jaarlijkse emissieruimten op grond van Beschikking nr. 406/2009/EG gebruiken voor de ontwikkeling van innovatieve financieringsoplossingen ter verbetering van de energie-efficiëntie.

12 bis. *De Commissie beoordeelt de doeltreffendheid en efficiëntie van de in de lidstaten ten uitvoer gelegde investeringsmaatregelen voor energie-efficiëntie alsook de mate waarin die maatregelen kunnen leiden tot een toename van de aanwending van particuliere investeringen voor energie-efficiëntie, waarbij zij tevens rekening houdt met de behoefte aan overheidsfinancieringen zoals vermeld in de nationale energie- en klimaatplannen. De Commissie gaat na of een energie-efficiëntiemechanisme op Unieniveau, met als doel een EU-garantie, technische bijstand — met inbegrip van centrale informatiepunten — en bijbehorende subsidies te verstrekken om de tenuitvoerlegging van financieringsinstrumenten en financierings- en steunregelingen op nationaal niveau mogelijk te maken, op kosteneffectieve wijze de verwezenlijking van de energie-efficiëntie- en klimaatdoelstellingen van de Unie kan ondersteunen, en stelt in voorkomend geval de oprichting van een dergelijk fonds voor.*

In dit verband legt de Commissie uiterlijk op ... [30 maart 2024] aan het Europees Parlement en de Raad een verslag voor, in voorkomend geval samen met een wetgevingsvoorstel.

12 ter. *De lidstaten brengen uiterlijk op ... [15 maart 2025] en vervolgens om de twee jaar verslag uit aan de Commissie in het kader van hun geïntegreerde nationale voortgangsverslagen over energie en klimaat overeenkomstig de artikelen 17 en 21 van Verordening (EU) 2018/1999, over de volgende gegevens:*

- a) *een raming van het volume aan publieke en particuliere investeringen in energie-efficiëntie, met inbegrip van investeringen via energieprestatiecontracten en de hefboomfactor die wordt gerealiseerd door overheidsfinanciering ter ondersteuning van energie-efficiëntiemaatregelen;*
- b) *het volume aan energie-efficiëntiekredietproducten, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen gedekte en ongedekte kredietverleningproducten;*
- c) *nationale financieringsprogramma's om de aanwending van energie-efficiëntie en beste praktijken te doen toenemen, en innovatieve financieringsregelingen voor energie-efficiëntie.*

Om de opstelling van het verslag te vergemakkelijken, verstrekt de Commissie de lidstaten uiterlijk op ... [15 maart 2024] een gemeenschappelijk model. De lidstaten voegen een bijlage bij hun geïntegreerde nationale voortgangsverslagen over energie en klimaat, opgesteld overeenkomstig dit model.

Artikel 29

Conversiefactoren en primaire-energiefactoren

1. Voor de vergelijking van energiebesparingen en de omzetting naar een vergelijkbare eenheid, worden de in bijlage VI van Uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066 van de Commissie⁽⁷⁰⁾ vermelde netto calorische waarden en de in lid 2 vermelde primaire-energiefactoren toegepast, tenzij het gebruik van andere waarden of factoren kan worden gerechtvaardigd.

2. Een primaire-energiefactor is van toepassing wanneer de energiebesparing wordt berekend in termen van primaire energie aan de hand van een benadering van onderaf gebaseerd op eindenergieverbruik.

3. Voor besparingen in kWh elektriciteit passen de lidstaten een coëfficiënt toe teneinde de daaruit voortvloeiende besparingen op het primaire energieverbruik nauwkeurig te berekenen. De lidstaten passen een standaardcoëfficiënt van 2,1 toe, tenzij zij gebruikmaken van hun discretionaire bevoegdheid om een andere coëfficiënt vast te stellen op basis van gerechtvaardigde nationale omstandigheden.

⁽⁷⁰⁾ Uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066 van de Commissie van 19 december 2018 inzake de monitoring en rapportage van de emissies van broeikasgassen overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 601/2012 van de Commissie (PB L 334 van 31.12.2018, blz. 1).

Woensdag, 14 september 2022

4. Voor besparingen in kWh van andere energiedragers passen de lidstaten een coëfficiënt toe teneinde de daaruit voortvloeiende besparingen op het primaire energieverbruik nauwkeurig te berekenen.
5. Wanneer de lidstaten hun eigen coëfficiënt voor een standaardwaarde overeenkomstig deze richtlijn vaststellen, doen zij dit volgens een transparante methode op grond van nationale **of plaatselijke** omstandigheden die van invloed zijn op het primaire energieverbruik. Deze omstandigheden moeten worden onderbouwd, verifieerbaar zijn en uitgaan van objectieve en niet-discriminerende criteria.
6. Indien de lidstaten een eigen coëfficiënt vaststellen, houden zij rekening met hun elektriciteitsmix die is opgenomen in de actualisering van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen en in de daaropvolgende geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen die aan de Commissie moeten worden meegedeeld overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999. Indien zij afwijken van de standaardwaarde, stellen de lidstaten de Commissie in de actualisering van hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen en daaropvolgende geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999 in kennis van de coëfficiënt die zij gebruiken, alsook van de berekeningsmethode en de onderliggende gegevens.
7. Uiterlijk op 25 december 2022 en daarna elke 4 jaar, herziet de Commissie de standaardcoëfficiënt op basis van werkelijk waargenomen gegevens. Bij die herziening wordt rekening gehouden met de gevolgen ervan voor andere wetgeving van de Unie, zoals Richtlijn 2009/125/EG en Verordening (EU) 2017/1369. **De methode wordt regelmatig opnieuw beoordeeld om te waarborgen dat de energiebesparingen tot het hoogste niveau van broeikasgasemissiereducties leiden en tegelijkertijd bijdragen aan de uitfasering van fossiele brandstoffen.**

HOOFDSTUK VII

SLOTBEPALINGEN

Artikel 30

Sancties

De lidstaten bepalen welke sancties van toepassing zijn indien de krachtens deze richtlijn vastgestelde nationale bepalingen niet worden nagekomen, en nemen alle nodige maatregelen om de toepassing ervan te garanderen. De sancties moeten doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn. De lidstaten stellen de Commissie uiterlijk op [datum van omzetting] in kennis van die bepalingen en stellen haar onverwijld in kennis van eventuele latere wijzigingen.

Artikel 31

Gedelegeerde handelingen

1. De Commissie is bevoegd overeenkomstig artikel 32 gedelegeerde handelingen vast te stellen betreffende de herziening van de in artikel 24, lid 10, tweede alinea, bedoelde geharmoniseerde rendementsreferentiewaarden.
2. De Commissie is bevoegd om overeenkomstig artikel 32 gedelegeerde handelingen vast te stellen ter wijziging of aanvulling van deze richtlijn door de waarden, berekeningsmethoden, de standaard primaire-energiecoëfficiënten en de eisen waarnaar wordt verwezen in artikel 29 en de bijlagen II, III, V, VII tot en met XI, en XIII aan te passen aan de technische vooruitgang.
3. De Commissie is bevoegd om overeenkomstig artikel 32 gedelegeerde handelingen tot wijziging of aanvulling van deze richtlijn vast te stellen door, na raadpleging van de betrokken belanghebbenden, een gemeenschappelijke Unieregeling voor de beoordeling van de duurzaamheid van datacentra op haar grondgebied vast te stellen, **zulks binnen een maand na inwerkingtreding van de richtlijn**. In de regeling worden duurzaamheidsindicatoren voor datacentra gedefinieerd en worden, overeenkomstig artikel 11 bis van deze richtlijn, de minimumdrempels voor een aanzienlijk energieverbruik vastgesteld en worden de kernindicatoren en de methode voor het meten daarvan vastgesteld.

Artikel 32

Uitoefening van de bevoegdheidsdelegatie

1. De bevoegdheid om gedelegeerde handelingen vast te stellen, wordt aan de Commissie toegekend onder de in dit artikel neergelegde voorwaarden.

Woensdag, 14 september 2022

2. De in artikel 31 bedoelde bevoegdheid om gedelegeerde handelingen vast te stellen, wordt aan de Commissie toegekend voor een termijn van vijf jaar met ingang van [datum van bekendmaking in PB]. De Commissie stelt uiterlijk negen maanden voor het einde van de termijn van vijf jaar een verslag op over de bevoegdheidsdelegatie. De bevoegdheidsdelegatie wordt stilzwijgend met termijnen van dezelfde duur verlengd, tenzij het Europees Parlement of de Raad zich uiterlijk drie maanden voor het einde van elke termijn tegen deze verlenging verzet.
3. Het Europees Parlement of de Raad kan de in artikel 31 bedoelde bevoegdheidsdelegatie te allen tijde intrekken. Het besluit tot intrekking beëindigt de delegatie van de in dat besluit genoemde bevoegdheid. Het wordt van kracht op de dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie* of op een daarin genoemde latere datum. Het laat de geldigheid van de reeds van kracht zijnde gedelegeerde handelingen onverlet.
4. Vóór de vaststelling van een gedelegeerde handeling raadpleegt de Commissie de door elke lidstaat aangewezen deskundigen overeenkomstig de beginselen die zijn neergelegd in het Interinstitutioneel Akkoord van 13 april 2016 over beter wetgeven.
5. Zodra de Commissie een gedelegeerde handeling heeft vastgesteld, doet zij daarvan gelijktijdig kennisgeving aan het Europees Parlement en de Raad.
6. Een overeenkomstig artikel 31 vastgestelde gedelegeerde handeling treedt alleen in werking indien het Europees Parlement noch de Raad daartegen binnen een termijn van twee maanden na de kennisgeving van die handeling aan het Europees Parlement en de Raad bezwaar heeft gemaakt, of indien zowel het Europees Parlement als de Raad vóór het verstrijken van die termijn de Commissie hebben medegedeeld dat zij daartegen geen bezwaar zullen maken. Die termijn wordt op initiatief van het Europees Parlement of de Raad met twee maanden verlengd.

Artikel 33

Toetsing van en toezicht op de uitvoering

1. In het kader van het verslag over de stand van de energie-unie brengt de Commissie verslag uit over de werking van de koolstofmarkt, overeenkomstig artikel 35, lid 1 en lid 2, punt c), van Verordening (EU) 2018/1999 rekening houdend met de gevolgen van de tenuitvoerlegging van deze richtlijn.
2. Uiterlijk op 31 oktober 2025 en vervolgens om de vier jaar evalueert de Commissie de bestaande maatregelen ter verhoging van de energie-efficiëntie en het koolstofvrij maken van verwarming en koeling. Bij de evaluatie wordt rekening gehouden met:
  - a) tendensen op het gebied van energie-efficiëntie en broeikasgasemissies bij verwarming en koeling, met inbegrip van stadsverwarming en -koeling;
  - b) onderlinge verbanden tussen de genomen maatregelen;
  - c) veranderingen in energie-efficiëntie en broeikasgasemissies bij verwarming en koeling;
  - d) bestaande en geplande beleidslijnen en -maatregelen op nationaal en EU-niveau inzake energie-efficiëntie en ter vermindering van broeikasgassen; en
  - e) maatregelen die de lidstaten hebben vermeld in hun uitgebreide beoordelingen uit hoofde van artikel 23, lid 1, van deze richtlijn en aangemeld overeenkomstig artikel 17, lid 1, van Verordening (EU) 2018/1999.

Uiterlijk op de in de eerste alinea genoemde data dient de Commissie bij het Europees Parlement en de Raad een verslag in over deze evaluatie en stelt zij, indien nodig, maatregelen voor om ervoor te zorgen dat de klimaatdoelstreefcijfers van de Unie worden gehaald.

3. De lidstaten leggen jaarlijks vóór 30 april aan de Commissie statistieken voor over de nationale productie van elektriciteit en warmte uit hoog- en laagrenderende warmtekrachtkoppeling, in verhouding tot de totale warmte- en elektriciteitsproductie, berekend volgens de in bijlage II bepaalde methode. Zij leggen de Commissie jaarlijks tevens statistieken voor over het warmte- en elektriciteitsvermogen van warmtekrachtkoppeling en over de brandstoffen voor warmtekrachtkoppeling, alsook over de productie en het vermogen voor stadsverwarming en -koeling in verhouding tot de totale warmte- en elektriciteitsproductie en het totale warmte- en elektriciteitsvermogen. De lidstaten dienen voorts statistieken in over de besparing van primaire energie door warmtekrachtkoppeling in overeenstemming met de in bijlage III bepaalde methode.

Woensdag, 14 september 2022

4. Uiterlijk op 1 januari 2021 voert de Commissie een beoordeling uit van het potentieel voor energie-efficiëntie in de conversie, de transformatie, de transmissie, het vervoer en de opslag van energie, en brengt zij hierover verslag uit aan het Europees Parlement en de Raad. Dat verslag gaat zo nodig vergezeld van wetgevingsvoorstellen.
5. Onder voorbehoud van eventuele wijzigingen in de bepalingen voor de retailmarkt van Richtlijn 2009/73/EG voert de Commissie uiterlijk op 31 december 2021 een beoordeling uit en dient zij een verslag in bij het Europees Parlement en de Raad over de bepalingen inzake meting, facturering en voorlichting van de consument met betrekking tot aardgas, met het doel deze, indien nodig, aan te passen aan de desbetreffende bepalingen voor elektriciteit Richtlijn (EU) 2019/944 teneinde de bescherming van de consument te versterken en de eindgebruikers in staat te stellen meer frequente, duidelijke en actuele informatie over hun verbruik van aardgas te ontvangen en hun energieverbruik te reguleren. Zo spoedig mogelijk na de indiening van dat verslag doet de Commissie indien nodig wetgevingsvoorstellen.
6. De Commissie beoordeelt uiterlijk op 31 oktober 2022 of de Unie haar streefcijfers inzake energie-efficiëntie voor 2020 heeft gehaald.
7. Uiterlijk op 28 februari 2027 en vervolgens om de vijf jaar evalueert de Commissie deze richtlijn en dient zij daarover een verslag in bij het Europees Parlement en de Raad.

In die evaluatie wordt beoordeeld:

- a) de algemene doeltreffendheid van deze richtlijn en de noodzaak het energie-efficiëntiebeleid van de Unie verder aan te passen aan de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs van 2015, en in het licht van de economische en innovatieve ontwikkelingen.
- a bis) een uitgebreide beoordeling van de geaggregeerde macro-economische gevolgen van deze richtlijn, waarbij de nadruk ligt op de gevolgen voor de energiezekerheid van de Unie, de energieprijzen, het zoveel mogelijk terugdringen van energiearmoede, economische groei, concurrentievermogen, het scheppen van banen, mobiliteitskosten en koopkracht van huishoudens;**
- b) de in artikel 4, lid 1, genoemde streefcijfers inzake energie-efficiëntie voor 2030, zodat deze naar boven toe kunnen worden herzien in geval van substantiële kostenverlagingen die het gevolg zijn van economische of technologische ontwikkelingen, of om indien nodig te voldoen aan de internationale verplichtingen van de Unie op het gebied van de overstap naar een koolstofarme economie;
- c) of de lidstaten nieuwe jaarlijkse besparingen blijven behalen overeenkomstig artikel 8, eerste alinea, punt c), voor de periodes van tien jaar na 2030;
- d) of de lidstaten ervoor blijven zorgen dat ten minste 3 % van de totale vloeroppervlakte van verwarmde en/of gekoelde gebouwen die eigendom zijn van overheidsinstanties, jaarlijks wordt gerenoveerd overeenkomstig artikel 6, lid 1, met het oog op de herziening van het renovatiepercentage in dat artikel;
- e) of de lidstaten een deel van de energiebesparingen blijven realiseren ten gunste van kwetsbare afnemers, mensen die met energiearmoede kampen en, in voorkomend geval, mensen die in sociale woningen wonen, overeenkomstig artikel 8, lid 3, voor de periodes van tien jaar na 2030;
- f) of de lidstaten een vermindering van het eindenergieverbruik overeenkomstig artikel 5, lid 1, blijven verwezenlijken.

Dat verslag gaat **vergezeld van een alomvattende beoordeling van de vraag of het noodzakelijk is deze richtlijn ter herzien in het belang van vereenvoudiging van de regelgeving, en**, in voorkomend geval, van voorstellen voor verdere maatregelen. **De Commissie past zich voortdurend aan optimale praktijken met betrekking tot administratieve procedures aan en treft alle maatregelen om de tenuitvoerlegging van deze richtlijn te vereenvoudigen, teneinde de regeldruk tot een minimum te beperken.**

Artikel 34

Comitéprocedure

1. De Commissie wordt bijgestaan door een comité. Dat comité is een comité in de zin van Verordening (EU) nr. 182/2011.
2. Wanneer naar dit lid wordt verwezen, is artikel 4 van Verordening (EU) nr. 182/2011 van toepassing.

Woensdag, 14 september 2022

*Artikel 35***Omzetting**

1. De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om uiterlijk op [...] aan de artikelen [...] en bijlagen [...] [artikelen en bijlage die wezenlijk gewijzigd zijn in vergelijking met de ingetrokken richtlijn] te voldoen.

Zij delen de Commissie de tekst van die bepalingen onmiddellijk mee.

Wanneer de lidstaten die bepalingen aannemen, wordt in die bepalingen zelf of bij de officiële bekendmaking ervan naar deze richtlijn verwezen. In de bepalingen wordt tevens vermeld dat verwijzingen in bestaande wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen naar de bij deze richtlijn ingetrokken richtlijn, gelden als verwijzingen naar de onderhavige richtlijn. De regels voor die verwijzing en de formulering van die vermelding worden vastgesteld door de lidstaten.

2. De lidstaten delen de Commissie de tekst van de belangrijkste bepalingen van intern recht mee die zij op het onder deze richtlijn vallende gebied vaststellen.

*Artikel 36***Intrekking**

Richtlijn 2012/27/EU, zoals gewijzigd bij de in bijlage XV, deel A, genoemde handelingen, wordt ingetrokken met ingang van [...] [de dag na de in artikel 35, lid 1, eerste alinea, vermelde datum], onverminderd de verplichtingen van de lidstaten wat betreft de termijnen voor de omzetting in nationaal recht van de in bijlage XV, deel B, genoemde richtlijnen.

Verwijzingen naar de ingetrokken richtlijn gelden als verwijzingen naar deze richtlijn en worden gelezen volgens de concordantietabel in bijlage XVI.

*Artikel 37***Inwerkingtreding**

Deze richtlijn treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

De artikelen [...] en bijlagen [...] [artikelen van de ingetrokken richtlijn en bijlagen daarbij die niet zijn gewijzigd] zijn van toepassing met ingang van [...] [de dag na de datum in artikel 35, lid 1, eerste alinea].

*Artikel 38***Adressaten**

Deze richtlijn is gericht tot de lidstaten.

Gedaan te Brussel,

Voor het Europees Parlement

De voorzitter

Voor de Raad

De voorzitter

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE I**NATIONALE BIJDRAGEN AAN DE ENERGIE-EFFICIËNTIESTREEFCIJFERS VAN DE UNIE INZAKE PRIMAIR EN/OF EINDENERGIEVERBRUIK VOOR 2030**

1. Het niveau van de nationale bijdragen wordt berekend aan de hand van deze formule:

$$FEC_{C_{2030}} = C_{EU}(1-Target) FEC_{B_{2030}}$$

$$PEC_{C_{2030}} = C_{EU}(1-Target) PEC_{B_{2030}}$$

waarbij C_{EU} een correctiefactor is **die door de Commissie is vastgesteld nadat de lidstaten het target hebben meegedeeld**, Target het niveau van de landspecifieke ambitie en $FEC_{B_{2030}}$ $PEC_{B_{2030}}$ het in 2020 vastgestelde referentiescenario dat wordt gebruikt als basisscenario voor 2030.

2. De volgende formule staat voor de objectieve criteria die overeenkomen met de factoren in artikel 4, lid 2, punt d), i) tot en met iv), die elk worden gebruikt om het niveau van de landspecifieke ambitie uit te drukken in % (Target) en die hetzelfde gewicht hebben in de formule (0,25):
- een forfaitaire bijdrage (F_{flat});
  - een op het bbp per hoofd van de bevolking gebaseerde bijdrage (F_{wealth});
  - een van de energie-intensiteit afhankelijke bijdrage ($F_{intensity}$);
  - een op het potentieel voor kosteneffectieve energiebesparingen gebaseerde bijdrage ($F_{potential}$).
3. F_{flat} staat voor de doelstelling van de Unie voor 2030 met inbegrip van de aanvullende inspanningen die nodig zijn om de energie-efficiëntiestreefcijfers van de Unie inzake FEC en PEC te halen in vergelijking met de in 2007 vastgestelde referentiescenario prognoses voor 2030.
4. F_{wealth} wordt voor iedere lidstaat berekend op basis van zijn over drie jaar gemiddelde Eurostat-indexcijfer van het reële bbp per hoofd van de bevolking in verhouding tot het driejaarsgemiddelde van de Unie voor de periode 2017-2019, uitgedrukt in koopkrachtpariteiten (KKP's).
5. $F_{intensity}$ wordt voor iedere lidstaat berekend op basis van zijn over drie jaar gemiddelde index van eindenergie-intensiteit (FEC of PEC per reële bbp in KKP's) in verhouding tot het driejaarsgemiddelde van de Unie voor de periode 2017-2019.
6. $F_{potential}$ wordt voor iedere lidstaat berekend op basis van de besparingen van eindenergie of primaire energie in het kader van het PRIMES-scenario MIX 55 % voor 2030. De besparingen worden uitgedrukt in verhouding tot de in 2007 vastgestelde referentiescenario prognoses voor 2030.
7. Voor ieder criterium van punt 2, a) tot en met d), wordt een onder- en bovengrens toegepast. Voor het ambitieniveau voor iedere factor geldt een bovengrens van 50 % tot 150 % van het gemiddelde ambitieniveau in de Unie voor een gegeven factor.
8. Tenzij anders vermeld, wordt bij de berekening van de factoren Eurostat als bron voor de inputgegevens gebruikt.
9. F_{total} wordt berekend als de gewogen som van alle vier de factoren (F_{flat} , F_{wealth} , $F_{intensity}$ en $F_{potential}$). Het streefcijfer wordt vervolgens berekend als het product van totaal factor F_{total} en het EU-streefcijfer.
10. Teneinde de som van alle nationale bijdragen af te stemmen op de Uniestreefcijfers voor primair en eindenergieverbruik in 2030, bepaalt de Commissie een correctiefactor voor primaire en eindenergie C_{EU} , die zal worden toegepast op **de streefcijfers** van alle lidstaten. De factor C_{EU} is identiek voor alle lidstaten.

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE II**ALGEMENE BEGINSLEN VOOR DE BEREKENING VAN ELEKTRICITEIT UIT WARMTEKRACHTKOPPELING****Deel I***Algemene beginselen*

De waarden die voor de berekening van elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling worden gebruikt, worden bepaald op basis van de verwachte of werkelijke werking van de eenheid onder normale gebruiksomstandigheden. Voor micro-warmtekrachtkoppelingseenheden kunnen de berekeningen worden gebaseerd op gecertificeerde waarden.

- a) De elektriciteitsproductie uit warmtekrachtkoppeling wordt gelijkgesteld aan de totale elektriciteitsproductie van de eenheid op jaarbasis, gemeten op de aansluiting op de hoofdgeneratoren, mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:
- i) in warmtekrachtkoppelingseenheden van de in deel II genoemde typen b), d), e), f), g) en h) met een totaal rendement op jaarbasis dat door de lidstaten wordt vastgesteld op ten minste 75 %;
  - ii) in warmtekrachtkoppelingseenheden van de in deel II genoemde typen a) en c) met een totaal rendement op jaarbasis dat door de lidstaten wordt vastgesteld op ten minste 80 %.
- b) In warmtekrachtkoppelingseenheden met een totaal rendement op jaarbasis van minder dan de in punt a), i), genoemde waarde (warmtekrachtkoppelingseenheden van de in deel II genoemde typen b), d), e), f), g) en h)) of met een totaal rendement op jaarbasis van minder dan de in punt a), ii), genoemde waarde (warmtekrachtkoppelingseenheden van de in deel II genoemde typen a) en c)) wordt de elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling berekend volgens de volgende formule:

$$E_{\text{CHP}} = H_{\text{CHP}} * C$$

waarbij:

E_{CHP} de hoeveelheid elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling is;

C de elektriciteit-warmteratio is;

H_{CHP} de hoeveelheid nuttige warmte uit warmtekrachtkoppeling is (voor dit doel berekend als de totale warmteproductie minus de warmte die is geproduceerd in aparte ketels of door aftap van directe stoom van de stoomgenerator vóór de turbine).

De elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling moet worden berekend op basis van de werkelijke elektriciteit-warmteratio. Als de werkelijke elektriciteit-warmteratio van een warmtekrachtkoppelingseenheid onbekend is, kunnen, met name voor statistische doeleinden, de volgende standaardwaarden worden gebruikt voor eenheden van de in deel II genoemde typen a), b), c), d) en e), mits de berekende elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling minder is dan of gelijk is aan de totale elektriciteitsproductie van de eenheid:

Type eenheid	Standaard elektriciteit-warmteratio, C
Stoom- en gasturbine met warmteterugwinning	0,95
Tegendrukstoomturbine	0,45
Aftap-condensatiestoomturbine	0,45
Gasturbine met warmteterugwinning	0,55
Interne verbrandingsmotor	0,75

Woensdag, 14 september 2022

Als de lidstaten standaardwaarden voor de elektriciteit-warmteratio's introduceren voor eenheden van de in deel II genoemde typen f), g), h), i), j) en k), worden deze standaardwaarden bekendgemaakt en ter kennis van de Commissie gebracht.

- c) Indien een deel van de energie-inhoud van de brandstofinvoer in het warmtekrachtkoppelingsproces wordt teruggewonnen in de vorm van chemicaliën en wordt gerecycleerd, kan dit deel op de brandstofinvoer in mindering worden gebracht voordat het totale rendement, bedoeld in de punten a) en b), wordt berekend.
- d) De lidstaten kunnen de elektriciteit-warmteratio definiëren als de verhouding tussen elektriciteit en nuttige warmte wanneer de warmtekrachtkoppelingsmodus op een lagere capaciteit in bedrijf is, op basis van operationele gegevens van de specifieke eenheid.
- e) De lidstaten mogen voor de berekeningen overeenkomstig a) en b) andere rapportageperioden dan de periode van één jaar hanteren.

Deel II

Technologieën voor warmtekrachtkoppeling waarop de richtlijn betrekking heeft

- a) Stoom- en gasturbine met warmteterugwinning
- b) Tegendrukstoomturbine
- c) Aftap-condensatiestoomturbine
- d) Gasturbine met warmteterugwinning
- e) Interne verbrandingsmotor
- f) Microturbines
- g) Stirlingmotoren
- h) Brandstofcellen
- i) Stoommotoren
- j) Organische Rankine-cyclus
- k) Alle overige typen technologie en alle combinaties daarvan die onder de definitie in artikel 2, punt 32, vallen.

Bij het uitvoeren en toepassen van de algemene beginselen voor de berekening van elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling gebruiken de lidstaten de gedetailleerde richtsnoeren die zijn vastgesteld bij Beschikking 2008/952/EG van de Commissie ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Beschikking 2008/952/EG van de Commissie van 19 november 2008 tot vaststelling van gedetailleerde richtsnoeren voor de tenuitvoerlegging en toepassing van bijlage II bij Richtlijn 2004/8/EG van het Europees Parlement en de Raad (PB L 338 van 17.12.2008, blz. 55).

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE III**METHODE VOOR DE BEPALING VAN HET RENDEMENT VAN HET WARMTEKRACHTKOPPELINGSPROCES**

De waarden die gebruikt worden voor de berekening van het rendement van warmtekrachtkoppeling en de besparingen op primaire energie worden bepaald op basis van de verwachte of werkelijke werking van de eenheid onder normale gebruiksomstandigheden.

a) Hoogrenderende warmtekrachtkoppeling

Voor de toepassing van deze richtlijn voldoet hoogrenderende warmtekrachtkoppeling aan de volgende criteria:

- warmtekrachtkoppelingproductie afkomstig van warmtekrachtkoppelingseenheden levert een besparing op primaire energie op van ten minste 10 % berekend overeenkomstig b), ten opzichte van de referenties voor de gescheiden productie van warmte en elektriciteit;
- de productie afkomstig van kleinschalige en micro-warmtekrachtkoppelingseenheden die een besparing op primaire energie opleveren, kan worden aangemerkt als hoogrenderende warmtekrachtkoppeling;
- de directe emissies van koolstofdioxide uit warmtekrachtkoppelingproductie die wordt gestookt met fossiele brandstoffen, zijn minder dan 270 gCO₂ per 1 kWh energieoutput uit de gekoppelde opwekking (met inbegrip van warmte/koude, stroom en mechanische energie).
- Wanneer een warmtekrachtkoppelingseenheid wordt gebouwd of ingrijpend wordt gerenoveerd, zorgen de lidstaten ervoor dat het gebruik van andere fossiele brandstoffen dan aardgas in bestaande warmtebronnen niet toeneemt ten opzichte van het gemiddelde jaarlijkse verbruik over de laatste drie kalenderjaren van volledige exploitatie vóór de renovatie, en dat nieuwe warmtebronnen in dat systeem geen andere fossiele brandstoffen dan aardgas gebruiken.

b) Berekening van de besparing op primaire energie

De besparing op primaire energie als gevolg van warmtekrachtkoppelingproductie, gedefinieerd in bijlage II, wordt met de volgende formule berekend:

$$PES = \left(1 - \frac{1}{\frac{CHPH_{\eta}}{RefH_{\eta}} + \frac{CHPE_{\eta}}{RefE_{\eta}}} \right) \times 100\%$$

Waarbij:

PES de besparing op primaire energie is.

CHP H_η het warmerendement van de warmtekrachtkoppelingproductie is, gedefinieerd als de opbrengst aan nuttige warmte op jaarbasis gedeeld door de brandstofinvoer die is gebruikt voor de opwekking van de som van de opbrengst aan nuttige warmte en elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling.

Ref H_η de rendementsreferentiewaarde voor gescheiden warmteproductie is.

CHP E_η het elektriciteitsrendement van de warmtekrachtkoppelingproductie is, gedefinieerd als elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling op jaarbasis, gedeeld door de brandstofinvoer die is gebruikt voor de opwekking van de som van de opbrengst aan nuttige warmte en elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling. Indien een warmtekrachtkoppelingseenheid mechanische energie genereert, kan de elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling op jaarbasis worden verhoogd met een aanvullend element dat staat voor de hoeveelheid elektriciteit gelijk aan die van mechanische energie. Dit aanvullend element geeft niet het recht om overeenkomstig artikel 24, lid 10, garanties van oorsprong af te geven.

Ref E_η de rendementsreferentiewaarde voor gescheiden elektriciteitsproductie is.

c) Berekening van de energiebesparing met een alternatieve berekeningsmethode

De lidstaten mogen de besparingen op primaire energie uit de productie van warmte, elektriciteit en mechanische energie op onderstaande wijze berekenen zonder bijlage II toe te passen ter uitsluiting van de aandelen van warmte of elektriciteit van hetzelfde proces die niet van warmtekrachtkoppeling afkomstig zijn. Deze productie kan als hoogrenderende warmtekrachtkoppeling worden aangemerkt, op voorwaarde dat is voldaan aan de rendementscriteria van punt a) van deze bijlage, en dat, wat warmtekrachtkoppelingseenheden met een groter elektrisch vermogen dan 25 MW betreft, het totale rendement hoger is dan 70 %. De in deze productie geproduceerde hoeveelheid elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling wordt overeenkomstig bijlage II evenwel afzonderlijk bepaald, met het oog op de afgifte van een garantie van oorsprong, en voor statistische doeleinden.

Woensdag, 14 september 2022

Indien de besparing op primaire energie voor een proces wordt berekend met de bovenstaande alternatieve berekeningsmethode, wordt de besparing op primaire energie berekend met behulp van de formule van punt b) van deze bijlage, waarbij "CHP $H\eta$ " wordt vervangen door " $H\eta$ " en "CHP $E\eta$ " wordt vervangen door " $E\eta$ ", waarbij

$H\eta$ het warmterendement van het proces is, gedefinieerd als de jaarlijkse opbrengst aan warmte, gedeeld door de brandstofinvoer die is gebruikt om de som van de jaarlijkse opbrengst aan warmte en elektriciteit te produceren;

$E\eta$ het elektriciteitsrendement van het proces is, gedefinieerd als de jaarlijkse opbrengst aan elektriciteit, gedeeld door de brandstofinvoer die is gebruikt om de som van de jaarlijkse opbrengst aan warmte en elektriciteit te produceren. Indien een warmtekrachtkoppelingseenheid mechanische energie genereert, kan de elektriciteit uit warmtekrachtkoppeling op jaarbasis worden verhoogd met een aanvullend element dat staat voor de hoeveelheid elektriciteit gelijk aan die van mechanische energie. Dit aanvullend element geeft niet het recht om overeenkomstig artikel 24, lid 10, garanties van oorsprong af te geven.

d) De lidstaten mogen voor de berekeningen overeenkomstig b) en c) van deze bijlage andere rapportageperioden dan de periode van één jaar hanteren.

e) Voor microwarmtekrachtkoppelingseenheden kan de berekening van de besparing op primaire energie worden gebaseerd op gecertificeerde gegevens.

f) Rendementsreferentiewaarden voor gescheiden productie van warmte en elektriciteit

De geharmoniseerde rendementsreferentiewaarden bestaan uit een matrix van waarden naargelang van de relevante factoren, met inbegrip van bouwjaar en type brandstof, en moeten gebaseerd zijn op een goed gedocumenteerde analyse, waarbij onder andere rekening wordt gehouden met gegevens over operationeel gebruik onder realistische omstandigheden, brandstofmengsel en klimatologische omstandigheden alsmede toegepaste warmtekrachtkoppelingstechnologieën.

De rendementsreferentiewaarden voor gescheiden productie van warmte en elektriciteit overeenkomstig de formule van punt b) bepalen het bedrijfsrendement van de gescheiden warmte- en elektriciteitsproductie die warmtekrachtkoppeling beoogt te vervangen.

De rendementsreferentiewaarden worden berekend overeenkomstig de volgende beginselen:

- i) voor warmtekrachtkoppelingseenheden is de vergelijking met gescheiden elektriciteitsproductie gebaseerd op het beginsel dat dezelfde brandstofcategorieën moeten worden vergeleken;
- ii) elke warmtekrachtkoppelingseenheid wordt vergeleken met de best beschikbare en economisch verantwoorde technologie voor gescheiden productie van warmte en elektriciteit op de markt in het jaar waarin de warmtekrachtkoppelingseenheid is gebouwd;
- iii) de rendementsreferentiewaarden voor warmtekrachtkoppelingseenheden die meer dan tien jaar oud zijn, worden vastgesteld op basis van de referentiewaarden voor eenheden die tien jaar oud zijn;
- iv) de rendementsreferentiewaarden voor de gescheiden productie van elektriciteit en warmte weerspiegelen de klimaatverschillen tussen de lidstaten.

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE IV**ENERGIE-EFFICIËNTIE-EISEN VOOR OPENBARE AANBESTEDINGEN**

Aanbestedende diensten en aanbestedende instanties die producten, diensten, gebouwen en werken aankopen, gaan in procedures voor de gunning van overheidsopdrachten en concessies als volgt te werk:

- a) zij kopen, in het geval van producten die onder een gedelegeerde handeling krachtens Verordening (EU) 2017/1369 of een daaraan gerelateerde uitvoeringsrichtlijn van de Commissie vallen, alleen die producten aan welke voldoen aan het criterium van artikel 7, lid 2, van die verordening;
- b) zij kopen, in het geval van producten die niet onder a) vallen en het voorwerp uitmaken van een uitvoeringsmaatregel krachtens Richtlijn 2009/125/EG die is vastgesteld nadat deze richtlijn in werking is getreden, alleen die producten aan welke voldoen aan de in die uitvoeringsmaatregel vermelde energie-efficiëntiebenchmarks;
- c) wanneer een product of dienst, wat betreft de energie-efficiëntie ervan, onder de EU-criteria voor groene overheidsopdrachten valt, stellen zij alles in het werk om uitsluitend producten en diensten aan te kopen die minstens voldoen aan de technische specificaties die op "kernniveau" zijn vastgesteld in de betrokken EU-criteria voor groene overheidsopdrachten, onder meer voor datacentra, serverruimten en clouddiensten, EU-criteria voor groene overheidsopdrachten voor straatverlichting en verkeerslichten, EU-criteria voor groene overheidsopdrachten voor computers, monitoren, tablets en smartphones;
- d) zij kopen alleen banden aan uit de hoogste brandstofrendementsklasse, zoals vastgelegd in Verordening (EU) 2020/740 van het Europees Parlement en de Raad ⁽¹⁾. Deze verplichting belet overheidsinstanties niet uit overwegingen van veiligheid of volksgezondheid banden aan te kopen met de beste grip op nat wegdek of de laagste rolgeluidemissie;
- e) zij eisen in hun aanbestedingen voor dienstverleningscontracten dat dienstverleners voor het verlenen van de desbetreffende diensten uitsluitend producten gebruiken die voldoen aan de verplichtingen van de punten a), b) en d). Deze verplichting geldt alleen voor nieuwe producten die door dienstverleners geheel of gedeeltelijk worden aangekocht voor het verlenen van de desbetreffende dienst;
- f) zij kopen uitsluitend gebouwen aan of sluiten nieuwe huurovereenkomsten uitsluitend voor gebouwen die ten minste aan de in artikel 4, lid 1, van Richtlijn 2010/31/EU genoemde minimumeisen voor energieprestaties voldoen, tenzij het doel van de aankoop één van de volgende is:
  - i) het uitvoeren van een grondige renovatie of afbraak;
  - ii) in het geval van overheidsinstanties, het weer verkopen van het gebouw zonder het voor zijn eigen overheidsdoeleinden te gebruiken, of
  - iii) het vrijwaren van het gebouw als een officieel beschermd gebouw als onderdeel van een als waardevol aangemerkt gebied, of omwille van zijn bijzondere architectuur of historische waarde.

De naleving van deze verplichtingen wordt gecontroleerd aan de hand van de in artikel 11 van Richtlijn 2010/31/EU genoemde energieprestatiecertificaten.

⁽¹⁾ Verordening (EU) 2020/740 van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 2020 inzake de etikettering van banden met betrekking tot hun brandstofefficiëntie en andere parameters, tot wijziging van Verordening (EU) 2017/1369 en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1222/2009 (PB L 177 van 5.6.2020, blz. 1).

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE V**GEMEENSCHAPPELIJKE METHODEN EN BEGINSLEN VOOR DE BEREKENING VAN HET EFFECT VAN VERPLICHTINGS-REGELINGEN VOOR ENERGIE-EFFICIËNTIE OF ANDERE BELEIDSMAATREGELN UIT HOOFDE VAN DE ARTIKELEN 8, 9 EN 10, EN ARTIKEL 28 , LID 11**

1. Methoden voor de berekening van andere energiebesparingen dan die welke voortvloeien uit belastingmaatregelen ten behoeve van de artikelen 8, 9 en 10, en artikel 28, lid 11 .

Aan verplichtingen gebonden, deelnemende of met de uitvoering belaste partijen dan wel uitvoerende overheidsinstanties kunnen de volgende methoden gebruiken om de energiebesparing te berekenen:

- a) verwachte besparingen via verwijzing naar de uitkomsten van voorgaande onafhankelijk gecontroleerde energieverbeteringen in soortgelijke installaties. De generieke benadering wordt omschreven als "ex ante";
  - b) gemeten besparingen, in het kader waarvan de besparingen naar aanleiding van het instellen van een maatregel of een pakket maatregelen worden bepaald door middel van registratie van de feitelijke vermindering van het energiegebruik, naar behoren rekening houdend met factoren zoals additionaliteit, bezettingsgraad, productieniveaus en het weer, die van invloed kunnen zijn op het verbruik. De generieke benadering wordt omschreven als "ex post";
  - c) afgewogen besparingen, in het kader waarvan technische ramingen van de besparingen worden gebruikt. Deze aanpak mag alleen worden gehanteerd als de vaststelling van harde gemeten gegevens voor een specifieke installatie moeilijk of buitensporig duur is, bijvoorbeeld het vervangen van een compressor of elektromotor met een andere kWh-inschaling dan die waarvoor onafhankelijke gegevens inzake besparingen zijn gemeten, of als die ramingen volgens nationaal vastgestelde methoden en benchmarks worden uitgevoerd door gekwalificeerde of geaccrediteerde deskundigen die onafhankelijk zijn van de aan verplichtingen gebonden, deelnemende of met de uitvoering belaste partijen;
  - d) besparingen gebaseerd op onderzoeken, in het kader waarvan de reactie van consumenten op advies, voorlichtingscampagnes, etiketterings- of certificeringsregelingen of slimme meting wordt bepaald. Deze benadering mag uitsluitend worden toegepast op besparingen naar aanleiding van wijzigingen in het gedrag van de consument. Zij mag niet worden toegepast op besparingen die voortvloeien uit fysieke maatregelen.
2. Bij het bepalen van de energiebesparing voor een energie-efficiëntie maatregel ten behoeve van artikelen 8, 9 en 10, en artikel 28 , lid 11 , zijn de volgende beginselen van toepassing:

- a) de lidstaten tonen aan dat de beleidsmaatregel ten uitvoer is gelegd om aan de energiebesparingsverplichting te voldoen en om de besparing op het eindenergieverbruik overeenkomstig artikel 8, lid 1, te bereiken. De lidstaten tonen met bewijsmateriaal en documentatie aan dat de energiebesparingen voortvloeien uit een beleidsmaatregel, vrijwillige overeenkomsten daarbij inbegrepen;
- b) het moet worden aangetoond dat de besparing een aanvulling vormt op de besparingen die ook zonder de activiteit van de aan verplichtingen gebonden, deelnemende of met de uitvoering belaste partijen of uitvoerende overheidsinstanties zouden hebben plaatsgevonden. Om te bepalen welke besparingen als aanvullend kunnen worden geclaimd, houden de lidstaten rekening met hoe het energiegebruik en de energievraag zouden evolueren zonder de beleidsmaatregel in kwestie door rekening te houden met ten minste de volgende factoren: tendensen in het energieverbruik, veranderingen in het gedrag van de consumenten, technologische vooruitgang en veranderingen die zijn veroorzaakt door andere maatregelen die op niveau van de Unie en op nationaal niveau ten uitvoer worden gelegd;
- c) besparingen die voortvloeien uit de toepassing van verplichte Unierecht worden beschouwd als besparingen die hoe dan ook zouden hebben plaatsgevonden, en mogen dus niet worden geclaimd als energiebesparingen uit hoofde van artikel 8, lid 1. In afwijking van dat vereiste mogen besparingen die verband houden met de renovatie van bestaande gebouwen worden geclaimd als energiebesparingen uit hoofde van artikel 8, lid 1, voor zover het in punt 3, h), van deze bijlage bedoelde materieel belang is aangetoond. Maatregelen ter bevordering van de energie-efficiëntie in de openbare sector overeenkomstig de artikelen 5 en 6 kunnen in aanmerking komen om te worden meegeteld bij het naleven van de energiebesparingsvereisten van artikel 8, lid 1, mits zij resulteren in verifieerbare en meet- of raambare eindenergiebesparingen. De berekening van energiebesparingen wordt uitgevoerd overeenkomstig de voorschriften in deze bijlage;
- d) maatregelen die worden genomen overeenkomstig Verordening (EU) 2018/842 betreffende bindende jaarlijkse broeikasgasemissiereducties, kunnen als relevant worden beschouwd, maar de lidstaten moeten aantonen dat die maatregelen tot verifieerbare en meet- of raambare besparingen van het eindenergieverbruik leiden. De berekening van energiebesparingen wordt uitgevoerd overeenkomstig de voorschriften in deze bijlage;

Woensdag, 14 september 2022

- e) de vermindering van energieverbruik in sectoren, inclusief de vervoer- en bouwsectoren, die in ieder geval zou hebben plaatsgevonden als gevolg van emissiehandel overeenkomstig de EU-ETS-richtlijn, mogen de lidstaten niet meetellen voor de energiebesparingsverplichting overeenkomstig artikel 8, lid 1. Indien een entiteit een aan verplichtingen verbonden partij is in het kader van een nationale verplichtingsregeling voor energie-efficiëntie overeenkomstig artikel 9 van deze richtlijn en in het kader van het EU-emissiehandelssysteem voor gebouwen en wegvervoer [COM(2021)0551, 2021/0211(COD)], zorgt het systeem voor toezicht en controle ervoor dat de koolstofprijs die wordt doorberekend wanneer brandstof wordt vrijgegeven voor verbruik [overeenkomstig artikel 1, lid 21 van COM(2021)0551, 2021/0211(COD)] in aanmerking wordt genomen bij de berekening en kennisgeving van de energiebesparingen als gevolg van de energiebesparingsmaatregelen van de entiteit;
- f) er mag alleen rekening worden gehouden met besparingen die de volgende niveaus overschrijden:
- i) emissienormen van de Unie voor nieuwe personenauto's en nieuwe lichte bedrijfsvoertuigen, ingevolge de toepassing van Verordening (EU) 2019/631 van het Europees Parlement en de Raad⁽¹⁾; de lidstaten verstrekken bewijsstukken, alsook de aannamen en berekeningsmethode hiervoor, teneinde de additionaliteit ervan met de EU-voorschriften inzake CO₂-uitstoot van nieuwe voertuigen aan te tonen;
- ii) voorschriften van de Unie inzake de verwijdering van de markt van sommige energiegerelateerde producten ingevolge de toepassing van uitvoeringsmaatregelen krachtens Richtlijn 2009/125/EG; De lidstaten leggen bewijsstukken voor, alsook de aannamen en berekeningsmethode hiervoor, om de additionaliteit ervan aan te tonen;
- g) Beleidsmaatregelen die tot doel hebben een hogere energie-efficiëntie van producten, apparatuur, vervoerssystemen, voertuigen en brandstoffen, gebouwen en gebouwelementen, processen of markten aan te moedigen, zijn toegestaan, met uitzondering van beleidsmaatregelen inzake het gebruik van technologieën voor directe verbranding van fossiele brandstoffen die worden uitgevoerd vanaf 1 juli 2028, **en subsidiemaatregelen inzake het gebruik van technologieën voor directe verbranding van fossiele brandstoffen in woongebouwen vanaf 1 januari 2024. Energiebesparingen als gevolg van beleidsmaatregelen met betrekking tot het gebruik van directe verbranding van fossiele brandstoffen kunnen meetellen voor de naleving van de energiebesparingsverplichting voor een maximale hoeveelheid die overeenkomt met een vierde van de energiebesparingen vanaf 1 januari 2024 tot en met 30 juni 2028;**
- g bis) afzonderlijke acties met betrekking tot het gebruik van technologieën voor directe verbranding van fossiele brandstoffen zijn vanaf 1 juli 2028 niet meer toegestaan. Afzonderlijke acties ter bevordering van combinaties van technologieën zijn toegestaan. In geval van afzonderlijke acties die combinaties van technologieën bevorderen, wordt het aandeel van de energiebesparing die verband houdt met de op verbranding van fossiele brandstoffen gebaseerde technologie vanaf 1 juli 2028 niet meegeteld;**

■ [AM 20]

- i) maatregelen ter bevordering van de installatie van kleinschalige technologieën voor hernieuwbare energie op of in gebouwen komen in aanmerking om te worden meegeteld bij het naleven van de energiebesparingsvereisten van artikel 8, lid 1, mits zij resulteren in verifieerbare en meet- of raambare besparingen op het eindenergieverbruik. De berekening van energiebesparingen wordt uitgevoerd overeenkomstig de voorschriften in deze bijlage;
- j) maatregelen ter bevordering van de installatie van zonne-energie-technologie komen in aanmerking om te worden meegeteld bij het naleven van de energiebesparingsverplichting overeenkomstig artikel 8, lid 1, mits zij resulteren in verifieerbare en meet- of raambare besparingen op het eindenergieverbruik. De met zonne-energie-technologie opgevangen omgevingswarmte kan worden uitgesloten van hun eindenergieverbruik;
- k) beleidsmaatregelen die de aanwending van efficiëntere producten en voertuigen versnellen, met uitzondering van beleidsmaatregelen met betrekking tot het gebruik van directe verbranding van vaste fossiele brandstoffen, mogen volledig worden geclaimd voor zover is aangetoond dat de aanwending plaatsvindt voor het verstrijken van de gemiddelde verwachte levensduur van het product of voertuig, of voor het product of voertuig gewoonlijk wordt vervangen; de besparingen mogen alleen worden geclaimd voor de periode tot het verstrijken van de gemiddelde verwachte levensduur van het te vervangen product of voertuig;

(1) Verordening (EU) 2019/631 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 tot vaststelling van CO₂-emissienormen voor nieuwe personenauto's en nieuwe lichte bedrijfsvoertuigen, en tot intrekking van Verordeningen (EG) nr. 443/2009 en (EU) nr. 510/2011 (PB L 111 van 25.4.2019, blz. 13).

Woensdag, 14 september 2022

- l) bij de bevordering van de aanwending van energie-efficiëntiemaatregelen zien de lidstaten er, in voorkomend geval, op toe dat de kwaliteitsnormen voor producten, diensten en installaties gehandhaafd blijven of worden ingevoerd, indien dergelijke normen nog niet bestaan;
  - m) om rekening te houden met verschillen in klimaat tussen regio's kunnen de lidstaten ervoor kiezen de besparingen aan te passen aan een normwaarde of verschillende energiebesparingen toe te kennen in overeenstemming met de temperatuurverschillen tussen regio's;
  - n) bij de berekening van energiebesparingen wordt rekening gehouden met de levensduur van de maatregelen en met het percentage waarmee het effect van de besparingen met de tijd afneemt. Die berekening telt de besparingen op die elke afzonderlijke actie aan het eind van elke verplichtingsperiode zal opleveren. Bij wijze van alternatief kunnen de lidstaten een andere methode kiezen die wordt geacht ten minste dezelfde totale hoeveelheid aan besparingen op te leveren. Bij gebruikmaking van andere methoden zorgen de lidstaten ervoor dat de totale energiebesparingen die met deze andere methoden zijn berekend, niet hoger zijn dan de energiebesparingen die het resultaat zouden zijn geweest van hun berekening als zij de besparingen meerekenen die elke individuele actie zou opleveren tussen de datum van uitvoering en 2030. De lidstaten geven in hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen in het kader van Verordening (EU) 2018/1999 aan welke andere methoden zij hebben gebruikt en welke bepalingen zijn vastgesteld om te garanderen dat zij deze bindende berekeningsvereiste nakomen.
3. De lidstaten zien erop toe dat wordt voldaan aan de volgende eisen voor beleidsmaatregelen die worden genomen uit hoofde van artikel 10 en artikel 28, lid 11:
- a) beleidsmaatregelen en individuele acties moeten verifieerbare besparingen op het eindverbruik van energie opleveren;
  - b) de taak van iedere deelnemende partij, met de uitvoering belaste partij of uitvoerende overheidsinstantie, naargelang het geval, wordt duidelijk omschreven;
  - c) de behaalde of te behalen energiebesparingen moeten op transparante wijze worden vastgesteld;
  - d) de in de beleidsmaatregel vereiste of op grond van die maatregel te behalen hoeveelheid energiebesparingen is uitgedrukt in eindverbruik dan wel primair verbruik van energie, waarbij de netto calorische waarden of primaire-energiefactoren zoals bedoeld in artikel 29 worden gebruikt;
  - e) een jaarverslag over de energiebesparingen die door met de uitvoering belaste partijen, deelnemende partijen en uitvoerende overheidsinstanties zijn verwezenlijkt, moet worden opgesteld en openbaar gemaakt, alsmede gegevens over de jaarlijkse tendens van de energiebesparingen;
  - f) de resultaten moeten worden gemonitord en indien onvoldoende voortgang wordt geboekt, moeten passende maatregelen worden genomen;
  - g) de energiebesparingen ten gevolge van een afzonderlijke actie mogen niet door meer dan één partij worden geclaimd;
  - h) het moet worden aangetoond dat de activiteiten van de deelnemende partij, de met de uitvoering belaste partij of de uitvoerende overheidsinstantie wezenlijk hebben bijgedragen tot de verwezenlijking van de geclaimde energiebesparingen;
  - i) de activiteiten van de deelnemende partij, de met de uitvoering belaste partij of de uitvoerende overheidsinstantie hebben geen negatief effect op kwetsbare afnemers, mensen die kampen met energiearmoede en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen.
4. Bij het bepalen van de energiebesparing ingevolge belastinggerelateerde beleidsmaatregelen **en beleidsmaatregelen in de vorm van parafiscale heffingen**, die uit hoofde van artikel 10 zijn genomen, gelden de volgende beginselen:
- a) er wordt alleen rekening gehouden met energiebesparingen ingevolge belastingmaatregelen die de minimumbelastingniveaus voor brandstoffen, vereist op grond van Richtlijnen 2003/96/EG ⁽²⁾ of 2006/112/EG ⁽³⁾ van de Raad, overschrijden;

⁽²⁾ Richtlijn 2003/96/EG van de Raad van 27 oktober 2003 tot herstructurering van de communautaire regeling voor de belasting van energieproducten en elektriciteit (PB L 283 van 31.10.2003, blz. 51).

⁽³⁾ Richtlijn 2006/112/EG van de Raad van 28 november 2006 betreffende het gemeenschappelijke stelsel van belasting over de toegevoegde waarde (PB L 347 van 11.12.2006, blz. 1).

Woensdag, 14 september 2022

a bis) er wordt alleen rekening gehouden met energiebesparingen ingevolge belastingmaatregelen en parafiscale heffingen die bedoeld zijn om energiebesparingen op te leveren, zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 7;

- b) **de prijselasticiteit voor de berekening van het effect van de (energie-)belastingmaatregelen moet afgestemd worden op het segment van de eindgebruiker (met inbegrip van de inkomensklassen, ondernemingssoorten en hun omvang) en moet dus** een weergave zijn van de gevoeligheid van de vraag naar energie voor prijsveranderingen, en worden geraamd op basis van recente en representatieve officiële gegevensbronnen die van toepassing zijn voor de lidstaat en in voorkomend geval gebaseerd zijn op begeleidende studies van een onafhankelijk instituut **;**
- c) de energiebesparingen ingevolge begeleidende instrumenten van het belastingbeleid, met inbegrip van fiscale stimuli of betaling aan een fonds, worden afzonderlijk gerekend;
- d) ramingen van de elasticiteit op korte termijn worden gebruikt om de energiebesparingen als gevolg van belastingmaatregelen te beoordelen teneinde overlapping met Uniewetgeving en andere beleidsmaatregelen te voorkomen;
- e) de lidstaten stellen vast wat de verdelingseffecten van belastingmaatregelen en gelijkwaardige maatregelen zijn op kwetsbare afnemers, mensen die kampen met energiearmoede en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen, en tonen aan wat de effecten zijn van overeenkomstig artikel 22, leden 1, 2 en 3, genomen mitigatiemaatregelen;
- f) de lidstaten verstrekken bewijs, inclusief berekeningsmethodologieën, dat wanneer de effecten van energie- of koolstofbelastingmaatregelen of emissiehandel overeenkomstig de EU-ETS-richtlijn [COM(2021)0551, 2021/0211(COD)] elkaar overlappen, de energiebesparingen niet dubbel worden geteld.

5. Kennisgeving betreffende de methode

Overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999 stellen de lidstaten de Commissie in kennis van de bijzonderheden van de methode die zij voorstellen voor de uitvoering van de verplichtingsregelingen voor energie-efficiëntie en van de alternatieve maatregelen, zoals bedoeld in de artikelen 9 en 10 en artikel 28, lid 11. Uitgezonderd in het geval van belastingen bevat deze kennisgeving bijzonderheden omtrent:

- a) het niveau van de energiebesparingen die zijn vereist op grond van artikel 8, lid 1, eerste alinea, of de besparingen die naar verwachting zullen worden gerealiseerd over de volledige periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2030;
- b) de manier waarop de berekende hoeveelheid nieuwe energiebesparingen die vereist is op grond van artikel 8, lid 1, dan wel de energiebesparingen die naar verwachting zullen worden verwezenlijkt, gespreid zullen worden over de verplichtingsperiode;
- c) de aan verplichtingen gebonden, deelnemende of met de uitvoering belaste partijen of de uitvoerende overheidsinstanties;
- d) de doelsectoren;
- e) de beleidsmaatregelen en individuele acties, met inbegrip van de verwachte totale hoeveelheid cumulatieve energiebesparingen per maatregel;
- f) informatie over programma's of maatregelen die worden gefinancierd uit een nationaal fonds voor energie-efficiëntie, prioritair uitgevoerd ten gunste van mensen die met energiearmoede kampen, kwetsbare afnemers en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen;
- g) het aandeel en de hoeveelheid energiebesparingen die moeten worden verwezenlijkt ten gunste van mensen die met energiearmoede kampen, kwetsbare afnemers en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen;
- h) in voorkomend geval, informatie over de toegepaste indicatoren, het rekenkundig gemiddelde aandeel en de resultaten van de overeenkomstig artikel 8, lid 3, vastgestelde beleidsmaatregelen;
- i) in voorkomend geval, informatie over de impact en negatieve effecten van overeenkomstig artikel 8, lid 3, uitgevoerde beleidsmaatregelen op mensen die met energiearmoede kampen, kwetsbare afnemers en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen;
- j) de duur van de verplichtingsperiode in het kader van de verplichtingsregeling voor energie-efficiëntie;
- k) in voorkomend geval, het aandeel en de hoeveelheid energiebesparingen of de streefcijfers voor de verlaging van de energiekosten die aan verplichtingen gebonden partijen moeten verwezenlijken ten gunste van mensen die met energiearmoede kampen, kwetsbare afnemers en, indien van toepassing, mensen die in sociale woningen wonen;

Woensdag, 14 september 2022

- l) de acties waarin de beleidsmaatregel voorziet;
  - m) de berekeningsmethode, waaronder de wijze waarop additionaliteit en materieel belang zijn bepaald en welke methoden en benchmarks zijn gebruikt voor verwachte of afgewogen besparingen, en, indien van toepassing, de gebruikte netto calorische waarden en conversiefactoren;
  - n) de levensduur van maatregelen, hoe deze is berekend en waarop deze is gebaseerd;
  - o) de benadering bij het aanpakken van klimaatverschillen binnen lidstaten;
  - p) de toezichts- en verificatiesystemen voor maatregelen in het kader van de artikelen 9 en 10 en de wijze waarop wordt gewaarborgd dat deze onafhankelijk zijn van de aan verplichtingen gebonden, deelnemende of met de uitvoering belaste partijen;
  - q) in geval van belastingen:
    - i) de doelsectoren en het segment van belastingplichtigen;
    - ii) de uitvoerende overheidsinstantie;
    - iii) de verwachte besparingen;
    - iv) de duur van de belastingmaatregel;
    - v) de berekeningsmethode, met vermelding van de gebruikte prijselasticiteit en hoe deze is vastgesteld; en
    - vi) de manier waarop overlapping met emissiehandel overeenkomstig de EU-ETS-richtlijn [COM(2021)0551, 2021/0211(COD)] is vermeden en het risico op dubbele telling wordt uitgesloten.
-

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE VI**MINIMUMCRITERIA VOOR ENERGIE-AUDITS, ONDER MEER DIE WELKE ALS ONDERDEEL VAN EEN ENERGIEBEHEER-SYSTEEM WORDEN UITGEVOERD**

De in artikel 11 bedoelde energie-audits zijn gebaseerd op de volgende criteria:

- a) zij zijn gebaseerd op actuele, gemeten, traceerbare operationele gegevens betreffende het energieverbruik en (voor elektriciteit) belastingsprofielen;
- b) zij omvatten een gedetailleerd overzicht van het energieverbruik-profiel van gebouwen of groepen gebouwen, industriële processen of installaties, met inbegrip van vervoer;
- c) zij brengen efficiëntiemaatregelen in kaart om het energieverbruik te verminderen;
- d) zij brengen het potentieel voor kostenefficiënt gebruik of kostenefficiënte productie van hernieuwbare energie in kaart;
- e) zij bouwen, zo veel mogelijk, voort op een analyse van de levenscycluskosten, in plaats van simpele terugverdienperioden, om rekening te houden met langetermijnbesparingen, residuele waarden van langetermijninvesteringen en discontopercentages;
- f) zij zijn proportioneel en voldoende representatief om de vorming van een betrouwbaar beeld van de totale energieprestaties en de betrouwbare bepaling van de belangrijkste punten ter verbetering mogelijk te maken.

Energie-audits maken gedetailleerde en gevalideerde berekeningen voor de voorgestelde maatregelen mogelijk, zodat duidelijke informatie over potentiële besparingen wordt verstrekt.

De bij energie-audits gebruikte gegevens kunnen worden opgeslagen met het oog op historische analyse en het opvolgen van de prestaties.

I

—

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE VI BIS

MINIMUMEISEN VOOR HET MONITOREN EN BEKENDMAKEN VAN DE ENERGIEPRESTATIES VAN DATACENTRA

Ten minste de volgende informatie over de energieprestaties van datacentra als bedoeld in artikel 11 bis, lid 1, wordt gemonitord en bekendgemaakt:

- a) de naam van de eigenaar en exploitanten van het datacentrum; de gemeente waar het datacentrum ligt, behalve voor datacentra die verband houden met nationale veiligheid en defensie;
- b) de vloeroppervlakte van het datacentrum; het geïnstalleerde vermogen; de temperatuurinstelpunten; het jaarlijkse inkomende en uitgaande dataverkeer, voor zover de exploitant van het datacentrum over deze informatie beschikt en rekening houdend met het bedrijfsmodel en de soort klanten; de hoeveelheid in het datacentrum opgeslagen en verwerkte data, wanneer dit van invloed is op het energieverbruik van het datacentrum;
- c) de prestaties, gedurende het laatste volledige kalenderjaar, van het datacentrum overeenkomstig de volgende kernprestatie-indicatoren van CEN/CENELEC EN 50600-4 “Informatietechnologie — Datacentrumfaciliteiten en -infrastructuur”, rekening houdend met de geografische locatie van het datacentrum, de vraag naar warmtehergebruik en de beschikbare warmte-infrastructuur, tot de inwerkingtreding van de gedelegeerde handeling overeenkomstig artikel 31 van deze richtlijn:
  - i) de PUE-waarde (Power Usage Effectiveness) overeenkomstig CEN/CENELEC EN 50600-4-2;
  - ii) de hernieuwbare-energiefactor (REF) overeenkomstig CEN/CENELEC EN 50600-4-3;
  - iii) de energiehergebruiksfactor (ERF) overeenkomstig CEN/CENELEC EN 50600-4-6;
  - iv) de koefficiëntie (Cooling Effectiveness Ratio, CER) overeenkomstig CEN/CENELEC EN 50600-4-7;
  - v) de CUE-waarde (Carbon Usage Effectiveness) overeenkomstig CEN/CENELEC EN 50600-4-8;
  - vi) de WUE-waarde (Water Usage Effectiveness) overeenkomstig CEN/CENELEC EN 50600-4-9;

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE VII**MINIMUMEISEN VOOR FACTURERING EN FACTURERINGSINFORMATIE, OP BASIS VAN WERKELIJK VERBRUIK VAN AARDGAS****1. Minimumeisen inzake facturatie***1.1. Facturatie op basis van het werkelijke verbruik*

Om eindafnemers in staat te stellen hun eigen energieverbruik te regelen, moet er ten minste eenmaal per jaar op basis van het werkelijke verbruik worden gefactureerd, en moet de factureringsinformatie ten minste om het kwartaal beschikbaar worden gesteld, op verzoek of ingeval de consument gekozen heeft voor elektronische facturering, zo niet tweemaal per jaar. Met betrekking tot gas dat uitsluitend voor koken wordt gebruikt kan hiervan vrijstelling worden verleend.

1.2. Minimumgegevens op de rekening

De lidstaten zorgen ervoor dat, in voorkomend geval, in of bij rekeningen, overeenkomsten, transacties en ontvangstbewijzen bij distributiestations in duidelijke en begrijpelijke taal de volgende informatie aan de eindafnemers beschikbaar gesteld wordt:

- a) de huidige actuele prijzen en het daadwerkelijke verbruik van energie;
- b) een vergelijking van het huidige energieverbruik van de eindafnemer met het verbruik in dezelfde periode van het voorgaande jaar, bij voorkeur in grafische vorm;
- c) contactinformatie voor eindafnemersorganisaties, energieagentschappen of soortgelijke organen, met inbegrip van webadressen, waar informatie kan worden verkregen over de beschikbare maatregelen ter verbetering van energie-efficiëntie, vergelijkende eindverbruikersprofielen en objectieve technische specificaties voor energieverbruikende apparatuur.

Voorts zorgen de lidstaten ervoor, voor zover mogelijk en nuttig, dat in of bij of als verwijzing in rekeningen, overeenkomsten, transacties en ontvangstbewijzen bij distributiestations in duidelijke en begrijpelijke taal vergelijkingen met een gemiddelde genormaliseerde of benchmark-eindafnemer van dezelfde verbruikerscategorie aan de eindafnemers beschikbaar worden gesteld.

1.3. Advies over energie-efficiëntie bij de rekeningen en andere feedback aan de eindafnemers

Bij het versturen en wijzigen van overeenkomsten, en in de rekeningen die klanten ontvangen of via websites voor individuele klanten, brengen energiedistributeurs, distributiesysteembeheerders en kleine detailhandelaars in energie hun klanten op een duidelijke en begrijpelijke manier op de hoogte van de contactinformatie van onafhankelijke consumentenadviescentra, energieagentschappen of soortgelijke instituten, met inbegrip van hun internetadressen, waar de klanten advies over de beschikbare energie-efficiëntiemaatregelen, benchmark-profielen van hun energieverbruik en technische details van energieverbruikende apparaten kunnen krijgen om het verbruik van deze apparaten te helpen verminderen.

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE VIII**MINIMUMEISEN VOOR INFORMATIE OVER FACTURERING EN VERBRUIK BETREFFENDE VERWARMING, KOELING EN WARM WATER VOOR HUISHOUELIJK GEBRUIK****1. Facturering op basis van werkelijk verbruik of meetgegevens van warmtekostenverdelers**

Om eindgebruikers in staat te stellen hun eigen energieverbruik te reguleren, moet er ten minste eenmaal per jaar op basis van het werkelijke verbruik of van meetgegevens van warmtekostenverdelers worden gefactureerd.

2. Minimumfrequentie van informatie over facturering of verbruik

Wanneer op afstand leesbare meters of warmtekostenverdelers zijn geïnstalleerd, moet tot 31 december 2021 minstens elk kwartaal wanneer de eindafnemer daarom vraagt of wanneer hij gekozen heeft voor elektronische facturering, of anders tweemaal per jaar, informatie over facturering of verbruik aan de eindgebruikers worden verstrekt op basis van het werkelijke verbruik of de meetgegevens van warmtekostenverdelers.

Wanneer op afstand leesbare meters of warmtekostenverdelers zijn geïnstalleerd, moet vanaf 1 januari 2022 minstens maandelijks informatie over facturering of verbruik op basis van het werkelijke verbruik of meetgegevens van warmtekostenverdelers aan de eindgebruikers worden verstrekt. Deze informatie kan ook via het internet beschikbaar worden gesteld en zo vaak worden bijgewerkt als de gebruikte meetapparatuur en -systemen toelaten. Verwarming en koeling kunnen van dit voorschrift worden uitgesloten buiten het verwarmings-/koelingsseizoen.

3. Minimumgegevens op de rekening

De lidstaten zorgen ervoor dat de eindgebruikers in of bij hun factuur, in duidelijke en begrijpelijke taal, de volgende informatie krijgen indien die factuur is gebaseerd op het werkelijke verbruik of de meetgegevens van de warmtekostenverdelers:

- a) de huidige actuele prijzen en het werkelijke verbruik van energie of de totale warmtekosten en meetgegevens van warmtekostenverdelers;
- b) informatie over de gebruikte brandstofmix en de bijbehorende jaarlijkse uitstoot van broeikasgassen, ook voor eindgebruikers van stadsverwarming of stadskoeling, en een beschrijving van de verschillende belastingen, heffingen en tarieven. De lidstaten kunnen het toepassingsgebied van het vereiste om informatie over broeikasgasemissies te verstrekken, beperken tot uitsluitend leveringen uit stadsverwarmingssystemen met een totaal nominaal thermisch ingangsvermogen van meer dan 20 MW;
- c) vergelijkingen van het huidige energieverbruik van de eindgebruikers met hun verbruik over dezelfde periode van het voorgaande jaar, in grafiekvorm, met een klimaatcorrectie voor verwarming en koeling;
- d) contactinformatie voor eindafnemersorganisaties, energieagentschappen of soortgelijke organen, met inbegrip van webadressen, waar informatie kan worden verkregen over de beschikbare maatregelen ter verbetering van energie-efficiëntie, vergelijkende eindverbruikersprofielen en objectieve technische specificaties voor energieverbruikende apparatuur.
- e) informatie over relevante klachtenprocedures, ombudsmandiensten of alternatieve geschillenbeslechtingsmechanismen, naargelang hetgeen in de lidstaten van toepassing is;
- f) vergelijkingen met een gemiddelde genormaliseerde of benchmark-eindgebruiker van dezelfde verbruikerscategorie. In het geval van elektronische facturen kunnen deze vergelijkingen bij wijze van alternatief online beschikbaar worden gesteld en kan er in de facturen naar worden verwezen.

Facturen die niet gebaseerd zijn op het werkelijke verbruik of op meetgegevens van warmtekostenverdelers, bevatten een duidelijke en begrijpelijke uitleg over de wijze waarop het in de factuur genoemde bedrag is berekend, en ten minste de informatie als bedoeld in de punten d) en e).

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE IX**EFFICIËNTIEPOTENTIEEL INZAKE VERWARMING EN KOELING**

De alomvattende beoordeling van het in artikel 23, lid 1, bedoelde nationale verwarmings- en koelingspotentieel omvat en is gebaseerd op het volgende:

Deel I

OVERZICHT VAN VERWARMING EN KOELING

1. de vraag naar verwarming en koeling in termen van geraamde nuttige energie ⁽¹⁾ en gekwantificeerd eindenergieverbruik in GWh per jaar ⁽²⁾ per sector:
  - a) woningen;
  - b) diensten;
  - c) industrie;
  - d) elke andere sector die afzonderlijk meer dan 5 % van de totale nationale vraag naar nuttig verwarmings- en koelvermogen verbruikt;
2. opgave, of in het geval van punt 2, a), i), opgave of raming van de huidige verwarmings- en koelingsvoorziening:
  - a) naar technologie, in GWh per jaar ⁽³⁾, in de onder punt 1 genoemde sectoren, waar mogelijk uitgesplitst in energie uit fossiele brandstoffen en uit hernieuwbare bronnen:
    - i) geleverd on-site in woonwijken en op dienstenlocaties door:
      - ketels die alleen warmte produceren;
      - hoogrenderende warmtekrachtkoppeling;
      - warmtepompen;
      - andere on-site technologieën en bronnen;
    - ii) geleverd on-site op andere dan dienstenlocaties en woonwijken door:
      - ketels die alleen warmte produceren;
      - hoogrenderende warmtekrachtkoppeling;
      - warmtepompen;
      - andere on-site technologieën en bronnen;
    - iii) geleverd off-site door:
      - hoogrenderende warmtekrachtkoppeling;
      - afvalwarmte;
      - andere off-site technologieën en bronnen;
  - b) opgave van installaties die afvalwarmte of -koude produceren en hun potentieel voor verwarming of koeling, in GWh per jaar:

⁽¹⁾ De hoeveelheid thermische energie die nodig is om te voldoen aan de vraag naar verwarming en koeling van eindgebruikers.

⁽²⁾ De meest recente beschikbare gegevens moeten worden gebruikt.

⁽³⁾ De meest recente beschikbare gegevens moeten worden gebruikt.

Woensdag, 14 september 2022

- i) thermische energieopwekkingsinstallaties die afvalwarmte kunnen leveren of kunnen worden aangepast om afvalwarmte te leveren, met een totaal thermisch vermogen van meer dan 50 MW;
  - ii) installaties voor warmtekrachtkoppeling die gebruikmaken van technologieën als bedoeld in deel II van bijlage II, met een totaal thermisch vermogen van meer dan 20 MW;
  - iii) afvalverbrandingsinstallaties;
  - iv) installaties voor hernieuwbare energie met een totaal thermisch vermogen van meer dan 20 MW, andere dan de installaties als omschreven in punt 2, b,) i) en ii), die verwarming of koeling met energie uit hernieuwbare bronnen genereren;
  - v) industriële installaties met een totaal thermisch vermogen van meer dan 20 MW die afvalwarmte kunnen leveren;
- c) gerapporteerd aandeel van energie uit hernieuwbare bronnen en uit afvalwarmte of -koude in het eindenergieverbruik van de sector stadsverwarming en -koeling ⁽⁴⁾ in de afgelopen 5 jaar, in overeenstemming met Richtlijn (EU) 2018/2001;
3. een kaart van het gehele nationale grondgebied, met identificatie — waarbij commercieel gevoelige informatie wordt beschermd — van:
- a) gebieden van vraag naar verwarming en koeling zoals die naar voren komen uit de analyse van punt 1, waarbij gebruikt wordt gemaakt van coherente criteria om te focussen op gebieden met een hoge energiedichtheid in gemeenten en stadsgebieden;
  - b) bestaande voorzieningspunten van verwarming en koeling opgegeven onder punt 2, b), en transmissie-installaties voor stadsverwarming;
  - c) geplande voorzieningspunten van verwarming en koeling zoals beschreven onder punt 2, b), en transmissie-installaties voor stadsverwarming;
4. een prognose van de vraagtrends inzake verwarming en koeling tegen de horizon van de komende 30 jaar in GWh, met name rekening houdend met de voorspellingen voor de komende 10 jaar, de ontwikkelingen van de vraag in de woningensector en verschillende industriële sectoren, en de impact van beleid en strategieën in verband met het beheer van de vraag, zoals langetermijnstrategieën voor de renovatie van gebouwen op grond van Richtlijn (EU) 2018/844;

Deel II

DOELSTELLINGEN, STRATEGIEËN EN BELEIDSMAATREGELEN

5. geplande bijdrage van de lidstaat aan de nationale hoofddoelstellingen, streefcijfers en bijdragen voor elk van de vijf dimensies van de energie-unie, zoals vastgelegd in artikel 3, lid 2, punt b), van Verordening (EU) 2018/1999, te leveren door middel van efficiëntie bij verwarming en koeling, in het bijzonder met betrekking tot artikel 4, punt b), 1 tot en met 4, en artikel 15, lid 4, punt b), met vermelding welke van deze elementen aanvullend is ten opzichte van de geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen;
6. algemeen overzicht van het bestaande beleid en de bestaande maatregelen zoals beschreven in het meest recente verslag ingediend in overeenstemming met de artikelen 3, 20, 21 en 27, punt a), van Verordening (EU) 2018/1999;

⁽⁴⁾ "Hernieuwbare koeling" wordt, nadat de methodologie voor de berekening van de voor koeling en stadskoeling gebruikte hoeveelheid hernieuwbare energie is vastgesteld in overeenstemming met artikel 35 van Richtlijn (EU) 2018/2001, opgegeven overeenkomstig die richtlijn. Tot dan vindt de opgave plaats volgens een passende nationale methodologie.

Woensdag, 14 september 2022

Deel III

ANALYSE VAN HET ECONOMISCHE POTENTIEEL VOOR EFFICIËNTE VERWARMING EN KOELING

7. Een analyse van het economische potentieel ⁽⁵⁾ van verschillende verwarmings- en koeltechnologieën wordt gevraagd voor het gehele nationale grondgebied, gebruikmakend van de in artikel 23, lid 3, bedoelde kosten-batenanalyse; daarbij dienen alternatieve scenario's voor efficiëntere en hernieuwbare verwarmings- en koelingstechnologieën te worden opgegeven, en dient zo mogelijk een onderscheid te worden gemaakt tussen energie uit fossiele brandstoffen en uit hernieuwbare bronnen.

De volgende technologieën moeten in aanmerking worden genomen:

- a) industriële afvalwarmte en -koude;
  - b) afvalverbranding;
  - c) hoogrenderende warmtekrachtkoppeling;
  - d) hernieuwbare energiebronnen (zoals geothermie, zonne-energie en biomassa), andere dan die welke gebruikt worden voor hoogrenderende warmtekrachtkoppeling;
  - e) warmtepompen;
  - f) vermindering van warmte- en koudeverlies bij bestaande stadsnetwerken;
8. Deze analyse van het economische potentieel omvat de volgende stappen en overwegingen:

- a) Overwegingen:
  - i) de kosten-batenanalyse ten behoeve van artikel 23, lid 3, omvat een economische analyse waarbij rekening wordt gehouden met sociaal-economische en milieufactoren ⁽⁶⁾ en een financiële analyse waarbij projecten vanuit het oogpunt van de investeerder worden beoordeeld. Zowel in de economische als in de financiële analyse wordt de netto contante waarde als beoordelingscriterium gebruikt;
  - ii) het basisscenario dat als referentie dient, moet vertrekken van het bestaande beleid op het moment waarop deze alomvattende beoordeling wordt opgesteld ⁽⁷⁾ en verband houden met de gegevens verzameld overeenkomstig deel I en deel II, punt 6, van deze bijlage;
  - iii) alternatieve scenario's voor het basisscenario moeten rekening houden met de doelstellingen inzake energie-efficiëntie en hernieuwbare energie van Verordening (EU) 2018/1999. Elk scenario bevat de volgende elementen in vergelijking met het basisscenario:
    - het economisch potentieel van de onderzochte technologieën, gebruikmakend van de netto contante waarde als criterium;
    - broeikasgasemissiereducties;
    - besparing op primaire energie in GWh per jaar;
    - het effect op het aandeel hernieuwbare energie in de nationale energiemix.

Scenario's die om technische of financiële redenen of omwille van de nationale regelgeving of tijdsbeperkingen niet haalbaar zijn, kunnen — indien gerechtvaardigd — in een vroeg stadium van de kosten-batenanalyse worden uitgesloten op basis van zorgvuldige, expliciete en goed gedocumenteerde overwegingen.

De lidstaten kunnen de kosten en de energiebesparingen ten gevolge van de toegenomen flexibiliteit van de energievoorziening en van een optimaler beheer van de elektriciteitsnetten, met inbegrip van de vermeden kosten en de besparingen vanwege minder investeringen in infrastructuur, in de geanalyseerde scenario's beoordelen en er rekening mee houden in de besluitvorming.

⁽⁵⁾ In de analyse van het economisch potentieel dient te worden vermeld hoeveel energie (in GWh) jaarlijks kan worden gegenereerd door elke onderzochte technologie. Er moet ook rekening worden gehouden met de beperkingen en de onderlinge relaties binnen het energiesysteem. Er kan gebruik worden gemaakt van aannamemodellen die representatief zijn voor de exploitatie van gebruikelijke types van technologieën of systemen.

⁽⁶⁾ Met inbegrip van de in artikel 15, lid 7, van Richtlijn (EU) 2018/2001 bedoelde beoordeling.

⁽⁷⁾ De afsluitdatum voor het in aanmerking nemen van het beleid met het oog op het basisscenario, is het einde van het jaar voorafgaand aan het jaar tegen het einde waarvan de uitgebreide beoordeling moet worden ingediend. Beleidsmaatregelen vastgesteld binnen een jaar vóór de uiterste datum voor de indiening van de alomvattende beoordeling behoeven dus niet in aanmerking te worden genomen.

Woensdag, 14 september 2022

b) Kosten en baten

De in punt 8, a), bedoelde kosten en baten omvatten ten minste:

i) Baten:

- de waarde van de output voor de consument (verwarming, koeling en elektriciteit);
- de externe baten zoals milieu-, broeikasgasemissie-, gezondheids- en veiligheidsvoordelen, in de mate van het mogelijke;
- de arbeidsmarkteffecten, energiezekerheid en concurrentievermogen, voor zover mogelijk.

ii) Kosten:

- de kapitaalkosten van installaties en apparatuur;
- de kapitaalkosten van de betrokken energienetten;
- de variabele en vaste beheerskosten;
- de energiekosten;
- de milieu-, gezondheids- en veiligheidskosten, voor zover mogelijk;
- de arbeidsmarktkosten, energiezekerheid en concurrentievermogen, voor zover mogelijk.

c) Voor het basisscenario relevante scenario's:

Alle voor het basisscenario relevante scenario's worden in beschouwing genomen, met inbegrip van de rol van efficiënte individuele verwarming en koeling.

- i) de kosten-batenanalyse kan betrekking hebben op een projectbeoordeling van een afzonderlijke installatie of van een groep projecten voor een bredere plaatselijke, regionale of nationale beoordeling om vast te stellen wat voor een bepaald geografisch gebied de meest kosteneffectieve en gunstige mogelijkheid inzake verwarming of koeling is met het oog op planning;

d) Grenzen en geïntegreerde aanpak:

- i) de geografische begrenzing heeft betrekking op een geschikt, nauwkeurig omschreven geografisch gebied;
- ii) de kosten-batenanalyse houdt rekening met alle relevante gecentraliseerde of gedecentraliseerde bevoorradingsbronnen die binnen het systeem en binnen de geografische grenzen beschikbaar zijn, met inbegrip van de in punt 7 van deel III van deze bijlage bedoelde technologieën, en de trends en de kenmerken van de vraag naar verwarming en koeling.

e) Aannames:

- i) de lidstaten verstrekken ten behoeve van de kosten-batenanalyses aannames betreffende de prijzen van belangrijke input- en outputfactoren en de discontovoet;
- ii) de discontovoet die in de economische analyse wordt gebruikt voor de berekening van de netto contante waarde, wordt gekozen op basis van Europese of nationale richtsnoeren;
- iii) de lidstaten maken gebruik van nationale, Europese of internationale prognoses betreffende de ontwikkeling van de energieprijzen waar passend in hun nationale en/of regionale/plaatselijke context;

Woensdag, 14 september 2022

- iv) de in de economische analyse gebruikte prijzen weerspiegelen de sociaaleconomische kosten en baten. Externe kosten, zoals milieu- en gezondheidseffecten, moeten voor zover mogelijk worden opgenomen, d.w.z. wanneer er een marktprijs bestaat of wanneer deze reeds in de Europese of nationale regelgeving is opgenomen.
- f) Gevoeligheidsanalyse:
  - i) er wordt een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd om de kosten en baten van een project of groep projecten te beoordelen, op basis van variabelen die een significant effect hebben op de uitkomst van de berekeningen, zoals verschillende energieprijzen, vraagniveaus, discontovoeten enz.

Deel IV*MOGELIJKE NIEUWE STRATEGIEËN EN BELEIDSMAATREGELEN*

9. Overzicht van nieuwe wetgevende en niet-wetgevende beleidsmaatregelen ⁽⁸⁾ om het overeenkomstig de punten 7 en 8 vastgestelde economische potentieel te verwezenlijken, vergezeld van de/het voorziene:
- a) broeikasgasemissiereducties;
  - b) besparing op primaire energie in GWh per jaar;
  - c) effect op het aandeel van hoogrenderende warmtekrachtkoppeling;
  - d) effect op het aandeel hernieuwbare energie in de nationale energiemix en in de sector verwarming en koeling;
  - e) verbanden met nationale financiële programmering en kostenbesparingen voor de overheidsbegroting en marktdeelnemers;
  - f) geraamde overheidssteunmaatregelen, met het jaarlijkse budget en opgave van de potentiële steuncomponent.

⁽⁸⁾ Dit overzicht bevat in de door de alomvattende beoordeling bestreken periode mogelijk te nemen of vast te stellen financieringsmaatregelen en -programma's, waarmee niet wordt vooruitgelopen op een afzonderlijke aanmelding van de steunregelingen van de overheid voor beoordeling in het kader van staatssteun.

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE X**KOSTEN-BATENANALYSE**

Beginselen ten behoeve van artikel 24, leden 4 en 6

De kosten-batenanalyse bevat informatie met het oog op de maatregelen in artikel 24, leden 4 en 6:

Indien een installatie voor de productie van alleen elektriciteit of een installatie zonder warmteterugwinning is gepland, wordt een vergelijking gemaakt tussen de geplande installatie of de geplande renovatie en een gelijkwaardige installatie die dezelfde hoeveelheid elektriciteit of proceswarmte produceert, maar de afvalwarmte terugwint en warmte levert door middel van hoogrenderende warmtekrachtkoppeling en/of stadsverwarmings- en -koelingsnetten.

Binnen bepaalde geografische grenzen wordt in de beoordeling rekening gehouden met de geplande installatie en eventuele passende bestaande of potentiële warmte- of koelingsvraagpunten die daardoor kunnen worden bediend, met inachtneming van de redelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld technische haalbaarheid en afstand).

De systeemgrens omvat de geplande installatie en de warmte- en koelingsbelastingen, zoals gebouwen en industriële processen. Binnen deze systeemgrens worden de totale kosten van de warmte- en elektriciteitsvoorziening voor beide gevallen vastgesteld en vergeleken.

Warmte- en koelingsbelastingen omvatten bestaande warmte- en koelingsbelastingen, zoals een industriële installatie of een bestaand stadsverwarmings- of stadskoelingssysteem, en ook, in stedelijke gebieden, de warmte- en koelingsbelasting en kosten die zouden ontstaan indien een groep gebouwen of een deel van een stad voorzien zou worden van en/of aangesloten zou worden op een nieuw stadsverwarmings- of stadskoelingsnet.

De kosten-batenanalyse wordt gebaseerd op een beschrijving van de geplande installatie en de installatie(s) waarmee wordt vergeleken, en heeft betrekking op het elektrisch en het thermisch vermogen, naargelang van het geval, de soort brandstof, het geplande gebruik en het aantal geplande bedrijfsuren op jaarbasis, de plaats en de vraag naar elektriciteit en warmte.

Bij de beoordeling van het afvalwarmtegebruik wordt rekening gehouden met de huidige technologieën. Bij de beoordeling wordt rekening gehouden met het directe gebruik van afvalwarmte of de opwarming ervan naar hogere temperatuurniveaus, of beide. In geval van terugwinning van afvalwarmte ter plaatse wordt ten minste het gebruik van warmtewisselaars, warmtepompen en technologieën voor warmtekrachtkoppeling beoordeeld. In geval van terugwinning van afvalwarmte elders worden ten minste industriële installaties, landbouwterreinen en stadsverwarmingsnetten beoordeeld als potentiële vraagpunten.

Ten behoeve van de vergelijking wordt rekening gehouden met de vraag naar thermische energie en de soorten verwarming en koeling waarvan de nabije warmte- of koelingsvraagpunten gebruikmaken. De vergelijking heeft betrekking op de met infrastructuur samenhangende kosten voor de geplande installatie en de installatie waarmee wordt vergeleken.

Kosten-batenanalyses ten behoeve van artikel 24, lid 4, omvatten een economische analyse met een financiële analyse waarin de werkelijke cashflowtransacties uit investeringen in en de exploitatie van individuele installaties worden weergegeven.

Projecten met een positief kosten-batenresultaat zijn die waarbij de som van de verwachte voordelen in de economische en financiële analyse groter is dan de som van de verwachte kosten (kosten-batenoverschot).

De lidstaten bepalen de basisregels inzake de methode, de aannamen en de termijn voor de economische analyse.

De lidstaten kunnen verlangen dat de bedrijven die verantwoordelijk zijn voor het beheer van installaties voor thermische elektriciteitsopwekking, industriële bedrijven, stadsverwarmings- en -koelingsnetwerkbeheerders, of andere partijen die worden beïnvloed door de vastgestelde systeemgrenzen en geografische grenzen, gegevens verstrekken die kunnen worden meegenomen in de beoordeling van de kosten en baten van een afzonderlijke installatie.

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE XI**GARANTIE VAN OORSPRONG VOOR ELEKTRICITEIT UIT HOOGRENDERENDE WARMTEKRACHTKOPPELING**

- a) De lidstaten treffen maatregelen om ervoor te zorgen dat:
- i) de garantie van oorsprong voor elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling:
    - producenten in staat stelt aan te tonen dat de elektriciteit die zij verkopen, geproduceerd is door middel van hoogrenderende warmtekrachtkoppeling en voor dit doel op verzoek van de producent wordt afgegeven;
    - accuraat, betrouwbaar en fraudebestendig is;
    - elektronisch wordt afgegeven, overgedragen en geannuleerd;
  - ii) dezelfde eenheid energie uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling slechts één keer wordt geteld.
- b) De in artikel 24, lid 10, bedoelde garantie van oorsprong bevat ten minste de volgende gegevens:
- i) de identiteit, de locatie, het type en het vermogen (thermisch en elektrisch) van de installatie waar de energie werd geproduceerd;
  - ii) de productiedata en -plaatsen;
  - iii) de lagere calorische waarde van de brandstofbron waaruit de elektriciteit werd geproduceerd;
  - iv) de hoeveelheid en het gebruik van de samen met de elektriciteit opgewekte warmte;
  - v) overeenkomstig bijlage III de hoeveelheid elektriciteit gewonnen uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling waarvoor de garantie geldt;
  - vi) de besparing op primaire energie berekend overeenkomstig bijlage III op basis van de in bijlage III, punt f), vastgestelde geharmoniseerde rendementsreferentiewaarden;
  - vii) het nominale elektrische en thermische rendement van de installatie;
  - viii) of en in welke mate de installatie investeringssteun heeft genoten;
  - ix) of en in welke mate de energie-eenheid een of andere nationale steunregeling heeft genoten, en het soort steunregeling;
  - x) de datum waarop de installatie operationeel is geworden; en
  - xi) de datum en het land van afgifte alsmede een uniek identificatienummer.

Het bewijs van oorsprong wordt afgegeven voor de standaardhoeveelheid van 1 MWh en heeft betrekking op de netto-elektriciteitsoutput gemeten aan de stationsgrens die wordt geëxporteerd naar het net.

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE XII**ENERGIE-EFFICIËNTIECRITERIA VOOR DE REGULERING VAN ENERGIENETTEN EN VOOR ELEKTRICITEITSNETTARIEVEN**

1. Nettarieven weerspiegelen de kostenbesparingen in netten die worden behaald vanuit vraagzijde en vraagresponsmaatregelen en gedistribueerde opwekking, waaronder besparingen door het verlagen van de leveringskosten of van netinvesteringen en een betere werking van het net.
2. Netregulering en nettarieven beletten netbeheerders of energiedetailhandelaren niet systeemdiensten beschikbaar te stellen voor vraagresponsmaatregelen, vraagbeheer en gedistribueerde opwekking op georganiseerde elektriciteitsmarkten, met name:
  - a) verschuiven van de belasting van piekperioden naar dalperioden omdat de eindafnemer rekening houdt met de beschikbaarheid van hernieuwbare energie, energie uit warmtekrachtkoppeling en verspreide opwekking;
  - b) energiebesparing vanuit de vraagrespons van verspreide verbruikers door energieaggregators;
  - c) vermindering van de vraag resulterend uit energie-efficiëntiemaatregelen die door aanbieders van energiediensten met inbegrip van bedrijven die energiediensten leveren, zijn genomen;
  - d) de aansluiting op en verdeling van opwekkingsbronnen op lagere spanningsniveaus;
  - e) de aansluiting van opwekkingsbronnen vanuit een locatie dichtbij het verbruik; en
  - f) energieopslag.Ten behoeve van deze bepaling omvat de term “georganiseerde elektriciteitsmarkten” over-the-counter-markten en energie-uitwisseling voor het verhandelen van energie, vermogen, balancerings- en nevendiensten op verschillende termijnen, zoals markten op lange termijn, tijdens de volgende dag en gedurende de dag.
3. Netwerk- of eindgebruikerstarieven kunnen een dynamische prijsstelling ondersteunen voor vraagresponsmaatregelen door eindafnemers, zoals:
  - a) tarieven op het moment van verbruik;
  - b) prijsstelling tijdens extreme piekmomenten;
  - c) realtime prijsstelling; en
  - d) piekvoordelen.

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE XIII**ENERGIE-EFFICIËNTIEVERPLICHTINGEN VOOR TRANSMISSIE-SYSTEEMBEHEERDERS EN DISTRIBUTIESYSTEEMBEHEERDERS**

Transmissiesysteembeheerders en distributiesysteembeheerders:

- a) stellen hun gestandaardiseerde regels op voor het dragen en verdelen van de kosten van technische aanpassingen, zoals netaansluitingen, netverzwaringen en de invoering van nieuwe netten, een verbeterde werking van het net en regels voor de niet-discriminerende uitvoering van netcodes die nodig zijn om nieuwe producenten die elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling aan het net leveren, op het koppelnet aan te sluiten, en maken deze regels openbaar;
- b) verstrekken elke nieuwe elektriciteitsproducent die produceert uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling en die aansluiting op het net wenst, de vereiste uitvoering en noodzakelijke gegevens, waaronder:
  - i) een volledige en gedetailleerde raming van de kosten van aansluiting;
  - ii) een redelijk en precies tijdschema voor het ontvangen en verwerken van het verzoek tot netaansluiting;
  - iii) een redelijk indicatief tijdschema voor alle geplande netaansluitingen. Het volledige proces voor netaansluiting mag niet meer dan 24 maanden in beslag nemen, rekening houdend met hetgeen redelijkerwijs haalbaar en niet-discriminerend is;
- c) gestandaardiseerde en vereenvoudigde procedures voor de aansluiting van gedistribueerde hoogrenderende warmtekrachtkoppelingsproducenten om hun netaansluiting te vergemakkelijken.

De onder punt a) bedoelde standaardregels zijn gebaseerd op objectieve, transparante en niet-discriminerende criteria, waarbij in het bijzonder rekening wordt gehouden met alle kosten en baten van de aansluiting van die producenten op het net. Deze regels kunnen voorzien in verschillende typen van aansluiting.

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE XIV

ENERGIEPRESTATIECONTRACTEN OF DE BIJBEHORENDE BESTEKKEN MOETEN TEN MINSTE HET VOLGENDE BEVATTEN:

- Bevindingen/aanbevelingen van een analyse/audit die vóór de sluiting van het contract is uitgevoerd en betrekking heeft op het energieverbruik van het gebouw met het oog op de uitvoering van maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie.
- Een heldere en transparante lijst van efficiëntie maatregelen die moeten worden ingevoerd of van de te behalen efficiëntieresultaten.
- Gegarandeerde besparingen die worden behaald door de maatregelen in de overeenkomst uit te voeren.
- De looptijd en mijlpalen van de overeenkomst, voorwaarden en opzeggingstermijn.
- Een heldere en transparante lijst van de verplichtingen van elke overeenkomstsluitende partij.
- Referentiegegevens om de behaalde besparing vast te stellen.
- Een heldere en transparante lijst van stappen die moeten worden ondernomen om een maatregel of een pakket maatregelen uit te voeren en, indien relevant, de kosten daarvan.
- De verplichting om de maatregelen in de overeenkomst volledig uit te voeren en alle veranderingen die tijdens het project worden gemaakt, te documenteren.
- Regelgeving inzake het opnemen van gelijkwaardige eisen in iedere onderaanneming met derde partijen.
- Heldere en transparante weergave van de financiële gevolgen van het project en de verdeling van het aandeel van beide partijen in de bereikte geldelijke besparingen (o.a. bezoldiging van de dienstenleverancier).
- Heldere en transparante bepalingen inzake het meten en de verificatie van de behaalde gegarandeerde besparing, kwaliteitscontroles en -garanties.
- Bepalingen ter verduidelijking van de procedure voor het veranderen van kadervoorwaarden die een weerslag hebben op de inhoud en het resultaat van de overeenkomst (o.a. veranderende energieprijzen, gebruikintensiteit van een installatie).
- Gedetailleerde gegevens inzake de verplichtingen van elke overeenkomstsluitende partij en de sancties wegens niet-nakoming.

—

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE XV

Deel A

**Ingetrokken richtlijn met overzicht van de achtereenvolgende wijzigingen ervan
(bedoeld in artikel 36)**

Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad (PB L 315 van 14.11.2012, blz. 1)	
Richtlijn 2013/12/EU van de Raad (PB L 141 van 28.5.2013, blz. 28)	
Richtlijn (EU) 2018/844 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 156 van 19.6.2018, blz. 75)	Enkel artikel 2
Richtlijn (EU) 2018/2002 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 210)	
Verordening (EU) 2018/1999 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 1)	Enkel artikel 54
Besluit (EU) 2019/504 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 85 I van 27.3.2019, blz. 66)	Enkel artikel 1
Gedelegeerde Verordening (EU) 2019/826 van de Commissie (PB L 137 van 23.5.2019, blz. 3)	
Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 125)	Enkel artikel 70

Deel B

**Termijnen voor omzetting in nationaal recht
(bedoeld in artikel 36)**

Richtlijn	Omzettingstermijn
2012/27/EU	5 juni 2014
(EU) 2018/844	10 maart 2020
(EU) 2018/2002	25 juni 2020, met uitzondering van de punten 5 tot en met 10 van artikel 1, en de punten 3 en 4 van de bijlage 25 oktober 2020 voor de punten 5 tot en met 10 van artikel 1, en de punten 3 en 4 van de bijlage
(EU) 2019/944	31 december 2019 voor artikel 70, punt 5), a) 25 oktober 2020 voor artikel 70, punt 4) 31 december 2020 voor artikel 70, punten 1), 2) en 3), punt 5), b) en punt 6)

Woensdag, 14 september 2022

BIJLAGE XVI**CONCORDANTIETABEL**

Richtlijn 2012/27/EU	Deze richtlijn
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2, aanhef	Artikel 2, aanhef
Artikel 2, punt 1	Artikel 2, punt 1
—	Artikel 2, punten 2 en 3
Artikel 2, punt 2	Artikel 2, punt 4
Artikel 2, punt 3	Artikel 2, punt 5
Artikel 2, punt 4	Artikel 2, punt 6
Artikel 2, punt 5	Artikel 2, punt 7
Artikel 2, punt 6	Artikel 2, punt 8
Artikel 2, punt 7	Artikel 2, punt 9
Artikel 2, punt 8	Artikel 2, punt 10
Artikel 2, punt 9	—
Artikel 2, punt 10	Artikel 2, punt 11
	Artikel 2, punten 12 en 13
Artikel 2, punt 11	Artikel 2, punt 14
Artikel 2, punt 12	Artikel 2, punt 15
Artikel 2, punt 13	Artikel 2, punt 16
Artikel 2, punt 14	Artikel 2, punt 17
Artikel 2, punt 15	Artikel 2, punt 18
Artikel 2, punt 16	Artikel 2, punt 19
Artikel 2, punt 17	Artikel 2, punt 20
Artikel 2, punt 18	Artikel 2, punt 21
Artikel 2, punt 19	Artikel 2, punt 22
Artikel 2, punt 20	Artikel 2, punt 23
Artikel 2, punt 21	Artikel 2, punt 24
Artikel 2, punt 22	Artikel 2, punt 25
Artikel 2, punt 23	Artikel 2, punt 26
Artikel 2, punt 24	Artikel 2, punt 27
Artikel 2, punt 25	Artikel 2, punt 28
Artikel 2, punt 26	—
Artikel 2, punt 27	Artikel 2, punt 29
Artikel 2, punt 28	Artikel 2, punt 30
Artikel 2, punt 29	Artikel 2, punt 31
Artikel 2, punt 30	Artikel 2, punt 32
Artikel 2, punt 31	Artikel 2, punt 33
Artikel 2, punt 32	Artikel 2, punt 34
Artikel 2, punt 33	Artikel 2, punt 35

Woensdag, 14 september 2022

Richtlijn 2012/27/EU	Deze richtlijn
Artikel 2, punt 34	Artikel 2, punt 36
Artikel 2, punt 35	Artikel 2, punt 37
Artikel 2, punt 36	Artikel 2, punt 38
Artikel 2, punt 37	Artikel 2, punt 39
Artikel 2, punt 38	Artikel 2, punt 40
Artikel 2, punt 39	Artikel 2, punt 41
Artikel 2, punt 40	—
Artikel 2, punt 41	Artikel 2, punt 42
Artikel 2, punt 42	Artikel 2, punt 43
Artikel 2, punt 43	Artikel 2, punt 44
—	Artikel 2, punt 45
Artikel 2, punten 44 en 45	Artikel 2, punten 46 en 47
—	Artikel 2, punten 48, 49 en 50
—	Artikel 3
—	Artikel 4, lid 1
Artikel 3, lid 1, eerste alinea	Artikel 4, lid 2, eerste alinea
Artikel 3, lid 1, tweede alinea, aanhef	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, aanhef
Artikel 3, lid 1, tweede alinea, punten a) en b)	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, punten a) en b)
Artikel 3, lid 1, tweede alinea, punt c)	—
Artikel 3, lid 1, tweede alinea, punt d)	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, punt c)
Artikel 3, lid 1, derde alinea, aanhef	—
—	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, punt d), aanhef
—	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, punt d), i), ii) en iii)
Artikel 3, lid 1, derde alinea, punt a)	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, punt d), iv)
—	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, punt e), aanhef
Artikel 3, lid 1, derde alinea, punt b)	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, punt e), i)
Artikel 3, lid 1, derde alinea, punt c)	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, punt e), ii)
Artikel 3, lid 1, derde alinea, punt d)	Artikel 4, lid 2, tweede alinea, punt e), iii)
Artikel 3, lid 1, derde alinea, punt e)	—
Artikel 3, leden 2 en 3	—
Artikel 3, lid 4	Artikel 33, lid 6
Artikel 3, leden 5 en 6	—
—	Artikel 4, lid 3
—	Artikel 4, lid 4
—	Artikel 5
Artikel 5, lid 1, eerste alinea	Artikel 6, lid 1, eerste alinea
Artikel 5, lid 1 tweede alinea	—
Artikel 5, lid 1, derde alinea	Artikel 6, lid 1 tweede alinea

Woensdag, 14 september 2022

Richtlijn 2012/27/EU	Deze richtlijn
Artikel 5, lid 1, vierde en vijfde alinea	—
Artikel 5, leden 2 en 3	—
Artikel 5, lid 4	Artikel 6, lid 2
Artikel 5, lid 5	Artikel 6, lid 3
Artikel 5, leden 6 en 7	—
Artikel 6, lid 1, eerste alinea	Artikel 7, lid 1, eerste alinea
Artikel 6, lid 1 tweede alinea	—
—	Artikel 7, lid 1, tweede alinea
Artikel 6, lid 1, derde alinea	—
Artikel 6, leden 2, 3 en 4	Artikel 7, leden 2, 3 en 4
—	Artikel 7, leden 5 en 6
—	Artikel 7, lid 7, tweede alinea
Artikel 7, lid 1, aanhef, punten a) en b)	Artikel 8, lid 1, aanhef, punten a) en b)
—	Artikel 8, lid 1, punt c)
Artikel 7, lid 1, tweede alinea	Artikel 8, lid 5
Artikel 7, lid 1, derde alinea	Artikel 8, lid 1, tweede alinea
Artikel 7, lid 1, vierde alinea	Artikel 8, lid 1, derde alinea
—	Artikel 8, leden 2, 3 en 4
Artikel 7, lid 2	Artikel 8, lid 6
Artikel 7, lid 3	Artikel 8, lid 7
Artikel 7, lid 4	Artikel 8, lid 8
Artikel 7, lid 5	Artikel 8, lid 9
Artikel 7, lid 6	Artikel 8, lid 10
Artikel 7, lid 7	—
Artikel 7, lid 8	—
Artikel 7, lid 9	—
Artikel 7, lid 10	—
Artikel 7, lid 11	—
—	Artikel 8, leden 11, 12 en 13
Artikel 7, lid 12	Artikel 8, lid 14
Artikel 7 bis, leden 1, 2 en 3	Artikel 9, leden 1, 2 en 3
—	Artikel 9, leden 4, 5 en 6
Artikel 7 bis, leden 4 en 5	Artikel 9, leden 7 en 8
—	Artikel 9, lid 9
Artikel 7 bis, leden 6 en 7	Artikel 9, leden 10 en 11
Artikel 7 ter, leden 1 en 2	Artikel 10, leden 1 en 2
—	Artikel 10, leden 3 en 4
—	Artikel 11, leden 1 en 2
Artikel 8, leden 1 en 2	Artikel 11, leden 3 en 4
Artikel 8, leden 3 en 4	—

Woensdag, 14 september 2022

Richtlijn 2012/27/EU	Deze richtlijn
—	Artikel 11, lid 5
Artikel 8, lid 5	Artikel 11, lid 6
—	Artikel 11, lid 7
Artikel 8, lid 6	Artikel 11, lid 8
Artikel 8, lid 7	Artikel 11, lid 9
—	Artikel 11, lid 10
Artikel 9	Artikel 12
Artikel 9 bis	Artikel 13
Artikel 9 ter	Artikel 14
Artikel 9 quater	Artikel 15
Artikel 10	Artikel 16
Artikel 10 bis	Artikel 17
Artikel 11	Artikel 18
Artikel 11 bis	Artikel 19
—	Artikel 20
—	Artikel 21, lid 1
Artikel 12, lid 1	Artikel 21, lid 2
Artikel 12, lid 2, aanhef en punt a), i) tot en met v)	Artikel 21, lid 2, tweede alinea, punten i) tot en met v) Artikel 21, lid 2, tweede alinea, punt vi)
Artikel 12, lid 2, punt b)	Artikel 21, lid 2, derde alinea
—	Artikel 21, lid 2, derde alinea, punt i)
Artikel 12, lid 2, punt b), i) en ii)	Artikel 21, lid 2, derde alinea, punten ii) en iii)
—	Artikel 21, lid 2, derde alinea, punt iv)
—	Artikel 21, lid 4
—	Artikel 21, lid 5, derde en vierde alinea
—	Artikel 22
Artikel 13	Artikel 30
Artikel 14, leden 1 en 2	—
—	Artikel 23, leden 1 en 2
Artikel 14, lid 3	Artikel 23, lid 3, eerste alinea
—	Artikel 23, lid 3, tweede alinea
Artikel 14, lid 4	Artikel 23, lid 4
—	Artikel 23, leden 5 en 6
—	Artikel 24, leden 1, 2 en 3
Artikel 14, lid 5, aanhef en punt a)	Artikel 24, lid 4, aanhef en punt a)
Artikel 14, lid 5, punten b), c) en d)	—
—	Artikel 24, lid 4, punten b), c) en d) en tweede alinea
Artikel 14, lid 5, tweede en derde alinea	Artikel 24, lid 4, derde en vierde alinea
Artikel 14, lid 6, punt a)	Artikel 24, lid 5, punt a)
Artikel 14, lid 6, punt b)	—

Woensdag, 14 september 2022

Richtlijn 2012/27/EU	Deze richtlijn
Artikel 14, lid 6, punt c)	Artikel 24, lid 5, punt b)
—	Artikel 24, lid 5, punt c)
Artikel 14, lid 6, tweede en derde alinea	Artikel 24, lid 5, tweede en derde alinea
Artikel 14, leden 7, 8 en 9	Artikel 24, leden 6, 7 en 8
—	Artikel 24, lid 9
Artikel 14, leden 10 en 11	Artikel 24, leden 10 en 11
Artikel 15, lid 1, eerste alinea	Artikel 25, lid 1
Artikel 15, lid 1, tweede en derde alinea	—
—	Artikel 25, leden 2, 3 en 4
Artikel 15, lid 1, vierde alinea	Artikel 25, lid 5
Artikel 15, leden 2 en 2 bis	—
Artikel 15, leden 3 en 4 en lid 5, eerste alinea	Artikel 25, leden 6, 7 en 8
Artikel 15, lid 5, tweede alinea	—
Artikel 15, lid 6, eerste alinea	—
Artikel 15, lid 6, tweede alinea	Artikel 25, lid 9
Artikel 15, lid 7	Artikel 25, lid 10
Artikel 15, lid 9, eerste alinea	Artikel 25, lid 11
Artikel 15, lid 9, tweede alinea	—
Artikel 16, leden 1 en 2	—
—	Artikel 26, leden 1 en 2
Artikel 16, lid 3	Artikel 26, lid 3
—	Artikel 26, lid 4
Artikel 17, lid 1, eerste alinea	—
Artikel 17, lid 1, tweede alinea	Artikel 28, lid 3
Artikel 17, lid 2	Artikel 21, lid 3
Artikel 17, lid 3	—
Artikel 17, lid 4	—
Artikel 17, lid 5	Artikel 21, lid 6
Artikel 18, lid 1, aanhef	Artikel 27, lid 1, aanhef
Artikel 18, lid 1, punt a), i) en ii)	Artikel 27, lid 1, onder a) en b)
—	Artikel 27, lid 1, punten c) en d)
Artikel 18, lid 1, punt b)	Artikel 27, lid 2
Artikel 18, lid 1, punt c)	Artikel 27, lid 3
—	Artikel 27, lid 4
Artikel 18, lid 1, punt d), i) en ii)	Artikel 27, lid 5, onder a) en b)
—	Artikel 27, lid 5, punt c)
Artikel 18, lid 2, punten a) en b)	Artikel 27, lid 6, onder a) en b)
Artikel 18, lid 2, punten c) en d)	—
—	Artikel 27, lid 6, punt c)
—	Artikel 27, lid 7

Woensdag, 14 september 2022

Richtlijn 2012/27/EU	Deze richtlijn
Artikel 18, lid 3	Artikel 27, lid 8
Artikel 19, lid 1, punt a)	Artikel 21, lid 5, eerste alinea
Artikel 19, lid 1, punt b)	Artikel 7, lid 7, eerste alinea
Artikel 19, lid 1 tweede alinea	Artikel 21, lid 5, tweede alinea
Artikel 19, lid 2	—
Artikel 20, leden 1 en 2	Artikel 28, leden 1 en 2
—	Artikel 28, lid 3
Artikel 20, leden 3, 3 bis, 3 ter en 3 quater	Artikel 28, leden 4, 5, 6 en 7
Artikel 20, lid 3 quinquies	Artikel 28, lid 8, eerste alinea
—	Artikel 28, lid 8, tweede alinea
Artikel 20, leden 4, 5, 6 en 7	Artikel 28, leden 9, 10, 11 en 12
Artikel 21	Artikel 29, lid 1
—	Artikel 29, leden 2, 3, 4, 5, 6 en 7
Artikel 22, leden 1 en 2	Artikel 31, leden 1 en 2
—	Artikel 31, lid 3
Artikel 23	Artikel 32
Artikel 24, leden 4 bis, 5 en 6	Artikel 33, leden 1, 2 en 3
Artikel 24, leden 7 tot en met 10 en 12	—
Artikel 24, leden 13 en 14	Artikel 33, leden 4 en 5
Artikel 24, lid 15, aanhef	Artikel 33, lid 7, aanhef
Artikel 24, lid 15, punt a)	—
Artikel 24, lid 15, punt b)	Artikel 33, lid 7, punt a)
—	Artikel 33, lid 7, punten b), c), d), e) en f)
Artikel 24, lid 15, tweede alinea	Artikel 33, lid 7, tweede alinea
Artikel 25	—
Artikel 26	Artikel 34
Artikel 27, eerste alinea	Artikel 36, eerste alinea
Artikel 27, tweede alinea	—
Artikel 27, derde alinea	Artikel 36, tweede alinea
Artikel 27, leden 2 en 3	—
Artikel 28, lid 1, eerste alinea	Artikel 35, lid 1, eerste alinea
Artikel 28, lid 1 tweede alinea	—
Artikel 28, lid 1, derde en vierde alinea	Artikel 35, lid 1, tweede en derde alinea
Artikel 28, lid 2	Artikel 35, lid 2
Artikel 29	Artikel 37
Artikel 30	Artikel 38
—	Bijlage I
Bijlage I	Bijlage II
Bijlage II	Bijlage III
Bijlage III	Bijlage IV

Woensdag, 14 september 2022

Richtlijn 2012/27/EU	Deze richtlijn
Bijlage IV	—
Bijlage V	Bijlage V
Bijlage VI	Bijlage VI
Bijlage VII	Bijlage VII
Bijlage VII bis	Bijlage VIII
Bijlage VIII	Bijlage IX
Bijlage IX	Bijlage X
Bijlage X	Bijlage XI
Bijlage XI	Bijlage XII
Bijlage XII	Bijlage XIII
Bijlage XIII	Bijlage XIV
Bijlage XV	—
—	Bijlage XV
—	Bijlage XVI